

تذکرہ علمائے ہند

جذبات و کتابی روش جام جهان ناکہ مثلش تا حال نکرتم
بمنصہ شہود جلوه گر شدہ

مصنفہ

عالمی فضل بودی محقق بیتال حضرت احسان علیضاد

ممبر کونسل مقام ریوان حسب ایام مصنفہ

بار دوم

باہتمام پاپو منوہر لال بھارگوپا

در مطبع نشی نوکشتور مقام لکھنؤ طبع گردید

۱۹۱۳ء

اعلان - حق تا ایضاً این کتاب از جانب مصنفہ بنی نوکشتور پریس محفوظ و محفوظ است

اطلاع۔ اس مطبع میں ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ سلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے جسکی فہرست مطول ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہیں قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب کے ٹیبل پریس کے تین صفحہ جو سادے ہیں ان میں بعض کتب تو تاریخ فارسی وارد و درج کرتے ہیں تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہے اس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدر دانوں کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو

معروف از ملا معین الدین کاشفی۔

مدارج النبوة۔ از مولانا عبدالحق محدث

دہلوی جو نہایت نفیس کتاب دو جلد میں ہے

تخریر الشہادتین۔ شرح سہ الشہادتین

از مولانا سلامت اللہ۔

جامع طبیبی۔ از شاہ طیب نعمت الہی

حالات ختم نبوت بشرح تمام۔

محاسن العشاق۔ از میر سلطان حسین

نسیر سلطان تیمور۔

روضۃ الشہداء۔ احوال شہدائے اسلام

از ملا حسین واعظ کاشفی۔

سفینۃ الاولیا۔ از شاہزادہ دارا نکوہ

بہادر مرحوم۔

رشحات تذکرۃ الاولیا۔ نہایت نفی

کتاب از مولانا حسین واعظ کاشفی۔

کتب تصوف

تثنوی شاہ بوعلی قلندر۔

تواریخ مختصر حالات انبیا و اولیا وغیرہ

(فارسی)

سفینۃ رحمانی۔ از حافظ عبد الرحمن صاحب

سیر الاقطاب۔ تذکرہ اولیاء از شاہ

الہدیہ چشتی۔

گنجینہ سروری۔ حالات اولیا مع صریح

تاریخ ولادت و وفات از مفتی غلام سرور

لاہوری مرحوم۔

وقائع شاہ معین الدین چشتی از مفتی

بابولال صاحب۔

خرنیتہ الاصفیاء حالات انبیا و اولیا

اسرار الاولیا۔ از مولوی فیظ اسحاق

روضۃ الصفا۔ کامل سات جلد میں یکجائی

از محمد خاوند شاہ

شواہد النبوة۔ از ملا عبد الرحمن جامی

احوال حضرت پیغمبر صلعم و آل و صحابہ

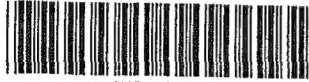
معارج النبوة۔ احوال نبوت مستند

در مطبع نامی پیشانی کاشی واقع گردید و چون طبع شد

۱۶۹۹۲

۲

M.A. LIBRARY, A.M.U.

PE16992

بسم الله الرحمن الرحيم
 هست کلمه در گنج حکیم

حرم مجید و تنهای لا تعد حکیمی راست علم با قلم و سیاسی بقیاس علمی را علم الانسان با علم حکیمی که زبان
 کرو بیان را بیکر سحرانک لا علم لنا الا ما علمتنا گو یا ساخته و علمی که دل انسان ضعیف البنیان
 تیز کار ما و بقیه من العلم الاقلیلا تسلیه واده بتعلیم رب زدنی علما پر داخته تقاضای نشان و لایزال
 سلطان آفرین بار و دو سلام روح مشام تبار بارگاه بی با و که کوس نبوتش غریب و العلماء و رفته الانبیاء
 بزود افلاک وصیت انا نریت العلم گویش الملک رسانیده صلی الله علیه و علی آله و اهل بیتهم
 انظارین الهادین المهدیین پس آن پوشیده مباد بجز بوم هندوستان که جز و اولش بهر پله جستان
 است از بدو شیوع اسلام تا این ایام بسیاری از علمای عظام و فضلاء کرام گذشتند و نامی
 از خود گذشتند بقیل مولانا که جای قدس مره السامی **ش** ندانایان بود این نکته مشهور
 که دانش در کتب و اناست در گور و احصای اسامی گرامی شان بجز عالم الغیب که داند که بحسن
 تحریر و آرد و طرح حریص که مجبول **لا** لایدرک کلمه لایترک کلمه است و مقتضای **ه** کار دنیا کسی
 تمام کرده آنچه گیرید محقق گیرید هر چه دریافت نمی گذار پس تراجم بر سرخ ازان طائفه عالمیه که از کتب
 سلف و تحریرات رائقه معاونین باغ و شرف بمن **ه** بچلان پیوسته دین و حیزه موسوم
تذکره علمای هند ملقب به **تحفة الفضل** را فی تراجم الملک اوری می نگارم و ان
 اخلاق حسنه ناظرین باتمکین چشمی دارم که بعثرات و زلات قلم تولید و رقم این فاقد الاستعداد
 دستگیری فرموده بذیل اصلاح عیب پوشی را کار فرمایند و الله المستعان و علیه التکلیل

ہا میں کتاب مرتب است بہ ترتیب حروف ہجا ناظر کتاب را بتلاش ترجمہ عالمی وقت روشہ نماید
و ذکر ماخذ و معاونین در خاتمہ خواهد آمد انشاء اللہ تعالیٰ

حرف الالف

مولانا ابو حفص سراج محمد بن بصری ابن صبیح السعدی البصری بر طالع بان اختیار تفتی
و مستتر نیست کہ اولاً شیوخ ملت اسلامیہ بمالک ہند از دست محمد بن قاسم ابن عقیل تفتی کہ
ابن عم و داماد حجاج ابن یوسف تفتی بود و در عہد خلافت ولید بن عبد الملک بطور آمدہ پہنچے
محمد بن قاسم چہر عہدہ سالگی بالشکر مجاہدین بروز پنجشنبہ و ہم رمضان سال نود و سہ و یقوسے
سال نود و سہ ہجری ملک سندہ را از ظاہرین پنج مر زبان سندہ مفتوح نمودہ رایات اسلامی
در ان دیار مرتفع فرمود و دایرہ مذکور در ناوہ گاہ کشتہ شدہ ایمان زمان یا پس ازان صاحب
ترجمہ در ان دیار قدم آورده با جملہ وی از تبع تابعین و کملائی محدثین است از حسن بصری و
عطار روایت سے کند و از وسفیان ثوری و کعبہ و ابن مہدی راوی اندوی رحمۃ اللہ علیہ
صدوق و عابد و مجاہد بود گویند کہ وی اول مصنفین و راست اسلامیہ است کہ بسال یک صد و
شصت ہجری بمالک سندہ رحلت فرمود رضوان اللہ علیہ

مولوی ابو الحسن فرنگی محلی ابن مولوی عبد الحجاج ابن مولوی محمد باقر ابن مولوی عبد علی
بحر العلوم بعد حفظ قرآن مجید تحصیل علوم در سیہ خدمت مولوی عبد الحکیم نمودہ و بعد
از مولوی حافظ عبد الوالی کردہ ہفتہ ہم ذی الحجہ سال دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری بعالم

جوانی ازین جہان فانی ورگذشت

مولوی ابو الحسن نصیر آبادی ساکن قصبہ نصیر آباد مصنفات کثرت عالم عامل صاحب
درع و تقوی بود ہیئت و خلافت سلسلہ نقشبندیہ از مولوی مراد اللہ فاروقی شہاد المجدوی
المظفری مشرک و تہائیری موطن امرید و خلیفہ مولوی نعیم اللہ ہراچی مرید و خلیفہ حضرت درنا منظر
جان جانان قدس اللہ تعالیٰ امر را ہم داشت علیہ ما از ظلمات شرک و بدعت نجات بخشید
و باتباع سنت سنیہ سے کوشید دوم شعبان سن دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری

رحلت فرموده بخت آرمید

شاه ابوسعید عمری دهلوی تلمیذ مفتی شرف الدین رامپوری و مولانا رفیع الدین دهلوی
و اجازت عامه و مولانا عبدالعزیز دهلوی حاصل کرده و بیعت طریق نقشبندی از شاه غلام علی
دهلوی داشت بر روز عید الفطر وقت صبح سال دوازده صد و چهل و نه هجری در لونک
وفات یافته غفر الله له

میر ابوالغیث بخاری در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه عالمی متصرف آیت بود از آیات
الهی در مجلس لطیف او بجز قال الله و قال الرسول و از کار مشایخ هرگز ذکر دیگر نمود در سال
نصد و نود و پنج هجری بعارضه قورنچ بمقام لکھنؤ وفات یافته نعش او بهلی آورده مدفون کردند
و میر ستوده سیر تاریخ فوتش یافته اند

شیخ ابوالفیض فیضی خلف اکبر شاگرد شیخ مبارک ناگوری در سن نهصد و پنجاه و چهار هجری
متولد شده ذهن ثاقب و فکر صائب داشت بعمر چهارده سالگی قرائت علمی حاصل نمود در تمام علوم
همچو شعر و معروض و قافیه و تفسیر و تاریخ و لغت و طب و خط و انشاء عجم و الفیض بود در او اکل تحصیل فیضی
شعری گشت و در او اثر تقریب بر او اثر نمود ابوالفضل که در اعلامی می نوشتند بفرض تعلی
الان وزن تخلص فیاضی اختیار نموده در سن نهصد و هفتاد و چهار هجری به بارگاه اکبر شاه
رسیده بخطاب ملک الشعراء ممتاز شد و را قصیده است طویل در مدح اکبر بادشاه موار و نظم
در علم اخلاق بعبارت عربی بحدوث مملعه و سواد علم الالباب و تفسیر تران بصنعت
اهمال با تمام رسیده و صله آن ده هزار رسیده اکبر شاه ویرا داده میر حیدر معالی تاریخ اتمام آن در
سوره اخلاص یافته و ترجمه فارسی لیلادنی مصنفه پنڈت بهاسکر پیدری که در سن ششصد و
بست و دو هجری تصنیف کرده بود و ترجمه را مان منظم فارسی و مثنوی تلخیص و دیوان
فارسی که در آن پانزده هزار ابیات انداز تصانیف مشهوره فیضی اند تاریخ و هم صفر سن
یک هزار و چهار هجری بمقام اکبر بادفوت شده مدفون گشت بنا بر مشهور فیضی بمذاهبی
مقیم نبود

ابوالفضل علامی پسر و دم شیخ مبارک ناگوری است در سن نهصد و پنجاه و شست

ہجری متولد شدہ بچہ پانزدہ سالگی از غلام معقول و منقول فرغ حاصل کردہ تجرود و عتلت پیش نظر
 داشت مگر باصرہ احباب در سال نوزدہم جلوس اکبری ملازمت بادشاہ اکبر حاصل نمودہ تفسیر
 آیہ الکرسی موسومہ تفسیر اکبری کہ از ان تاریخ تالیف برے آید نوشتہ پیشکش بادشاہ کردہ
 باطائف خسروی مخصوص گشتہ اول ہجرت نشی گری نان بعد بعدہ وزارت سرفراز
 گشت و در اندک زمانے بخاطر بادشاہ آن چنان جا گرفت کہ محسود امراد شاہ زادگان شد
 و تخلص خود علامی می کرد و بہ وقت مراجعت از دکن با شاہ شہزادہ سلیم یعنی جہانگیر را چہرہ سنگہ
 دیو بوندیلہ تاریخ چہارم بیج الاول سنن یک ہزار و پانزدہ ہجری ابو الفضل را قتل کردہ و سرش
 بریدہ نزد شاہزادہ سلیم کہ در آگاہ و مقیم بود فرستاد شاہزادہ بغایت خوش شد و اکبر شاہ
 تاسع خرد تحریرات و فرائد کتاب ابو الفضل و آئین اکبری و اکبر نامہ و غیرہ دانش و رسالہ
 اخلاق و غیرہ یادگار قابلیت و سہ استنداد ہم حسب شہرت مقید بہ مذہبے نبود۔
 حافظ شاہ ابوالسحاق خلف و خلیفہ شاہ ابوالغوث گرم دیوان فاروقی بہیروی کہ
 بسال پانزدہ صد و ہفتاد و ہشت ہجری رحلت فرمود و سہ را گرم دیوان از ان گویند کہ
 جسم مبارکش در بعض اوقات بخرق عادت بدرجہ غایت گرم می شد کہ تان گندم بران توان
 بخت و سہ را دو خلیفہ نامور بودند یکے شاہ معشوق علی غازی پوری دوم فرزند ارجمندش
 مظهر محاسن اخلاق شاہ ابوالسحاق ذات شریفش نادرہ روزگار مذکر ششم صحابہ کبار پور و زہد و تقوی
 شعارش و احراز اسرار شریعت و تارش از فتادہ در تصحیح و تنقید احادیث نبویہ علیہ الصلوٰۃ
 والتحیۃ ملکہ و ہبی داشت و بتعلیم علوم ظاہر و باطن سہ پرداخت و در مواظبت سنت سنہ
 اندکے تغافل نمی ورزید و رام معروف و نہی منکر ہر صغیر و کبیر و غنی و فقیر را یکسان سہ و بیسالی
 دو از دہ صد و سی و چہار ہجری بریاض رضوان آرمد بہیروی نسبت بموضع بہیہ بابا سہ
 کسورہ موعودہ مخلوط ہا و بای مشناتہ تحتانیہ معروف و سہ سملہ بعدش الف قرہ است
 بصلح عظم گڑھ از چڑیا کوٹ جانب شمال ششش کردہ فاصلہ دارد
 حکیم ابوالفتح گیلانی ولد مولانا عبد الرزاق جامع کمالات از ملازمان اکبر شاہ بروز
 پنجشنبہ نوزدہم شوال ۹۷۰ سال نو و دو ہفتم از صدی دہم ہجرت رحلت نمود

شیخ ابوالفتح علّامی قریشی کالیومی مرید و خلیفہ سید محمد گیسو دراز جامع علوم ظاہر و باطن و
بزیارت حرمین و طہن مشرف شدہ و کتاب عوارف المعارف پیش حضرت سید گیسو و راز
گنجانیدہ و مثال خلافت و اقتدا یافتہ او را مصنفات است مثل تکمیل در نحو و مشاہدہ تصوف
قبرش بکابی است بر دلائل مضجعه

قاضی ابوالفتح بلگرامی عرف قاضی کمال در علم جلال الدین محمد اکبر بادشاہ خدمت
قضای بلگرام داشت و علوم فقہ علم بے مثالی سے فراغت لے کر ہشتاد و چار سالگی درس پکڑا
و یک ہجری رحلت کرد

خواجہ ابوالفتح کشمیری دانشمند محقق و عالم دقیق خصوصاً در علم کلام و یطولی داشت وی
شاگرد خواجہ حیدر چرخنی است در استخراج مسائل فقہیہ بے انتہا بود کتاب سیف السابین در رد
عقائد اہل تشیع از تصنیفات او است در صدی یازدہم ہجری بدایہ بقا رحلت کرد جزاۃ اللہ شریف
رفت اندر ہزار و یکصد سال بہ تاریخ وفات او است

شیخ ابوالفتح تہانگیری از فحول علمای روزگار و از اعیان متبحرین عالی مقام بود
حدیث از سید رفیع الدین محدث داشت و پنجاہ سال در اکبر آباد درس علوم عقلی و نقلی فرمودہ
و بسی مستعدان چالاک از دامن افادہ او برخاستہ اند مولوی عبدالقادر بدایونی مصنف
منتخب التواریخ از تلامذہ او است

مخدوم ابوالقاسم سندی ابن مفتی داد و طالب علم صاحب مدرسہ سر آمد روزگار بود
بسیاری طلبہ علوم را فیض وافی رسانیدہ اورنگ نریب عالمگیری را از طرف خود وکیل شرعی
قرار دادہ بود سیال ہزار و صد و سیزدہ ہجری فوت شد مخدوم رحمت اللہ سندی در ذہب العلم
من السند تاریخ فوٹش یافت

قاضی ابوالمعالی ساکن اگرہ شاگرد و خلیفہ و داماد عزیزان بجا راست اور فقہ چنان
دستگاہی داشت کہ اگر بالفرض و التقدر بجمع کتب فقہ حنفی از عالم بر آفتاب ادا و سر نو
سے توالت نہ نوشت درس نہ صد و شصت و نہ ہجری از تواریخ بند آمدہ در اگرہ مقیم شد و
ہما بجا وفات یافتہ سال وفاتش بدیافت نہ رسید ملا عبدالقادر بدایونی مؤلف منتخب التواریخ

ومیر غیاث الدین الملقب به نقیب خان از مستفید شده اند
 شیخ ابوالکلام اسماعیل ابن شیخ صفی الدین رد و لوی دوازدهم ربیع الثانی سال هفتصد و
 هشتاد و نه هجرت ولادت یافته چهل روزه بود که پدرش ویرا پیاسه سید اشرف جهانگیر سمنانی پیر خود
 انداخت سید موصوف فرمود این هم مریدین است با محله شیخ ابوالکلام در سایه عاطفت پدر بزرگوار
 خود تربیت یافته بشان زده سالگی از جمیع علوم متعارفه فلغ حاصل کرده و شش و روز بدرین تدیس
 و فکر و فکر بر سر برد اور حتمه الله علیه بسیزدهم ربیع الاول روز چهارشنبه وقت عصر سال هشتصد و
 شصت هجرت از دار فانی بعالم جاودانی رحلت فرمود و سه راجهار فرزند بودند عبدالصمد
 عزیز الله عبدالقدوس حبیب الله عرف مخدوم محسن عبدالصمد و عزیز الله حبیب الله فیض
 تربیت پدر بزرگوار ولادت و خلافت خاندان چشتیه نظامیه حاصل کردند و شیخ عبدالقدوس بخاندان
 چشتیه صابریه فیضیاب شده تصبیه گناه را عطا انوار و هدایت و ارشاد ساخت -
 حاجی ابراهیم محدث اکبر آبادی بزرگ و تقوی و درع و درس علوم دینی خصوصاً
 علم حدیث قیام داشت تقید بشرع و توسع و بیابان و ارتباط مردم بود همواره امر معروف
 و نهی منکر می نمود هرگاه حسب طلب در عبادتخانه اکبر بادشاهی آمد بر اسم تکلفات و آداب ملوک
 سفید نمی شد و پیوسته و عقلاً و نصیحت می گفت و سال و فائش بدر یافت رسید رحمه الله علیه
 سید ابراهیم ایرچی ابن حسین بن عبدالقادر حسینی دانشمند کامل بر سائر علوم عقلی و نقلی و سمعی
 و حقیقی عبور نموده کتب بسیار از هر علوم مطالعه کرده و تصحیح فرموده و مشکلات آنرا چنان
 حل کرده که هرگز ادنی مناسبتی باشد نظر در کتاب او کافی بود و احتیاج استاد داشت و الحق که
 در دلی در زمان او هیچ کس بدانش او نبود و بوجه نایب شناسی اهل روزگار در زاویه خود طالع
 و تصحیح کتب مشغول بود و در رس کم گفتی یا این همه نسبت او بسلسله علییه قادریه بر همه
 غالب بود و سید شیخ بهاء الدین قادری شطاری است در سن نهصد و بیست هجری
 بهائی در آخر عهد سلطان سکندر لودیه آده شیخ عبداللہ دہلوی و میان لاون مولانا عبدالقادر
 صابون گردید کار آگمان نامور به بزرگی او گردیدند و در عهد اسلام شاه در سن نهصد و پنجاه و
 سه هجری وفات یافته در مقبره سلطان المشایخ مدفون است ایری بروجی

منسوب است بہ ایرج ہمزہ مکسورہ و یای تختانی شناعہ مجہول و رای مہملہ مفتوحہ و جیم فارسی قصبہ
ایست بلکہ مالوہ کنون یصلع جالون تعلق دار و دوازشرقاے مثلث و سادات آباد
معلم ابراہیم باعظہ ساکن سمورت دانشمند و فقیہ اشہر شافعی المذہب خطیب
مسجد جامع ہند ربیبی بود و ہوارہ بدیس و تدریس تفسیر و حدیث و فقہ مشغول بودی مفتی عبدالمطہف
و مولوی سید عبدالقتلح عرف مولوی اشرف علی گلشن آبادی و سید عماد الدین انارشد تلامذہ
وے ہستند بہست و ہفتم رجب سن دوازده صد و ہشتاد و دو ہجری رحلت فرمودہ
مقدس در ہند سمورت است و گلشن آباد نامش مشہور ناسک است

مولوی احسان لغنی ساکن دلمو معنات لکھنؤ عالم عامل کہ درع و تقوی و تارش بود
بماہ رجب سال دوازده صد و ہشتاد و یک ہجری رحلت فرمود

حکیم احسان علی ساکن لہجہ آباد تارہ خلف حکیم شیر علی متوطن احمد آباد نادرہ برادر کلان
مولف کتاب تاریخ بستم شعبان دوازده صد و بیست و نہ ہجری بقصبہ سلون متولد شدہ معلوم
رسی و متعارفہ بخدمت قاضی عبدالکریم قدس سرہ بمقام ساس بریلی و علم طب از والد خود حاصل کردہ
در طبابت مہارتی کامل داشتند و تمام عمر بعدہ دکالت سرکار انگریزی باضلاع فتح پور و باندہ تانہ
بودند بمقام باندہ تانہ ہفتہ علییل باندہ تاریخ نیم ذی الحجہ اخیر شب جمعہ سال دوازده صد و نو
و چہار ہجری رحلت فرمودہ بروز جمعہ بمقام باندہ اندرون احاطہ دیوان محمد علی مرحوم متصل قبر
شیخ محمد شفیع الزمان مدفون شدند قطعہ تاریخ وفات آن مرحوم از نتائج طبع شیخ محمد فہیم الزمان
ساکن سندیلہ است **۵** حکیم احسان علی رحلت نمودند بنحو اسحق کم از دو قوس بادا بنہ

فہیم از در دل سالش رقم زوہ مقامش جنت الفردوس بادا بنہ ایضا از منشی نعمت حسن
افسون تخلص رئیس باندہ **۵** احسان علی وکیل نے رحلت جہان سے کی بہ ذات شریف پاک
حق ہر ایک عیب سے بہ افسون کو فکر جو ہوئی سال وفات کی بہ داخل ہویئے بجلد ندائی غیب
تصانیفہ۔ طب احسانی۔ معالجات احسانی۔ مفردات احسانی۔ مرکبات احسانی۔ اوراد
احسانی۔ نکات احسانی۔ و دیگر کتب مفیدہ نیز یادگاراند

قاضی احمد محمد تارہ نولی ابن قاضی محمد الدین بن قاضی تاج الافاضل ابن قاضی

شمس الدین شیبانی از اولاد امام محمد شیبانی صاحب امام اعظم ابو حنیفہ بود مولدش ناز اول و
 منشاے او اجمیر و مرقد او ناگورہست تلمذ وار او تاجدیت خواجہ حسین ناگوری داشت در سن
 پندرہ سالگی فراغ حاصل کردہ انواع علوم را درس مے گفت قاضی مجد الدین پیرش را ہفت پیر
 بودند ہمہ دانشمند و متقی و متدین و بزرگترین ایشان احمد مجد در علم و عمل بر ہمہ فائق و جامع علوم
 شریعت و طریقت و ورع و تقوی و ذوق و حالت بود و در امر معروف و نہی منکر بجانب
 مجد یکہ پیش و سہ غنی و فقیر و خویش و بیگانہ درین باب مساوی بودند گاہی مہمانش را
 بخود راہ نمی داد و در باب دینار از دوش قدر مے نمود و در آوان طالب علی با دانشمندان بحث
 کردی و زبان عربی و فارسی تقریر نمودی و در مجالس ملوک و امارا در آمدی و بحث کردی ہمہ عنوان
 شباب مرید خواجہ حسین ناگوری شد و از بحث و جدل و در آمدن بخانہ ملوک توبہ کرد و علم طریقت
 پیش پیر خود خواندہ در سن پندرہ سالگی از ناظر اول باجمیر آمد و ہفتاد سال در ان بقعہ شریعت
 بزرہ و ورع و بااخت و با انواع خیرات عمل بہرہ برد و در اجمیر رہش و این بود کہ نیم شب
 بروضہ خواجہ بزرگ مے آمد و ناظر تجد مے گزارد و تا نماز چاشت تکلم مے کرد و بعد از فراغ
 درس علوم دینیہ مے گفت و بعد قیل و لہ قلیلہ مے خواست و تا عصر پا و را و مشغول بود مے
 و بعد از ان تفسیر مدارک میان اہل مجلس بیان فرمودی چنانکہ ملوک طریق مشایخ مے بود
 نقل ہست کہ مے گفت و تھے ہمراہ اتر با مے خود برای مدعو اش بہ مند و رفتم و من در ان ایام
 خرد سال بودم شیخ محمود دہلوی شیخ الاسلام در مند بود و صدارت علما با و مے تعلق داشت
 در نماز پیش از امام تحریمہ بہست چون از نماز فارغ شد و بیچ کس از دانشمندان کہ دہشت اول پہلوی
 او بودند بوسہ چیز مے گفت چون دیدم کہ ہمہ مہمانہست مے کنند من پیشتر آمدم و شیخ الاسلام فقہم
 کہ این نماز تو درست نیست کہ تحریمہ پیش از امام بہستی شیخ الاسلام منفعل شدہ اعادہ نماز کرد
 منقول است کہ رحم سلاطین مند و چنان بود کہ مردم با ایشان پشت خم کردہ و سبابہ بر زمین نہادہ
 سلام مے کردند قاضی احمد مجد و قاضی ادریس دہلوی کہ دانشمندان بودند با ان وضع سلام
 نکردند کہ بدعت است اسلام علیکم گفتند و برابرہ بادشاہ نشستند بادشاہ انصاف
 بادیشان داد قاضی ادریس را قاضی اجمیر ساخت و چہار دنیہ بوسہ داد و امر فتوے

تذکرہ علما
 در سن پندرہ سالگی
 در سن پندرہ سالگی
 در سن پندرہ سالگی

تذکرہ علما

کہ موروثی قاضی احمد محمد بود بے مسلم داشت قاضی احمد محمد را بدرجہ غایت محبت باولا در سالت
بیناہ صلح نمود و در عموم احوال ہماہم شعیس و کم شو پوشیدی و اکثر اوقات صرف کلاہ بر سرش
بودی و جز نماز و ستار بر سر کمر بستہ و شیر ہار در مجلس تذکرہ نشستی و اما قال اللہ و قال الرسول بہیت و
عظمت تمام گفتم چنانکہ زہرہ ملک آب شدی و تقسیم خود از کس نمی پسندید بعد مدتی متوجہ ناگور شد
کہ مسکن پیری است و بتاریخ بہست و پنج صفر سال بعد بہست و ہفت ہجری اللہ اکبر گویان
جان بحق تسلیم کرد و در وطنہ خودم بزرگ سلطان التارکین در پایان پیر خود مدفون گشت
ملا محمد نازولی کہ مردے صالح و مقبول و مرید قاضی احمد محمد و موصی و وصیت بود تاریخ فوتش چنین یافتہ
سے نظر بہستہ بود احمد محمد شہیدان بہ زون و پنج و ہزار شہادہ کہ تاریخ آن پیر خود نازوے
برآورد و از حوالہ شیخ زاہد بہ رحمۃ اللہ علیہ آہن

مولانا شیخ احمد سرہندی مجدد الف ثانی ابن مولانا شیخ عبدالاحد فاروقی
نسب آنحضرت بہست و ہشت واسطہ بجناب امیر المومنین سیدنا عمر بن الخطاب رضی اللہ
عنے سے پیوند دی رحمہ اللہ از بزرگان سرہندی بلکہ باعث تخریل ہند عالم ربانی و مجدد الف
ثانی جامع بود میان علوم ظاہر و باطن و وسیلے بود ساطع بر شرافت نوع انسانی و در سال ہفتاد
و یکم از صدی و ہجتم ہجرت بساعت و جوہ و قدم رنجہ فرمود و بصفر سنہ از حفظ قرآن مجید فراغت یافتہ
بہ تحصیل علوم متداولہ آفرودہ اولا از والد ماجد خود بعض علوم استفادہ نمودہ بسیا کوٹ
رفت و از مولانا کمال الدین کشمیری نزیل سیا کوٹ کتب معقولہ تحقیق و تدقیق تمام خواندہ و
علم حدیث از مولانا یعقوب کشمیری اخذ کردہ باز چندست مولانا عبدالرحمن محدث کاکڑ کہ
محدثین ہندوستان بودند حدیث مسلسل بواسطہ واحد و اجازت تفسیر و صحاح ستہ
و دیگر فرات یافتہ بمؤلفہ سالگی از تحصیل علوم ظاہر فراغ حاصل کردہ بدین و کھنیف
مشغول شد خلافت سلسلہ چشتیہ از والد خود داشت و اجازت بیعت قادر بہ وغیرہ
از شیخ سکندرتبیلی یافتہ بہ واسطہ حجاز محل شوق بہستہ بہلی رسید و انجا آنحضرت خواجہ محمد
باقی با اللہ ملکی قدس سرہ دولت ملاقات دست داد بطریقہ علویہ تقبیل بہ چندست نشان
بیعت کردند و در و ماہ و چند روز نسبت حضور سلسلہ نقشبندیہ حاصل نمودند چنانچہ ہر ان

ایام حضرت خواجہ بیگی از غلصان خود رقم فرمودند کہ شیخ احمد نام مدرس از سر ہند کثیر العلم
 قوی العمل بہ روزی چند با حقیر نشست و برخاست کردہ بسیار روزگار اوقات خود مشاہدہ فرمودہ
 بآن سے ماند کہ آنتابی شود کہ عالم اندر روشن شود انتہی و بہان زمان آوازہ آنحضرت بلند شدہ
 آستان شان محو و حال و مجمع اصحاب کمال گشت علماء دور و نزدیک نامہ اسے ترک
 تا جبیکہ بشرف حضور برہ در گردید و مشایخ ارادت آورند و سلسلہ شان از ہند تا ماوراء النہر
 روم و شام و مغرب رسیدہ ذات باریکات شان آیتے بود از آیات ربانی و نصیحتے بود از نصائح
 یزدانی نزاعی کہ در میان علماء کرام و صوفیہ عظام از ہزار سال بود ایشان پرہیز شتند و مورو
 و مصداق حدیث صلہ شد نہج ایشان در میان علماء ظاہر و صوفیہ علم بود کہ اختلاف
 فریقین را در وحدت وجود بلفظ راجع داشتند صبر و رضا و تسلیم و شفقت پر خلعت و صلہ رحم و رعایت
 ارہاب حقوق و بیعت و سلام و نیت در کلام ششم کہ بیکہ ایشان بود با این ہمہ متسک بہ
 کتاب سنت بعین یک فہمیت مقام ہزار فضائل تواند بود منقول است کہ علماء ظاہرین
 پیش سلطان جمالگیر ابن اکبر شاہ شکایت کردند کہ شیخ احمد عوسے سے کند کہ مقام دے
 بالائے مقام صدیق اکبر است چون سلطان شیخ را طلبیدہ از حقیقت حال استفہار کرد و شیخ
 جواب داد کہ شمارے خدمتی ادے خادم خود را پیش خودے طلبید و براہ مہربانی بوسے سخنی
 پرشیدہ سے گوید ضرور است کہ آن خادم ادنی بعد علی کو در مقامات امرے عالی درجہ بشما می
 رسد و با آن خادم مراجعت کردہ بمقام خود ایستادہ سے شود پس بدین آمد و رفت لازم نے آید
 کہ تہ خادم ادنی بالائی امرای نامہ را بشہ پادشاہ خاموش ماندہ روز عتاب گردانید بعدین وقت
 مدرسے از حضار بارگاہ شاہی بشاہ مروض داشت کہ نگہ شیخ بہ بینید کہ سجدہ بشما کردہ حال آنکہ شما
 ظل اللہ و خلیفہ او استند اود شاہ پر غضب شدہ دے رادر قلعہ گوا لیا رنجوس کہ شاہ جہان پسر
 جمالگیر کہ شیخ خلوصی داشت قبل از آمدنش بہ بارگاہ شاہی افضل خان و خواجہ عبدالرحمن مفتی را
 مع بعض کتب فقہ نزد شیخ فرستادہ پیغام دادہ بود کہ علما سجدہ خیت جہت سلاطین جائند
 داشتہ اند شما بلا بیکہ وقت ملاقات بادشاہ سجدہ کنید و من ضامن سے شویم کہ از سلطان
 بشما خبری نخواہد رسید شیخ راجع بخواست گفت کہ اہار ب سجدہ رخصت است و غیرت

آنست که بجز خدا که عزوجل دیگری را سجده نکرده شود انقصه شیخ هجده سال و هجده ساله بوده
 جهانگیر شاه دی را بدین شرط از قید برآورد که دی بلیکر سلطانی بوده همراهش گشت که چنانچه
 شیخ چنددی به لشکر سلطانی حاضر ماند پس از آن از بادشاه رخصت و وطن یافته بپرسند
 رونق افزوده بر دوازده شنبه بیست و هشتصد و هشتاد و چهارم از صدی یازدهم هجرت
 بهجرات رحمت ایزدی پیوست و پسر هندی درون گشت تا پنج وقتش رفع المراتب یافته اند
 نور الله بنحوه انصاف و الاینه رساله تملیه رساله اثبات نبوت در ساله که بعد و مصادف
 رساله مکاشفات غیبیه در رساله آداب المریدین در رساله معارف الدنیه در رساله رد الشیعه
 التملیقات العوارف به شرح رباعیات خواجہ باقی بالله روح و کتبات و رساله جلدیه تملیل
 حدیث شریف ابن ابی عمیر است لکنه الامه علی راس کل مائت ستمه من بعد ولما امر دنیا که در سن
 ابی داود و غیره کتب معتبره مروی است مراد از راس مائت با اتفاق اهل حدیث آخر صد بیست و
 علامات و شروط محمد است که دی عالم باشد بطور ظاهر و باطن و منبع از تدریس و تالیف و تذکر
 او شریف باشد و در امتیاز سنن و محدثات سترگرم بود و در آخر یک صدی و اول صدی
 دیگر اشتهار علوم و شیوع انشاع از وی باشد پس فضائل و اوصاف مولانا شیخ احمد باعلی صوت
 نغای کند که دی رحمه الله علیه محمد است نه محمد دانه بل محمد دانت ثانی و از صد تا هزار فرق بین
 است صهر نند بکسرین محمد سکون است که هنوز کسر است محمد سکون چون و آخر و ال محمد
 شهر است در میان دلی و لا هو بر شارح عام که از کوه جمان الهی در سببه المرجان
 مولانا احمد احمد آبادی ابن مولانا سلیمان قدس سرها اصل تراویم ایشان گویند مولانا
 سلیمان مذکور دارد و احمد آباد گجرات گردیده از خدمت شیخ عبدالحق دهلوی کسب فیوض نموده
 قاضی بکشت تصانیف عالیله از ویادگار اند پسرش مولانا احمد که یگان روزگار بود و در هم
 علوم دست رسا داشت و در اکثر علوم تصانیف نادره دارد و علم مقبول بدیار گجرات
 از در حاج یافته بخدمت فیوض القدس نام کتابیست در علم کلام که آن ملاز الهامات
 و سبب توان گفت اکثر تحصیل و سبب پیش مولانا محمد شریف بوده شرح مواقف و اکثر علوم
 عقلیه از مولانا دلی محمد خان و تصوف از مولانا شیخ فرید اخذ کرده و ریاست پیش

شاہ قباد مخاطب بہ دیات خان گذرانید و اجازت حدیث و بعض علوم از والد خود مولانا سلیمان گرفتہ بتاریخ بست و یکم جمادی الثانی سال یادہ صد و دوازدہ ہجری بعالم قدس شتافت مولانا نور الدین گجراتی شاگردش تاریخ وصال وی درین مصرعہ یافتہ شمع کہ بود بہ آئین علم گل شدہ بہ مرقد پدر و پسر در احمد آباد گجرات است

ملا احمد رام پوری کہ ولایتی شہرت داشت شاگرد مولوی برکت اکہ آبادی بعلم و درسیہ خصوصاً در فلسفہ ماہر بود سلسلہ تلمذ اکثر علمای رامپور بدو منتسب می شود

ملا احمد علی الحق فرنگی محلی ابن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین الشہید السہاوی تحصیل علوم بخدمت عم خود ملا نظام الدین نمود و در جنبہ دے بتدریس مشغول گشت و اعتبار تمام در باب وارا کہین شہر کھنڈ پیدا کردہ و امور خانہ داری عم خود را بسپردہ داشت تعاضل شریعہ سلم و حاشی زواید ثانیہ یادگار اند

ملا احمد حسین فرنگی محلی ابن ملا محمد رضا پسر چہارم ملا قطب الدین الشہید السہاوی کتب درسیہ متعارفہ بخدمت عم خود ملا نظام الدین تحصیل نمودہ فاضل کامل گشت و بتدریس علوم عمر گرانمایہ خود بسپردہ و او را نیز عمر اورا سفر فیض آباد پیش آمد و آنجا بپارشدہ بوطن می آمد و در آنجا ساہ و فاریت یافتہ ملا حبیب اللہ فرنگی محلی از تلامذہ اوست

ملا احمد انوار الحق فرنگی محلی ابن ملا احمد عبد الحق بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین السہاوی چون در فطرت ازلی محبت الہی در دلش بیکتہ بودہ در عالم طفولیت بخدمت والد خود نشست و از برکات الفاس طیبہ او استفادہ مے بروکتب درسیہ بخدمت مولوی احمد حسین و ملا محمد حسن خواندہ تکمیل علوم ظاہر بخدمت مولوی عبدالعلی بجرالعلوم نمودہ بعد بفقہ سالکی بخدمت والد خود قانر بہ بیعت گشتہ توجہ خاطر بحقوقات نداشت کتب منقول البتہ منظور نظر نشودند انقض اوقات شریفش بعبادت الہی بسر مے برد و نفسی بدون ذکر و شغل بر باد نمی داد حالات شریفش از خارق عادات مفصلاً در اعصابان اربعہ مذکور است بہست و ششم شعبان دودسہ شنبہ یک پاسی ہزار ماندہ سال دوازدہ صد و سی و شش ہجری روح مبارکش از تجسّرہ قالب برآمدہ بر فوق اسطی پویست و در بارخ خود واقع کھنڈ مدفون شد

شاعری ماده تاریخ و نقش در مصرع رحمت حق روح انور با و بنیافته

شیخ احمد لاهوری بن عبداللہ بن علی محمد بن محمد جمال الدین دوانی دسے ابوالجید مولوی محمد اشرف لکنوی ابو اسلافش از دوان کہ قریب ایست در شیراز بودند و قتیکہ اہل تسلیع بر ایران زمین استیلا یافتند و قتل نہیب اہل سنت از دست شان بظہور آمدہ جدش بہ پیشاور رسید بہما بخاشیخ احمد متولد شد و علوم عقلیہ و نقلیہ اکتساب کرد و از پیشاور بہ موضع نہ اقامت گزید و طبعیہ حاذق بود و مداوہ فقر و غرابی پروراخت و با غنیا ملطفت نمی شد و ہموارہ بر یا حناست و بدرس علوم اشتغال داشت در سن یکہزار و ہفتاد و ہفت ہجری وفات یافتہ و رتبہ مدفون گردید نہ دیوی است از دیہات سیالکوٹ مضافات لاهور

مولوی احمد حسن قنوجی فرزند کلان مولوی سید آل حسن قنوجی جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بتاریخ نودہم رمضان یوم شنبہ وقت اشراق سال دوازده صد و چہل و شش ہجری متولد شد علوم مروجہ بہلاد شفرقہ کجاست اساتذہ چند آموخت شاعری توس الحافظہ جیداندین بود و آخر بخلق تلمذ مولوی عبدالجلیل کوئی ہما آمد و اجازت حدیث از شاہ عبدالغنی محمد دی دہلوی یافتہ در سال دوازده صد و ہفتاد و شش ہجری بارادہ حج بیت اللہ از وطن روانہ شدہ بمقام بروہہ ملک گجرات رسید نزد مولوی غلام حسین قنوجی مقیم شد و در انجا برض تشب بہما رگشتہ نم جمادی الاولیٰ بروز جمعہ سال دوازده صد و ہفتاد و ہفت ہجری رحلت فرمودہ بعد نماز جمعہ در تکیہ ماتریدیم مدفون گشت طباطبائی شراہ

مولوی احمد اللہ پانی پتی فرزند تلمیذ قاضی شہاراللہ پانی پتی دیریز در مظلومان پٹان دہلوی مہر فقہ و حدیث صاحب ورع و تقوی بود و سال یازدہ صد و نود و ہشت ہجری بمالہ جوانی سوے عالم جاودانی شتافت

شیخ احمد فیاض ایٹھوی از خول علمای کبار صاحب تقوی و ریاضت و مجاہدہ بود بحالت بیماری صعب مکران مجید راہ یک سال یا دو کردہ اکثر کتب متداولہ بر زبان داشت اگر شاگردی در خواندن غلط کردی صحت آن بیاض و گفتی تفسیر و حدیث و سیر و تاریخ خوب میدانست قرأت نسخہ عقب امام زمانہ و اشتیاق بہ سر شیخ نظام الدین ایٹھوی بود و شیخ

نظام الدین مذکور در سال نصد و هشتاد و یک هجری وفات یافته تاریخ وفات شیخ احمد معلوم نه شد

قاضی احمد الله بلگرامی عرف محمد عثمان ابن قاضی محمد احسان دی بعلیه علوم آراسته بود خصوصاً بفقہ و حدیث و بلگرام نظری نداشت تا سال نود و ششم صدی دوازدهم برسد قضای بلگرام متکلم بود بلگرام را در زمان پیشین سرے نگری گفتند بالجمله آن قصبه عمده خیز و حدان علمای و فضلاء نامدار بود از قنوج بسبت شمال مائل بمشرقی بقاصله پنج کرده واقع است دور وسطان پیر و شهر دریای گنگ بقاصله دویسم کرده می گذرد

مفتی احمد ابو الرحم فرنگی محلی ابن مفتی محمد یعقوب بعد تحصیل کتب در سیه بدرس اشتغال داشت و فراغت کتب نفیسه بسیار نموده مفتی متدین مشهور بود در تالیفات و جلداری در عهد نواب سعادت علی خان لکنوی با و تفویض ماند نواب موصوف بردیانت و امانت و س اعتمادی داشت بقضای الہی بیمار شده وفات یافت رحمۃ اللہ علیہ **مولوی احمد رضا خان بریلوی** سلمہ اللہ تعالیٰ ابن مولوی تقی علی خان بن مولوی رضا علی خان متوطن بریلی رویکنند تاریخ دهم ماه دهم یوم السبت سال ہفتاد و دوم از صدی سیزدهم بعرضہ دینا قدم نهاد جد شریفش بر روز عقیقہ کوے بشر شده گفت خوابی دیدم کہ تعبیر آن فاضل و عارف شدن این فرزند است بالجمله صاحب ترجمہ ہجر چار سالہ از خواندن قرآن مجید فراغت یافته و ہجر ششم سالگی بمآہ ربیع الاول بر سر منبر محضد جمع کثیر رسالہ میلاد شریف خواند تمامی علوم و درسیہ از معقول و منقول بخدمت والد ماجد خود تحصیل نموده بتاریخ چہار دهم شہر ششم سال ہشتاد و ششم از صدی سیزدهم فاتحہ فراغ خواند و بہان تاریخ چہار استفتائے رضاعت نوشتہ والد ماجد وی کار قتا و س نویسی با و سپردہ و در سال نود و چہارم صدی مذکور بخدمت سید شاہ آل رسول مارہروے شرف بیعت حاصل نموده مثال خلافت و اجازت تہذیب سلاسل و سند حدیث یافته و در سال نود و پنجم صدی مذکور بہ معیت والد ماجد خود بہ زیارت جبرین شریفین زاد ہما اللہ شرفا مشرف شدہ از اکابر علمای آن دیار اعمی سید احمد و حلال مفتی شفا نعیم و عبد الرحمان سراج مفتی حنفیہ سند

حدیث دفعہ و اصول و تفسیر و دیگر علوم یافتہ۔ روزی نماز مغرب بمقام ابراہیم علیہ السلام خواند
بعد نماز امام شافعیہ حسین بن صالح جمل اللیل بلا تعارف سابق دست صاحب ترجمہ گرفته
بخسانہ خود برود تا دیر پیشانی دی گرفته فرمودانی لاجد فوراً شد من ہذا الجہین سپس سند صحاح
ستہ و اجازت سلسلہ تقادیر بدست خط خاص دادہ فرمودند کہ نام تو غنیاء الدین احمد ست در
سند مذکور تا امام بخاری علیہ الرحمۃ یازدہ مسائل اندوہم در مکہ معظمہ یا یامی شیخ جمل اللیل بروصوف
شیخ رسالہ جہرہ مضیہ در بیان مناسک حج مذہب شافعیہ کہ از تصانیف شیخ سابق الوصف
است اندر دیوم نوشتہ و نام آن النیرۃ الوضیۃ فی شرح الجہرۃ المضیۃ مقرر کردہ پیش
شیخ برو شیخ پتھین و آفرین و سب کثاد در مدینہ طیبہ مفتی شافعیہ یعنی صاحبزادہ
مولانا محمد بن محمد عرب ضیافت صاحب ترجمہ کردہ با شاک اکل طعام مسئلہ انضالیست
مدفونین بقیع پیش کردید صاحب ترجمہ گفت کہ امیر المومنین عثمان رضی افضل اند و مولانا می فرمود
کہ حضرت ابراہیم ابن رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم فضیلت دارند جا بنہین لائل خود ہا
بیان کر دند آخر مولانا فرمود کہ ہر دو قول صحیح و موجد اند صاحب ترجمہ گفت و کل وجبت
ہو مولیہا آن وقت بانگ نماز عصر احرارم شریف برخاست مولانا فرمود قاسم بقوا الخیرات آن
جلسہ برخاستہ نماز شریک شد بشب یعنی بعد نماز عشا صاحب ترجمہ در مسجد خیف تنہا توقف
نمود و با بشارت منفرت یافتہ و سلسلہ ربہ تصانیف بسیار دار و اذان جملہ اینند
ما یعلق بالنبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم علی یقین بان نبینا سید المرسلین علیہ السلام القیامہ
علی طاعن القیام نبی تمامہ سلطۃ مصطفیٰ فی کل الوری سلطانی الفی عن بنورہ انار کل
شی بلقب بر قمر التمام فی نفی الظل عن سید الانام مہدی الخیران فی نفی الفی عن شمس لاکوان سلط
سمع وطاعہ لاحادیث الشفاعۃ مثل لور الافلاک جلال حدیث لولاک سلط القیام المستعود تنقیح
المقام محمود سلط جلال جبوت لجللہ خاوند الجویب الجلیل مثل اسماع الاربعین فی شفاعت
سید المجتہدین سلط البحت الفاحص عن طرق حدیث الخصائص ما یعلق بمفضل مخین
سلط تنقیح التفصیل لمحت التفصیل سلط مطلع القمرین فی ابانہ سبۃ العمرین سلط ازال الالسنۃ من حجر
سبۃ الالسنۃ سلط الکلام البہی فی تشبہ الصدیق بالنبی سلط وجد المشوق بحلۃ اسماء الصدیق

والفروق مما يتعلق بأهل البيت النبوة والصحابہ بشا حیا القلب المیت بشر
 مناقب أهل البيت بشا اظلال السحابہ فی اجمال الصحابہ بشا رفع العرش الخاویہ من ادب الامیر
 معاویہ بشا الاحادیث الراویہ لمناقب الصحابی معاویہ مما يتعلق بالاولیاء الکرام
 بشا الابلال بقیض لاولیا بعد الوصال بشا انوار الانوار من یم صلوة الاسرار بشا از بار الانوار
 من ضیاء صلوة الاسرار بشا طالع النور فی حکم السراج علی القبور بشا مجیر عظم شرح قصیدہ کبیر عظم
 مما يتعلق بالمسائل النزعیة بشا حیاة الموات فی سماع الاموات بشا فیض العین
 حکم تقبیل الابهامین بشا نسیم الصبا فی ان الماذن تجول الوبالہ الباریة الشارقة علی
 مارتة الشارقة مما يتعلق بفضیل الحدیث بشا انجوم الثواقب فی تخریج احادیث الکواکب
 بشا نور عینی فی الانتصار للامام العینی بشا الروض البیج فی ادب التخرج - اگریش ازین کتاب
 ویرین فن یافتہ نشود پس مصنف را موجد تصنیف بنامے توان گفت مما يتعلق بالفیقات
 بشا حقایق حسان فی اجابة الماذن بشا حسن البراعة فی تحفیه حکم الجماعة بشا انک الاملال فی
 الطلال ما احدث الناس فی امر الاملال بشا الاحلی من السکر طلبتہ سکر و تترفع راسه مملو
 سکون ماود سین مفتوحه و آخر راسه مملو ساکنه نام جماعت تجار الکمرہ نیست کہ در شاہما پیور
 کارخانہ شکروند اجرا کردہ اندو استخوان حیوانات سوخته بزغال آن تصفیہ شکرو غیره می نمایند
 بشا اجدو القری لمن یطلب الصحة فی اجارة القری بشا النیرة الروضیة فی شرح الجوهرة الخفیة
 بشا جل جلیلی فی ان المکره متعمدا لیس بخصیة بشا الامرا باحترام المقابر بشا الباریة المعانی
 طالع نطن بکفر طوعا بشا المقالات المسفرة عن احکام الہیة المکفرة بشا احکام الاحکام فی
 التناول من ید من ماله حرام بشا فصل القضا فی رسم الاقنایا بشا العطايا النبویة فی القنای
 الرضویة من ابواب شمس بشا مقام الحدیث علی هذا المنطق الجدید بشا اعتبار الطائ
 بمحش ابی طالب بشا السعی مشکور فی ابداء الحق المجرم بشا فور الامال فی الاوافق و
 الاعمال بشا مائل وکتب من ادعیتہ المصطفیٰ بشا جمادی الآخر سن سیزده صد هجری
 برسن از مفصلین بریلی ویدایون و ستمعل و سام پیر و غیره کہ سرخیل شان مولوی محمد حسن
 مفصلی بودند در بلدہ بریلی فرام شدہ خاصند کہ بصاحب ترجمہ و رباب تفصیل باب

مناظرہ کشائند صاحب ترجمہ باوجود علمت طبع و استعمال منفعیات ادلّاسی سوال نوشتہ پیش سرگروہ آن طائفہ فرستاد مجرّد معانیہ اسولہ مذکورہ سرگروہ مناظرین بسوارے عجلہ و خانی بجلت تمام جانب وطن تشریف فرما شدہ و دیگر معادنین شان بزاویہ من سکت سلم پناہ برنہ چنانچہ قدرے تفصیل این واقعہ در رسالہ فتح خیر مطبوع شدہ است زان بعد اعلان مناظرہ بحث مذکور بجانب صاحب ترجمہ عموماً مطبوع شدہ شائع گشت تا اے یو مناہذا از جاے صدائے برخاست و لک فضل اللہ یوتیہ من یشاروا اللہ ذو الفضل العظیم تصانیف وے تا این زمان قریب ہفتاد و پنج مجلد رسیدہ اند سلمہ اللہ تعالیٰ

ملا احمد زین جوہوری عالم تجوید عامل و متوکل و متورع و تبرک مرید شیخ معروف جوہوری بود و شیخ معروف مرید مولانا آکے داد شارح کافیہ دہایہ و ہندودی و مدارک است و دی مرید راجہ حامد شہ نانک پوری بود

مولانا احمد تہا نسیری مرید شیخ نصیر الدین او دہے دہلوی در فضائل و علوم ظاہری بسیاری ماہر بود بعد معاودت امیر تیمور گورگانی مولانا از دہلی بکاپی آمدہ متوطن شد و ہمان جا وفات یافتہ اندرون قلعہ کاپی مدفون گردید اورا قصیدہ ایست دالیہ در وقت کہ در داد فضاحت و بلاغت دادہ چند بیت از ان شیخ احمد تین دہلوی در اخبار الاخیار نقل کردہ قابل دیدہ است

قاضی احمد غفاری قزوینی انا و لا و امام نجم الدین عبدالغفار است کہ صاحب کتاب حاوی در مذہب شافعی گذشت قاضی و منشی و مورخ و خوش طبع بے عدیل بود کتاب نگارستان در عجائب حالات و غرائب واقعات و کتاب سنخ جهان آرا کہ تاسش تاریخی است و مجمل تواریخ عالم از زمان آدم تا حضرت خاتم صلح از تالیفات اوست در آخر حال دست از وزارت ہا و شاہزادگان عراق بازداشتہ متوجہ زیارت بیت الحرام گردیدہ و آن سعادت را دریافتہ از بند و ابل ہندوستان سے آمد ناگاہ دست قضا در رخت ہستی وے خلل انداختہ در سال نہصد و ہفتاد و پنج ہجری بجام بقا کشید

یفعل اللہ ما یشاء و یحکم ما یرید

مولوی احمد بخش سندیلی ابن مولوی سید عبد اللہ ساکن سندیلہ اخذ علوم از والد ماجد خود
 و نیز مولوی اعجاز الدین سندیلی و مولوی حیدر علی سندیلی کردہ مرید و خلیفہ پدر خود بود و طلبہ
 ظاہر و باطن را از وفیضی مزیدے رسید کمتر درس میداد و مریدے کرد سال و فائش معلوم
 نہ شدہ در بلغ امرہ واقع قصبہ سندیلہ پائین والد خود بخاک آسود علیہ رحمۃ اللہ بود و
 شیخ احمد عرب بمینی شروانی ابن شیخ محمد بنی شروانی دما و آخر صدے دوازدهم
 یا باوایل صدی سیزدهم ہجری ہندوستان آمدہ و سیاحت شہر ہائے کلان نمودہ اکثر کلمات مکتوم
 بودے در فن ادب عرب ہمارے کامل و ہشت از تصانیف وے لغت الیمین فیما زیر ول بذکرہ
 الشجن کہ پیاس خاطر متی مرون صدر المدرسین کلکتہ تالیف نمودہ و مناقب حیدریہ کہ لطیف
 خاطر غازی الدین حیدر فرمانرواے کھنڈ تصنیف کردہ و شمس الاقبال نے مناقب
 ملک جھوپال و انشاے عجب العجائب مشہور اند و اظهار لیاقت علی وے کنند
 سال و فائش دریافت نرسیدہ

مولوی احمد علی عباسی چریا کوٹی اناکار و مشاہیر علمائے ہندوستان است
 بجمع فنون متداولہ ہمارے تمام داشت علی الخصوص در اصول فقہ و فلسفہ اولی علم سر بلندی
 ے افزشت بسال یک ہزار و دوصد ہجری از کم عدم بمنصہ شہود قدم وجود ہندوستان
 عنقوان شباب در وطن بالوف خود بہ تحصیل علوم کرامت بستہ طرفے از صرف و نحو بخدمت مولوی
 حافظ غلام علی عباسی کہ اگر اچھی ناموزان مرد بود چریا کوٹ بود و انداختہ فرمودہ بعد از ان چون دہشتہ
 تحصیل کمال در دانش پانچ بود بے بر نیامد کہ دواے رہ نوردی برزیلہ اہل بستہ و خار
 عنادر پائے جہد و طلب شکستہ بخدمت مشاہیر علمائے ہند پیوستہ انا بخاک طبع صالح
 دماے ثاقب داشت بچہ درے از رہاے علم نمود کہ برو کشادہ و غنہ فنون ریاضیہ را
 از مولوے غلام جیلانے بمرابے مولوی حیدر علی رام پوری و نیز تعلیم ایشان تکمیل
 آوردہ و فلسفہ و فقہ و اصول و بلاغت را از بلا و بعیدہ حاصل کردہ و تحصیل علم
 قسرت و تجوید ز نام تعلم بدست قاری نسیم رام پوری سپردہ و آن را با ختام رسانیدہ
 و اعمال مساو کہ درویشان از برگزیدہ آفاق حضرت حافظ ابوالسحاق سوح

سناکن ہیہا گرتہ دورایام تحصیل دادو سیاحت دادہ و بچہ متسام درپے ہر ہنری قتادہ ہنری
 ساکنی از جمیع فنون درسیہ و غیرہ درسیہ طرف بستہ بوطن بانرا آمد و برسم از دواج و منا کحت
 پرداخت و زان بعد بمسند افادہ فنون و درسیں علوم نشستہ جمع کثیر از فنون مختلف
 بہرہ مند گردانید و تعلیم دے را طریقہ خاصہ بود کہ ہر شیخ متعلم بے بہرہ دانی نمی ماند علمائے معاصرش
 از طریق تقسیم دے مقرر بکمالش بودند بتصانیف کمتر متوجہ بے شد بکرات طرح بعض
 احباب بہ تسویا جزاے چند و بعض علوم پرداختہ کہ بعضی از ان نامتسام ماندہ و بر سر خا
 کمل ساختہ ہوا از اہر حمیدی حاشیہ قال اقول و طرح سلم العلوم باخام ز سیدہ و نورالخواطر و سلم
 مناظرہ با تمام رسا نیدہ و بچہ نین رسائل اور فنون مختلفہ فی العلم موجودہ و اما رشتہ و اشہر
 علامہ دے علمائے موصوف الذیل بستند مولوی نصر اللہ خان خوشی خوری و مولوی
 علی عباس چہ یاکوٹے و مولوی نجم الدین چہ یاکوٹے و مولوی عنایت رسول چہ یاکوٹے صاحب ترجمہ
 علیہ الرحمۃ بہا دہی جہ سال دوازہ صد و ہفتاد و دو ہجری رختہ سستی بروضہ رضوان پرست
 علیہ الرحمۃ دا نظران چہ یاکوٹے قصبہ ایست مردم خیر و سواد اعظم گذرہ ہمیرا بہای
 موجدہ کسورہ مملوٹ ہماے محقق دیانے ثناء محتما فیہ معروف در اسے محلہ مفتوحہ بخیرش لطف
 قصبہ ایست بسواد اعظم گذرہ سکس مشلخ عظام

قاضی محمد علی سندیلی ابن سید فتح محمد ساکن سندیلہ شاگرد و داماد مولانا حمدا اللہ سندیلی
 دانشمند شہیر کثیر الدرس و التصانیف فکی و فہمین بود از پیشگاہ سلاطین دہلی بعدہ قضاے قصبہ
 سندیلہ غازیار داشت مولوی حیدر علی ابن مولانا حمدا اللہ ہم از مستفید شدہ حاشیہ میرزا بہر
 رسالہ و حاشیہ میرزا بہر ملا جلال و حاشیہ میرزا بہر شرح مواقف و شرح سلم العلوم و حاشیہ
 شہیرہ شرح سلم و رسالہ فرائض خفی از تصنیف انیق او یا و گاماندہ و او آخر صدی دوازہم ہجری
 رحلت فرمودہ بقصبہ سندیلہ در محسن امام ہاشم سید غلام حسین بد فوجان گشت طالب اللہ
 شراہ و جعل الجنۃ شواہ

خواجہ اختیار الدین عمر لہری (ابا و اجداد او از کبرائے خیلہ ایندج بودند و بہ منصب
 عمدہ داری متعین و منصوب آخر الامر او را چندین دست زاد بکلی ترک حطام دنیا و سکے نمودہ

انچہ انوارات والغات متعین داشت محمد بطور غ و رغبت گذاشته و طالب علم و طریقہ
زہد قدم صدق نہاد و در خدمت قاضی محمد سادی کہ از اساتذہ عمد و صالحاے روزگار و مرید و خلیفہ
شیخ نصیر الدین محمود بود و تحصیل علم کرد و بہ نعمت خلافت و اجازت مشرف گشت و فائز
چہارم ہجری سن ہشت صد و نہ ہجری واقع شدہ بمقام اربع درون گشت علیہ الرحمۃ الرحمن
حکیم ارزانی دہلوی نامش محمد اکبر بن حاجی محمد مقیم در عصر فیض اثر بادشاہ حجاہ ابوالمنظر
محی الدین اورنگ زیب عالمگیر غازی طبیبی حاذق مرید خاندان قادریہ بود و بہ طب مرضی تالیف
کتاب طبیبہ بسری برد از تصانیف او کتب ذیل مشہور اند میزان الطب - حدود الامراض
نخب اکبری - جربات اکبری - مفرح القلوب - شرح قانونچہ - قرابادین قادری طب کہ در سال یازدہ
صد و ہشت ہجری ترجمہ کتاب شرح اسباب و علامات تالیف نمودہ تا بحال تالیف آن در لفظ شرح سبب
و علامات بعد حذف اعداد حروف علت کہ چہار الف و یک واد است مولف موصوف خود یافت
قاضی ارتضا علی خان گویا موی ابن مصطفی علی خان در سال یازدہ صد و نو و
ہشت ہجری متولد شدہ بخد مت مولوی حیدر علی سندیلی علوم عقلی و نقلی اخذ کردہ و فن ادب
از مولوی محمد ابراہیم بلکاری آموختہ جامع شریعت و طریقت بود در سن دوازدہ صد و بیست
و پنج ہجری نزد والد خود بہد راس رسیدہ در آن وقت والدوے قاضی مدراس بود بعد
وفات پدر خود ہم بران منصب ممتاز شدہ بافادہ علوم سے پرداخت بر صدر اوقیس زراہد
ملا جلال و غیرہ حاشی و مشروح نوشتہ کہ مطرح انظار علما کے کرام اند لقا پس ارتضایک و
نقود الحساب در سالہ فرائض و تشریح تصدیقہ برمدہ نیز از تصانیف مشہورہ و سے اندر سال
دوازدہ صد و پنجاہ و یک ہجری وفات فرمودہ

مولوی ازہار الحق فرنگی محلی ابن ملا احمد جلد الحق دہرادینی ملا احمد فاروقی تاشرخ حاجی
بخد مت مولانا عبدالعلی بچہ العلوم خواندہ بسبب روانگی مولانا موصوف حاجی بلکند
کتاب متوسطہ اکثر از مطولات منقول بخد مت ملا احمد حسین تحصیل نمودہ کتب
منقول پیش ملا محمد حسن استفادہ کردہ ان بعد بنابر درس و تکمیل بہ شاہجہان پور نزد مولانا
بچہ العلوم رفت و از آنجا معاودت نمودہ مذستہ در وطن خود لکھنؤ بدرستی

معروف ماند پس بتلاش معاش بطرف راسه بریلی روانه شد شاه لال مرحوم او را غنیمت
شمرد و بجانه خود جاییش داد و در خدمت وی طلبه علم براسه تدریس هجوم کردند در مسجد شاه
مذکور درس میداد و از شاه موصوف بسلسله التفت بنده بیعت کرده و از آنجا به همراه مولانا بجا العلوم
روانه بهار شد و در آنجا درس بطلبه میداد و باز در آنجا بوطن آمد و بکار درس مشغول ماند و بعد بمقتاد
سالگی از عالم فانی بملک جادو دانی خرامید

شیخ اسحاق لاهوری ابن شیخ کاکو دانشمند بنجر و متوکل و متورع و دایم درس می گفت
جامع جمیع علوم و صوفی مشرب و همیشه بخت مشغول می بود تا نمی پرسیدند سخنی نمی گفت شیخ
سعد الله و شیخ منور از تلامذه او مشهور اند سن شریفش از صد تجاوز شده بسال نصد و دودو
شش هجرت رحلت فرمود

مفتی محمد اسد الله که آبادی ابن مفتی کریم قلی بزرگی خاندان ایشان بر بنگلن ظاهرو
هویدا است دانشمند فکی و متقی باوصاف حمیده و اخلاق پسندیده آراسته و پیراسته بود نسبت
تلمذ به مولانا فضل رسول بدایونی داشت هنگامیکه در فتح پور مفتی عدالت بوده فقیر جامع الاوراق
شرح عقاید نسفی و مشکوٰۃ شریف در خدمت بابرکت شان سبقاً خوانده باز قاضی القضاة هند
اگره و در اخیر صدر الصدور جوینور شده بتاریخ یکم جمادی الاول یوم دوشنبه سال سیزده
صد هجری لا اله الا انت گویان جان بجان آفرین سپرده بجله چتر ساری منحللات جوینور
مدفون شدند طاب الله ثراه

مولوی اسد علی سندیللی پدر وی شیخ صادق علی از فیض آباد آمده مرید دربان شاه
سندیللی شده بهمانجا سکونت اختیار کرده اسد علی بقصبه مذکور ولادت یافت از علمای وقت
کتب درسیه با تمام رسانیده و تمام عمر ملازم درس و تعلیم بوده بیست و هشتم ربیع الثانی سال
دوازده صد و دویست هجری روز جمعه رحلت فرموده پسندیده مدفون گشت
مولوی اسلمی مدرسی نام وی محمد سعید است دانشمندی بنجر از تلامذه ارسه
ملک العلما در اس بود کتاب تحفه اثنا عشریه مصنفه مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی را از
فارسی به عربی ترجمه نموده کتاب مفیده النجاة هم از تصانیف اوست علیه الرحمة

سید اسماعیل بکرامی دانشمند متبحر بود بہ سال یازدہ صد و شصت و چہار ہجری وفات یافتہ
شیخ اسماعیل لاہوری از عظامہ محدثین و مفسرین بود و اول کسی است کہ علم حدیث
 و تفسیر بہ لاہور آوردہ و ہزار ہا مردم در مجلس و عظمت مشرف باسلام مے شدند و در سال چہار
 صد و چہل و ہشت ہجری بہ لاہور درگذشت

اسماعیل عرب از اقران شیخ حسین تبریزی در ہیأت و حکمت و طب بے نظیر بود و در رس
 شرکت مکانی با شیخ حسین دہشت و طلبہ را ازین صحبت شریف ایشان ابواب فیض ہر دو مے
 مے کشور و جہ اثاث البیتی کہ داشت شے اوراد و دواں شہر علیہ جلال الدین
 محمد اکبر شاہ گشتند

سید اشرف سمنانی دی را سید اشرف جہانگیر گویند ادا کا بر علمائے ربانی و کمالان صاحب
 کرامت و تصرفات است و در سیاحت با امیر کبیر سید علی ہمدانی قدس سرہ رفیق بود و اہل
 بجانب ہندوستان افتاد و در حلقہ ارادت شیخ علاء الدین در آمد و او را پیش از ارادت
 مقامات عالیہ کشف و کرامت حاصل بود و در حقائق و توحید سخنان عالی دار و اوزان کتب و بات
 است شتمل بر تحقیقات غریبہ و با قاضی شہاب الدین دولت آبادی معاصر بود غالباً
 قاضی از دو تحقیق بحث ایمان و نہ رسول کہ در خصوص الحکم اشارتی بدان واقع شدہ است
 کردہ بود و درین باب بوسے مکتوبے نوشت کہ در اخبار الانبیا شیخ الحدیث دہلوی نقل کردہ
 فرار سید اشرف در کچھوچھہ است نام مبارکش را در دفع جن بغایت موثر می دانند و اہرام لطف ظاہر
 است مسمی بہ لطائف اشرفی کہ یکے از مریدان او جمع کردہ

شیخ اعظم ثانی لکھنوی ابن شیخ ابوالقاسم شیخ موسی بن شیخ ضیاء الدین کویانی از علمای
 فحول و دانشمند متبحر جامع بود میان علوم ظاہری و باطنی و ارادت بہ شیخ ابوالفتح جوہر پوری
 داشت شیخ ضیاء لکھنوی و شیخ سعد الدین خیر آبادی از ارشد تلامذہ و پیرو ہا شیخ سعد الدین
 کتہ در مے فراز معاشرت و محنتی تام داشت گویند و مے را در علم فقہ مرتبہ بلند و پایہ
 ارجمند بود و در تقریر مسئلہ فقہیہ بیاتے صافے و تقریر دافے مے کرد و مے را در علم فقہ رسائل
 متعددہ اند شیخ ضیاء الدین ابجدوی در عہد ملاکو خان انکیران بہ ہندوستان آمدہ

جست ملاقات شاہ سمرقندی بہ کفور سیدہ و بہ سبب علاقمحبت ایشان دران بلکہ وطن
اختیار کرد شیخ اعظم ثانی سہ عقب ذیل گناشتہ وفات یافتہ سال وفاتش معلوم نہ شد
شیخ محمد عرف شیخ قاضی شیخ احمد فیاض شیخ نصیر الدین اولاد ہر یک از انہا در لکھنؤ و
دیوہ و انام موجود اند

مولوی افہام اللہ سندیلی ابن مولوی سید فتح اللہ بن سید شاہ غلام علاء الدین مخدوم
زادہ سندیلہ اکتساب علوم متداولہ از والد خود مولوی عبد اللہ و مولوی احمد بخش سندیلیان
مولوی انوار الحق و مولوی سراج الحق لکھنویان و علم طب از حکیم مرزا محمد علی لکھنوی طبیب
شاہی کردہ احسان حسین خان و مظفر حسین خان فرزند ان بھان علی خان کبیرہ و مولوی
محمد علی خان لکھنوی از تلامذہ صاحب ترجمہ بودند بجز شری غفر بریزان اہم صرف تالیف ازو
یافتہ نشد بمقام نان پارہ ضلع بہرائچ و قتیکہ ملازم راجہ منور علی خان بود ازین جہان بی مینان
رحلت ہستی بر لبستہ ہما بجا مدفون گشت علیہ الرحمۃ و الغفران

مولوی اکبر علی سندیلی ابن مولانا احمد اللہ سندیلی شارح سلم العلوم و براہ کلام مولوی
حیدر علی سندیلی اکتساب علوم ظاہر از والد ماجد خود نمودہ عالم متبحر و مکر مدرس و تدریس
بوجہ افکار و اوراد و چلہ نشینی اتقائے کئے کرد او مرید شاہ قدرت اللہ مرحوم صفی پوری بود
و شرح بسط بر حزب البحر از تصانیف شریفہ ادیادگار روزگار است تاریخ بست و
ہفتم شعبان سال دوازده صدو بست غماہ بسنت و بیچ بھری ازین دار قانی بعالم جاودانی
شتافت و بمقام بر قدیم صاحبان سندیلہ واقع موسی پور بجا کش سپردند علیہ رضوان اللہ العلی الاکبر
مولوی آل حسن قنوجی ابن اولاد علی از سادات حسینی بخاری بلکہ قنوج در سال
دعازدہ صد و دہ ہجری متولد شدہ اولگ علوم و درسیہ از مولوی عبد الباقی قنوجی تحصیل کردہ
سپس بہ لکھنؤ رفتہ بخدمت علمائے آغا مثل مولوی محمد نور و غیرہ مستفید گشت و در سال
دوازدہ صد و سی و سہ ہجری بدہلی رفتہ بکمر تلامذہ مولانا عبد الغنی و مولانا رفیع الدین منسلک
شدہ اجازت کتب تفسیر و حدیث بہ دست آورد و مرید و خلیفہ بسید احمد مجاہد بریلوی و
شریک جہادادی بود بجز بزرگش بدریس و افادہ و موعظہ بسریرہ و موکلفاتش زبان ہندی

دفا رسی و عربی بسیار اند از انجمله راہ سنت و ہدایۃ المؤمنین و لیلۃ القاسم مرآۃ الصفا و رسالہ
در معنی کلمہ طیبہ و رسالہ و تعزیر و رسالہ آداب تذکرہ و رسالہ آداب بیعت و رسالہ الاختصاص
فے الحدود و الاختصاص و تقویۃ الیقین فے روفاۃ المشرکین و غیرہ از مؤلفات مفیدہ وی اند
بسال دوازده عدد و پنجاد و سہ ہجری رحلت فرمود تاریخ وفاتش در سال ۱۲۵۳ ہجری یافتہ اند
از اعقاب او مولوی سید صدیق حسن خان بہادر زوج ثانی رئیسہ بھوپال مدد کریشان
در حرف صادر بیاید انشاء اللہ تعالیٰ

مولانا آکہ داد جو پوری از اکابر علماء جو پور یک واسطہ شاگرد قاضی شہاب الدین
دولت آبادی و مرید راجی جلد شہ مانک پوری بود عمر عزیزش در افادہ علوم و تصانیف صرف
کردہ در تحریر و تقریر و تنقیح مطالب علمی قدرتی تمام و خطی وافر داشت تصانیف عمدہ
و معتبرہ دارد از انجمله شرح ہایہ در فقہ بچند مجلدات ضخیمہ و شرح بزودے و حاشیہ بر حاشیہ ہندی
و حاشیہ تفسیر مدارک انوار دگار و روزگار اند شیخ عبدالحی محدث دہلوی و ماخبارالاخبار نقل کردہ
کہ شیخ حسن بن طاہر و مولانا آکہ داد صاحب ترجمہ در سلوک طریق علم رفیق یکدیگر میبودند
و در میان ایشان مودت عظیم بود چون شیخ حسن ابن طاہر در سلسلہ راجی حامد شہ مانک پوری
در آمد مولانا آکہ داد گفت کہ میان حسن شما حرمت طالب علمان بر باد دادید وی فرمود شما
نیز بخشی بخدمت ایشان بر سید امتحان کنید تا ما را معذور و ادب پذیر و زیور و دیار قصد ملازمت راجی
حامد شہ کردند مولانا آکہ داد مسئلہ چند انہایہ و بزودی کہ بہست اشکال موسوم بودند تصور
کردہ با خود راست کرد چون بخدمت سید رسید وی رحمۃ اللہ علیہ بہمان عادت خود از
سہ گذشت احوال خود حکایت کرد کہ رفع اشکال مولانا آکہ داد از گردید پس مولانا نیز مرید وی
شد و بسلوک طریق مجاہدہ و ریاضت مشغول گشت و در سال ہصد و سی و دو ہجری
وفات یافتہ نور اللہ مرقدہ

میان آکہ داد لکھنوی مولوی عبدلنقاد بلایونی در منتخب التواریخ تحریر نموده کہ
میان آکہ داد از دانشمندان مستعد صاحب قنوت بود طبعی و قنات داشت و ذہن نقاد و در فقہ
و اصول فقہ و عربیت نظرش نہ بود در نحو سال موسومہ قطبی بایرا و مثال و در عبارت کوششہ

از تصنیفات او دو چیز غریب دیدم اول رسالہ کہ از طول چہارہ سطر و از عرض نیز چہان ست در
سطور بجدول نوشته بودند و احکام و مسائل چہارہ علوم ازین استخراج سے یافت دوم رسالہ
قبطون نام پر پنج مقالہ کہ عبارتیں بردش مقامات تحریری داشت و تصنیفات دیگر ہم دارد انتہی
مختصا حال و فائش جانی یافتہ نشد

مولانا آکہ داد سلطانپوری اصلوی از قریہ نبودہ توابع سندیلہ است تلمذ نزد عبد اللہ
محمد دم الملک نمودہ بشرف حسب و نسب ممتاز از اعظم علماء اکابر نقرائی ہند بود در علم کلام و کلام
چند گاہ بصدارت صوبہ پنجاب بعدہ بقضائے آکہ آباد منصوب گردید و بجزو سے معاش کر
داشت قانع بود اورا تصانیف بسیار است کتاب کشف الغمہ و منهاج الدین از تالیفات
و سے مشہور اندہر سال یکبار و کوشش ہجری رحلت کرد طاب اللہ تعالیٰ شراہ -
مولانا آکہ داد لنگر خانی لاہوری منسوب بہ محلہ لنگر خان از محلات لاہور در اکثر علوم
متداولہ ماہر و مجتہدہ تشریع و تفسیر و تقویٰ و صلاح بفائیت داشت دیہستہ بدرس مشغول
سے بود ہرگز بخانہ ارباب دنیا زفتہ و از بلوک زمانہ حاجتی نخواست و مدو معاش نگرنتہ غفر اللہ لہ
مولانا آکہ داد امرہوی بلاستعد و خوش طبع شیرین سخن خوش صحبت ندیم پیشہ بود مطالعہ
بہداشت و در ملازمت اکبر بادشاہ در سناک سپاہیان انتظام یافتہ در سال نصد و نو ہجری
در فوجی سیالکوٹ و دیوت حیات سپردہ و فوج امر وہمہ مد فوج گشت نور ائمہ مرتدہ
شیخ اللہ یار خیر آبادی از علماء مجرب و زاجندای احوال سالما بدریں واقادہ گذر فرم
کہ بسیار دانشمندان صاحب کمال را دور داشت مائدہ انداخر الامر بالکل رجوع بطریقہ صوفیہ نمودہ
خط ارشاد از شیخ صفی خلیفہ شیخ سعد الدین حاصل کرد ذوق سماع و حالت وجد بر و غالب آمد
قدم از ابواب اہل دنیا گوناہ گردانید تا اینکه استماع سے ضیافت کسے ہم قبول نکرد و سے
در سال نصد و نو دوسہ ہجری وفات یافتہ نو اللہ تعالیٰ

حکیم امام بخش تاش احمد اللہ ساکن قصبہ کیرت پور ماہر علوم عقلی و نقلی طبیب حاذق
از تلامذہ حکیم محمد احسان دہلوی ملازم راجہ ملکیت رائے مہاراجہ نام نواب آصف اللہ ولد بہادر
ریش ملک اودہ بود کتاب آداب الالطبا و سرش منوسوم بمعمر الکاترا ہر دو زبان عربی

در سال خلاصه الطب و بیان سته ضروریه بزرگان فارسی از تصانیف او دست والد با جسد
صعود اوراق حکیم شیرعلی مرحوم نسبت تلمذ او دارند سال وفاتش بدریافت نرسیده
علیه الرحمه والغفران

حافظ امان الله بنارسی ابن ذوالشایدین حسین بنارسی حافظ قرآن مجید جامع معقول و
منقول حاوی فروع و اصول در عهد اورنگ زیب عالمگیر عمده صدارت لکهنو کامیاب بود
در سن یازده صد و سی و سه هجری بمقام بنارس وفات یافت بهمدراختاجه فون شد کتب
مرقومه ذیل از تصانیف او یادگار اند مفسر در اصول فقه بحکم الاصول شرح مفسر مذکور و
حواشی بر تفسیر بیضاوی و عضدی و تلویح و حاشیه قدیمه و شرح مواقف و حکمة العین و شرح
عقاید دوانی در شیدیه و بر مباحثه میرزا قری علی استرآبادی و ملا محمود جوپوری در مسئله
حدوث و هری عمال که تحریر کرده و با قاضی محب الله بهاری مصنف سلم العلوم بهنگامی که
ملا محب الله قاضی لکهنو بود مد آکره علمی میباشست

شیخ امان الله پانی پتی نانش جلایه ملک بن عبدالغفور از علمای صوفیه موحیدین
شاگرد شیخ مودود لاری و مرید شیخ محمد حسن بن شیخ حسن ابن طاهر جوپوری بود او در علم
توحید و تصوف کتب و رسائل بسیار از ان جمله رساله موسوم به اثبات الاحدیه و شرح
لوح جامی قدس رسوالاهی از تصانیف او است تاریخ دوازدهم ربیع الآخر سال بنصد و
پنجاه و هفت هجری ازین دار فناء بربقا نشانتافت مدفنش پانی پت است سقی الله شراه
مولوی امان الله دهلوی بن مولوی خیرالدین عالم فاضل و متبحر کامل در جعفرین
و علوم در سیه فراغت یافته عمود اقران گشت در حسن اخلاق و عموم اشفاق آشنا و بیگانه خوش
مسادی بود تصانیف رائقه و تالیف فائده از ویادگار اند امیر الامراتاب خان دوران خان
وزیر محمد شاه پادشاه ملی پرتگله غلامی داشت و از حضور پادشاه به منصب شیخ الاسلام
سر بلندی یافته در جنگ نادر شاه درانی به یازده صد و پنجاه و یک هجری مقتول شد
مولوی امان علی احمد آبادی خلف حکیم شیرعلی متوطن احمدآباد و ناره و برادره کلان
مؤلف کتاب علوم متعارفه و الاختصارات از مولوی ثابت علی ساکن بهنگام ضلع آله آباد

خوانده و کتب مطولات پیش مولوی محمد سعید رام پوری داماد مفتی شریف الدین گذرانیدند و
علم طلب از والد ماجد خود و کتساب نمودند و در حق و تقوی شعاع و شمارشان بود حسب الطلب به مراجع
بشناخته سنگه فرمان رعای ریوان انقیاد پذیرا گشته بتاریخ بیست و چهارم ربیع الاول سال دوازده
صدد و نجاه و هفت هجری بمصطفی طابیت بمشاهد یک صد و بیست و پیه لازم شدند
در بان وقت مسلمانان سکنه خاص ریوان و مضائق آن به لاطمی و محبت بنمود و مانند آن را
از پابندی صوم و صلوة براحل دور بودند بلکه بر نفس با سماع بنود موسوم بودند به بین و مردم
شان بسیاری از مسلمانان پابند صوم و صلوة بچگاه شدند از علوم مرضی و غیر مرضی گرفتند و دعا از نزد خود
سے دادند پانزدهم شوال روز شنبه وقت عصر بمقام احمد آباد ناره سال دوازده صدد و نجاه و
هشت هجری بمذمت مولانا عبدالهادی فتح پوری خلیفه ربیع الدین عرف مولوی ذوالفقار علی
بیعت بسلسله قادریه و نقشبندیه مجدی و کوه خلافت هر دو سلسله حاصل نمودند و اکثر مردم
این دیار را بخلقه ارادت خود آوردند پیشرو هم ذی الحجه روز جمعه سال دوازده صدد و هفتاد
و دو هجری اتقان پرست کل ریاست سپرد گردیده و تاحیات بر حمله منتظم پرست مقرر
ماندند بتاریخ بیست و چهارم ربیع الاول سال دوازده صدد و هفتاد و هفت هجری بمقام
ریوان رحلت فرموده هم در آنجا مدفون شدند حکیم ابو خان دهلوی تاریخ فتنش چنین بنظم
آورده سه صد افسوس حضرت امان علی بیعت شدند از جهان منتقل بکون سال رحلت
چه گویم بنودش رفت از غم درد دل بقتضای شری بنوعی غم شدید
زبان آرد و حسن البیان سے تفسیر الامان موضح البه عات تیسیر المعجز فی ترکیب
الاکاسیر رساله لزع الکلب در رساله خواص سور قرآنی بنظم آرد و فارسی ترجمه منظوم چهل
صد بیت در الوثیقه در و مذہب انصاری عجائب التما میر فی علاج البواسیر و النواسیر

عجرات شین - قرابادین شین ناقام -

مولانا حاجی ادا داد الله سلمه الله ساکن قحطه کچون جامع علوم ظاهر و باطن معیت و
خلافت سلاسل چشتیه صابریه قدوسی و چشتیه نظامیه قدوسی و نقادریه قدوسی و نقشبندیه
مجدریه قدوسی و سمروریه قدوسی و کبریه قدوسی و سنی از جناب فیض باب قبله حقیقت

و کعبہ معرفت حضرت میان جیو شاہ نور محمد جھانوی دارند جسے از علماء اعلام محمد مولوی رشید احمد گنگوہی و مولوی محمد قاسم نانوتوی و مولانا مرشدنا حافظ حاجی محمد حسین محب اللہی العسری الاکہ آبادی بجلتہ ارادت حضرت ایشان در آمدند و بر او دلی خود با فیضیاب شدند چنانچہ حضرت ایشان در ضیاء القلوب تحت وصایای خود ارشاد فرمودہ اند و نیز ہر کس کہ ازین فقیر محبت و عقیدت و ارادت دارد مولوی رشید احمد و مولوی محمد قاسم را کہ چار معراج کمالات علوم ظاہری و باطنی اند بجای من فقیر بلکہ بدارج فوق از من شمارند اگرچہ بظاہر معالہ برعکس شد کہ ایشان بجای من و من ب مقام ایشان شدم و صحبت ایشان را غنیمت دانند کہ این چنین کسان دین زمان نایاب اند و از خدمت ایشان فیضیاب بودہ باشند فقط الحقی کہ ذات ستودہ صفات حضرت ایشان فی زمانہ یادگار سلطت است بزمانہ قدر بعد حصول برات خود از منحصہ بہ مکہ معظمہ ہجرت نموده یقیم اند یا برکت آثار و مرجع صفار و کبار اند و ہموارہ بحکم شریف و رس شنوی مولانا روم سے و ہند غذا کے روح و ضیاء القلوب و تحفہ العشاق و جہاد اکبر و ارشاد مرشد دور و غمناک از تصانیف حضرت ایشان مشہور اند مولوی محمد یعقوب نانوتوی و حافظ محمد یوسف عثمانوی و مولوی کرامت علی انبالوی و مولوی محمد الایم ابراہیمی از خلفائے مجاز حضرت ایشانند فقیر حقیر مسود اوراق فیروز سوسو شکیلی مولانا و مرشدنا حافظ محمد حسین اکہ آبادی بزمہ خدمتہ خدام حضرت ایشان در آمدہ اجازت و بیعت بہر سلاسل یافتہ اللہم ذقنی لما تحب و ترہض و اجعل آخرتے خیرا من الاولے

مولوی امیر الدین علی ایبٹھوی ہر گاہ کفر ہند مسجد عالمگیری واقع ہنومان گدھی شعلقہ اودہ را کہ از معابد شہیرہ ہندوست شہید کردند دران ہمر کہ شاہ غلام حسین بہ حیات اسلام تاریخ سیزدہم ذیقعدہ سال ہفتاد و یکم بعد صدی دوازدهم ہجری شہید گردید مولوی امیر الدین علی مرحوم بہت انتقام خون شاہ غلام حسین و جہاد و مقابلہ بر سر گیان ہنومان گدھی پہلے سپرد و چھ کثیر از غازیان جان سپاردست بدستش دادند علماء سنی و شیعہ بہ پس و پیش انتاوند کسے بفقہان شراک و فریفت جہاد بکشادہ دیگرے

شرط امامت پیش نہادہ واجد علی شاہ فرمان روای لکھنؤ و عدہ تصفیہ منازعت سے کرد و از جانب
 رزیدہ نہایت اسدا و قتال و جدال قدغن شد بدیشاہ و وزیر ستردورین قیل و قال چندی
 توقف رو نمود چون بمقابلہ کرد و لقمہ اندان نمود قطع امید رو نمود امیرالجاما بدین غم بالجرم بسو سے
 مقصود کردہ روانہ شد بارلو فرنگی افسر فوج فرمان روا سے لکھنؤ بحکم حاکم وقت سد راہ شدہ
 بنقام شجاع گنج فوج بارلو غازیان را محاصرہ کردہ از طرفین نہایت بمقابلہ رسیدہ بتاریخ
 بہست و ششم صفر روز چہار شنبہ سال ہفتاد و دوم از صدی سیزدہم ہجری امیرالجاما بدین شہرت
 شہادت چشیدہ بروضہ رضوان شتالت شکر اللہ سعیدہ در عین معرکہ بعض ارادت مندان
 او عرض کردند کہ اکنون موقع دیگر گون است اگر فرمائید شمارا بجای محفوظ بریم بجوابش بنی ساختہ
 از زبان حق تو جانم این مصرعہ برآمد سر میدان کفن بردوش دارم طالبان تاسخ بعد
 شہادتش چون غور کردند اعداد مصرعہ بر جستہ مطابق سال شہادت بر آمدند منشی تھیر الدین قلف
 منشی مسعود بلگرامی تضمین آن کردہ و ہو ہذا قطعہ بتاریخ شہیدان کفن پوشش
 چہ حاجت تاسخ من بر نگارم کہ خود فرمود آن میر شہیدان بہ سر میدان کفن بردوش دارم
 مولوی امین اللہ فرنگی محلی ابن مودی محمد ابن مفتی ابوالرحم ابن مفتی محمد یعقوب
 حافظ و فاضل درس بطلمیہ ادیک پسر مسمی ہودی عبدالحلیم گذاشتہ بتاریخ بہست و نہسم
 جمادی الثانی سال دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری بعارضہ دق جہان گذران را پدید نمود
 مولوی اوجہ الدین بلگرامی عالم و حید العصر و ذریۃ الدہر و علم ادب و انشاے عرب
 تلمیذ شیخ احمد عرب مبنی شروانی مؤلف نفحۃ الیقین بود از تصانیف او کتاب نقائس اللغات است
 کہ دمان زبان اردو سے ہندوستانی را مرکب از فارسی و عربی و ترکی و ہندی است اصل
 منت قرار دادہ عربی و فارسی آن را بیان کردہ الحق ایچا دے منودہ کہ پیش از ان ہجو کتابے
 از لکن عدم بنصہ وجود شاید جلوہ گر شدہ باشد تمام آن بعد محمد علی شاہ بادشاہ اودہ تاریخ
 ہفتم رجب سال دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری بطور پیرستہ سال وفات صاحب ترجمہ
 معلوم گردید شکر اللہ سعیدہ

اور پس گواہیاری دانشمندی ستاظر و مجاہد در عہد اکبر بادشاہ بود و در وادے

اصول و فروع بے نظیر و بگا رجوت طبع بمشائے داشت کہ در وقت بحث چون کار بقلے افتاد صفحہ صفحہ ورق ورق عبارت را بیادے خواند وے گفت کہ این عبارت فلان کتاب است در اینجا بہ بینید و خصم را الزام دے داد چون تفصیلے کردہ اثرے ازان در کتاب نے یافتہ

حرف الباء الموحده

مولانا پیرالدین اسحاق دہلوی ابن علی بن اسحاق دہلوی در ادائل حال پہلی تحصیل علمے کرد و در طلبہ علوم نجوش طبعی و حدت ذہن ممتاز بود بعد اتمام تحصیل علوم مروجہ متوجہ بخارجا شدہ ہاجدہن رسید اکواذہ کمال حضرت شیخ فریدالدین گنج شکر شنیدہ مشتاق خدمت او شدہ ہلازتش رسید شیخ چون اورا قابل دید بخادے و دادادے خود مخصوص گردانید و غرہ خلافت بخشید دی در سالہ الیت سسی با سرار الادلیا کہ دران ملفوظات گنج شکر جمع کردہ و در علم تصریف کتابے نظم کردہ و غایت تجر و فصاحت را در اینجا کار فرمودہ قبرش در محسن مسجد جامع قدیم اجمدہن است

شیخ بدہ بہاری دانشمندی راسخ و طبعی حاذق بود کہ شیرشاہ سوزاز غایت اعتقاد افکش پیش پای اومی نہاد وی ہر ارشاد قاضی شہاب الدین دولت آبادی شرحی مقصرہ نوشتہ مولوی برہان الدین ساکن دیوہ دانشمند فقیہ و محدث کہ ظاہر و باطنش بصلاح و تقوی آماستہ بود تمام عمر خود بتذکرہ و موعظہ خلایق بسر بردہ ہزار ہا مردم بہدایت و ارشادش عادات قبیچہ غیر مشرورہ را ترک کردند و براہ راست آمدن از تصانیف او چندہ رسائل کہ بہ نظر سودا و اراق گذشتند ہمہ مفید و بذیل مذکور اند مولف در ایام صلی از دیوہ اپراوارش مشرف شدہ بود مثال مبارک وی ہنوز کہ بہ شخصت دیک سال رسیدیم از خیال مرفتہ تصانیفہ تاریخ بہست و نهم ربیع الثانی روز سہ شنبہ سال دوازده صد و چہل ہجری مباحثہ بہ مسائل مختلف فیما در میان علماء دہلی واقع شدہ سرگزہ فریق اول حامی السنۃ مولانا رشید الدین خان و سرخیل فریق ثانی حامی البدعہ مولانا عبدالحی بودند چون مباحثہ با خستام و تقریر تحریری ہر دو فریق بہ نظر صاحب ترجمہ ذرا آمد وے رحمۃ اللہ علیہ رسالہ بطور محاکمہ

تحریر فرمودہ کہ برسالہ خاکہ مشہور و قابل دیدہ است۔ رسالہ تحقیق الاوزان بکار آمد صدقہ ذر کوفہ و ہر
بسال دوازدہ صد و چیل و ہفت نوشتہ۔ رسالہ احکام عید الفطر و رسالہ احکام عید الاضحی
حب استماع بعض صلحائے احمد آباد تارہ در سال دوازدہ صد و پنجاہ ہجری تحریر کردہ۔
رسالہ نکاح۔ رسالہ منع اشارہ تشہد۔ رسالہ نذر و ذبیحہ۔ رسالہ تحقیق بلوادر بخ رسالہ
کفارہ نیست۔ از تصانیف دے اند رحمۃ اللہ علیہ و علی ہلالہ

شیخ برہان الدین نسفی دانشمندے کامل حال بود اگر شاگردے بخدمت او آمدے
تا چیزی بچاند او گفتی کہ اول برین سہ شرط بکن تا چیزی ترا بسیار موزم ازان جملہ شرط اول اینست
کہ طعام یک وقت خوری تا او عاے علم خالی ماند دوم آنکہ نافع نہ کنی اگر یک روز نافع کنی دوم
روز ترا سبق نگویم سوم آنکہ چون مراد را ہی پیش آئی ہمین کہ سلام کنی زود بگذری و دست
و پا افتادن و تعظیم زیادت در میان راہ نہ کنی

شیخ برہان الدین محمود بلخی بن ابی الخیر اسعد البلیغی رح اذا کاہر علمائے وقت سلطان
غیاث الدین بلبن تصف بوفور علم و دانش و وجود و سماع جامع بود میان علوم شریعت و طریقت
در عہد صبی بہ صحبت مولانا برہان الدین مرغینانی صاحب ہدایہ رسیدہ و بشارت
علم یافتہ بسال ہشت صد و ہشتاد و ہفت ہجری وفات یافتہ قبرش جانب شرقی حوض شری
واقع دہلی است کہ آن راجتہ گویند مردم آن دیار خاک قبرش باعتماد فتح باب علم اطفال را
سے خوانند رحمۃ اللہ علیہ

بہاء الدین زکریا ملتانی خلیفہ شیخ شہاب الدین سروردی نام تائیش زکریا کنیت
دے ابو محمد لقبش بہاء الدین فقرشی الاسدی ثم الملتانی شیخ الاسلام و از اکابر اولیائے ہند
صاحب کلمات ظاہرہ و مقامات باہرہ جامع بود بعلوم ظاہری و باطنی از بغداد و الملتان شرف
و تہ دوم ارزانی فرمودہ اکابران بلدہ بردے حسد بردند و کاسہ پانہ شیر بخندش فرستادند
شیر یا بیکہ درین شہر گنجایش دیگرے نیست شیخ الاسلام این سخنے را در یافتہ
گلی بر شیر کاسہ نہادہ پیش آن جماعہ فرستاد موسی بر آنکہ درین شہر جانے ناچو گل برسرخاں بود
اکابر ملتان از حسن لطافتش حیران ماندند و از ان غنیائے شاگردوہ وی را تصانیف عہدیرہ

خاصه بعلم سلوک هستند تاریخ هفتم صفر سال ششصد و شصت و یک هجری رحلت نموده

مقدس بملتان است رحمه الله علیه و علی اسلامه

شیخ بهاء الدین مفتی اگره بغایت مروی بزرگ عالم و عامل و عمر و متبرک و متدین بود و در سخاوت و اعانت مسلمانان یگانه عصر آن اولاد شیخ الاسلام بهاء الدین زکریا در سال هفتصد و

شصت و شش هجری وفات یافت تعذره الله بفقرا

شیخ بهکماری کاکوری نامش نظام الدین ابن امیر سیف الدین است بسال شصت

صد و نود هجری ولادت یافته جامع علوم ظاهر و باطن بود در علوم ظاهر به مولانا ضیاء الدین

مدنی محدث و قاضی عبد اللطیف هرانی نسبت تلمذ داشت و در ادب و کتب در سیه

متعارفه از والد خود تحصیل کرده و در کتاب علم باطن مرید سید ابراهیم اهرچی است که

بیرا سید عبد الزاق ابن غوث الثقلین شیخ عبد القادر جیلانی بود کتاب منبع و اصول حدیث

و معارف در تصوف و ترجمه رساله لطائف قادری مصنفه سید عبد الزاق از تصانیف

شریفه او یادگار اند عمر نو و یک سال بسال هفتصد و هشتاد و یک هجری وفات

یافته در تصبه کاکوری مدفون شد جمله خدم زادگان کاکوری از اولاد عماد او هستند

از ان جمله شاه محمد کاظم شاه حلاب علی قدس الله سرها شریه آفاق بودند و مولوی

محمد حسن نیز از اولاد ویند که در نظم و شعر نظیر خود ندارند قصاید فنییه و سربا پاک رسول اکرم صلعم و

شعری صبح تجلی در سیلاد مبارک و غیره اند که از بسیار و شتی نمونه از خردار تصنیف

بدرج او شان است سلمه الله تعالی

شیخ بهکماری جوینوری ابن شیخ اکبر داد جوینوری یکی از علمای فحول عهد دولت

سلطان سکندر مودی بود منقول است که سلطان روزی علمای دیار خویش را جمع کرده بیک

جانب شیخ عبد الله تلبنی و شیخ عزیز الله تلبنی و جانب دیگر شیخ اکبر داد جوینوری و پسرش

شیخ بهکماری را در بحث معارض مساعده آنجهان معلوم شد که آن دو بزرگوار در تقریر داین

بدرجین در تحریر فائق اند الله اعلم

شیخ بهلول دهلوی علم حدیث را خوب ورزیده در صحبت اهل فقر و تناسل سیده

با اهل دنیا کار نمی داشت و در عهد اکبر شاه با قاضی ملاطبت نمود
شاه سلیمان چاند بهری عالم حاصل و فاضل کامل شاگرد سید عبدالرشید و ضحی قلندر نام
 داشت مرید شاه بهر کوشتی لاهوری بود و کتاب علوم غفله تصنیف کرده آنرا بحمله فرائد الاسرار
 و شرح دیوان حافظ شیرازی احوال نام از مصنفات اوست در سال یک هزار و یک صد و
 هفتاد و هجری رگرایه علیین شد و مرید مرقد

شیخ پیر محمد لکنوی ابن محمد شریف از اولاد شیخ سعدا شد که در ری دراز جامع بود میان
 شریعت و طریقت اول فطرت بر نشاء تقوی و صلاح برآمد و بر عصمت ذاتی نشو و نمایانست
 بعد تحصیل علوم دینی به تدریس با خلاق و تبدیل صفات موفق شده از زاد و وقت گردید پس
 معروضت کرد و با فاده علم اشتغال داشت و افضل ترین اعمالش این بود که کتب بسیار
 جمع کرده و تصحیح فرموده و مشکلات آن را چنان حل نموده که هر کس از دست مناسبی با شد
 نظر در کتاب او کافی بود حاجت او ستا و ندا داشت و با وجود این لطافت کتب و سبب اودامداد
 طلبه مشهور وقت بود سال فوتش پیدایانست در سید شکر الله سجیه

علامه میکس غزنوی یکی عکس می کرد و در فضائل و صفات کمالات اوصاف داشته
 و بنیادت حرمین شریفین رسیده هندوستان آمد بعضی کتب احادیث مثل شکار المصابیح در
 عرب و شمائل النبی علم بهر مرتب و لغوی شریفی و غیره که ساینده بهجت استیلاست ضعف پیر متوجه
 وطن مالوت غزنین شده بمنزل پشاور ندای از پیچک اجل شنیده در سال فصد و هفتاد و
 وست هجری بخوار رحمت ایزدی پیوست

پیر محمد شروانی ملا خوش نام اعلی ادراک بود و محاسنی شگفته داشت از شروان نقشبندیه
 بدست خانانان بهم خان آمده نشو و نمایانست و بعد از فتح هند خطاب خاصه بعد
 خطاب ناصر الملکی یافته و ملک مالوه باب نزد افریق شده ملاک گشت

شیخ پیر محمد لکنوی دانشمندی بود و علوم ظاهری و باطنی صاحب اتصاف و الایق
 و التالیفات اللائحه آهای کریش از سادات منه یا هون سواد چو شور بودند کتب در سید
 در چنبره و حرمین شریفین و در بلخی و جیه و قشورج تحصیل کرده بهر لکنو آمده مدتی به تمام شاه

یہاں قدس سرہ بودہ ریاضات و مجاہدات می کشید و فائز بہ فرارغ بنجست مولو سے قاضی
عبدالقادر لکھنوی خواندہ در باطن از روح پر فتوح حضرت شاہ پنا اہم اللہ فیضہ لینا تربیت
سے یافت بعدہ بخدمت شاہ عبداللہ سیل چشتی پیوست و در تہذیب اولی نعمت ارادت و خلایق
وے کامیاب شد و اجازت سکونت لکھنؤ یافت و حسب وصیت پیر خود مدام بدریں افادہ
علوم مشغول بودے انچہ از فتوحات یافتے براہ خدا صرفتے کردی و بحسب دعوت
یک مدہ برای خود نگرفتے اکثرے از علمائے نامدار فائز فرارغ اند خواندہ بود و فائز کہ در سال
ہشتادہم از صدے یازدہم بدوقع آمدہ شیخ محمد آفاق کہ سر حلقہ مدبران وے بود بجا پیش منصوب گردید
مرد شیخ پیر محمد بر بلندی لب دریاے گوتمی در شہر لکھنؤ زیارت گاہ است وہی ٹیلہ شاہ
پیر محمد شمس است

حرف التاء المشددة

شیخ تلج الدین دہلوی ولد شیخ نکر یا احمد بنی دہلوی از علمائے صد اکبر شاہے شاگرد
رشید شیخ امان پانی بنی بود از تصانیف او شرح لواع و شرح خواستہ الارواح است گویند وے
ہم باعث بر توراتہ و اکبر شاہ بود

مولوی تراب علی لکھنوی ابن شیخ شجاعت علی بن مفتی فقیر الدین بن مفتی محمد دولت
بن مفتی ابوالبرکات مصنف فتاویٰ جامع البرکات نامش رکن الدین محمد و کنیت وی ابوالبرکات
ست سلسلہ نسبتش بہ مصیب بن زبیر سے پیوند و بزرگانیش با ششندہ دہلی اندر سال
دوازده صد و سیزدہ ہجری تولد یافتہ لفظ پر خود را مادہ تاریخ ولادت او ست القرض وی
بخدمت مولوی سید محمد علی لکھنوی و مولوی محمد اسماعیل لدنی و مولوی مظفر علی لکھنوی و مولوی
ظہور اللہ لکھنوی اکتساب علوم نمودہ فائق الاقران گشت و بدریں و افادہ طلبہ عمر خود
بسرودہ تاریخ دوازدهم صفر سال دوازده صد و ہشتاد و یک ہجری بمقام منصب
محمد آباد ضلع اعظم گڑھ رجعت فرمودہ بعد از عیاد فون شد و فقط فارغ مادہ قوت او یافتہ اند
اور تصانیف بسیار اند از ان جملہ بر سنجہ بدیل مذکور سے شوند شمس المنفی لائالہ الدجی
اکملہ علی اللوات المدے ساخر ارضۃ الغالبۃ مصفاۃ الاذہان فی تحقیق البیان -

العشرۃ الکاملۃ من مہمۃ صفاء الاذان۔ التحقیقات المہدیۃ الشوکیۃ فی توفین الفوات السعیدیۃ
 التحقیقات الزکیۃ فی التوبہات السعیدیۃ۔ حاشیہ شرح ملاک جامی نا تمام۔ اذاتیہ الفضل عن
 اشعار الطول۔ الترتیب الجلی فی مسائل المورام المصلی۔ بقول الصواب فی مسائل الخضاہ
 البجالیۃ الدقیقۃ فی مسائل الحقیقۃ۔ سبیل الفجاء الی تحصیل الفلاح۔ التعلیق المرحی علی
 شرح القاضی۔ التعلیق الاحسن علی شرح ملا حسن۔ حاشیہ شرح سلم مولوی محمد شہ سید علی۔
 شوکت الحاشی لا زاتہ الفواشی حاشیہ صدہ۔ لہجۃ الردایات فی اجوبۃ الوائعات نا تمام۔ البجالیۃ
 علی البجالیۃ نا تمام۔ شرح فارسی قصیدہ بردہ۔ ترجمہ فارسی قصیدہ تنترانی تحصیل الجبرہ۔
 بآداب العمیرہ۔ شرح فارسی تحصیل الجبرہ۔ مسائلک السداد فی مسائل الامتداد۔
 ہدایۃ الامام فی آداب الاحرام۔ تحصیل الخضع بآداب التمتع۔ الفوز البین بآداب البلد الایمن۔ دو
 نا تمام۔ موائد القرب فی آداب الاکل والشرب۔ دیک المآرب فی آداب الحمی و
 الشوارب۔ شرح شمس ہازمہ نا تمام۔ التحقیقات الکمالیہ فی ابطال ارتدادات الکالیہ
 البجالیۃ البکیۃ۔ سواد الطریق لا بطلان قول الزمدیق۔ ہدایۃ الخمدیق اسے مسائل العیدین فی تفسیر
 البینین فی ابطال مسح الرجلین۔ رسالہ در فضائل حضرت صدیق رحمہ۔ رسالہ در فضائل
 حضرت عثمان رحمہ۔ رسالہ معراجیہ وغیرہ

شاہ تراب علی کا کوری ابن شاہ محمد کاظم قلندر زادہ اشمندان صوفیہ در علم تصوف
 دستگاہی کامل داشت وی رامعدن تہذیب خلاق می توان گفت مطالب رشیدی و
 اصول مفسرہ دیوان اشعار وغیرہ از تصانیف وے مشہور اند اور او فرزند ارجمند سیلے
 مولوی شاہ حیدر علی و مولوی شاہ تقی علی بودند کہ ہر دو کمال ظاہر و باطن داشتند۔
 مولوی **تفضل حسین خان کشمیری** معروف بخان علامہ کہ بذات خود شیعی مذہب شدہ
 مولدش سیالکوٹ و نشاے او شاہجان آباد ست و علوم عقلیہ و نقلیہ بہرہ فانی داشت
 خصوصاً علوم ریاضیہ شہرہ آفاق بودند شاہ جہان آباد از مولوی وجہ تلمیذ ملا نظام الدین
 سہاوی و کتب معقول در ریاضیات از مرزا محمد علی ابن میرزا خیر اللہ سندس استفادہ
 نمودہ و بہ لکھنؤ از ملا حسن فرنگی محلی میرزا اہد شرح مواقف سبق گرفت

دو دیگر کتب حکمیہ بچو شفا وغیرہ بطور نحو مطالعہ کردہ در محافل بخاریہ علم الی علم مالا تعلون برافراشت
وہنگامیکہ تالیق لآب سعادت علی خان بود و آکہ آبا و بچو لوی غلام حسین دکنی شاگرد مولوی
برکت آکہ آبادی تو وسط مولوی و لدار علی طرح مباحثہ مطلق انداخت و در بنارس از شیخ
محمد علی خزین نیز استفادہ علوم نمود و دانشمندان فرنگ اعجازی نام داشت
زبان عربی و فارسی و انگریزی و لائٹنی نیکو میدان است بغایت سادہ روش بود چند سے
ہو کالت آصف الدولہ ممتاز بود و باریہ نیابت لآب موصوف ممتاز گشت آن زمان ہم سادہ
روے را از دست ندادہ در بان بدر نحو مقبرہ رنکرہ ہر کس باو می رسید بعد
فوت آصف الدولہ در عہد لآب سعادت علی خان لکھنوی از نیابت مستغنی شد و بطلان
کتب افتادہ طلبہ علوم سے گذرا و تضاہت معتبرہ او کتابے در فن پیشیت حکماء فرنگ و
دو نسخہ دیگر در جبر و مقابلہ و غیرہ اند مقام کلمتہ بوارضہ فالج و بایخو لیا مبتلا شدہ جنت تبدیل آ رہا
بہ لکھنؤ میرفت کہ بامین کلمتہ و مرشد آباد بتاسخ ہیچہم شوال سال یک ہزار و دوصد و
پانزدہ ہجری در گذشت و فراموشند و نوی

ملا تقی الدین شمسری اور عہد حلال الدین محمد اکبر بادشاہ علوم عقلی و نقلی نیکو میدانست
و طبع نظم داشت بلکہ اکبر شاہنامہ فردوسی بعبارت شریف و شگفتہ بقول ملا عبد القادر بہا لوی قماش را
پلاس و دیسمان را پنبہ کردہ

مولوی تقی علی کا کوروی ابن شاہ تراب علی قلندر بن شاہ محمد کاظم قلندر ساکن قصبہ
کا کوری مضاف لکھنؤ تکمید مولوی محمد مستعان کا کوروی بود و ہمارہ مدرس و افتادہ طلباب
مشغول بودی کتاب روض الارہرفے ماکثر قلندر را زویادگار است و عمر و راز یافتہ
بتاریخ ہفتہ ہم رجب سن دو ازودہ صد و نو ہجری بروز چہار شنبہ بعد ساعتی بالاکے
دوازده ساعت شماری رحلت فرمود

حرف الثانی المثلثہ

مولوی ثابت علی ساکن بہکا ابن شیخ نبال الدین صدیقی ساکن موضع بہکا متصل
پورہ منشی بہکے چائل ضلع آکہ آباد شاگرد رشید مولانا محمد اشرف لکھنوی بکتب منطقہ

سہارنی کامل داشت اکثر درس و تدریس شان بذریعہ ملازم سے اہل اس وقت بود ہنگامے کہ جناب شان جہت تعلیم مولوی محمد عمر پراوردناده مولوی محمد ظہور محلی شہر کے بمقام غازی پور ملازم بودند مولف اوراق شرح جامی بخدمت شان تحصیل کردہ و قات طبعش ہفت مہینہ پہلے اول روز دوشنبہ سال دوازدہ صد و ہشتاد و دو ہجری بموضع ہیکا مسکن مالوف اتفاق افتاد

قاضی محمد ثناء اللہ یانی پتی از اولاد شیخ جلال الدین کبیر الاولیا پانی پتی قدس سرہ اندہ زہدہ علمی پرہیزگار و عمدہ اتقیائے روزگار بودند و عمر بخت سالگی حفظ قرآن شریف نمودہ انان شانزده سالگی از تحصیل علوم فراغ یافتند و در ایام تحصیل صد و پنجاہ کتاب سوائے کتب درسیہ بطالعہ خود را آوردند و مستین بیعت بخدمت شاہ محمد عابد سنائی قدس سرہ نمودند بعد وفات حضرت مدد و روح بخدمت مرزا مظہر جان جاناں شہید قدس سرہ انجید کسب کمالات کردند و بہ زبان حضرت ایشان بہ نقب علم الہدے سر فراز گشتند و مولانا شاہ عبدالغفور قدس سرہ الخیر بہ نقب بہیقی وقت یاد سے فرمودند مدت العمر در افتادہ فیض ظاہر و باطن و اشاعت علوم و فصل خصوصیات و افتائے سوالات و حل معضلات مصروف سے بودند و در علم تفسیر و فقہ و کلام و تصوف و ید طولی سے داشتند خصوصاً نقابت سے بر تہ رسیدہ بود کہ چندین کتب و رسائل درین علوم تصنیف فرمودہ و مکاتیب بسیار و جواب اسولہ مشککہ تحریر فرمودہ اند تفسیر مظہر کے کتابیت بس ضخیم در ہفت جلد کلان و البیعت المسلول کائن را شمشیر پرہیز ہم سے گویند و در وند شہر دارشاہ الطاہرین و رسالہ مالا بدینہ و تذکرہ الموتی و القبور و تذکرہ المعاد و حقوق الاسلام کہ بحقیقتہ الاسلام شہرت دارد و رسالہ در حرمت و اباحت سرور و رسالہ حرمت متعہ و رسالہ شہاب ثاقب و دیگر کتب و رسالہ کہ از ہستی عدو شجاع و خواہند بود از تصانیف حضرت ایشان است و قات شریف قائم موصوفی التہجہ سرہ رجب سال دوازدہ صد و بیست و پنج ہجری بر توح آمد مولوی حافظ محب اللہ یانی پتی در حلتش در آئیہ کریمہ فہم کر مون فی جنت النعیم یافتہ علیہ الرحمۃ و المغفرۃ من الغفور اکرم

حرف ابجد

شیخ جان محمد لاہوری دانشمند ماہر شریعت و طریقت مقتدای زمانہ بخلہ پور آباد
 کہ بیرون لاہور بہت سکونت داشت در صغر سن بخیرت شیخ عبدالحمد خلیفہ شیخ اسماعیل
 عرف میان کلان لاہوری تحصیل علم کر و زمرے ہمراہ اوستا بخیرت میان موصوف
 حاضر بود کہ میان سابق الذکر کے فرمود کہ اگر عالم شوے بن تکرار احادیث خواہی کہ شیخ جان محمد
 بچیا و ادب ساکت ماند یا نہا اشارت اوستا عرض کر و گراگر توجہ شریف فائز المرام خواہم شد
 بالضرورت بخیرت خواہم رسید میان موصوف دست برداشتہ بچ وی دعا نمود کہ
 مستجاب شد و کے در چند ماہ استعدادی بہر سانید کہ شیخ عبدالحمد از تعلیمش خود را
 قاصر یافتہ اورا بشیخ تیمور لاہوری سپردا و بخیرت شیخ تیمور بسے گذشت کہ فاتح
 منہ را غبرخواند و زمرے جاذبہ قلبی میان کلان وی را بخود کشید چون جان محمد بخیرت حاضر آمد
 میان کلان باو معانفہ کر و نعمت باطن عطا فرمود و گفت کہ حسب وعدہ بروز
 دو شنبہ و جمعہ نزد مکرار احادیث کر و باشند چنانچہ تا حیات میان موصوف پایام عین
 حاضر آمدہ تکرار احادیث کر و کرد و ہر حدیث کہ شبہ عاید شد میان کلان بوسط مراتبہ
 از حضور بہر نور رسالت پناہی صلی اللہ علیہ واکہ وسلم تھج آن کر و کے رحمۃ اللہ علیہ
 بسال یازدہ صد و بیست و ہجری رحلت فرمودہ در پرفیز آباد دفون گشت کر و گیند کہ بعد
 چند سال بمقدم حلقہ مذکور در منام گفت کہ نقش مرا بر آوردہ متصل بر قد میان کلان مرحوم
 مدفون کن و در نہ حلقہ تو بلاے سخت نازل خواہد شد صلیح آن مقدم مذکور نقش مبارک
 وی را از دفن بر آوردہ فریب میان کلان مدفون ساخت رحمۃ اللہ علیہ

سید جان محمد بلگرامی ابن سید معین الدین در سال ہزار و ہشتاد و سہ ہجری ولادت
 یافتہ از اقرا ن مجید حفظہ نمودہ تحصیل علوم شرافتہ قدم نہاد و در جمیع علوم لائق و فائز گشت
 و خط نسخ خوب کر و نوشت بشوق زیارات از بغداد و سرمن راسے و نجف و کربلا و طرابلس
 بہ بیت الحرام رسیدہ بعد ازاں مناسک حج بہ مدینہ منورہ بنمانے موت رخت
 اقامت انداخت و در مسجد نبوی بہ تصحیح مصاحف کر و پرداخت و ہمدان بقعہ کر و

در سال یازده صد و چهل نہ ہجری رحلت فرمودہ در بقیع مدفون شد
مولوی جہان محمد لاہوری از اعظم شایخ و اکابر علماء لاہور بود و در جمیع و غلط
 نے گفت خلق خدا از دور و نزدیک بخداست و کے حاضر شدہ برہ وانی و خط کافے از علم و
 عمل حاصل سے کردند در سن دوازده صد و شصت و ہشت ہجری بلاہور در گذشت۔
شیخ چاہن میوائی ساکن شہنہ و آن تصبیہ است در ملک میوات ہیڑہ کردہ از دہلی از
 علماء صوفیہ صافیہ و مشاہیر خلفائے شیخ عبدالغفری لاہوری بود بر جادہ فقر استقامت
 تام داشت و کتب تصوف مثل فصوص الحکم و فقہ النصوص و غیرہ رابطا لبیان اہل استحقاق
 درس می گفت و راجعہ جلال الدین محمد اکبر شاہ را نسبت و کے اعتقاد می عظیم پیدا شدہ
 و بعضی مہمات استمداد از می نمود و در عبادت خانہ قریب بکج شایہی جاے از برائے او
 معین ساختہ شبہ خلوت باوی می داشت بادشاہ جون ناز عکوس را از و شاہدہ نمود نسبت
 عکوس شد شیخ در سال نہ صد و پود و ہشت ہجری در گذشت

مولوی جعفر ساکن دکنو مضاف کتبہ عالم صاحب و رع و قوس بود در سال دوازده صد و
 شتی و دو ہجری وفات یافتہ

سید جلال کشمیری ابن سید جمال عالم و عامل حافظ کتب فقہ و حدیث و تصوف بود
 متصل مقابر آب و اجداد خود خاتماے ساختہ با نقاشے تمام بسرے بر در و دوازده صد و
 ہفتہ ہجری رحلت کرد

شیخ جلال تہانگیری خلیفہ عبداللہ در گنگوے قدس سرہما جامع علوم ظاہری و باطنی
 بود با فاضلہ علوم دینیہ و شرمعارف یقینیہ اشتغال داشت آخر حال از علوم رسمیدہ اعراض نمودہ
 از جلوت بخلوت آمدہ اوقات شریفش بحکم قرآن مجید و تافل و در و دو عالم ملوط بود
 سنین عمرش بتو دستہ رسیدہ و بغایت ضعیف و نحیف گشتہ پوستی و استخوانی
 ماندہ بود با آنکہ قوت داشت در فراست نداشت و ہمہ وقت از کم قوتی و بے
 قوتی تکیہ زدہ غصہ بود و ہمین کہ استماع افغان فرمودی بے مدد دیگرے برخاستہ
 و بخلین پوشیدہ و عصا برست گرفته چودے خود بکتاب طہارت و صلوة قیام نمودے

وہاں برس مہر پرستہ شفقہ حسن ہنر صد دہشتاد و نہ ہجری عالم قانی سا پروردگار در نقطہ شیخ الاولیا
تاریخ ولادتش یافتہ اند

مولانا جلال الدین مانکی پوری جہولانا حسام الدین مانکی پورست مردی بزرگ
دعالم و عابد و صابر و شفیق بود و سے بعد از نماز و خفقن تازمانیکہ مردم بیدار سے بودند بخواب می رفت
بعد از آنکہ مردم بخواب سے رفتند بر سے غاست تا باہار نماز کرد سے و ہر روز چیل و یک باہ
سورہ یس بخواندی و بعد نماز چاشت تعلیم علم دین می کرد و خوردن ادا کرکے کتابت بود مصحف
سے نوشت و پہلی سے فرستاد بہ پانصد شنگ ہدیہ سے شدی دہر گریب و حقوق لکر فتنہ و
اگر در ملک و قبتہ بر غبت غارت گری شدی دران ایام گوشت خوردی شاید کہ گوشت از
مواشی مغرورہ یا شد و سے ارادت بہ شیخ محمد حنیفہ نظام الدین اولیا قدس سرہ داشت
مولوی جلال الدین احمد بنارسی بن مولوی عبداللہ علی بنارسی بسال دوازده صد
بست و یک ہجری متولد شدہ بخدمت والد خود و نیز مولوی احمد اللہ بنارسی علوم متعارفہ
اکتساب نمودہ سند حدیث از مولوی عبدالحق محدث بنارسی یافتہ حامل الحدیث و متبع
سنت نبوی و قانع و متقی بود و جمیع الحافظہ آن چنان بود کہ در یک روز یک پارہ کلام مجید حفظ نمود
وقت شب ماہ رمضان بتراویج سے خواند قرآنک انخوان الصفا و فاتحہ العوایب سے
قرآۃ فاتحہ الکتاب و زبہ القوانین در صرف و نحو و شرح کافیہ تا تمام و قواعد و رد نامتہام از
تصانیف اوست بکار بنارس بعدہ مدرسی اول مدرس بود بسال دوازده صد و ہفتاد و
نہ ہجری بہ بنخواہ دہشت سال انتقال فرمود

مولانا جلال الدین رومی کہ بس استاد سے متفقین بود و انما در منصب استادہ
سبق علوم دینی در مدرسہ فیروز شاہی واقع دہلی در عمدہ فیروز شاہ پادشاہ سے داد و متعلمان را
ہموایہ تفسیر و حدیث و لغتہ تعلیم سے کرد

قاضی جلال الدین ملتانی دانشمند شہر حق گو و حق پسند بود و سہتاد سے حال تجارت
کردی و در اواسط بدس مشغول شد و چند سال در اکبر آباد اقامت فرمود و بعد عزل قاضی
یعقوب بامکر پادشاہ بعدہ قاضی ہند مباہنی گشت و دیانت و امانت

نفس نفیس خود بہترین قصۃ بودا ہاشومی پسرنا خلف بید یاست بجانب دکن اخراج یافت
حکام آن دیار کہ آوازہ رسوخ او در دین اسلام و اظہار کلمۃ الحق شنیدہ بودند در تعظیم و تکریم
او باقصی الغایۃ کوشیدند از انجا بزیارت بیت اللہ الحرام مشرف شد و ہما بخادای اجل را
لبیک اجابت فرمود علیہ الرحمۃ والرضوان

سلطان جلال الدین قریشی دانشمندی تبحر و درویشی صاحب حالت مجذوب شکل
بود اکثر احوال سر و پای بہمنہ بود و در بیابانہا گشتہ و از پوشش بر مقدار شتر عورت استفا کردی
و علوم عقلی و نقلی و رسم و حقیقہ ہمہ بزبان داشت و گاہے کہ در تقویر آن اقادی بیائے
داسنے کردے پیچ چیز پیچ کس تعلق نہاشت بزبان عربی و فارسی و ہندی سخن گفتی مشرب
قلندر یہ داشت از عبادات بر فرائض و سنن انتصار کردے نصوص الحکم و سائر کتب
تصوف یادداشت چند گاہ در دہلی تشریف داشت و در بیانہ و اگرہ و لوائی آن یغیری بود
عمر او بہست و پنج سال بود در سن نہصد و چہل و ہشت ہجری وفات یافتہ در بعض
قریات منٹو مدفون شد رحمۃ اللہ علیہ

سید جمال الدین حمید عالم بن سید محمد ابوالمجد محبوب عالم احمد آبادی گجراتی دوم
جمادی الاول بسال ہزار و شصت و دو ہجری ولادت یافتہ علم ظاہر و باطن از پدر
بزرگوار خود آموختہ بہرتہ کمال رسیدہ رسالہ مرات الرویا در تعبیر خواب و رسالہ فتح الحاجات
مراعمال و اشغال از او شان یادگارند شب بستم ذی الحجہ سال ہزار و صد و چہارم ہجری
جمان فانی را پدید و فرمود و در احمد آباد گجرات برآسود

مولوی سید جمال الدین برہانپوری عرف اللہ واسلے صاحب شاگرد مولانا شاہ
عبدالغفر دہلوی عارف و مت زاہد و عابد و محدث بود در سال دوازدہ صد و ہشتاد و دہ
ہجری در برہان پور وفات یافتہ

شیخ جمال الدین احمد بن النسوی خطیب انتساب و بانام اعظم ابو حنیفہ کافی است
از اعظم علمائے شیخ فرید الدین گنج شکر قدس سرہما جامع کمالات ظاہر و باطن بود صاحب ترجمہ
رسائل و اشعار دارو کہ در میان مردم یافتہ شہرت از ان جملہ رسالہ ملہمات بزبان عربی

جامع کمالات متفرقه است که در اوصاف فخر بیان فرموده قبرش در قصبه بالنسی است
بیمار و تیسرک به

ملا جمال الدین کشمیری برادر ملا کمال الدین دانشمند تبحر و مدبر با با فتح الله حقانی بود
شب و روز مشغول به درس و تعلیم داشت ابوالفقر شیخ نصیر الدین و بابا انصیب الدین و شیخ
اسمعیل چشتی از تلامذه وی اندوخته کفایه بیگ نصیر و پوریا بسری و در قدس به کشمیر هست
مولوی جمال الدین فرنکی محلی ابن ملا علار الدین شایع فصول اکبری از کتب درسیه
مراغت حاصل کرده بلکه مدراس رفته پنا به تعلیم و اب غلام غوث خان رئیس کرناٹک بشاگرد
و و صد و پنجاه ملازم شده و در آنجا بتاریخ هشتم ربیع الثانی سال دوازده صد و هفتاد و شش هجری
وفات یافته مدفون گشت

مولانا جمال لاهوری ساکن محله تله محلات شهر لاهور عالم علمای وقت جامع جمیع علوم
شاگرد ملا اسماعیل کچی خوش تقریر و منقح گوی در عهد کبریا د شاه مدرس مدرسه لاهور بود می گویند
از عمر هشت سالگی با فاده طلبه مشغول شده مباحث دقیقه معقول و منقول با سانس
خاطر نشان شاگردان می ساخت صاحب صلاح و تقوی و متخلق با خلاق عمیده بود تفسیر
شیخ فیضی را اکثری از اوصلاح داده او بهی نسبت با و بیج بضم اول و سکون و او و جیم فارسی
شد و قریه ایست مشهور از توابع ملتان و او بیج بزبان پنجابی بلند را گویند چون آبادی آن قریه
بر زمین بلند واقع شده لهذا آن را با و بیج نامیدند

شیخ جمال دهلوی فاضل خردمند تخلص بحاللی مرید شیخ سماء الدین رح و دهلوی بود از هند
بخراسان رفته و بعد فوت سلطان حسین مرزا از خراسان به هند آمده بمصاحبت سلطان اسکندر
لودی و بابر شاه و بجاوین شاه بسر برده و هر یک از شاهان صدر الذکر احترامش می کردند
کتاب سیر العارفین از تصانیف مشهوره اوست در سال نهصد و چهل و دو هجری رحلت نمود
خسرومند دای تاریخ فوت اوست

مفتی جمال خان دهلوی ابن شیخ نصیر الدین و برادر میان لادون تلمیذ پدر خود
از طایفه کنبه علم العلماء از زمان خود و در علوم عقلیه و نقلیه خصوصاً فقه و کلام و شعر بهر دست

و تفسیر بنی نظیر بودیر شریح مقلح حکامکہ کردہ و کتاب عضدی راجہل مرتبہ از اول تا آخر
 و رس دادہ و ہمیشہ درس گفتی و افادہ علوم دینی فرمودی و بجانہ ملوک و سلاطین زرفتی و پیوستہ
 نزد حکام معزز و محترم بودے اکثر شاگردانش دانشمند شدہ اند و عمرش از بود و گذشتہ بود کہ
 در سن ہشتاد و ہشتاد و چہار ہجری ہمارا بقار علت فرمود تصانیفہ شرح عضدی
 شرح مقلح شرح انوار فقہ و غیرہ

جو ادسا باطردی بودا و عرب اصل نام دی جو ادسا باطلفی بن ابراہیم سا باطالسا باطی
 و بعد از مدد از ملت محمدیہ بملت مسیحیہ بنام نانا نیل سا باطشہرت یافتہ بمال دوازدہ صد و
 ہست و دہم ہجری در کلکتہ بشیخ احمد عرب شہوانی ملاقتی شدہ او در ظرافت سخن
 و نقل نوادر و غریب و ایراد مضحکات و عجائب یکتا کے روزگار بود و علوم مختلفہ
 تصانیف دارد مصنفات القواعد الفکریہ فی العربی و الفخو بالفارسیہ ضروریات
 الصرف - ربطا الحارثی فی روالا استفادہ و اکن کتابیست از تصنیف مولوی باقر در اسی در
 اثبات اجتہاد امیر معاویہ - مقدمۃ العلوم و منطق - الموجز النافع در عروض -
 مختصر در قوافی - الاموذج السابطی در عروض و قوافی - النحوق الباقشیرہ در صنائع و
 بدائع - شراب الصوفیہ در اصول تصوف - السہام السابطیہ در تجربات خود و ملو طلائف
 السابطیہ در ادعیہ کہ برائے خود انشا نمودہ - موجز المل - فرغاطہ المل -
 و ہماکہ سا باطیہ در صرف و نحو ہندی و غیرہ کتب و رسائل بزبان عرب و فارسی
 تالیف نمودہ و نیز قصائد غیب را دارد

جو ہر ناتہ کشمیری از علمای نامدار کشمیر است محدث و جامع علوم عقلیہ بود اکثر علوم
 ہندو سہ سلطان قطب الدین کشمیری تحصیل کردہ پھر بن شریفین رفتہ بعد اواسے مناسب گنج
 بیت اللہ تحصیل حدیث متوجہ شد و اکابر علماء و اجلہ محدثین آن دیار اجازت حدیث
 حاصل نمود و از ملا علی قاری ہروی دہلی تجربی اجازت حدیث پستہ بمعنی یافتہ و کشمیریہ
 معاودت کردہ بگوشہ انوار عبادت خالق مشغول گشت و بفرض استزاق حلال پیشہ
 رسیدن پیشہ کہ از ان دو شالہ سے سازند اختیار کردہ و در س علوم و پیشہ ہم سے کرد

ملاحیون المیٹھوی نام اوشی احمد ابن ابی سعید بن عبد اللہ بن عبد الرزاق بن خاصہ
الصدیقی نسباً الخفی مذہباً المملکی اصلاً الصالحی بطناً الامیٹھوی مولداً قوت حافظہ بغایت
داشت کہ قصیدہ بشنیدن یکبار یادے گرفت و عبارت کتب درسیہ بلا معایت
کتاب زبانی سے خواند و اگر قرآن مجید حفظ کردہ کتب درسیہ از علمائے عصر خود تحصیل نمودہ
فاتحہ فارغ بخد مت ملاحظت اللہ ساکن کوثرہ چنان آباد خواند پس از ان بحضور محی الدین
اورنگ زیب بادشاہ باریاب شدہ بادشاہ موصوف تعظیم و توقیر تمام پیش آمدہ بحلقہ
ملازمہ دے درآمد تازندگی پا از جاوہ اولیش بیرون نہ نہاد بچنین اولاد بادشاہ موصوف
مراعی آدابش بودند ملاحظہ و الذکر عمر عزیزش را با افادہ درس و تصنیف صرف نمودہ
بزیارت حسین شریفین مشرف شدہ از غرہ ربیع الاول سن یازدہ صد و پنچ ہجری تسوید
نور الانوار شرح منار آغاز کردہ بہ ہفتم جمادی الاول سال مذکور در حرم شریف مدینہ منورہ
بلا معانت کتابے با ختام رسانیدہ و نیز تفسیر احمدی و شرح آیات احکامی از تصانیف
شمیرہ اوست در یازدہ صد و سی ہجری بدہلی وفات یافتہ لعش و ہایٹھی آوردہ دفن کردند
طالب اللہ شرارہ و جمل الختہ مشواہ

حرف الحاء والمهملة

میان حاتم سنبهلی شاگرد مرید شیخ عزیز الله تبلیغی سنبهلی در عهد خود من حیث الجامعیه
خصوصاً در علم کلام و اصول و عریض و نقبه بی همتا و مر تاض و صلح و متقی بود و گویند شرح
مفتاح و مطول را از باب بسم الله تا تا کے تحت چهل مرتبه درس گفته و پچنین حال کتب دیگر
قیاس باید کرد چون ملا علاء الدین لاری حاشیہ عقائد نشنی مصنفه خود را بدعوے تمام
نزد میان پیش کرد وی بعد از مطالعہ چندان تدقیق فرمود کہ ملا را ایچ جواب نہانہ باجملہ تا ہفتاد
سال پر مسند افادہ و در شاہ محکم بود و در سال ہنصد و شصت و ہشت یا نہ ہجری
از دار و نہاد و گذشت

حافظ کو یکی مشهور کا نظام شکنمی و انشمند قهر بود و خصوصاً در رعیت در خدمت ملا عصام الدین
اسفرائینی تلمذ نموده جمیع علوم نیک میدانست و بسیار افاده منبر و وسایلی و غیره بود در سن
نصد و هفتاد و هفت هجری بمکه آمده بلا زمت اگر شاه مشرف شده تفسیر سوره محمد صلی الله
علیه وآله وسلم بحضور شاه گذرانیده قریب چهل هزار روپیہ صلہ یافته براه تجارت متوجه
حسین شریفین شد

حاجی محمد کشمیری اصلش از بهمان است یکی از بزرگانیش همراه سیدی همدانی بکشمیر آمده
رشت اتامت انداخت حاجی محمد در آنجا متولد شده و بدلی رسیده کسب فضائل نمود و در اکثر
علوم بر تبحر کمال رسیده بنفق و عبادت بسر می برد و با موردی ولایت می شد روز پنجشنبه
نوزدهم صفر سال هزار و ششش هجری وفات یافته ریح نوزدهم بود از شهر صفریه ماده
تاریخ فوت اوست

شیخ حبیب الله قنوجی از مشایخ کبار بلده قنوج عالم علوم در سیه مروجہ معاصر نوادی
علی هفر قنوجی در سلوک و تصوف توغلی عظیم داشت و همگی ایش هدایت و ارشاد و خلق الله
معروف بود و چاهر نمسه و تذکره الاولیاء و روضه النبی و انیس العارفین و القاضی فی الفقہ
از تصانیف لطیفه اوست و او از شاه عبدالجلیل الک آبادی بیعت و ارادت داشت
در سال یازده صد و چهل هجری در قنوج وفات یافتہ بباغ خودش مدفون گشت
ملا حبیب الله فرنگی محلی ابن ملا محب الله بن ملا احمد عبدالحق بن ملا محمد سعید بن ملا
قطب الدین الشہید السہالوی اکثر کتب در سیه بخدمت برادر کمال خود ملا محمد حسین تحصیل
نموده و بعضی از آن بخدمت عم خود ملا انوار الحق اکتساب کرد و کتب مطول از ملا محمد حسین
و محقولات در خدمت ملا محمد حسن خواند بوجه فقدان معاش متوجه بدرس شد شب شانزدهم
ذی قعدہ سال دوازده و صد و بیست شش هجری وفات یافته ریح شد بعرض
برین حبیب الله ماده تاریخ رحلت اوست

مولانا حسام الدین مانک پوری ابن مولانا خواجہ ابن مولانا جمال الدین مرید و
خلیفہ شیخ نور قطب عالم نیک و از اعیان مشایخ وقت خود عالم بود و علوم شریعت

در ریقت اور املو طاقی است رفیق العارفين نام کر سیکے از مریدانش جمع کرده۔
حکیم حسن کیلانی بغدادت شہرت داشت و علمش نہ چنان بود اما بہ مکارم احسان و
 مجاہد او کلمات موصوف بود سوم عزم سال یک ہزار و چہار ہجری وفات فرمود۔
شیخ حسن بن طاہر جوینی والد او شیخ طاہر از ملتان بطلب علم باین دیار افتاد
 مدت در بلدہ بہار سکونت کرد و پیش شیخ ہرہ حقانی تحصیل علم نمود و ہم در ہار شیخ
 حسن پسرش متولد شد و از غفوان شباب در اثنائے تحصیل علم طلب حق و امنگیر حال او
 گردید کہ مرید راجی حامد شہ مالک جوینی گشت اورا رسائل در سلوک و علم اوحید اندادان حملہ
 کتاب مفتاح الفیض است در علم سلوک وی از مشایخ جوینور است در زمان سلطان سکندر
 لودی از جوینور ہاستہ علم او پہلی قدم آوردہ در کوشک بجی منڈل کہ نام برج حصار
 سلطان محمد تغلق است باہل و عینال سکونت و زید و ہم در آنجا بتاریخ بست و چہارم
 ربیع الاول سن نصد و نہ ہجری وفات یافتہ قبرش و نیز قبر اکثر اولاد و
 در آنجا است علیہ الرحمۃ

حسن علی موصلی شاگرد رشید شاہ فتح اللہ در سال فتح کابل بلاذت اکبر بادشاہ
 رسیدہ مامور بتعلیم شاہزادہ بزرگ گشت و چند گاہ شیخ ابو الفضل نیز خفیه از تعلیم
 فن ریاضی و طبیعی و سایر اقسام حکمت گرفت و دقائق و غوامض علوم را از او کسب کرد
 و بعد چندی ترک وظیفہ کردہ عازم گجرات نشد در آنجا مرزا نظام الدین احمد و پسرش
 محمد شریف از او استفادہ علوم عربیہ عقلیہ نمودہ ہر جہہ کمال رسیدند بعد زمانے ابو الفضل
 وغیرہ مقرران شہ از فضائل و کمالات او در مجلس شامی مذکور ساختند کہ فرمان بر طلب او
 رفت صاحب ترجمہ بلاہور آمد وقت کورنش اورا تکلیف سجدہ نمودند و ازین معنی

آزار یافتہ در سن نصد و نہ ہجری عازم وطن گردید

مزا حسن علی صغیر خیرت لکھنوی ساکن محلہ بیگے گنج منحلات لکھنو ملقب بامیرک
 بحال الدین المعروف بمرزا از سادات علوی است خود را ہاشمی سے نوشتہ سند
 حدیث از مولانا شاہ عبدالغفور دہلوی یافتہ صد ہا مردم علم حدیث از او استفادہ نمودند

سیدی مولوی ابوالخیر محمد عین الدین المشہدی الکڑی سندھ حدیث از ایشان داشتند
سال تحفۃ المشتاق فی النکاح والصدوق از تصانیف مشہورہ ویست و نیز کتابے موسوم
بہ زبان الخلفاء و فتاویٰ بزبان فارسی بدو منسوب ہے کنہود بعضے گویند کہ مذہب
شافعی ہے داشت منشی خادم علی بن ندیم مولف تاریخ جدولیہ بہ سال دوازده صدر و بست و شش
ہجری بمقام پاندا مستفیض خدمت او شدہ و عداوا اخر سلطنت نصیر الدین خیدر شاہ اودھر
بمقام کھنوی مرض استسقا رحلت من مودہ ہم و را بخا مدفون شد سقی اللہ شراہ
مرزا حسن علی کبیر محدث لکھنوی ساکن محمود نگر منجملات لکھنؤ شاگرد مولوی
حیدر علی سندیلی بود

مولانا حسن صفائی لاہوری ابن محمد بن حسن بن حیدر صفائی صفان بصاد
مہملہ مفتوحہ وغین ہجری شہر یست از شہر ہائے ماوراء النہر موب چنان بزرگان نش از انجا آمدہ
بلا ہور رشت اتقامت انداختند مولانا حسن ہتاریچ پانزدہم صفر سن پانصد و ہفتاد و ہفت
ہجری در لاہور متولد شدہ نشود نمایافت و از پدر خود تحصیل علوم کردہ مولانا موصوف
فقیہ کامل و محدث عامل و عالم ربانی واقف احکام و معانی بود و در سن ششصد و
پانزدہ ہجری بہ بغداد رفتہ مقیم شد و بعلم عدیدہ کتب فائزہ تصنیف کردہ و ہما نجا قبل تکمیل
تصنیف کتاب العباب در لغت و در سن ششصد و پنجاہ ہجری وفات یافتہ
حسب وصیت خود ہمان سال بلکہ معظمہ مدفون شد منجمل تصانیف مشہورہ او
کتب ذیل متداول اند شوار و در لغت شرح القلاوہ السمیطیہ فی
توشیح الدریدیہ - کتاب الاقتعال - کتاب العروض - مشارق الانوار -
مصلح الدجی - الشمس النيرة شرح البخاری - درۃ السحابۃ و شرح درۃ السحابۃ و در سلم
حدیث - کتاب الفرائض - کتاب العباب ناقم - وغیرہ۔

امیر حسن بن علاء سنجری دہلوی اودر میان فضلاء عصر غرے و مکاتے
دیگر بود و در میان مریدان شیخ نظام الدین اولیا بقریب و عنایت شیخ امتیازی شہت
در حسن معاشرت و صفائے سیرت و سایر صفات حمیدہ یگانہ روزگار بود

باوصاف تصوف موصوف و بامیر خسر و مصاحبت و معاشرت داشت اور ایمسرح
غیاث الدین بلین تصایدیست و در کلام امیر خسر و مدح سلطان مذکور کمتر امیر حسن را
کتابیست مسمی بفوائد افراد و در ان لفظ و کلمات شیخ نظام الدین قدس سرہ جمع کرده در
غایت ثنات الفاظ و لطافت معانی و کتاب مذکور در میان خلفاء و مریدان شیخ نظام الدین
قدس سرہ محب و مستور لیست

مولوی حسین علی سندیل ولد غلام مرتضی در اصل باشندہ قصبہ صفی پور از اولاد
ہمشیرہ مخدوم عبدالصمد عرف شاہ صفی صفی پوری ہستند سلسلہ نسب شان بہ عبد اللہ
بن عمر رضی اللہ عنہما میر سدا چار پشت بواسطہ نادری بہ قصبہ سندیلہ قیام پذیر ہند مولوی
حسین علی بسال دوازده صد و چهل بہ سندیلہ متولد شدند و بخدمت پدر خود و نیز علمائے
فرنگی محل کتب فارسی و عربی تحصیل نموده فہرست حاصل کردہ باقادہ طلبہ
اشتغال دارد و یون اشعار فارسی و شرح چہل کاہ و آمد نامہ منظوم از تصانیف اوست
بخدمت سید شاہ محمد حسن سرہندی بختیار نگری بسلسلہ قادریہ ارادت دارند
و نیز مجاز اخذ بیعت بسلسلہ قادریہ چشتیہ و سروردیہ از شاہ خادم صفی صفی پوری
ہستند سلمہ اللہ و البقاہ

سید حسین شاہ تخلص بحقیقت کہ فی الحقیقہ در فضائل و کمال بجای خود شاہی بود
و بہ منصب میرنشی رئیس مدراس سرہند کے داشت و راقصایف بسیار اند
ان بجلہ کتاب خزینۃ الامثال است کہ در ان امثال عربی و فارسی و ہندی بسال دوازده
صد و پانزہ ہجری جمع آوردہ بخاتمہ کتاب مذکور کے نگار و کہ چون درین خزینہ عامہ نقود
امثال خسر میر و فارسیہ و ہندیہ پر است بنائے علیہ دیباچہ اش در ہر سہ السنہ حسن اتمام
پذیرفت و بہ اختتام خامہ و در باغ اشعار تاریخی نیز در ہر سہ زبان گفت
چین انتم ہذہ السنہ مستعینا برہے المتعال ۶ سال تاریخ خواستیم کہ کہ ہم نہ نامش
حیان بر اہل کمال ۶ گزینے سے خرج شاہ عدوہ بولا ہاتھ خزینۃ الامثال ۶۔
خواجہ حسین ناگوری از اولاد شیخ حمید الدین ناگوریست جامع میان شریعت

و طریقت و حقیقت و مرید شیخ کبیر بود و در ولایت گجرات مدتی بخدمت پیر خود بود و بعد
 علوم کبیر و وہی نموده بوطن اصل رجوع فرمود از تصانیف او تفسیر نورانی است کہ ہر
 جزوے از قرآن مجلدی جدا نوشته و حل ترکیب و بیان معنی قرآن از انجہ در تفسیر با
 مے باشد بہ تفصیل و تسبیل تمام تر بیان فرمودہ و ہر قسم ثالث مفتاح شرعی نوشتہ
 رسائل و مکتوبات دیگر نیز دارد و گویند کہ سوانح شیخ احمد غزالی را نیز شرحی کردہ است دوی
 اول کہے است کہ بر بالائے قبر خواجہ معین الدین چشتی اجمیری عمارت روضہ بنیاد نهاد
 و بے بہ تعلیم علوم دین و تلقین طریق ارباب یقین شغول و بغایت مولع محبت حضرت
 سرور کائنات صلعم بود ہر چہ از خانہ و بلخ و چاہ داشت ہمہ را بان حضرت نسبت
 کردہ و نفعت نمودہ بود و در سن ہنصد و یک ہجری وفات یافتہ و رحمتہ اللہ علیہ
ملا حسین ہروی از فرزندان شیخ رکن الدین علاؤ الدولہ سمغانی است و علوم
 ستون شاگرد مولانا عصام الدین و ملا حنفی بود و در شریعات تلمذ نزد خاتم العلماء و الحدیث
 شیخ ابن حجر ثانی نمودہ و در وادی سلامت شمس و النوار صانع و بدائع و حسن تفسیر و
 فصاحت و بلاغت و طرائف و لطائف بے نظیر بود و دیوان اشعار فارسی با تمام رسانیدہ
 از بیش گاہ اکبر شاہ نظم نمودن سنگھاس بیٹی نامور شدہ بود و نگارنجام رسید و سہ در سال
 ہنصد و ہشتاد و ہجری از ہندوستان حضرت وطن حاصل کردہ شیخ فیضی کہ تربیت
 یافتہ او بود و لفظ دام ظلہ تاریخ آن یافت ہنوزان نزدیکی بہ کابل ازین عالم
 گذشت

مولوی حسین علی قنوجی ابن مولوی عبدالباسط قنوجی شاگرد پیر خود بود و بحیات
 پیر خود مدرس و افتادہ طلبہ علوم مے پرداخت نمودن المتعلم در بیان صنیع مشککہ از و
 یادگار است بعد پنج ماہ از فوت والد خود بمسرت و چار سالگی و سال دوازندہ
 صد و بیست و سہ ہجری ازین جہان بعالم جاودان رفت و گاہ افتد سنی دار النعیم
مولوی حسین احمد بیچ آبادی ابن شاہ علی احمد بن شاہ غلی احمد والد دی از
 سرزمین بکھنو تشریف آورده از انجا بقصہ بیچ آباد مضاف کشور رخت اقامت

املاخت صاحب ترجمہ بتاریخ بست و پنجم صفر سال دوازده صد و یک ہجری بہ بلخ آباد ہوئے
 شدہ خدمت مولوی ظہور اللہ لکھنوی و مولوی عبد الرحیم ساکن کلکتہ و مرزا حسن علی محدث
 صغیر ساکن لکھنؤ محلہ سیکنہ گنج و مولوی سید محمد و لکھنوی و مولوی نور الحق لکھنوی و مولانا شاہ
 عبد العزیز دہلوی و شیخ عمر محدث لکی و حکیم محمد صادق فیض آبادی و مولوی حیدر علی
 سندیل کتساب علوم متداولہ نمونہ ہمارہ مدرس و عبادت و ارشاد طالبان مشغول بودہ
 بہ تصنیف کتر متوجہ بود رسالہ ہواذ قرأت فاتحہ خلف امام و رسالہ در بیان بیعت و
 شرح رسالہ مولوی رفیع الدین دہلوی دہیان وجود و چند رسائل در تصوف و حلہ
 نبوی صلعم از تصانیفش بر صفحہ روزگار یادگار اند چہارم رمضان سن دوازده صد و
 ہفتاد و پنج ہجری وفات یافتہ پورا والد خود در مقابلہ موضع دودھیا متصل بلخ آباد

بہ فون شد

مولوی حفیظ اللہ فرنگی محلی ابن ملا حبیب اللہ ابن ملا حبیب اللہ فرنگی محلی برادر
 خرد مولوی ولی اللہ ذہین و ذکی بودہ با استعداد تمام کتب و رسنیہ تحصیل کردہ خدمت ارشاد
 عدالت فیض آباد و سرکار شاہ لکھنؤ داشت بہر سان حالت پدرس طلبہ می پرداخت
 بہ ربیع الثانی سال دوازده صد و ہفتاد و نہ ہجری رحلت فرمودہ
 حکیم الملک گیلانی نامش شمس الدین و حکمت و طب جالینوس زمان و صبح دوران ملاط
 اکبر شاہ و غیر خواہ ہندگان خدا و است ناپورہ پورہ پورہ طلبہ را درس گفتی و بے ایشان طعام
 نخوردی و بجاننامے مردم کم رفتی بسال نصد و ہشتاد و ہشت ہجری بزیارت حرمین

شرفین رفتہ اہما بجا سفر آخرت پیش آمد

حکیم دانا سیالکوٹی نامش ملا محمد صادق ابن مولانا کمال الدین سیالکوٹی است جامع علوم
 عقلیہ و نقلیہ بود نور الدین محمد جاناگیر بادشاہ شہرہ کمالش شنیدہ اورا بہ محفل خاص بلخ آباد
 ہر گاہ مباحثہ علمائے اہل تشن و تشیع پیش آمدے دے از اہل سنت
 مناظر و مجیب بودے و ملا حبیب اللہ شیعہ را خاموش کردے بعد وفات بخانہ غزو
 واقع محلہ جمالتہ نہ فون گردید

مولوی محمد اللہ سندیلے والد حکیم شکر اللہ ولد شیخ فانیال ولد پیر محمد صدیقی ادراسہ
 تلامذہ ملا نظام الدین ابن ملا قطب الدین شہید سہاوی عالم عامل و طبیب حاذق بود و در
 قصبہ سندیلے منضافات لکھنؤ مدرسہ کلان بنانہا و محبت مصارف مدرسہ چند و پرہیز
 پیشگاہ بادشاہ وقت معاش یافتہ عمر گرامی خود بدین اقامہ طلبہ علوم سے گذرانیدانہ پیشگاہ
 شاہ دہلی مخاطب بفضل اللہ خان بود و ابوالمنصور خان صوبہ دار اودھ پور سے دستار
 بدل برادرانہ داشت بسیاری علماء و فضلاء نامدار از سایہ دامن تربیتش سرور آورده اند
 کہ نام نامی شان درج ذیل است قاضی محمد علی سندیلے داماد صاحب ترجمہ
 مولوی احمد حسین لکھنوی - ملا بابا اللہ جو پوری - مولوی محمد اعظم قاضی زادہ
 سندیلے - مولوی عبداللہ ابن مولوی زین العابدین محمد سوم زادہ سندیلے و از مولوی
 محمد اللہ مرقوم ترجمہ تصانیف ذیل مشہور و متداول اند شرح تصدیقات
 سلم العلوم معروف بحمد اللہ و حاشیہ شمس بازغہ و حاشیہ صدرا و شرح ذوق الاصول
 عالمی و فائز او بہقام دہلی در سال یازدہ صد و شصت ہجری بوقوع آمدہ جانب غرب
 و جنوب از مرار حضرت قطب الدین اوشی قدس سرہ مدفون گشت غفر اللہ لہ
 قاضی حمید الدین ناگوری در عمد شمس الدین التمش بادشاہ بود نام شریفش محمد ابن
 عطاسست از مشایخ متقدمین ہند و ستان جامع بود میان علم ظاہر و باطن مرید و خلیفہ
 شیخ شہاب الدین سہروردی اما بر مشرب اود جہد و سماع غالب آمد کہ در ان مہل و متوطن
 بود اورا تصانیف بسیار است بزبان عشق و دولہ سخن سے کند انان جملہ طواع شمس
 در اسماء حسنی سے بسال ششصد و پنچ ہجری بچار رحمت حق پیوست
 شیخ حمید الدین الصوفی السعیدی الناکوری السوالی لکیش ابوالحمد و لقب سے
 سلطان التارکین است انا عالم خلفائے خواجہ بزرگ معین الدین سنہری اجمیری و اکابر
 علماء صوفیہ صافیہ رضوان اللہ علیہم اجمعین انا ولاد سعید بن زید بنجلہ عشرہ و بشرہ
 رخصۃ اللہ عنہم بود عمر سے دراز یافتہ و اول مولود بیست کہ بعد فتح دہلی بنانہ
 مسلمانان پیدا شدہ از زمان حضرت خواجہ معین الدین تا اوائل وقت

شیخ نظام الدین اولیا باقی بود اورا تصانیف بسیار اند از ان جمله نسخہ اصول الطریقہ مشہور تر
است و قاتلش بہشت و نهم ربیع الثانی سال ششصد و ہفتاد و سہ ہجری وقوع یافتہ مرتدش
در ناگور است یزار و تبرک یہ سوائے موضعی است از ہواضع ناگور کہ شہر بہشت بہر

زمین مار و اڑ

مولانا حمید قلمدار دہلوی قاضی شاعری بود مرید شیخ نظام الدین اولیا است و در
صحبت بعضی خلفائے شیخ انچہ مقتضی تالیفیت و استعداد ہاشما استفادہ کردہ اول در حدیث
مولانا برہان الدین غریب بود و جملہ ملفوظات او جمع آورده بعد از ان در ملازمت شیخ نصیر الدین
محمود اندرہ و از ملفوظات او نیز جمع نمود آن را اخیر المجالس نام کرد ابتداء تالیف آن در سن
ہفت صد و پنجاہ و پنج ہجری بود و انجام آن در سال ہفت صد و پنجاہ و شش
ہجری صورت بہشت

شیخ حمید سنبھلی علامہ زمان یکنامہ دوران بہ تفسیر دانی قرآن مجید معروف و دقیقہ
رسی قرآن حمید موصوف بود ہمایون بادشاہ بوسے عقیدہ راسخ داشت مے گویند کہ
وے در زمان تسخیر ہندوستان بہ نو بہشت ثانی جنت استقبال ہمایون شاہ
بکابل رفت و از بسکہ بادشاہ را با و اعتقاد بود روزے بر آشفقت و گفت کہ پادشاہ ہم تمام
لشکر شمارا نفی دیدم پادشاہ پرسید شیخ چہ چنین مے گوید گفت دہر جان نام لشکر یان
شما یار علی و کفش علی و بیسہ در علی یافتہ و هیچ کس را ندیدم کہ بنام یاران و دیگر بودہ
باشد بادشاہ ہم برآمد و قلم کہ پرستش بود بر زمین زودہ گفت نام پدر کلام خود
شیخ است دیگر مے دانم و برخاستہ بجرم سر اشد و باز آمدہ بسلامت و رفیق شیخ را بر حسن
عقیدہ خویش اطلاع داد نتیجہ این حکایت عصوبت شیخ حمید بر تنن و خوش عقیدگی و
حسن خلقی ہمایون بادشاہ است رحمہما اللہ تعالیٰ

قاضی حمید الدین دہلوی عمدۃ العلماء قدوة الفضلاء سر خود را بدرس صرف کردہ شرح
ہدایۃ الفقہ از تصنیفات مشہورہ ادست بسال ہفت صد و شصت و چہار ہجری
بدر البقار حلت فرمود

حمید الدین نار تولی عالم متصوف بود تیسرے کات شرح دلائل الخیرات از تالیف
اوست کہ دران اختلافات نسخ متن بیان کرده

ملاحیدر کشمیری ابن خواجہ فیروز بصرہ مفت سالگی قرآن مجید حفظ نموده از علمائے وقت
ہجرت بآقطب الدین وجہر ناتھ اولاً استفادہ کرد و از ان بعد از کشمیر بدہلی رسید و
بخدمت شیخ المحدثین دہلوی فقہ و حدیث و تفسیر تکمیل نمود و بہ کشمیر واپس آمد حاکم
آنجا ہر چند برائے قضاے آن بلکہ گفتہ وے از ان منصب اہلک و فواتش در سال ہزار
و پنجاہ و ہفت ہجری بظہور پیوستہ

قاضی حیدر کشمیری مخاطب بقاضی خان از علمائے کبار و فقہائے نامہ کشمیر شاگرد
ملا عبد الرشید زکریا بود و چہ عسرت معاش از وطن مالوف بہ لشکر محی الدین محمد اورنگ دیب
عالمگیر بادشاہ پیوست و بتوسط سیادت خان صدر الصدور بخدمت بادشاہ
رسیدہ اولاً بتعلیم شاہزادگان مامور شد باز بقضائے دہلی سر بلندی یافتہ
بر ریاست و عدالت دے بادشاہ بقاییت رضا مند شدہ وے را بخطاب
قاسم خان ممتاز فرمودہ در سال یازدہ صد و بیست و یک ہجری بعارضہ اسماعیل بلک
کون وفات یافتہ وے بہ کشمیر آوردہ بیرون شہر در باغ بچہ پورہ ندیر زمین سپردند
مولوی حیدر علی سندیلی ابن مولوی محمد اللہ سندیلی تلمیذ والد ماجد خود و قاضی احمد علی
سندیلی بود و تکمیل از ملا باب اللہ جوہر دے شاگرد پدر خود کردہ عالم متبحر و طیب حاذق
و شاعر بود و تلامذہ مشاہیرش قاسم خان رضا علی خان گوپاموے و مولوے
دلدار علی کھنوی مجتہد شیعہ و مولوے سید محمد پیر مولوے دلدار علی مرقوم و مولوی
نور اللہ فرنگی محلی و حافظ عنان میر سندیلی و مولوے احمد بخش سندیلی و مولوے
مجتہد علی و قاضی جلال الدین آسیونی و مولوے محمد علی بدایونی و حاجی امین الدین کاکوری
و مولوے اعجاز الدین سندیلی و مولوے حسین احمد ملیح آبادی و مرزا حسن علی
محمد کبیر ساکن لکھنؤ محلہ محمود نگر و مولوے رجب علی جریا کوٹی اندھاشیہ میرزا اندر سالہ و
تعلیمات میرزا ہد ملا جلال و تعلیمات شرح سلم مولوے محمد اللہ و تکلمہ با تمام شرح سلم

مولوی محمد اللہ از تصانیف مشہورہ اوہستند بتاریخ ششم رجب سال دوادودہ صد و
بست و بیج ہجری وفات یافتہ در محسن مدرسہ پدر خود بہ سندیلہ مد فون شد علیہ
الرحمۃ والغفران

مولوی حیدر علی رامپوری اولاً از مولوی عبدالرحمن قہستانی دکنی و ثانیاً از مولوی
محمد جیلانی رامپوری اکتساب علوم کردہ تکمیل تحصیل نمود و بدختر مولوی محمد جیلانی مذکور کتبخدا
گشت در علم طب ید طولی داشت با و آخر عمدتاً اب احمد علی خان بہ ٹونک رفتہ در انجا
عمر و شانے یافت مے گویند ستہ علم حدیث از مولانا عبدالعزیز دہلوی یافتہ در ٹونک
درس و طبابت مے کرد و ہما نجا وفات یافت تاریخ وفاتش معلوم نیست از مولفات وی
صیانتہ الاناس عن وسوسۃ الخناس بزبان اردو و رسالہ رفع الیدین بفارے
مشہور اند

مولوی حافظ حیدر علی فیض آبادی در علم مناظرہ و کلام فایق الاقران بود خصوصاً
در فن مناظرہ ہاشیعیہ نے زمانتا نظیر مے نہاشت مطالعہ کتب خصم زیادہ تر بد نظرش
بود عمر شریفش از ہفتاد و بیج متجاوز شدہ قریب بیج سال مے گذرود کہ در حیدر آباد دکن
ہمازمت فرمان رواے آن ویاد و صدر و پیہ شاہرہ مے یافت ہما نجا رحلت فرمودہ
مدفون گشت اکنون پسرانش در انجا ملازم و موجود اند علاوہ کتب مذکورہ ذیل دیگرہ عنفا تش
تمام و ناتمام در مناظرہ شیعہ ہستند تصانیف مشہورہ نقلی کلام۔ رسالہ در نکاح
ام کلثوم۔ نضارۃ العینین عن شہادۃ الحنین۔ کاشف البشام عن تدیس المجتہد لقمقام۔
ازالۃ الغین عن بصارۃ العین در سہ جلد۔ الداہیۃ الحاطمہ علی عمن اخرج من اہل
بیت الفاطمہ۔ رویتہ الثالیب والغرابیب فی انشاء الکتابیب۔ رسالہ
در بیعت مرتضی

حرف الخار المجہ

خانخانان دہلوی نابش عبدالرحیم پسر محمد ہرم خان خانخانان است بچہار دہم صفر
سال نمصد و شصت و چہار ہجری در لاہور متولد شدہ در قابلیت و استعداد

ممتاز و یکتا ہے روزگار بود در بان فارسی و ہندی و سنسکرت اشعار تیکو نے گفت واقعات
بابری از تصانیف وے است بحر ہفتاد و دو سالگی در سال ہزار و سی و دو و پتہ سری
بر وفات یافتہ در دہلی مدفون گشت

مولوی خادم احمد فرنگی محلی بن مولوی محمد حیدر بن مولوی محمد حسین کہ محفل و عظمیٰ و صاحب
فرنگی محل بر طریق آہائے خودے آراستہ و از عظمیٰ وے رونق فرنگی محل بود و بیعت از
پدر خود مولوی محمد حیدر مرحوم داشتے گویند ہنگامیکہ مولوی امیر الدین علی ایٹھوی
بجمیعت اسلامی جہت مقابلہ پیراگیان ہنومان گڑھی بسال ہفتاد و یکم بعد صدے
دوازدهم کمرمت ہستہ بود وے ہم بشمول دیگر علمائے زرخوہ حسب اشارہ نواب
نقی علی خان بغھامیش مولوی امیر الدین علی سابق الوصف لب کشادہ ہمدان زمان
بتاریخ دہم ذی الحجہ سال مذکور مولوی خادم احمد بعارضہ فرد آمدن رودہ بتلا شدہ فائق
دوازدهم وقت ظہر طائر روح پر فتوحش بعالم بالا پرداز نمودنشی الطاف حسین نشی
خزانہ سلطانی تاریخ رحلتش فی البدیہ چین بسکاک نظم کشیدہ ۵۰ درین مقام سرای
قانی نہ کہہ وے نکشت باشد نہ طفل باشد نہ پیر باشد نہ خوب باشد نہ زشت باشد نہ
در تخت باشد نہ تاج باشد نہ مملکت نے خواجہ باشد نہ غلامان بیج قصر و ایوان نہ در نہ دیوار
بخت باشد نہ پست باشد نہ اوج باشد نہ بحر باشد نہ موج باشد نہ بماند البتہ
نام آگس ہر آنکہ نیکو سرشت باشد بعین حسرت شدہ روانہ جو خادم احمد ازین زمانہ ۶
رقم ذوالطاف ہر سالش الہی اور بہشت باشد فاعترفاً و اولی الالبصار بہینتہ
کہ در ہمان قرب زمان بہ گھٹو و مر زبان آن از دست انگشیان چہا بر وے کار ظہور
یافتہ تصانیفہ دور سالہ عربی و فارسی در بیان دائرہ ہندیہ تعلیقات متفرقہ
بر شرح وقایہ در سالہ حاصل و محصول متعلقہ فوائد ضیائیہ

مولوی خرم علی بلہوری از مشاہیر فقہائے بلوچ شاگرد خاندان مولانا شاہ عبدالغفر
و بلہوی بود ہمارہ در قلع بدعت و احیائے سنت مے کہ شہید چنانچہ رسائل مؤلفہ
وے بران دلالت مے کنند وے رحمتہ اللہ علیہ در سال دوازده صد و پنجاہ و

ہشت ہجری حسب الامر ذوالقارہا در رئیس باند ترجمہ در المختار شرح تنویر الابصار
 از کتاب الفلاح بزبان اردو آغاز کرده بمہ رجب سن دوازده صد و ہفتاد و ہجری تا آخر
 کتاب با تمام رسانید پس از ان مہ محرم بسال دوازده صد و ہفتاد و یک ہجری
 ترجمہ کتاب الحج مکمل نموده از شرح کتاب تا باب الاذان ترجمہ نوشتہ بودند کہ ہمین
 سال داعی اجل را لبیک اجابت گفتہ رہلہ گئے عالم بقا شدند بعد وفات شان
 مولوی محمد احسن نانوتوی حق تالیف ترجمہ مذکور از ورثہ مولوی غلام علی مرحوم خرید فرمودہ
 آنرا مکمل کردہ نامش غایۃ الاوطار نہادند کہ عدد دوی دوازده صد و شصت و چہارم
 ہمایہ کہ آن زمانہ در میان شلہ و شلہ ہجری است رسالہ منع قرأت فاتحہ خلف الامام و ترجمہ
 مشارق الانوار و آداب المحرمین و نصیحتہ المسلمین از ویادگار اند

امیر خسرو دہلوی خسرو شاعران نامدار و سرآمد متصوفان معرفت شعار جامع علوم ظاہر
 و باطن بود و سہ سلطان الشعراء ہریان افضل است نام شریفش ابوالحسن بن امیر
 سیف الدین محمود از امیر زادہ ہائے ہزارہ بلخ بود و منصب مومن آباد عرف بیتالی تولد یافتہ
 اشعار آبدارش از چہار صد ہزار نامند و مشہور است کہ دودنہ کتاب در سلک نظم کشیدہ
 آنان جلہ تعلق نامہ و کتاب تہران السعدین در بیان داستان ملاقات ناصر الدین
 بفرخان حاکم بنگالہ با پسرش مہر الدین کیقباد بادشاہ دہلی است و سہ نسبت فنا
 فی الشیخ بامرشد خود مولانا شیخ نظام الدین اولیا قدس سرہ داشت بعد ششماہ از فوت
 پیر خود شب جمعہ ہندوم شوال سال ہفتصد و بیست و پنج ہجری بخوار رحمت حق پیوست
 پائین مرشد خود در دہلی مدفون گشت رحمۃ اللہ علیہ

مولانا خواجہ مانکی پوری پد مولانا حسام الدین مانکی پوری دانشمند متبحر و متقی بود و فقر
 بسیار کشید و تکتہ تہ فاقہ شدہ بود کہ شخصہ پیش وے براے استفعا آمد و پارہ زرین
 آورد وے زرد کور بجا حبش باز گردانید مردم خانہ عتاب کردند نماز شام رسید ملک
 عین الدین در مانکی پور فرود آمدہ بود دعاے مے خواند اورا لفظے مشکل شد پیر سید در خوا
 عامیہ ہست گفتند محمد دوم مولانا خواجہ دانشمند تائے است طلبیدہ آن لفظ را حل کردہ

ملک عین الدین همان قدر زکریا مستقیم آورده بود باز یادت جامه و طعام پیش آورد بعد از آن
بابل خانه گفت چون همت کردیم و مال مشکوک باز گردانیدیم خدا کے تعالیٰ مالا از وجه
حلال عطا کرد رحمتہ اللہ علیہ

خواجہ محمد شوقی بن عبدالرحمن شوقی عالم عارف و سالک بود از سادات رسول و
اخلاق حمیدہ و فضائل شمیمہ داشت بحرین شریفین رفته و از مشائخ آن دیار مستفید
شده بقانون مراجعت سرمود از تصانیف او کتابت در علم تصوف و سلوک موسوم
به ہدایۃ السالکین الی صراط رب العالمین و فتوح و فائز یا فتنہ تاریخ فوٹش معلوم نہ شد
خواجہ محمد دہلوی ابن مولانا بدر الدین اسحاق از اولاد وختری شیخ فرید الدین گنج شکر
است قدس سرہ جامع علوم و عبادی فنون بود در علم حکمت و موسیقی نیز کمالی داشت و
یکمال ذوق و شوق و عبادت موصوف بود و شیخ نظام الدین اولیاء را در نماز امامت
مے کرد از ملفوظات شیخ نظام الدین کتابے مسمی با نوار الحاسن جمع کردہ رحمتہ اللہ علیہ
مولانا خورشید جلی کا لپوی فرید و خلیفہ شیخ نصیر الدین محمود و شاگرد مولانا معین الدین
عمرانی و استاد قاضی شہاب الدین دولت آبادی بود پیش آمدن امیر تیمور گورکان از دہلی
بر آمدہ بکاپے متوطن شد و در ہما نجا بسر برد و قبرش بیرون شہر کاپے است -
خواجہ بہاری لاہوری فقیہ محدث مفسر و مفت اسرار حقانی بود اولاً از مسکن خود
حاجی پور بقیصہ گودہ پور بہ نیت تحصیل آمدہ بخدمت شیخ جمال الدلیاے خواند سپس
بلاہور آمدہ بخدمت ملا محمد فاضل لاہوری و ستار فضیلت بست و بجا نہ و بے سکونت
اختیار کردہ بالاخر مرید و خلیفہ حضرت میان میر گشت در سال ہزار و شصت و ہجری
وفات یافتہ بلاہور مدفون گردید

شاہ خوب انداز آلہ آبادی نامش محمد جلی برادر زادہ و داماد و خلیفہ شیخ محمد افضل
آلہ آبادی بحرامواج علم شریعت و طریقت بود بمرکز سیرہ ساگی از تحصیل علوم متعارفہ
سراغ حاصل نمودہ موافق تربیت و تعلیم پیر خود مبارج سلوک راستہ کردہ ہم پہلو و ہم
خود برآمد و بعد مرشد خود تمام عمر امور خلافتش انجام داد کتب و رسائل بسیار

تصنیف کردہ انما نجلہ القول الصحیح فی صلوٰۃ التسبیح و الکلام المفید فیما تعلق بالشیخ والمرید والکلمات
المؤتلفہ فی المقاصد المختلفہ و بضاعتہ فرجاء و ما فی الاعتقاد فی شان الصحابہ و اہل بیت
الامجاد و تشریحین الادواق فی محرق الطباق و خلاصۃ الاعمال و و قیاس الاعمال
بہ منطقیات الانس ملا جامی و چہار مجلسہ مکتوبہ در اظہار حقیقت تصوف مشہور و معروف
امد شب دو شنبہ یا نہدہم جمادی الاول سال یک ہزار و یک صد و چہل و چہار ہجری بمجرار
رحمت حق آسودہ بجنب ہر و مرشد خود را کہ آباد مدفون گشت کان الشیخ قطب تارنج
رحلت اوست

حرف دال مہمل

و اما گنج بخش لاہوری نام شریف علی مخدوم غزوی است شجرہ نسب او بامام حسن
بن علی رضی اللہ عنہما منسوبی سے شروع ہوا و لیکن متقدمین جامع علوم ظاہر و باطن عابد زاہد متقی
منظر خالق و کرامات حنفی المذہب بود و علامہ مرشد خود شیخ ابوالفضل بن حسن خستلی
بادگیر مشایخ کبار و محقق شیخ ابوالقاسم گورگانی و ابوسعید دہلوی و ابوالقاسم قشیری محدث مجتہد
یافتہ فوائد کثیرہ حاصل کردہ و در آخر عمر با شاہ مرشد خود از غسزلی بلا ہور آمدہ
ہنگام فضیلت و شجاعت گرم نمود و در مدرس و تعلیم و شب بے تلقین بسر فرمود
بے علماء و صلی ارواح تربیت او بر خاستند تصانیف بسیار از وی یادگار اند از ان جمہور
کشف المحجوب شہرت دارد و ہال چہار صد و شصت و پنج ہجری رحلت منسوب نمودہ در
خانقاہ خود بلا ہور زیر زمین آسودہ

ملا و ریزہ پشاور سی جامع علوم ظاہری و باطنی مرید و خانیقہ سید علی خواص بود و در
زندادہ و ملاحدہ و در نفسہ لغایت سے کو شید و با فہما مباحثہ کردہ بلکہ سارے حقے غنی
با عیسے ملوے و بایزید ملحد کہ خود را پیر روشن نام نہادہ بود بشمار کردہ کتاب
عمران الاسلام بہ زبان پشتو تالیف نمودہ نام تمام ماند پسر شش ملا عبد الکیم اورا با تمام رسانید
پھر در از تصنیف ملا و ریزہ استہ دہان علاوہ معارف و حقائق مذکورہ احکام شریعہ
شریعت بسیار است و انچہ از تکمیل پسر شش عبد الکیم است دہان اکثر حقائق و معارف

تذکرہ شدہ و مخزن الاسلام رازد شری است مسلمی بشرح کلمات باقیات مولانا دروینہ در
سال یکہزار و چہل و ہشت ہجری وفات یافتہ

حافظ دراز پشاورى انارش محمد احسن واعظ ابن حافظ محمد صادق واعظ بن حافظ
محمد اشرف خوشالی پشاورى در فقہ و حدیث و اصول یکا نامہ روزگار از دوہان علم و فضل بود
اکثر علوم از والدہ ماجدہ خود کہ عالمہ و فاضلہ بود تفصیل نمودہ بر مسند افادت و افاضت
متمکن شد و تمام عمر گرامی بدرس طلبہ و تالیف کتب صرف کردہ منہج الہامی شرح فارسی
صحیح بخاری و تفسیر سورہ یوسف و تفسیر و لغت و معراج نامہ و وفات نامہ و حاشیہ شرح قاسم
مبارک بر سلم و حاشیہ تہمتہ اغویہ یوسف و غیرہ رسائل و کتب از تصانیف اوست
بہر شخصیت و یک سالگی بچہ و دو و اندوہ صد و شصت و سہ ہجری رحلت فرمود
بابا داؤد مشکوٰتی کشمیری از علماء نامدار کشمیر و فقہ و حدیث و تفسیر و حکمت و
معانی بیطولی داشت و حافظ مشکوٰۃ المصابیح بود بدین وجہ اورا مشکوٰۃ کہتند
علوم متداولہ بہر دست و خواجہ حیدر چرخى کتاب کردہ و علم باطن پیش بابا نصیب الدین
و خواجہ محمود نقشبندی حاصل نمود و کتاب اسرار الاخبار و حالات سادات و درویشان کشمیر
اسرار الاشجار و منطق الطیر منظوم از تصانیف اوست و بسال ہزار و دو و ہشت ہجری
وفات یافت در کشمیر متصل عید گاہ مدفون گشت

مولوی سید دلدار علی لکھنوی مجتہد الشیعہ ابن مولوی حسین الدین بن عبداللہ
رضوی در سال یکہزار و یک صد و شصت و شش بقصبہ جائیس یا نصیر آباد متولد شدہ و او
اول کسے است کہ در اہل تشیع بہ ہندوستان دعویٰ اجتماع کردہ و جمہ و جماعت مدان
نہ بہ منظور آورده در مبادی احوال علوم عقلیہ را از فضلای ہندوستان مثل سید غلام حسین
و کنی اکہ آبادی و مولوی حیدر علی ولد ملا احمد شہر سہیلی و مولوی باب اللہ شہر گرو
ملا احمد شہر سہیلی استفادہ نمودہ و بعد از شرح از عقلیات در گرباسے مصلیٰ از آقا شہر
بہبانی و سید علی طہا طہانی کتاب علوم فقہ و حدیث و اصول کرد و در شہر مقدس
از سید مہدی بن سید ہدایت اللہ استفادہ و اجازت یافتہ بوطن مالومت رجوع نمود

و یافادہ تعلیم مطالب مذہبی سے کوشید کتب ذیل از تصانیف وینہ اساس الاصول -
 مواظب حسنہ - شرح باب الصوم حدیثہ المتقین مصنفہ اخوند مجلسی - و شرح باب الزکوۃ
 از کتاب مذکور - و عماد الاسلام در پنج مجلد کلاں و شہاب ثاقب و صوارم الالیات و
 جسام الاسلام و احیاء السنہ و رسالہ ذوالفقار در سالہ غیبیت و رسالہ جمعہ و حاشیہ بر شرح
 ہدایہ حکمت الماصدرا و تفسیر الانکار و مسکن القلوب و رسالہ وہیبیہ و رسالہ آثارہ الاحسنات
 در عہد سلطنت غازی الدین حیدر بادشاہ اودھ بمقام لکھنؤ پشپ لوزدہم رجب سن
 یک ہزار و دوصد و سی و پنج ہجری وفات یافتہ در مقبرہ حسنیہ دلق لکھنؤ مدفون شد تجارۃ اللہ
 عن سیاتہ وے در سال دوازده صد و بست و ہفت ہجری مسجدی تعمیر فرمودہ شاعری
 تاریخ آن گفتہ و ہونہذا ۵ دہر زہر او دلدار علی بن کامل اندھا بہتاد و اتقاد ساخت چون مسجد
 شدہ تاریخ آن چہ مسجد اتقاد ثانی شد بنا بہ بالآخر صاحب التہجہ در عہد سلطنت
 غازی الدین حیدر بادشاہ اودھ بمقام لکھنؤ پشپ لوزدہم رجب سن یک ہزار و دوصد و
 سی و پنج ہجری وفات یافتہ در مقبرہ حسنیہ مدفون شد

مولوی دین محمد سندیلہی ابن وجہ الدین ابن شیخ عبدالسمیع قاضی راوہ سندیلہ
 و انشمنی محدث و مدرس بود توکل و تقوی شعار خود داشت در اوائل صدی سیزدہم
 بہمان فنائے راہ پرورد نمود

احرف ذال معجمہ

مولوی ذاکر علی سندیلہی ابن مولوی اکبر علی ابن مولوی محمد اللہ سندیلہی شارح علم العلوم
 ہوائے فارغ تحصیل بود از والد ماجد خود و تہ مولوی حیدر علی سندیلہی تربیت و تعلیم یافتہ
 بعالم جوانے ازین بہمان فانی ہنگام غسل غدیر آبے کہ آن را بہندی تا لالاب گویند
 رو بروی والد خود غرق بجز شہادت گردید ۵ این نام تخت است کہ گویند جوان مرقہ
 اسط اللہ علیہ شایب الرحمتہ و التقران

حکیم ذکا خان ساکن اگرہ طیبہ حاذق در سلاک ملازمان مادھوی سیندھیادالی
 اکوایار نظام داشت در سن دوازده صد و نہ ہجری وفات یافتہ قبرش اندرا حاطہ

در گاہ شاہ علاء الدین واقع اکبر آباد موجود است و آن ملاز سنگ مرمر ساختہ اند بران تاریخ فوت و متوفی است و ہذا ۵۰۰ کا خان عالم قانون حکمت ہیکہ و ادب عقل کل بردست او بوسہ شب آوینہ و یستم و شوال بہ ہرم کو چ زودین کو چیکہ کوس بہ خود گفت از سر افسوس تاریخ ہشتاد و نہا مسیح وقت افسوس

حرف الراہ المملکۃ

ساج ابن داؤد احمد آبادی نیم صفر ۱۰۰۰ ہجری متولد شد و در احمد آباد ولادت یافتہ صرف و نحو منطق و عروض و غیرہ از محمد بن محمود مقری حنفی درس گرفتہ و علم معانی و بیان از محمد بن بریان الدین و علم ہیئت و کلام خدمت محمد بن تاج الحنفی اکتساب نمودہ و جملہ فنون تجربہ کرد و طبع ماکل بشعر داشت و اجازت الشیخہ حدیث از سخاوی گرفتہ در سال ۱۰۰۰ ہجری چارہ ہجری رحلت فرمود

رحمت اللہ سندی اذکار علیای عالمین بود از سندہ بھرنہ طیبہ اقامت گزید در سال ۱۰۰۰ ہجری چارہ ہجری رحلت فرمود

حافظ رحمت اللہ آبدی اصلش از پنجاب است و سببی ہر دو چشمہ انش بدار ضعیف چک بے بر شد چون بسن تمیز سید قرآن مجید باندہ کمالی یاد کرد و کتب صرف و نحو از علماء عصر زبانی خواندہ همچنین کتب اکثر علوم را سادہ و وقت خواندہ بغایت ذکی الطبع و جمید الحافظ بود و گویند کہ از مشنیدین سہ کثرت عبارت کتب و ورق و بیادے گرفت قاموس اللغہ در شش ماہ یاد کردہ کتب صحاح ستہ بر زبان داشت در آگاہ متاہل شدہ رحمت اقامت انداختہ بچارہ ہجری رمضان المبارک روز سہ شنبہ سال ۱۰۰۰ ہجری چارہ ہجری ازین جهان رحلت فرمود رحمۃ اللہ علیہ

مولوی رحمت اللہ فرقی محلی پسر سوم مولوی نور الدین ملا محمد ولی بن قاضی غلام مصطفی بن ملا محمد سعد بن ملا قطب الدین سہاوی شاکر و عم خود ملا خورشید اللہ از تحصیل علوم در سہ فراغت یافتہ ب مقام غازی پور زبانیہ طرح اقامت انگلند و ہر سہ موسوسہ پیشہ رحمت حرثیب دادہ تعلیم علوم بتسدد اولم متعارفہ از معقولان است و منقولان است

بطلبہ پیدا خلقی انفیض و سکے کامیاب می شدہ بتاریخ شانزدہم جمادی الاول سن سیزده
صد و پنچ ہجری بغازی پور رحلت فرمودہ مدفون گشت
شیخ رزق اللہ دہلوی عم کلان شیخ عبدالحق محدث دہلوی تخلص ہشتاقتی موصی
فاضل و کامل و عارف از نوادر روزگار از مردم سلف یا دیگر جامع فضائل صورے و
معنوی بود و طبع موزون در ہندی و فارسی داشت و سالہاسے ہندی او بیستم آیین و
ہوت نرنجن پیش از باب شوق و ذوق مقبول و مشہور تخلص او در ہندی راجن و در فارسی
مشتاقتی در سال ہشتصد و نود و ہفت ہجری رحلت فرمودہ در مشتاق تخم تاریخ وفات
او شیخ الحدیث دہلوی یافتہ رحمہما اللہ

مولوی رستم علی قنوجی ابن مولوی علی اصغر قنوجی در سال یازدہ صد و پانزدہ ہجری
متولد شدہ از مختصات نامطلبات کتب و رسمہ بخدمت والد خود تحصیل کردہ بعد وفات
پدر فاقہ فراغ در سال یازدہ صد و چہل ہجری بخدمت ملا نظام الدین لکھنوی خواندہ بکشد
افادہ و افاضہ جانشین پدر گردید تفسیر صغیر کہ در ایجاز عبارت بجلالین ہمہوش است و
شرح منار و رقایۃ اختصار از تصانیف شہیرہ اوست در سال یازدہ صد و
ہفتاد و ہشت ہجری رحلت فرمودہ

مولانا رشید الدین خان دہلوی از ارشد تلامذہ مولانا رفیع الدین دہلوی ذہین
و قادر و طبع نقاد و در علم کلام کمالی و اغراض داشت شوکت علم یہ بچواب بارقہ ضعیفہ بمقدمہ
متعہ وغیرہ رسائل در مذہب اہل تشیع از تصنیفاتش یادگار و نیز در سال دوازده صد و
چہل و نہ ہجری طائرہ شش بادج علیکین پرواز کرد و بوالہند مضجع

مولوی رضا حسن خان کاکوروی ابن امیر حسن خان از مخدوم زادگان
کاکور است سیزدہم ذیقعدہ یوم پنجشنبہ سال دوازده صد و چہل و شش ہجری ولادت
یافتہ حاجی محمد سعید بغدادی چند خطہ تاریخ ولادتش بزبان عرب نظم نمودہ اثنان جملہ
این است شرف العصر بود و فاق بود مادہ ثانی صدان الخیر قد زمان الوجود و ادوات
و فطانت دہی داشت بمریزدہ سالگی از تحصیل علوم متعارفہ فراغ یافتہ

خصوصاً در انشای عربی و فارسی نظماً و نثر گوی سبقت از اتران ربوده مشارالیه اہل کمال
گشت مصنفاتش در ہنگال مشہور و معروف اند تلمذ آن قصیدہ نمودج الکمال ہموزن و
قافیہ قصیدہ برودہ در سال دوازده صد و شصت و چہار ہجری تصنیف فرمودہ چنانچہ
بجائز آن سے فرمایند **تم المدح** تقدار خست مومنا بذا اللہ اذل الایجاد والحق
وشرح آن بدوازده صد و شصت و پنج ہجری نوشتہ در آن وقت نوزده سالہ بود دیگر
مطالع الاذکیا در حل عوایصات علوم مختلفہ است و این ہر دو کتاب بنظر مولف رسیدند
الحق کہ ازان لیاقت علمی مصنف ظاہر سے شود آخر باقتضای کل نفس ذالائقۃ الموت و عین
شہاب بکاک بگلہ سفر آخرت گزید رحمۃ اللہ علیہ

مولوی رضا علی خان بریلوی ابن محمد کاظم علی خان بن محمد اعظم شاہ ابن محمد سعادت
یار خان بہادر از اجلہ علماء بریلی ملک روہیلکھنڈ و از عالکہ افغانہ بریلج است بزرگان
شان پیش سلاطین دہلی بر عمدہ ہائے جلیلہ بمنصب شش ہزار سے سر فرزند ممتاز
بودند و سے بسال بست و چہارم صدی سیر دہم ہجرت متولد شدہ بخدمت مولوی
خلیل الرحمن مرحوم بمقام ٹونگ تحصیل علم و رسی کردہ بعد بست و سہ سالگی از اکتساب
علوم متداولہ فراغ یافتہ مشارالیه اناثل و اقران گشت خصوصاً در علم فقہ مہارت
کامل داشت تذکیر بر تاثیر و سے مشہور و معروف است بالجملہ نیست کلام و سبقت سلام
و زہد و قناعت و حلم و تواضع و تجربہ از خصائص و سے توان شمرد دوم جمادی الاول سال
ہشتاد و دوم صدی سیر دہم ازین سرے بے یو و رحلت فرمود رضی اللہ عنہ بر شریع
بابے موحدہ تازی و رے نصیلہ ہندیہ ہر دو مفتوح و یائے تختائی ساکن و رحیم قار سے
موقوف گروہے از افغانہ اند کہ ایشان را روہیلہ نیز گویند

شاہ رضا لاہوری قادری شطاری از اکابر علماء و کلمائے مشائخ لاہور صاحب
فتویٰ و ارشاد بود فتوحات ظاہر و باطن ہر انچہ بدو پیوستہ در پنجاب کسی میر گشت
بتاریخ دوازدهم جمادی الاول سال ہینزدہم از صد سے دوازدهم رحلت فرمودہ
مرقدش بلاہور است

شیخ رضا رفیقی کشمیری ابن محمد بن مصطفیٰ رفیقہ کنیت وے ابو حمزہ است بسال
دوازدہ صد و پنچ ہجری متولد شدہ از پدر بزرگوار و اعظام وجد مادرے خود شیخ نعمت اللہ
بن اشرف ثوبی و علوم تحصیل کردہ فقیہ و محدث و مفسر کشت و بدرس علوم مذکور اشتغال
داشت و برہرکہ و مہ سبقت سلام سے کرد و از بس حلیم و رحیم و متواضع بود بآہ شعبان سنین
دوازدہ صد و مقتاد و شش ہجری رحلت فرمود

میر رضی الدین از علماء کشمیر فاضل کامل و شجرہ و زبان تسلط مزاحید رہی محلہ قطب پورہ
مدرس مقرر شدہ ہا اکثر علوم تالیفات جیدہ وارد و مختصر وے بجا لہ نگارح ملا فیروزہ و رآمد
مولوے فقیر محمد لاہوری در حدائق حنفیہ مطبوعہ مطبعہ نو کشور بصفہ ۷۳۱ اول و فائش
در سن نہصد و پنجاہ و شش ہجری نوشتہ باز بہمان صفحہ در ذیل ترجمہ میر موصوف
وفات اود در سن نہصد و شصت ہجری تحریر سے فرمایند نہانم کہ صحیح کدام است و جب
نگار ترجمہ حبیبیت بجزئی کہ رساعت قلم ناسخ نمول شود

مولوی رضی الدین ولد حبیب الدین قاضی کانپور کہ بزور رضا تسلیم آراستہ بود
بحکم قضا در سال دوازدہ صد و شصت و دو ہجری در بلدہ کانپور اتہ دولت سرے فنا
بردار القضاے بقا شتافت مولانا محمد سلامت اللہ کشفی ادام اللہ برکاتہ تاریخ وفاتش
چنین یافتہ ۳۵ نہال بارغ شرف مولوی رضی الدین بہ قضا شفعہ پنجاہ کیش چو آفتاب بخت
نہیر عقل چو سال وفات اوجہم بہ رخسہ گفت بہن ہاے ہاے ہاے در تلخ بی -
میر سید رفیع الدین محدث ساکن گاہ آہاے کراشل ہمہ علماء صلحا بودہ اند و او نیز
دانشمند و محدث بود و ہایت جو و سخاوت و خلق و لطف داشت و معقولات شاگرد
مولانا جمال الدین و ذاتی و در حدیث شاگرد شیخ شمس الدین محمد بن عبدالرحمن السخاوی الحافظ
المصری است و ہمش از شیراز بود و لد او ہم در انجا است در زمان سلطان سکندر بودی بدہلی
تشریف آورد سلطان سکندر را در حق او اعتقاد عظیم پیدا شد وی ہاؤن سلطان سکندر و اگر گہ
اقامت فرمود وفات اود در سال نہصد و پنجاہ و چہار ہجری شدہ قبرش بہ در انجا است
کہ خانہ او بود رحمۃ اللہ علیہ

مولانا رفیع الدین دہلوی ابن شاہ ولی اللہ دہلوی از اجلہ علماء وقت بود
مقدمۃ العلم در سالہ عروض و کتاب التکلیل در سالہ دفع الباطل و اسرار الجنتہ و ترجمہ
قرآن مجید بزبان اردو تحت اللفظ از تصانیف وے ہستند گاہی شوہم گفتی چنانچہ
غزل مولانا عبد الرحیم دہلوی را کہ در بیان ماہیتہ نفس بجااب غزل عربی شیخ الرئيس بود
نمیس نموده بسال دوازده صد و چهل و نہ ہجری رحلت فرمود رفع اللہ درجاتہ فی الجنات
مولوی رفیع الدین مراد آبادی ابن فرید الدین علم حدیث بخدمت مولوی
خیر الدین سورتی شاگرد شیخ محمد حیات سندی و نیز بخدمت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی
حاصل نموده و با مولانا شاہ عبدالعزیز دہلوی مجتہدہای تحقیق و تدقیق داشت مرید و شیخ
محمد غوث لاہوری بود و بحرین شریفین رفتہ حج و زیارت مشرف شدہ و کتابے در حال
حرین شریفین تالیف کرد کتاب قصص الائمہ بذكر الحال و المال و سلوک الکیسب
بذکر الجیب و ترجمہ عن العلم و شرح البعین نوے و کتر الحساب و تذکرۃ المشائخ
و کتاب الاذکار و تذکرۃ الملوک و شرح غنیۃ الطالبین و تاریخ افغانہ مشہور ترین از
مصنفات ویند باز دہم ذی الحجہ سال دوازده صد و ہیزدہ ہجری در مراد آباد بمرض
استقامت یافت -

مولوی روح اللہ لاہوری در سال یازدہ صد و ستادویک ہجری متولد شدہ
با کتساب علوم پرداخت و صرف و نحو و منطق و معانی و حدیث و تفسیر و انے نظیر خود
نداشت شاگرد رشید مولوی محمد سلیم لاہوری بود حکام عہدینے رنجیت سنگو وغیرہ
ادب وے بغایت مے کردند و ان زمان کہ سورش سکھان در لاہور ہر جہ غایت
رسیدہ بود اوست کہ در لاہور آثار شرع جاری داشت فتوائے او نزد علماء
عصر مقبول مے شد و مکہ معظمہ رفتہ بسے روز ماہ رمضان خریف قرآن مجید
حفظ کرد صاحب تصانیف بود و بوقت مراجعت در ممورہ بین بسال دوازده صد و چهل
ہجری وفات یافت -

شاہ رؤف احمد مصطفی آبادی نقشبندی مجددی مصطفی آبادی براہ سالہ زاد

شاہ ابوسعید دہلوی فقیہ و محدث و مفسر و کسب علوم ظاہر از مولانا شاہ عبدالعزیز کردہ
حسرتہ خلافت خاندان نقشبندیہ از شاہ غلام علی یافتہ در جہوپال مقیم شدہ تفسیر رؤسے
بزبان اردو تالیف نمود کہ آغاز آن در دوازده صد و سی و نہ و اختتام آن در دوازده صد و
چهل و ہشت ہجری بمطہر بیوستہ و نیز دارالمعارف و در بیان ملفوظات مرشد
خود و دیوان رفت در اشعار ہندی و فارسی از تصنیفات اوست و در اشعار رفت
تخلص سے کرد از جہوپال بعزم زیارت بیت اللہ روانہ شدہ بسوار سے جہاز
در سال دوازده صد و سہ ہجری انتقال فرمود

حرف زائے مجھے

مولانا شاہ زاہد بخاری احمد آبادی محدث و فقیہ حنفی المذہب مرید شاہ عالم
گجراتی درس علوم سے داد تاریخ ششم شعبان سال ہشت صد و دوسہ ہجری و قات
یافت و بہ احمد آباد گجرات مدفون گشت

ملک زین الدین وزیر الدین ایٹان و ویرادر گودر علمائے کرام
معد و نیستند مگر از انخیائے روزگار و صلحائے امت و محب العلم و العلماء بودند اسدا
ذکر شان دین مختصر بمقتضائے المرح من احب یثمن او تبرکاکر دہ سے آید
ملک زین الدین از دکلاے خان جہان کہ از بی اعمام سلطان سکندر لودھی
توفیق بر خیرات و مہرات رفیق حالش بود و بعلاقہ صلاح و تقویٰ و خدمتگاری اکثر شایخ
و علمائے وقت را باو جنتی در جوئے بود و سے ہمارہ تلاوت قرآن مجید بحالت قیام
سے کرد و طے ساختہ کہ تا سینہ و سے بلند بود و بران قرآن مجید سے نہاد و استادہ
تلاوت سے کرد و تمام متعلقان اوار خدمتگاران و غیرہ از نصف اخیر شب برائے تجدد
بر سے خاستند و تا وقت چاشت در منزل او جہز با شادت دست و زبان بوجہ
شفیل اوراد و غیرہ کا رہے فی شد گویند کہ وہی ناشب جمعہ مدوح مطہر رسول اللہ صلعم
مقدار چند من بر رخ قبول سے پختند بر ہر برنجی سے کرت قل ہو اللہ احد خواندہ می و سیدند
و در ایام مولد آنحضرت صلعم ہر روز یک ہزار تنگہ زیادہ سے کردار و دوازده ہجری

دوازدہ ہزار تنگہ خرچ سے شد تنگہ بالقہ و کاف عربی بمعنی قرص المیخ خواہ از زر باشد
خواہ لقرہ یاس و این مقرر شد کہ است

ملک زبر الدین بخدمت و ملازمت برادر کہ در گاہ در سلطانے داشت اکتفا کردہ
روزگار بر بجز مے گذرانید و قریاتیکہ در حوالی دہلی بودند ملکیت گرفتہ بعلما و صلحا و صوفیان
خوش سے گذرانید چون ہر دورہ اوران التوا کا ہر روز چہار شنبہ دعاے شہادت خود
مے کرد و بچیان شد کہ ایشان سے خواستند یعنی زین الدین در سند نہد و ایست
شش ہجری سموم و فاق یافت و زبر الدین ہمراہ سلطان ابراہیم ابن سلطان سکندر
بودے در سن ہند دسی و دہ ہجری شہید شد قبر او جانب غربی حوض شمس
واقع دہلی است

زین العابدین بھوی عرف شیخ ابراہیم دہلوی جدادری شیخ عبدالحق محدث
والشہد کامل متورع و متعبد و در غایت فتوح و انکسار و تادب و وقار بود بہمان وضع و
آداب کہ در میان مردم مے بود و درون خانہ نیز بودے و زیالش دائم نہ کہ اندر مے رفت
و حلیہ و رعایت جمال و نورانیت داشت کہ او را علم و تقویٰ از جمیع وی للبح بود
اکثر احوال صائم بودے و در رقمہ احتیاط تمام داشتی سلطان ابراہیم بن سلطان سکندر
بودے و سے را بجا بخت خویش خواہ قبول نکردے مریہ مولانا اسماعیل الدین دستاگرد
مولانا علیہ السلامی است رحمۃ اللہ علیہم وفات او در سنال ہند دسی و چہارم ہجری بظہر پور
قبرش جانب غربی حوض شمس واقع دہلی است

شیخ زین الدین خواہ فی تخلص فانی صدر مستقل ظہیر الدین محمد بابر شاہ یو فور
والشہد می موصوف بود او را مسجد نیست در اگرہ و مدرسہ کہ آن طرف آب جہن واقع شدہ و
صاحب کمالات صوری و معنوی و در عبادت تاریخ و بدیہ گوی و شعر و سائنہ نبیات
نظم و نثر و انساب عذیل زمان خود بودے گویند کہ مجلس اول کہ بابر بادشاہ را ملا است
نمودہ پیر سید کہ سن شما چند باشد و سے فی البدیہ گفت کہ قبل ازین ہر پنج سال
چیل سالہ بودم و حالا چیل سالہ ام و بدو سنال دیگر چیل سال تمام ہی شود و از دست

قطعہ ہذا غم گریبان گیر شد سرد گریبان چون کشمیر شوقی دامنگیر آمد با ہمدان چون کشمیر
اسے گریبانم ز شوق تار و دامن چاک چاک شبے کو پا و دامن و سر در گریبان چون
کشمیر کے تاریخے نوشتہ مشتمل فتح ہندوستان و شرح غرائب آن و داد و سخوری
و زبان دادہ و فائز و حد و دچنا گزیدہ سال نہ صد و چل رودادہ در مدرسہ خود با گره
مدفون گشت

خواجہ زین الدین علی بیور کشمیری راینواری از علماء کشمیر شاگرد شیخ یعقوب
صرفی و ملائیس الدین ہال و مرید شیخ مرزا بود در او اسطرخر بحرین شریفین رفتہ و شیخ ابن حجر مکی
اجازت حدیث یافتہ بکشمیر واپس آمد بتدریس علوم صارت الادقات بود بعد وفات
بجملہ راینوارہ کہ مسکن و بیست مدفن گشت

مولوی زین الدین کشمیری ابن خواجہ عبداللطیف دانشمند کامل ذکی الطبع بود طبع
موزون داشت اشعار فصیحی گفت و راہل حلال کمال عطا بود بعمر پنجاہ و دو سالگی
ہسال یازدہ صد و پنجاہ و پنج ہجری وفات یافتہ بجملہ راینواری نخلات کشمیر قریب خواجہ
زین الدین علی جرحود مدفون شد

حرف سیمین محلہ

مولوی سخاوت علی عمری جوہوری ساکن قصبہ منڈیاہون مضافت جوہر کثیر الدرس
و التذکرہ کہ از ذات جامع صفات نشان مرطوبہ علوم را فیضی عام بود ولادت
ایشان در سن دوازده صد و بیست و شش ہجری وقوع یافتہ از مولوی قدرت علی
مکروہوس و مولوی عبدالحی دہلوی و مولوی محمد اسماعیل دہلوی و مولوی احمد اللہ
انامی کتاب علوم نقلیہ و عقلیہ فرمودہ مدرس و افتادہ طلبہ ہمہ تن متوجہ بود و مسجد
جامع جوہور کہ از تعمیرات صلاطین شریفہ است بقصدہ اہل شیخ مرکزہ دعوات شیعہ بود
منہ مودہ در انجا مدرسہ ربانیہ قائم بود و حال جاریست و غار بنگانہ و مجمعہ
سے شود و عبدالحکیم حاکم قرآن از سے برائتہ سے چندے در انجا مدرسہ و اسب
ذوالفقار بہادر مرحوم مدرس مدرسہ آغا بود و ذوالفقار دوکرت بہ حضرت ایشان

شرف یاب شد اول در محلی شہر یکان استاد دی مولانا محمد شکور غفر اللہ و دوم در فتح پور
بفرود گاہ مفتی محمد اسد اللہ مرحوم ذات پاکش مہربان بجال طلبہ یا فتم و سہ حج زیارت
بیت اللہ الحرام مشرف شد و ہجرت ہجرت ششم شوال سال دوازدہ صد و ہفتاد و چہار ہجری
جان بجان آفرین توفیق بنمودہ بختہ المعلی مدنون گشت القوم فی احادیث النبی اکرم
در حدیث و رسالہ اسلم در منطق و رسالہ تقویٰ و در روایات و عقائد نامہ اردو و رسالہ
کلمات کفر و رسالہ اسرار فقر و جواب سوالات تسعہ از مولوی شیخ محمد مجلی شہری
و رسالہ عرض نیک و در مناظرہ شیعہ و رسالہ عرفان در اوقات و رسالہ تعداد لغات
و غیرہ از تصانیف مشہورہ او ہستند جسے علمائے نامدار از زیر دامن تربیتش برخاستند
اناجملہ مولوی سید خواجہ احمد نصیر آبادی و مولوی کرامت علی جوہر پوری و مولوی رحیم علی
جوہر پوری و مولوی محمد شریف جوہر پوری و ملا غلام محمد جگدیس پوری اعظم گڑھی و مولوی
شیخ محمد مجلی شہری و مولوی محمد یعقوب بہاری و مولوی شجاع حسین و مولوی محمد عمر
غانی پوری و مولوی غلام جیلانی بایزید پوری غازی پوری و مولوی فیض اللہ مولوی اعظم گڑھی
و مولوی رحیم اللہ ساکن ضلع بستی مشہور اندوہی صاحب تعالیٰ چہار فرزند ارجمند عطا فرمودہ یکے
مولوی محمد دوم مولوی حکیم محمد جنید سوم مولوی محمد شبلی چہارم مولوی حافظ ابوالخیر محمد کی
ذکر این چہار بہ محل خود خواہد آمد انشاء اللہ تعالیٰ

مولوی سر اج الحق بدایونی ابن مولوی فیض احمد بدایونی اند عالم کامل و فاضل مکمل
ذہن نقاد و طبع و قواد و اند و ادب شان در سال دوازدہ صد و چہل و شش ہجری
بمنصہ موجود جلوہ ظهور افکند اخبار الحق نام تاریخی او شان است اکثر کتب مرویہ پیش
والد ماجد خود گذرانیدہ و تکمیل تحصیل بخیر دست خال خود مولوی نور احمد بدایونی بنمودند
و شرف بیعت از مولوی شاہ فضل رسول بدایونی یافتہ بافاضہ و افادہ ہمہ تن متوجہ
ہستند و درین جزو زمان کہ علم در کتاب و علماء در گوراند ذات شریفش را از منتہیات
توان شمر و رسالہ سراج الحکیمہ و فلسفہ و تشریح رسائل مہیات بہا الدین علی
و تشریح میزان منطق و حاشیہ بر کتاب منطقہ و تشریح رسائل طیبہ و دیوان عربیہ

وفارسی از تصانیف شان مطرح انظار علماء وقت اند سلمہ اللہ والبقاہ ورفقاہ اسے مایہ نادر
حکیم سراج الدین شاہ جہان آبادی از شاہیر اطباء شاہ جہان آباد علمائے
زمانہ بود در تصانیف و کتابت شہرتے داشت چراغ دین و انتخاب بحر الکلام و علم رموز
عقل افزا و حکمت ایمانی و سراج منیر و سراج ہدایت و لب لباب نفیسی مولانا بی بی
و دستور العمل علماء متقدمین و عقلاء سابقین و مجموعہ گل وریا حیرت قانونی و علاج

از تالیف اوست

سراج الدین علی خان اکبر آبادی اردو تخلص محقق زبان فارسی چراغ ہدایت و
تذکرہ شعرا و موسوم جمع التفائیس و تنبیہ الغافلین متضمن خوردہ گیری شیخ علی حنین گواہ فضل
اوست علاوہ فارسی در ریختہ گوئی ہم کماے داشت بروقت بر بادے دہلے
حسب الاشارہ نواب سالار جنگ بہ کثرت رفتہ ہما بخار سال یادہ صد و شصت و نہ
ہجری وفات یافت

مولوی سید سرفراز علی سنیل ولد میر غفیر علی ولد میر محمد صالح کہ سلسلہ نسبتش
بہ سید ناموسی کاظم رضی اللہ عنہ میرسد در سال دوازدہ صدوسی و شش ہجری ولادت
یافتہ بخدمت علماء زمان خود اکتساب علوم مروجہ متداولہ نمودہ فراغ حاصل کرد و اہتمام
تعلیم تاحال اشتغال بہ تعلیم طلبہ دارمردخلیفہ مجاز شاہ غلام رسول کاپوری رحمۃ اللہ علیہ
اند سلمہ اللہ والبقاہ

شیخ سعد اللہ بی اسراہیلی لاہوری از شاگردان رشید شیخ اسحاق بن کا کو
لاہوریست خود را بی اسراہیلی ہی گفت اطوار مختلف داشت ابتدا بتشریح بود بہ یکسہار ترک
تقیہ نمودہ مرتکب جمیع نوای شدہ با مطربہ تعلق پیدا کردہ بارش سفید در بازار
ے گذشت ۵۰ دین پیش گرچہ خلق گرفتاری زما سبق بہ عشق آمد و نمائد نشائے
ناسبق بہ مردم خاکپای اورا از بس حسن عقیدہ بجای توئیائے کشیدند و عقیدہ ولایت باد
داشتند دوران حالت دبہین غناس درس ے گفت و از اسباب جمعیت ہرچہ
داشت در عشق آن نگار در باخت شبے با و شراب ے خورد کہ جمع از متسنان با اتفاق

طلبہ کہ نسبت تلمذ بادداشتہ انجام نموده بحسبت اصلاح حال اودراہ دیوار بخانہ اودرآمدہ و اکالات ملا ہے و مناسبہ شکستہ خواستند کہ اودا تعزیر نمایند بجان سخن را بزبان آفرود کہ بہ خلیفہ ثانی امیر المؤمنین عمرؓ گفتہ بودند کہ اگر مالیک نام شروع کردہ ایم شما سہ نام شروع را از کتاب نموده اید پس شما تعزیر سزاوار ترید کہ پنجس بے اذن انداہ دیوار سرزده درین خانہ در آمدید آن جماعہ منفعلم فحیل شدہ بازگشتند بعد از ان کو فقیق توبہ نصوح یافته و کتاب اشیاء العلوم را دستور خود ساختہ پیوستہ بیعات و دیانت سے گذرانیدہ تصانیف بسیار مفید و عالی نوشتہ آذنان جملہ شرحے بر جواہر القرآن مصنفہ امام غزالی است جمال الدین محمد اکبر بادشاہ اورا بخلویت طلبیدہ پرسیدند کہ از کدام قوسے گفت از جماعہ نویسندہا کہ ایشان را بزبان ہندی کالیستہ سے گویند بادشاہ را این بے تکلفی او بسیار خوش آمد صحبتی ممد ہوی داشتند او ہرگز سائل را محروم نگذاشتہ باجوہر آنکہ از اسباب تجارت و زراعت فارغ بودہ و مدد و عاش از جانب بادشاہ ہم داشت معلوم ہیکس نمی شد کہ آن ہمہ صرف و بذل و ایثار از کجا بود و خلافت درین امر حیران بودند بعد از آنکہ بسن ہشتاد سالگی کم بیش رسیدہ ازین سراسر مجازی در گذشت و اصاغر و اکابر بہ تشییع جنازہ او متجاوزان الوقت رفتہ نعش پاک را بہ تبرک پسردوش سے گرفتند

کہ جای ندادن قدم نبود التائب من الذنب کمن لا ذنب لہ

شیخ سعد اللہ کندوری فرائز الکھنوی ابن شیخ سماء الدین الکھنوی جامع بود بجمیع علوم نقلی و رسمی و حقیقی سطوت و شوکت ظاہر و باطن داشت و از اغنیای شاگردین و ایثار مشہور بود از بسکہ طعام وافر بر فقرا و محتاجان ایشارے کرد وے را کند وے فراز گفتند و از زبان فیض ترجمان مخدوم شیخ قیام الدین بلقب بشیخ الاسلام گشت ارادت و خلافت خاندان چشت از والد ماجد خود یافتہ و حرقہ شہر و دیہہ از سید اجل جوینوری گرفتہ اورا ہشت پسران بودند۔ بزرگ الدین۔ شہید الدین۔ شیخ بڑی۔ شیخ جہانگیر۔ اشین الدین۔ سعد الدین۔ فخر الدین۔ رکن الدین۔ صفات و ہزگی دی متجاوز از حد احصا است برے ازان شیخ رحمت اللہ کندوری

در تذکره الاصفیاء تحریر کرده این مختصر گنجائش آن ندارد با جملة وفاتش بیست و سوم ربیع الثانی سن هشت صد و بیست و نه هجری واقع شده پانزین پدر خود به کهنه فون گشت شیخ رحمت الله مؤلف تذکره الاصفیاء در کلمه رحمة الله علیه تاریخ فوتش یافته گشته و در سنه بالفی و دال مملعه مضموم سفره و دستار خوان

شیخ سعد الله میانوی در علم نحو نظیر خود نداشت سالها لمجاد ملا و طلبه علم فاضل سادک و صائم الدهر بود و از شیر و گیاه و میوه های بیابانی افطار می کرد و از صغر سن بار بار اداست شیخ محمد غوث بر دوش نهاده آخر الام حیرت بر و غالب آند سکوت و زبیر و در تجربه تنهایی عزت گزید که فرزندان را هم بخود راه می داد تا در سال هشت صد و هشتاد و نه هجری ازین جهان درگذشت و بخانقایی که در بیان تهمید کرده بود در فون گشت بر و الله جمعه بیانه بر وزن بهانه قصیده ایست قریب بچهارست بجز

حافظ سید سعد الله لکرامی فاضل بی عدیل عالم عظیم الشان ملا عبد الرحیم فاضل مراد آباد شاگرد ملا عبد الحکیم سیالکونی در سال یک هزار و یک صد و نوزده هجری وفات یافت مولانا سعد الله سلیمانی ابن عبد الشکور سیطخ پیر محمد سلیمانی در صغر سن بانگ زملی از تحصیل علوم فراغ یافته برسد درس و تصنیف جلوه افروز شد و بنیادست حرمین شریفین فائز گشت و در که معظمه تا دوازده سال قیام فرمود اهل حرمین شریفین بدو عقایدی پاسخ داشتند شیخ عبد الله بصری یکی صاحب ضیاء الساری شرح صحیح بخاری بطریق قدیر بر میاد گردید مخدوم هاشمی سندی از ارشد تلامذه او است مولانا سعد الله از که معظمه معاودت کرده بر بندر سورت رخت اقامت امر اخذ و مرجع خلایق شد شرح هدایه الحکمه در ساله کشف الحق و شرح مثنوی مولانا دوم در ساله تحفه الرسول از تالیفاتش یادگار اند بتاریخ بیست و هفتم جمادی الاول سال یک هزار و یکصد و هجری در سنه هجری بر بندر سورت وفات یافته بها بخانه فون گشت علیه الرحمة و انظران و بی ساد و فرزند عبد العلی و عبد الولی بودند پیر ثانی در کمالات علمی ثانی پدر بود و نسبت تخلص می کرد مولوی محمد صادق شخصی شاگرد او است

مولوی مفتی سعد اللہ مراد آبادی ولادت شریف اور سال ہزار و دو صد و نو زده ہجری وقوع یافتہ کہ تاریخش از لفظ ظہور حق و بیدار نجات برے آید در اوائل بسن صبی از کتب فارسیہ ضروریہ فراغت یافت من بعد شوق طالب علمی در سرائق و برام پور رفتہ شروع در معرفت و نحو نمود پس ازان بمقام نجیب آباد شیخ جامی و غیرہ از مولوی عبدالرحمن قسٹانی خواندہ استعدادے تام بہر سائنیدہ بدہلی تشریف آوردہ بر آخوند شیر محمد ولایتی و مولوی محمد حیات پنجابی و مفتی محمد صدر الدین خان صدر الصدور اکثر کتب درسیہ تحصیل کردہ در سال ہزار و دو صد و چہل و سہ ہجری بہ کھنڈ وار شدہ از مولوی محمد اشرف لکھنوی و مولوی محمد اسمعیل مراد آبادی و میرزا حسن علی محدث و مفتی ظہور اللہ کھنڈی فرنگی علی رجوع آوردہ بعد فراغ علمی داد و داج خود اولاً بمعتمدہ مدرسہ مدرسہ شاہی و ثانیاً بتالیف بعض مجلدات تاج اللغات ترجمہ قاموس ثالثاً بمعتمدہ افتاء پکھری کوتوالی تا مدت بست و نہ سال مامور ماند محمد بن ایام بسفر حج بیت الاحرام توفیق یافتہ از شیخ جمال علی سند جدید علم حدیث گرفتہ بلکہ موقوفہ مراجعت نمودہ بالانعام مجددہ افتاء معروف شد بعد عزل واجد علی شاہ طلب نواب یوسف علی خان کہ تکمیل خدمتے بود براپور رسیدہ خدمت قضا و افتاء و رافعہ و غیرہ بدو تفویض یافت و تا عہد نواب کلب علی خان رئیس راپور بدستور یہمدہ موقوفہ مامور بود و آقہ چہار و ہجتم بر رمضان روز یکشنبہ سال ہزار و دو صد و نو و چہار ہجری بمقام رام پور دہے اہل راہبیک گفتہ رحلت فرمود و ہماچھا مدفون گشت طالب اللہ شہزادہ دو غزنہ از جنہد مسلمان لطف اللہ و بشارت اللہ عقب خود گذاشت ہر دو براپور قیام پذیریدند حکیم لطف اللہ در تاریخش چند اشعار عربی گفتہ مقلع آن کہ شامل ماہہ تاریخ است ایست **۱** فانا اللطیف غشت تاریخا سنی موتہ و احتاۃ قہوجہ الجیل یا بشری بہ قیل مشواہ طالب طیب شہزادہ مولوی محمد علی تاریخش چنین گفتہ **۲** تاریخ وفات گفتہ سید بنی **۳** گنجینہ علم و فضل صد آہ **۴** مسودہ ادراک و رکت لکھنوی بمقام کھنڈی طلب علم و احتیاد و دہ و صاحب ترجمہ را دیدہ خشک

مخرج یافت و با اصاغر کم تو جی سے نمود از تصانیف را ائمہ اکتب ذیل یا و گارا مذمفید
الطلاب نے خاصیات الابواب القول افضل نے ہمزہ الوصل عقود الاحیاء
نے مجمل اختار و القاد نوادر الاصول نے شرح الفصول و در علم صرف غایۃ البیان نے
تحقیق البیان۔ رسالہ ترکیب بسم اللہ و نحو خلاصۃ النوادر نوادر البیان نے علم القرآن
رسالہ منہ نے وجود الفتنہ در قرأت۔ القول المانوس نے صفات القاموس۔
نور الصباح نے اغلاط الصراح ترجمہ بعض مجلدات قاموس در علم لغت ترجمہ فقہ اکبر و
وحیت نامہ امام ابو حنیفہ و ترجمہ حقیقۃ الاسلام و ہدایۃ النور فیما يتعلق بالاطفار
والشعور۔ و زاد السبیل لی دار الخلیل و حواشی مالابدینہ و رسالہ طر متخل در دینیات۔
حاشیہ بر شرح سلم مولوی محمد اللہ سندیل و شرح ضابطۃ التہذیب و شرح خطبہ قطبی۔
در منطق۔ رسالہ قوس قزح و رسالہ تنازع و رسالہ تحقیق علم واجب در حکمت و
رسالہ سبع عرض شیعہ موسومہ مفید البصیرہ در حساب۔ حاشیہ بر شرح جہنمہ در ریاضت۔
رسالہ تثبیتہ و استعارہ در علم بیان رسالہ عودش با قافیہ و میزان الافکار شرح معیار الاشعار
و قصیدہ لاسیہ فارسیہ وغیرہا

شیخ سعد الدین لکھنوی بن شیخ الاسلام شیخ سعد اللہ کندوری فرائد لکھنوی جامع ہدیان
علم ظاہر و باطن و دمام بدیس و افادہ علوم دینیہ اشتغال داشت و در مدرسہ وی طلبہ
مستعد رجوع سے کردند طبع شریفش ناکل بشعرو و تخلص اوسعدی است از متابع
فکرا و ست چو داری مونس چون قل ہوا اللہ خطی و رکش بگرداسوی اللہ و لہ
چون درست موافق است سعدی بہ سہل است جہای ہر دو عالم و لہ گریہ برعیوب
کس گنی بن خندہ بر عیب دیگران چو زلے بہ بست و ہم چہادی الاول سالیشت صد و ہشتاد
و یک ہجری رحلت بدار البقا فرمودہ اعداد و مخدوم قطب الاولیاء موافق سال و فائش اند
شیخ سعد الدین خیر آبادی پدرش قاضی خیر آباد بود شیخ اولاً از حفظ قرآن مجید فراغ
نمودہ بجلقہ تلمذ مولانا اعظم لکھنوی در آمد تکمیل تحصیل علوم کردہ مرید شیخ مینا لکھنوی گشت
بعد وفات پیر خود بخیر آباد وطن مالوف خود رفت بہ بدیس و ارشاد صرافت الاماقت ماند

تاکہ در سال ہشت صد و ستاد و دو ہجری وفات یافت شرح مصباح و شرح کافیہ
و شرح جامی و بزودی و شرح رسالہ لکھیہ سہی بہ جمع السلیک کہ بسی از ملفوظات و حالات
شیخ میناوردی درج کرده از دوست قبشش در خیر آباد است یزار و تیرک بہ
امام سعد الدین پلوی کنیتش ابو الفضائل بود شرح کثر الدقائق و متار از عمده
تصانیف دوست در سن ہفت صد و نو و یک ہجری بخوار رحمت ایزدی پیوست
طاب ثراہ و جمل الخیرۃ متواہ

مولوی سعد الدین صادق دہلوی ابن مولوی امان اللہ شہید بسال یازدہ
صد و بیست و ہشت ہجری متولد شدہ و از والد ماجد خود علوم تحصیل کردہ بر سہ افتادہ
تمکین گشت و در اکثر مباحثات پر معاصرون غالب مے آمد تاریخ بیست و سوم ذی الحجہ
سال یازدہ صد و پنجاہ و یک ہجری وفات یافتہ و قریب مدفون والد خود مدفون گردید
مولانا سعید سمرقندی اعلم العلماء روزگار بودہ اکتساب علوم از ملا احمد جندو
ملا محمود سرخ و ملا عصام الدین ابراہیم نمودہ در سال ہنصد و شصت و شش ہجری بہ
ہندوستان آمدہ بلازمست اکبر بادشاہ ممتاز شدہ کیفیت درویشی و انکسار غالب
داشت خوش طبع و فصیح و بلیغ و شفیق بر تلامذہ بود صحبت او بادشاہ ناخوش مے آمد
در سال ہنصد و ہفتاد ہجری بخوار رحمت ایزدی پیوست

مولوی سلام اللہ محدث رام پوری بن شیخ الاسلام بن حافظ فخر الدین ناوواد
امجاد شیخ عبدالحق محدث دہلوی فقیہ و محدث و مفسر بود علوم متداولہ از والد ماجد خود شیخ
الاسلام عصف شرح فارسی مجمع بخاری و رسالہ طرد الادہام عن اثر الامام الہمام
و کشف الظلمات عن الایمان حاصل کردہ سند اجازت حدیث و غیرہ یافت
چند امجداد حافظ فخر الدین نیز علماء عصر بودہ از تصانیف حافظ مذکور شرح فارسی
مجمع مسلم و شرح فارسی عین العلم و شرح حصن حصین یادگار روزگارند با جملہ صاحب ترجمہ
بعد اکتساب علوم بخوار اسلام خود بر مسند افتاد و افاضت تمکین بودہ در نشر علوم
مے کشید بہام جمادی الثانی وقت شام سال دوازدہ صد و بیست و نہ و بقیہ

دوازدہ صد و سہ ہجری رحلت کرد تصانیف المشہورہ کمالین حاشیہ جلالین - محلی
شرح موطا کہ اکثر درس دوازدہ صد و پانزدہ ہجری تصنیف نمود تاریخ آن ہواغوز الکبیر
ترجمہ فارسی صحیح بخاری - ترجمہ فارسی شمائل ترمذی - رسالہ اصول حدیث

بزبان عربی

مولانا محمد سلامت اللہ بدایونی کانپوری ابن شیخ برکت اللہ صدیقی شمس
بدایون عالم العلوم کاشمش بین النجوم ذات بابر کائنات مستغنی از توصیف و تعریف است
مؤلف اوراق نیز چندی خوشہ چینی نثرین فیض آن بزرگوار نموده رسالہ الاسناد کہ
وقت اعطای سند بہ مخدومی مولوی شاہ محمد عادل ارشد تلامذہ خود جناب موصوف
بزبان فارسی تصنیف فرمودہ اند بنا بر بیان ترجمہ شریف کافی است اذان رسالہ
ترجمہ عالیہ بر سبیل اختصار حوالہ قلم نموده سچہ آید و ہو ہذا

بسم اللہ الرحمن الرحیم

مے گوید سلامت اللہ بدایونی مولد صدیقی نسب حنفی مذہب قادری مشرب کہ فقیر
تحصیل کتب درسیہ متداولہ از خدمت چند فضلاء عصر نمودہ اولاً در حدیث سن
از خدمت مولانا ابوالمعالی بن مولانا عبدالغنی بدایونی کہ سلسلہ درس ایشان بہ ملا
جلال الدین دوانی میرسد استفادہ کردہ در عرض مدت دو سال از میزان صرف تا شرح جامی
بر کافیم و شرح تہذیب یزدی خواندم بعد اذان از خدمت مولوی ولی اللہ
رحمۃ اللہ علیہ التلامذہ مولانا باب اللہ جوہوری بودند تحصیل قطبی و یلبس
در شیعہ مناظرہ بعمل آمد بعد ازین ہمینکہ مولوی صاحب بداییم ضرورت
مراجعت بوطن خود فرمودند حسب ارشاد ہدایت بنیاد حضرت پیر و مرشد برحق سید
شاہ آل احمد مارہروی قدس سرہ الغزنی خدمت شریف مولانا محمد عبدالدین عرف
مولوی مدنی صاحب کہ در ان زمان از کلمتہ مراجعت فرمودہ عزت افزای سکنت
بر علی بودند حاضر شدہ تکمیل تحقیق و تدقیق کتب درسیہ متعارفہ از دواہد تلامذہ و قاضی
مبارک و محمد اللہ شرح سلم و مطون لغت افغانی و صدر او شمس باز غہ و شرح عقائد جلالی

بالاربعین و عاشر ملا کمال الدین و ہدایہ فقہ حنفی و مسلم الثبوت و بیضاوی و غیرہ ان
 اتفاق افتاد و جناب مولانا بقرہ عنایت در اندک فرصت ہر قدر ہا کہ از ذخیرہ مبلغ معلوم
 بہ تحویل خود بدولت داشتند تفویض بہ بیچ کارہ منہر نمودند و حق اینست کہ بجل تحقیقات
 و تحقیقات کہ معارف آرا و مزال استدلال و فضلا است ازین ارشاد جناب ممدوح
 در کیسہ استدلال فرہم شد و افکار بیضاعت من لیشا و بعد طی مرحلہ تحقیق و تدقیق کتب
 در سیہ بر طبق فرمان واجب الاذعان جناب پیر و مرشد برحق قدس سرہ ذخیرہ اندوز
 سعادت تہا از خدمت سراپا موبہبت مولانا شاہ عبدالغفر دہلوی انار اللہ برہانہ
 گردیدہ در صد و تحقیق و تنقیح و سند کتب احادیث و تفاسیر اقتادہ فائدہ ازین مادہ
 عائدہ گرفتہ چنانچہ صحاح ستہ و کتب تفاسیر را از حضور مولانا ممدوح و مولانا
 رفیع الدین برادر کوچک ممدوح کہ تخریص و ترجمہ علوم خاصہ علم حدیث و تفسیر داشتند
 بہ عرض سندر سانیہم تا آنکہ از فیض مجالست و خدمت این ہر دو بزرگ
 فہم معانی احادیث و ادراک حقائق و دقائق تفسیر مذاق طبع حاصل شد آخر کار جناب
 مولانا ممدوح تفقہ کوکبانہ بحال این خاکسار فرمودہ بہ اجازت صحاح ستہ و مشکوٰۃ
 المصابیح و حصن حصین و کتاب المسلمات و دیگر کتب احادیث و تفاسیر و رسائل
 مصنفہ خود و نیز کتب مؤلفہ والد ماجد خود سر از فرمودہ رخصت فرمودند و مجمل
 فقیر سند کتب در سید تمام و کمال از خدمت مولانا محمد الدین شاہ جہان پوری دارد
 و سند کتب احادیث و تفاسیر فراۃ و سماعہ و درایۃ و اجازۃ الزوۃ الحمد للہ
 اسودۃ المفسرین مولانا شاہ عبدالغفر دہلوی و برادر ایشان مولانا رفیع الدین دارد و
 حضرت ایشان از والد ماجد خود شان مولانا شاہ ولی اللہ محدث دہلوی دارند
 حضرت ایشان حال اسانید تنوعہ خود را در کتاب الارشاد اسے مہمات الاسناد
 بہ تمام تفصیل نوشتہ اند انتہی لمخصا مولانا صاحب ترجمہ حین حیات خود مسجد
 بمقام کانپور وطن خود در سال یک ہزار و دصد و شصت و ہفت ہجری تعمیر فرمودند
 کہ تاریخ بناس از قضاے ان ہذا لا بہیت اللہ - دہا ہذا لا مسجد الفردوس - و اللہ

هو الفنی الحمید سے برکات چنانکہ نفس قدسی آنحضرت مفید عام و مفیض انام بود صدا علمای و
 فضلاء نامی زیر سایہ دامان تلمذ و درس آن خاتم العلماء برخاستہ اند باین ہمہ کتب مصنفہ
 حضرت معزز البیہ وال بر ذخیرہ علمی شان موجود اند از انجملہ کتب ذیل ہستند تحفۃ الاحباب
 و معرکہ الارادہ برقی خطاط و در مناظرہ اہل سنت و شیعہ و تخریر الشہادتین شرح
 الشہادتین در بیان شہادت سید الشہداء رضی اللہ عنہ و خدا کی رحمت خرد و کلام
 در بیان میلاد و سرور کائنات علیہ الصلوٰۃ و التحیات و رسالہ شہاب ثاقب و در
 سقوط کواکب و حقائق احمدیہ و در علم حقائق و بحر التوحید در بیان شطحات اولیاء اللہ
 و اسرار العاشقین و حل قوال و اشعار عربیہ و فارسیہ بطریق صوفیہ کرام و رسالہ کشفیہ
 بحراب ایرادات بعض جملہ کہ بوجہ ناواقفیت ان اصطلاحات حافظ شیراز بر چند اشعار
 حافظیہ وارد نموده اند و ترجمہ و تار سالہ شیخ محی الدین بن العربی در بیان لطائف
 موسومہ معانیات صوفیہ و مکاشفات قدسیہ و رسالہ لغات حالات و رسالہ
 اشباع الکلام فی اثبات الملوٰۃ و القیام و روحانی کشفی و شرح شہدای گل کشتی و رسالہ الوان
 در بیان جواز و عدم جواز الوان و رسالہ در تحقیق جواز مصافحہ و معاقلہ عیدین و رسالہ مجموعہ
 استفتا کہ اچو بہ ہر یک خود تحریر فرمودہ اند و رسالہ الاسناد در بیان کیفیت تحصیل علوم
 مختلفہ متداولہ و استحصا ل اسناد علوم از اساتذہ - مولانا را طبع شعر گوئی ہم بود بنابر ان
 تخلص خود کشفی مے کردند و دیوان کشفی کہ مجموعہ اشعار اہل فارسی است مشتمل
 نمونہ از خردارے بہ میزان فہم باید سنجید چند اشعار از دیوان مذکور بطور انوفج کو شستہ
 مے شوند **۵** آنانکہ بر خیال تو جان را مند اکند بہ بیند اگر ندیدہ جمالت چہا
 کنند با نحو نظارہ رخ خوب تو دیدہ است چہ آئے کہ خاکیاے ترا تو تیا کنند بہ ترسم کہ رفتہ
 رفتہ فتد طشت من زہام بیا ران اگر کلافہ عشق تو را کنند بہ غیر از جفا ندیدہ دل من
 زہوشان بہ این ہم حکایتی است کہ خوابان دفا کنند بہ بیلہ عشق بہ نشود از دم مسیح بہ
 بیہودگی نگر کہ جلیبان و را کنند بہ تمنائے من سبکو و گلار و حد تم بہ زندان تمام تکیہ
 بدوش صبا کنند بہ آئینہ را بدست نگیرد ز فیما بہ خزان اگر معایشہ یار ما کنند بہ

نام بر تو حق شناس فی راه خود بگیر و خاصان حق همیشه بین افتد کنند و تیر داغ نم چنانکه ملائکت آسمان
 نام مراد طیفه بجای دعا کنند و حوت حزمین بگفته حافظه نمی رسد کشفی تو گیتی که ترا مر جبا کنند
 با بجا هر کما لے راز دلی است و کل نفس ذائقه الموت مسکن دل هر صاحب خیالے
 آهاتم آهاتم آن آفتاب فلک تحقیق و تدقیق واقع سوم رجب یوم شنبه سال یک هزار و
 دو صد و هشتاد و یک هجری زیر افاق عدم پنهان شده در کانویش پیش مسجد خودش زمین سپرد و
 طالب اندر نراه و جبل الجنت متواہ قطعہ تاریخ وفات آن مرجع العلوم بر سنگ بالین
 خزارش چنین کند اندر مظهر کشف و کرامات جناب کشفی و پادری راه خدا کاشف راز
 عرفان باشد بر خاسته خاطر حو ازین گلشن و هر چه رفت و چشم زدن جانب باغ ضلوع
 سال تاریخ قلبند نمودم ارشد یوم هفته سوم از ماه رجب شد و دهسان به
 حاجی سلطان تہانیسری بزیارت مکہ معظمہ مدینہ طیبہ مشرف شدہ و علوم نقلیہ
 خوب و رزیدہ و مددے مدیر در خدمت اکبر بادشاہ بودہ حسب الحکم بادشاہ موصوف
 چهار سال بہ ترجمہ کتاب مہاربت موسوم بر زم ناسم بطریق الطراد و استقلال
 اشتغال داشتہ بنائے کہ از نقیب خان شروع شدہ بود از و تا نام رسید ہنگام ترجمہ
 نویسی مہاربت یکے از و سے رسید کہ این چیست کہ سے نوید گفت کہ حرف دہ ہزار
 رسالہ را بزبان حال موافق سے سازم

قاضی سہا الدین الملقب بقلب خان وزیر سلطان حسین شرعے کہ اعلم العلماء سے
 وقت بود سال ہشت صد و ہشتاد و چہار ہجری بدست سلطان بہلول لود سے اسیر
 شدہ بزندان رفت و از مجلس مومنان رہائی یافت

مولانا سہا الدین دہلوی جامع بود میان علوم رسمی و حقیقی و تقوی و ورع از
 دنیا زیادہ بر این محتاج اختیار نکرده و پیش مولانا سہا الدین شاگرد میر سید شریعت
 جرجانی تلمذ کردہ و از ملتان بسبب بعضی دقائل برآمدہ و تہا و تہور و بیانیہ وغیرہ
 گذرانیدہ و بہلی آمد و توطن کرد و مرید شیخ کبیر است و سن کم کبیر داشت در آخر عمر
 حاسہ بصرش رفتہ بود حق سبحانہ تعالیٰ بے واسطہ علاج بصارت را بوسے رد کرد

بر لغات شیخ فخرالدین عراقی حواشی نوشته که بجل معانی آن کافی دوا فی است در ساله
مفتاح الاسرار هم از تصانیف اوست تاریخ هفتدهم جمادی الاول سن نهصد و یک
وفات یافته تبر آورده لی بالا حوض شمس است رحمه الله و مولانا تراب علی لکهنوی از
اولاد امجادشان هستند

مولوی سید الدین احمد بدایونی ابن مولانا محمد شفیع بن مولانا عبد الحمید ابن
مولانا محمد سمیع ابن مولانا محمد شریف ابن مولانا محمد شفیع بدایونی ولادت سے در سال
دوازدہ صد و نوزدہ ہجری بطور بیوہ ستہ چنانچہ ظہور حق نام تاریخی ولایت اکثر سے
از علوم در سیمہ بخدمت مولانا فضل انام غیر آبادی و علم حدیث و تفسیر بخدمت مولانا
شاہ عبد العزیز دہلوی تحصیل نموده فرائد العتقدہ و رنحو و حاشیہ قاموس دریافت و دیگر
مسودات غریبہ از تالیفاتش یادگار اند و در رحمتہ اللہ علیہ بیعت بخدمت عم خود
مولانا عبد الحمید عین الحق داشت آٹھ محرم سال دوازدہ صد و ہفتاد و ہشت ہجری
رحلت فرمودہ

رحلت سرمدیه
سید احمد گیسو دراز کا پیوی جامع علوم خاھر و باطن مرید پدر خود سید محمد کا پیوی
بود گیسو دراز کو نش بتاعت سید محمد گیسو دراز بود کہ در دکن آسوده اند کتاب
جامع الکلم بعبارت عربی در شرح اسماء حسنی و مشاہدات بزبان فارسی
در حقائق و معارف از تصنیفات اوست در سال یک ہزار و پچاہ و ہشت رحلت
فرمایہ عالم بقاشد قدس المدبر

سید احمد مجاهد رازی بریلوی گویند ظاهر بجز که علماء ظاهر معدود نبوده و مگر یاطن او بنو علم الکی
معمور بوده و سے از خاندان سادات تکیه رازی بریلی است که در آن خاندان عالی
پیش ازین بسیاری از اولیاء الله گذشتہ اند همچو شاه علیم الله که وفاتش در سال ۱۱۷۰
روز دوشنبه هجری و شاه محمد عدل عرف شاه لال متوفی سن یازده صد و نود و
دو هجری سید احمد قدس سره بر پدر عظیمه مولانا شاه عبدالعزیز مرحوم بود در سال
دوازده صد و سی و هشت هجری بزیارت بیت الله مشرف شده بسال دوازده

صدوسی دہشت ہجری مراجعت نموده بسکن خود رسیدہ ہفتم جمادی الثانی سال دوازدہ
صد و چہل و یک ہجری روز دوشنبہ وقت عصر از تکیہ رای بیلی بزم جمادی فی
سبیل اللہ ہجرت فرمودہ بتاریخ بست و چہارم ذیقعدہ سال دوازدہ صد و چہل و شش
ہجری متصل بالا کوٹ واقع ملک پنجاب شریعت شہادت چشیدہ شکر اللہ سعید
سید محمد و ہلوی بن سید مبارک بن سید محمد بن سید محمود کرانی جامع کتاب سیرالاولیاء
دران احوال شایخ چشتیہ جمع نمودہ دے بصغیر سن ہشت بیست شیخ نظام الدین اولیا
قدس سرہ مشرف شدہ و بعد از وجہ دست خلفائے او بودہ از شیخ نصیر الدین محمود
کہ اجل خلفائے شیخ موصوف بود ترویجیت یافتہ رحمۃ اللہ علیہ

سید محمد گیسو و راز ساکن گنگوہی بن یوسف الحسنی الدہلوی خلیفہ راستین شیخ
نصیر الدین محمود چراغ دہلی جامع بود میان سیادت و علم و ولایت و شائے رفیع و ربیعی
منج و کلام عالی داشت در او اہل حال بہرہی تشریف داشت بعد رحلت فرمودہ پیر خود
ہدیار دکن رفت و قبولی عظیم یافت و بہا بخار حلت فرمودہ او را گیسو و راز ازان گویند
روزے او با چندے دیگر اندر یران پالکی شیخ نصیر الدین محمود و ہر واسطہ بودند وقت
نزد اشتن گیسوے ادبیب درازی در پایہ پالکی بند شد و ادبیب رعایت ادب
استغراق بہر آوردن گیسو مقید نہ شد و ہم یران وضع کہ واقع شد سافت بعیدہ
قطع کو چون شیخ برین معنی اطلاع یافت خوشحال شدہ این بیت الشا فرمود
ہر کو مرید سید گیسو دراز شدہ و اللہ خلاف نیست کہ او عشق باز شدہ بعض مریدانش
کہ محمد نام داشت لفظ طائش موسوم بجماع الکلم جمع کردہ و از تصنیفات خاص دے
کتاب اسماء است کہ حقائق و معارف بزبان کر و لہما و الفاظ و اشارات بیان فرمودہ
مفتی سید محمد لاہوری بن مفتی غلام محمد لاہوری صاحب علم و عمل بود کتاب
خلاصۃ المدا رج و فقہ محمدی و مخزن الفرائض از تالیفات اوست بارادہ زیارت
مرین شریفین قدم براہ سفر نہادہ کہ ناگاہ متصل شہن کوٹ سبغہ آخرتش پیش آمد و دان
دار البقا گردید

سید محمد تقویٰ از فرقة سادات رسول و از اوستاد اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ

ماہر علوم ریاضیہ و ادبیہ بود حاشیہ مطول از تصانیف اوست

مولوی سید محمد بہار پوری ابن شاہ فضل اللہ نایب رسول اللہ دانشمند بزرگ و
عارف شریک بعد وفات پدر و سادہ آرای افادہ علوم در برہان پور شد از تصانیفش کتاب

تحفہ المرسلہ مشہور و معروف است

سید محمد علی الدہلوی ابن سید جعفر الملکی شجر دانشمند غلیفہ شیخ نصیر الدین محمود

چراغ دہلی در توحید و تقدیر مقام عالی داشت کتاب بحر المعانی و دست ابق المعانی و
تحفاتی المعانی و رسالہ اسرار روح و رسالہ پنج نکات و بحر الانساب و بیان

نسب اہل بیت از تصانیف اوست بعد سلطان بہلول بودے در سن ہشت

صد و نو و یک ہجری رحلت فرمود

میر سید محمد امروہی عالم با عمل صاحب صلاح و تقوی و ورع بود از سید جلال

تلمیذ سید رفیع الدین در بدایون تحصیل علوم کردہ بعد از تحصیل کمالات بدرس و افادہ

مبتغول شد در ادوار و در سلک ملازمان در گاہ بادشاہی بمرتبہ اختصاص رسیدہ

بمنصب میر عدلی و امتیاز یافت و درین منصب جلیل القدر بطریق عدالت و انصاف و

صدق و امانت سلوک داشتہ تازمانیکہ او بدر بار اکبرے بود پنج ہند عی و ملحدی را

قدرت رخنہ انداختن و دین اسلام بود بعد از و نام میر عدلی بر سائر مردم مجازی

و عاریتی گشت در سن ہصد و ہشتاد و چہار ہجری حکومت بہکمر فارغ شدہ ہما بخا در سن

ہصد و ہشتاد و شش ہجری بچار رحمت حق پیوست

سید محمد بلگرامی ابن سید عبد الجلیل الحسینی الواسطی بلگرامی در علم ادب کمالی داشت

ستاگر و سید طفیل محمد اتروہی بود و استفادہ فنون عربیہ و فروع ادبیہ از والد خود کردہ

کتاب الخیر الاشراف من المستطرف نقیب کتاب مستطرف از مؤلفات اوست کہ

در سال یک ہزار و یک صد و پنجاہ و پنج ہجری انتخاب کردہ ہشتم شعبان شب شنبہ

سال یک ہزار و یک صد و ہشتاد و پنج ہجری وفات یافتہ در بلگرام بدفون شد طالب فضل و کرم

شیخ سیف الدین سرہندی ابن شیخ محمد مصمم ابن شیخ احمد مجدد قدس سرہم جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود اکتساب علوم از والد ماجد خود کرده و ہم در طریقت مرید و سہ دہ لقب محی السنہ مشہور بود و بارہا ب دنیا تعلق نہ داشت بچو و شنیدن نام اللہ تعالیٰ حالتی بروی طاری مے شد در سال ہزار و نو دویست و ہجری وفات یافتہ قدس سرہ

حرف الشین المبعوث

شاہ احمد شرعی ساکن چندیری دانشمندی مجرور و پیشی کامل کیرا سن جامع جمیع علوم عقلیہ و نقلیہ در سیمہ و حقیقہ بود و یار چندیری ملک مالوہ توطن داشت وی در جواب ابیات صاحب کشف کہ در طعن اہل سنت و جماعت دارا شعار بہان وزن و قافیہ گفتہ است اشعار صاحب کشف و جماعتہ سمو اہل ہم ستمہ جماعتہ حر عمری موکفہ بہ قد شہودہ بخلہ فخر فوادہ شفع الوری قنسر داہا لیلکفہ چو اسب شاہ احمد شرعی عجا بقوم قالمین تلقوا بہ بالعدل ما ینہم عمری معرفہ بہ قد جالہم من حیث لا یدرونہ بہ تعطیل ذات اللہ مع نفی الصفہ بہ وفاتہ او در سن ہصد و بیست و ہشت ہجری بوقوع بیوستہ شیخ عبد الغنی سنیتی کہ دانشمند تشرع و متعبد بود شاگرد اوست۔ شیخ شاہ محمد فاروقی انکا بر طلمای جو پوری بورس و تقوی موصوف و ہموارہ بافادہ و در س علوم مصروف بود ملا محمود جو پوری بنبرہ اوست شیخ موصوف در سال ہزار و سی و دو ہجری وفات یافتہ زورح اللہ روحہ

شرف الدین احمد منیری ابن کئی المنیری وی از شاہ میر مشایخ ہندوستان است چہ احتیاج کہ کسی فکر مناقب وی کند اور تصانیف عالیہ است از جملہ تصانیف اول کتابات مشہور و لطیف ترین تصانیف اوست بسیارے از آداب طریقت و اسرار حقیقت و مان اندراج یافتہ و بر آداب المریدین نیز شرعہ دارد و سہ مرید خواجہ نجیب الدین فردوسی است قبر شیخ شرف الدین در بہارست یزار و یتبرک وی رحمۃ اللہ علیہ در سال ہفتصد و ہشتاد و دو ہجری وفات یافتہ

مفتی شرف الدین رام پوری ماہر علوم فلسفہ و منطق مشہور است داماد

ملا احمد ولایتی بود در سال دوازده صد و پنجاه و شش هجری ہنگامیکہ از کلکتہ برآم پور میرفت
در اثناکے راہ بہ فتح پور پسنسہ بنا بر فاتحہ خوانی قبر مولوی محمد سعید داماد خودش کہ بدرگاہ سید شاہ
راجی قدس سرہ مدفون اند بسکن برادر کلانم حکیم احسان علی خان فردا آورده دران وقت
راقم پیمبران صغیر السن بود لکن هنوز حلیہ اویصفیہ خیالم مرتسم ہست کہ وکے میانہ قدسیاہ
رنگ سفید ریش نحیف الجبۃ ضعیف القوی بود از تصانیف اوسراج المیزان منطوق
و شرح سلم نالہ محمد ولایتی تصور و بعض فتاواہی فقیرہ مشہور اند

حکیم شریف خان دہلوی طبیب مشہور و معروف است بحالہ نافعہ و تالیف شریقی
و علاج الامراض و دستور الفصد و حاشیہ افیسی و حاشیہ شرح اسباب غیرہ از تصانیف اوست
وفاتش در سال دوازده صد و سی و یک ہجری واقع شدہ شاعری تاریخ فوتش این چنین یافتہ
س دریا ازین دار فانی گذشت بہ حکیم و طبیب و لطیف و ظریف بہ حسن و کفایت
سال وفاتش بن بہ صد و اسیوس مرزا محمد شریف

مولانا شعیب دہلوی پدرش ملا منہاج در صغرسن از لاہور بقصد تحصیل علم در دہلی آمد
و در تحصیل علوم ریاضات شائق کشید بعدہ در عمد دولت سلطان ہلول لودی مفتی شہر شد
و ہمین جاسکوت و زید مولانا شعیب عالم و عامل در صورت و سیرت ملک متثال بود و
در وعظ و تذکیر بے نظیر زمان خود و قتیکہ و عطف گفتی و تران خواندی ہیچ کس را مجال
عبور از ان راہ نبودے اگرچہ خود بارگراں بر سرداشتی ایستادہ شدے و استملع نمودی
و اورا در وعظ بحسب اختلاف مقامات و عمد و وعید حالات عارض شدے
جمع اکابر و علمائے شہر دہلی در پاسے وعظ او حاضر شدند و اکثر از مولی و آہائے شہر
در ابتدا شاگردا و بودند بسال ہصد و سی و شش ہجری وفات یافتہ قبرش در دہلی
بر ہالائے حوضی شمسی است نور اللہ مرقدہ

قاضی شمس الدین شیبانی دانشمند متبحر بود از دہلی در زمان تغلق شاہ بنار نول فیت
و ہدایت حال کہ ہوز نسبت نکاح و دست او نیامدہ بود بقصد زیارت خانہ کعبہ برآمد
و چون بگراست رسید در مسجدے درآمد و اعظمی معتزلے مذہب پر منبر برآمد و تقریر مذہب

الاعتزال کہ در سادہ خلق افعال عبادت است کرد و گفت این دست نیست اگر کشایم من بکشایم و اگر
بر بندم من بر بندم هیچ کس را از حاضران قوت مجاہدہ نہ بود و قاضی شمس الدین گفت اگر قدرت
بدست تست چہ دست بر پشت بر نہ بندے حاکم گجرات را این دخل و سے خوش آمد
جاریہ کہ از دار الحرب آورده بودند پیش کش او کرد و ازو سے اولاد شد حق سبحانہ و را اولاد
او برکت داد و علم بخشید رحمۃ اللہ علیہم اجمعین یکے از اولاد او بنام تاج الافاضل بود از
و سے پنج پسر شد مدہم دانشمند و متقی یکے از پسران او قاضی محمد بود پدر شیخ احمد محمد کہ
ذکر او در حرف الف گذشت داور اہفت پسر ہمہ عالم و عامل بودند

مولانا شمس الدین یحییٰ اودوی دی از تلامذہ مولانا فرید الدین شاہ فیہی است کہ شیخ
الاسلام اودہ بود از اودہ بنا بر تحصیل علم بہلی قدم آورده و بعد مت مولانا ظہیر الدین بکری
تلمذ نموده از شاہیر علمائے شہر دہلی گشت بیشتر مردم شہر در تلمذ پو سے انتساب سے کردند
بأن نسبت مغزو متبع بودند گویند اورا شہر سے است بر مشارقی الانوار و دان نقل کرده کہ نا شاہ
بہی قطو سے روتے با مولانا صدر الدین ناو سے بعد مت شیخ نظام الدین اولیا
قدس سرہ آمد شیخ پرسید در شہر سے با شہید چیزے تعلیم سے کنید گفت آری بعد مت مولانا
ظہیر الدین بکری اصول بندوی می خوانیم شیخ ایشان ملاز بعضی مواضع کہ باطل کال مشہور و اود
پرسید گفت کہ سبق ناہمین جارسیدہ است این حرف بر مانیز شکل مانده است شیخ آنرا
حل کرد ایشان را اعتقاد و حق شیخ راسخ شد بعد از مدتی مولانا شمس الدین یحییٰ مرید شد
و بہر تہ کمال رسید و از اعظم خلفائے شیخ گشت و میان یاران اعلیٰ شیخ معظم و مکرم و صاحب
صدر شد و از تکلفات و مراعات رسم و عادات مبرا و از تعلیق ترویج معبر بود و کمتر سے را برید
گزفتی شیخ نصیر الدین محمود کہ از تلامذہ اوست و در مدح و سے گفتہ شعر ساکت العلم من
احیاک حقاً فقال العلم شمس الدین یحییٰ نہ زبانیکہ سلطان محمد غلق شاہ دہلی تیغ تہر و سیاہ است
بر خلائق خصوصاً بطائفہ مشائخ آیتہ بود مولانا شمس الدین یحییٰ را طلبیدہ گفت مثل تو دانشمندی
ازجا چکند بکشیر بر و دور تخرنا سے آن دیار نشین و خلق ضار با سلام و دعوت کن مولانا از پیش
سلطان براسے تہیہ اسباب سفر آمد و گفت کہ من شیخ را بنجواب دیدہ ام کہ مرای طلبہ مردم

چمی گویند سن خدمت خواجہ خود میروم ایشان مرا کجائی فرستند فرداے آن روز بر سینہ او شبلی
برآمد و بیارافتا و این خبر سلطان رسید حکم کرد که او را بدرگاه ما بیاورند مباد که همان میکرده باشد
و این استاد سال هفتصد و چهل و هفت هجری ازین عالم رحلت فرمود قبر او در یاران
چون تره مد مد ملی است رحمة الله علیه

مولوی حافظ محمد شوکت علی صدیقی سنیل ابن چودھری سند علی بن چودھری
منصب علی تاریخ نوزدهم محرم الحرام یوم انیس سال دوازده صد و سی و چهارم هجری ولادت
یافتند جدشان چودھری منصب علی بخشی بنیرا اولین خود هزار بار و بیست و شش مرتبہ فرمودہ گاہ
عم شریفش قریب بیست سال رسید و بیست و شش مرتبہ گاہ کہ از صد مرتبہ آن اعصاب پاشن
شدہ ہر دو بالا و کوتاہ گشتند و مانع رفتار شدہ باد و چون تمام اطباء عصر ان
آفت غلبہ دست نہاد بھر چار سال و چار ماہ و چار روز کہ مہول شرفای مسلمانان
ہند و سمان است رسم تسمیہ بخانی بطور پیوست حفظ قرآن مجید از سید فتح اللہ سنیل
و حافظ محمد ابوالیم خیر آبادی نمودہ بچار سال فراغت یافتہ در خدمت مولوی سید
فقیہ اللہ سنیل و ملا اسرار قل بخاری قدری مستفید شد و بعدہ والد ماجدشان یعنی چودھری
سند علی مولوی تراب علی ابن شیخ شجاعت علی گھنوی را کہ دانشمند شجر بودند بمشاہدہ خواہ رویہ
نقد با حدانہ خوراک و پوشاک و صرف چند طلبہ بنابر تعلیم صاحب ترجمہ ملازم کردند کہ در دست
قلیدار کتب در سید خدمت مولوی مفرس الیہ فراغ حاصل کردند لیکن والد ماجد
شان چودھری سند علی قبل از فراغ داعی اجل را اجابت لبیک گفتہ رہکاری عالم بقا شد نہ
اعمال شان چودھری شمت علی و چودھری عظمت علی کہ موجود بودند تقریب فراغ بگشادہ
پیشانی تمام بہر پانزدہ ہزار و بیست و پنج نام رسانیدند جزا ہم اللہ خیرادرین تقریب بسیاری
از علما و صلحا و طلبہ و حفاظ و اطباء و حجاج و مشائخ مدعو بودند صاحب ترجمہ بعد نماز جمعہ
و عشاء کریمہ و علم آدم الاسماء الایۃ گفتند بوردہ سورہ فاتحہ و حدیث اتھا الا اعمال بالنیات
خوانند و علماء موجودین از دست خاض و ستار فضیلت بفری مبارکش بستند و
مولوی تراب علی را یک ہزار و بیست و پنج و در و مال و غیرہ اعلا صاحب ترجمہ

تذکرہ کووند علی ہذا القیاس دیگر علماء حسب حال بدل نمودند مشار الیہ بدین ترتیب طلبہ علوم مصروف اند و از مولوی سید حسین علی صاحب آبادی و شاہ غلام صفی پوری و سید شاہ نواز شمس احمد صفی پوری و شاہ محمد علی صفی پوری بیعت و خلافت سلاسل قادر و حشمتیہ و شمس و رویہ حاصل نموده و صد ہا مردم مریدانش بستند و کثرت پیچیدگان را در تالیف این تذکرہ از حضرتش اندازے کامل رسید کہ اداے شکرش بسزا زبان ہم نمی تواند کرد سلمہ اللہ و الباقہ واصلہ اے نایبناہ تصانیف الشہیرہ حاشیہ شرح جامع الاستقصاء فی الاستقصار علم الیقین فی مسائل الاربعین تحریرات الانظار فی ماضی من الآثار غایت الادراک فی مسائل السواک آوارا الہدے فی تحقیق الصلوۃ الوسطی کشف المستور عن وجہ السحر کتب زبیر تالیف ختمہا اللہ بالخیر رسالہ و باب طہارت مصلے رسالہ الشرح الصذر بلیغہ القدر رسالہ بحجاب بطلان خلافت خلفای ثلاثہ - آفاضة المنافع بمسائل اختلاف المطالع و تحقیق رویت ہلال یحقرہ الاول و المسحور فی مکملہ کشف المستور - انعام السائل بحجاب نایب مسائل - انشاء عروا افزا - تاریخ سندیلہ

قاضی شہاب الدین دولت آبادی ابن شمس الدین بن عمر الزاولی در دولت آباد متولد شدہ از قاضی عبدالمقتدر دہلوی و مولانا خواجہ علی تمکیز مولانا معین الدین عمرانی کتاب علوم کردہ ہر گاہ شکر امیر تہجد و متوجہ دہلی شد قبل رسیدنش بہ دہلی قاضی شہاب الدین ہمراہ استاد خود مولانا خواجہ علی از دہلی بکابل پستخانہ مولانا خواجہ علی یکایلی رخت اقامت انداخت و قاضی بجنپور رفت سلطان ابراہیم شرقی قدوم قاضی مقیم شمرده یا عزاد تعلیم تمام پیش آمدش و او را بملک العلم الملقب کرد قاضی و سادہ افادہ و درس بجن پور عزیزین فرمود و تصنیف کتب مصروف گردید از ناخجلہ بحر مواج تفسیر قرآن ہمید بزبان فارسی و حاشیہ کافیہ و کتاب ارسش اور نحو کہ دران تمثیل ہر مسئلہ در ضمن عبارت ادا کردہ فقیر کتاب مذکور بہ کتب خانہ مولانا مفتی علی کبیر نجفی شہری دیدہ بود و باریع البیان در فن بلاغت و شرح بزووی در اصول فقہ و شرح قصیدہ بانہ سعاد و رسالہ در تقسیم علوم بعبارت فارسی و مناقب اسادات و فتاوی ابراہیم شاہی و غیرہ

از تصانیف وی مشہور اند تاریخ بست و پنجم رجب سال ہشت صد و چهل و نہ ہجری رحلت فرمود
 بجوہر جانب جنوب مسجد سلطان ابراہیم کہ بنام مسجد امانہ شہرت دارد و فون شد مکتب
 اوراق در سال شصت و یکم صدی سیزدہم ہجری و تئیکہ از چھلی شہر بخاری پور سے رفت
 مرقدش را زیارت کردہ و را اندر قدح صاحب تاریخ فرستہ نوشتہ کہ اصل او از غزنوی است
 در دولت آباد کن نشو و نمایان شد سلطان ابراہیم شہر قی در تعظیم و توقیر او بسیاری کوشید
 و بروز ہا سے متبرک در مجلس سلطان ابراہیم بر کسی نقہ سے نشست گویند
 وقتے قاضی را مرض طارے شد سلطان بعیادت اور رفتہ بعد از شفیتش احوال
 و اظہار لازم مہربانی قدح پراناب کردہ گرد سر مولانا گردانیدہ بنوشید و گفت بار خدایا
 ہر طوائف کہ در راہ او باشد نصیب من گردان و او را شفا بخش ازینجا عقیدہ آن صاحب
 تخت و تاج نسبت علمائے شریعت محمدی صلے اللہ علیہ وآلہ وسلم معلوم میتوان کرد
 کہ تاج سے غایت بود۔

شہاب الدین معالی در فن ہماگوئی مہارت کاملہ داشت ہمراہ بابر شاہ ہند آمدہ
 در سلک ندائے مقرب او انتظام داشت رسالہ در رئیسین و توضیح علم معارف تصنیفات
 اوست بسال نصد و چهل و دو ہجری بعد ہمایون شاہ فوت شدہ شہاب الثاقب
 تاریخ فوت اوست

ملا مشگوف کشمیری از احفاد بابا عثمان گنائی و علمائے نامہ کشمیر محدث و فقیہ
 جامع علوم عقلی و نقلی بود ملا فیروز مفتی برادر زادہ اوست پیش علمائے شہر خود کتب درسیہ
 گذرانیدہ بحرین شریعت رفتہ و از ابن حجر کی اجازت حدیث یافت باز بہ کشمیر آمدہ یا فادہ
 طلبہ علوم سے پرداخت کہ اجلس در رسید بجلہ قلاش پورہ مد فون گشت۔
 حکیم شیر علی احمد آبادی بن حکیم محمد بن حسین صدیقی والدہ اجدادین مسود اوراق اولاً
 کتب درسیہ طبیہ بحضرت والدہ خود تحصیل فرمودہ بعد از ان بمقام لکھنؤ پیش حکیم امام بخش
 مرحوم تلمیذ حکیم محمد اسحاق خان بولہوی بنفوس مطب نمودہ فن طبابت بہ بجا داشت رسانید
 و بہر کار نواب اصفت الدولہ بہادر بعد ہا سے معزز مثل تحصیل دار سے و نو جداری

ملازمت کردہ بعمر شصت خانہ نشین شدہ بہ معالجہ مرضی پر راحت داد کسی خواہان مزد
نے شد واقعات شہاروری بتلا وقت قرآن مجید دور و لائل الخیرات و صلوات پچگانہ صرف
مے نمود و غفران شد کہ بعد فراغ نماز چاشت و اشراق بر سر میکہ نشین گاہ او بدوشستہ
بر پیش احوال مرضی کہ موجود بودند مے پرداخت دہریکے لاعلاج مناسب تجویز میفرمود
حتی الامکان نسخہ قلیل لاجز و کثیر المنفعت تجویز مے کرد و بجانہ کسے نے رفت و اناہل برادر
و مردم مفلوک الحال پیر مے نے گرفت انجہ از افنیایے بیرونی بدو مے رسید ہمہ برداشت
عشر با صرف مے نمود و راطریق معالجہ عجبے بود کہ تعلق بدید و شنیدند اور دوری طفلی را
پیش مے آوردند کہ بدو گوش بیہوش بود و مے گفت کہ چیز مے در گوش مے کا و د والد
مرحوم فرمود کہ مے حقہ بیارید چون نے آوردند اور انکار و کہ در قلمند الش بود ایچو قلم تراشیدہ
در گوش ناف طفلی نہاد و بطرف دیگر فیلہ سوزان نہاد بسے بر نیامد کہ طفل تبسم کرد و
ہر گاہ نے را بر زمین زدند بچہ ہزار پاکہ آنرا کھنکچوہ گویند برآمد مردمان ششدر شدند و مے نے
خیالہ کردہ ہر دو دست بالائے سر بردا بچنان دستہ اش کشیدہ مانند بہرچ تدبیر فرود
مے آمدند والد مرحوم فرمود کہ مے باین زن رشتہ مضحکہ داشتہ باشد دفعہ دست خود
زیر ناف زن بردا بچنین کردند زن ناف ہر دو دست دفعہ فرود آورد و با لائل شمع بان اعظم
سال دوازہ صد و پنجاہ و شش ہجری حضرت قبلہ گاسے بعا رفتہ تپ و اسمال کبیدی
بتلا شدند حکیم مردان علی و حکیم احسان علی مؤلف طب احسانی اخلاف حضرت
شان کہ از مؤلف ہیچدان کلان تر و دران وقت موجود بودند ہر یکے طبیب حاذق بود
بعدا مے کو شیدند لکن سح قضاے نبشتہ نہاید ستر و نہ تدبیرے کار گر نشد بتاریخ
چہار دہم رمضان المبارک سال مذکور وقت ناد عشا کلمہ طیبہ گویان بعمر ہفتاد و پنج سالگی بجا
حق تسلیم فرمودہ بمقابر آبائے واقع احمد آباد فون شد نہ ہفت پیر پیغمبر حکیم
مردان علی و حکیم علی رضا و حکیم احسان علی و مولوی حکیم امان علی و حافظ قربان علی و حکیم فرمان علی
و بندہ رحمان علی مؤلف و بیچ دختر اعقاب خود گنا شستند و تجلہ اولاد پسری و دختر
از مذکور و انا شخرد و کلان شخصت کس وقت و ذات آن جناب زندہ و موجود

بودند یک روز قبل از وفات ہمہ ہمیش خود طلبیدہ یگان یگان راپیش فرمودہ رخصت
 نمودند مولف اوراق دران وقت از سال یازدہم ماہی چند تجا و ذکر کردہ بود شعرا
 وقت تاریخ وفات آن مبرور کہ لوک ریز خامہ منہ مودند ثبت ذیل اندازان جملہ
 از شیخ نیا زنجی الدین سلونی شیر علی بھن طبابت بہ ملک ہند بود است بی مبالغہ
 با علی سیم بہ رحلت بجلد کرد ز دار الشفای دہرہ در خانہ باغ خلد برضوان بودند یک تاریخ
 آن بدیہہ در طبع صحیح ریخت بہ افسوس لے علاج طبابت شدہ سقیم از مہو کوے
 کفایت علی کافی مراد آبادی جو شیر علی نے کیا انتقال بہ تو گمانے مناسب ہو بہر
 ثواب بہی سال تاریخ لکھد یحییٰ بہ بہ لوح محمد خادم بو تراب از صنعت مراد آبادی
 حکیم شیر علی ثانی قلاطون تھے بہ یہ چاہا آپنے اب سیرت جت کی نہیں ہے سال وفات
 ان کا صنعت از سر آہ بہ ہزار حیف سیم زمان نے رحلت کی بہ از شاعری لکھنوی
 جو رحلت از جهان شیخ عالی نسب بہ کہ راز خفی بود ہر دے جلی بہ خرد از سر حد تاریخ گفت بہ
 بود با علی شیر علی

حرف الصاد والمہملہ

ملا صادق حلوائی سحر قندی علامہ زمان رتبہ و ازمین عالی ترست کہ در شمار شعرا
 در آورده شود ملاے خوش فہم و خوش بیان پر مادہ بود بعد از تردد بسیار ہندوستان آمدہ
 و کشان کشان توفیق رفیق اوشدہ زیارت بینت اللہ و اما کن شریفہ آن دیار ہر دو در سن
 ہند و ہفتاد و ہشت ہجری مراجعت نمودہ قصد وطن مالوت کرد و راستای راہ مرزا محمد حکیم
 وے را با کمال تکلیف توقف فرمودہ سبق شروع کرد وے در شعر گوئی سلیقہ خوب و
 فطرتی عالی داشت صاحب دیوانست از نتیجہ طبع او ست سہ دل گم شد و سنے
 و ہم کس نشان از وہ در خندہ است لعل نو دارم گمان از وہ ولہ خمیر دوست چو آئین
 و در مقابل ماست بہ در و بجای نہ پیراست انجہ در دل ماست بہ ولہ در عشقت کز تو
 پیمان در دل و جان داشتہ شد عیان از چہ رام ہر چند نہان داشتہ
 سید صبغۃ اللہ بروچی نامش سید محمد الدین بن سید روح اللہ حسینی شاگرد

شیخ وحید الدین گجراتی و خلیفہ ابو دوزمانے حسب اشارہ پیر خود بد رس دار شاہ مشغول ماند
و گویہی عظیم از خلائق بحلقہ تلمذ و ارادت او در آمدن ان بعد بحرین شریفین برفتم شرف زیارت
حاصل کرده بوطن خود باز آمد و در سال نصد و نو و نہ ہجری بمالوہ قدم آورده و از آنجا
بامجد نگر آمدہ تا ساسے پایامے برہان الملک مرزبان مالوہ مقیم بودہ بارادۂ حسین
شریفین رہلرے بیجا پور گشت سلطان ابراہیم بیجا پوری بخدمات لائقہ پیش آمدہ
سامان سفر میا کرد و بر جہاز خاص سوار کردہ سمت حرمین روانہ نمود سید موصوف
مع توابع و خدام بحرین رسیدہ بعد شرف یابی زیارت در جبل احد قریب مدینہ منورہ
رخت اقامت انداخت و جواہر خمسہ محمد غوث گوئیارے رامرب نمود کتاب الوحیدۃ
و رسالہ ارادۃ الدقائق فی شرح مرآۃ الحقائق و مالالسیع المریدان صفات دوست احمد
شناہی و حسن قرانی و حبیب اللہ و عبد العظیم از تلامذہ وے اند در سال ہزار و پانزدہ ہجری
بمدینہ طیبہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و التحیۃ رحلت فرمود رضی اللہ عنہ بروج بفتح بای
موجودہ و سکون راس مملہ و فتح داو و جیم بروزن جعفر شہر نیست بعصبہ گجرات
صدر جہان پشانوی ساکن بہائی کہ دیہی است از توابع تنوچ سیدی فاضل خوش
طبع بود و کسب کمالات در خدمت شیخ عبدالبنی صدر الصدور نگوی کردہ بسی شیخ
موصوف چندین سال مفتی ممالک محروسہ بودزان بعد ہمراہ حکیم ہمام بالچگیری نزد حاکم
توران زمین رفتہ و باز آمدہ بصدارت سر فرزند

قاضی صدر الدین جالندہری ثم اللہاوری در عہد اکبر بادشاہ قاسم
بندر ہمدون ملک گجرات دانشمند بتجارت تلامذہ مخدوم الملک عبداللہ سلطان پوری دوست
بود و تحقیقات از وقایع بودہ اعتقاد بابل تصوف و طبع خوش داشت با این ہمہ بسادہ
نوع خود آن چنان مغلوب حسن ظن بود کہ اگر کسی را بشوہ تجرید یافتی گو آنکس بتبرع بودی
بلانہ تش رقتی و دست ہستہ ایستادی روزے یکے از بندگان عیار باو گفت کہ خضر
علیہ السلام دائم ہمراہ منے باشد قاضی در پایش اقتادہ گفت کہ مرا ہمار و عیار گفت
الحال مرا فکر کہ خدائی دختر و انگیر نیست و آن موقوف بہ ہفت صد تنگہ است

بعد از فراغ خاطر ازین کار ترا بخبر ملاقی سازم قاضی نے الحال بہفت صد تنگہ باو داد و بعد از دو روز آنکس پیش قاضی آمدہ گفت بیا کہ خضر را بتو نمایم قاضی را بدریابر و عیار طویل القامتہ و قاضی کوتاہ قد بود و در آبی کہ تا بجلین بود رفتہ است و گفت کہ بیا این جا خضر است قاضی گفت من شناسوری نمی دانم چگونہ بیایم و رفت ترا بجای خضر و الت کروم اگر تو نتوانی آمد گناہ من صدر الدین حکیم دہلوی عمرہ ترین اطباء وقت وی را در صناعت طب مہارت تامہ بود از اجلہ خلفائے شیخ نصیر الدین محمود است در طفولیت منظور نظر شیخ نظام الدین اولیاء نیز شدہ قصہ پیدائش وی بدعاے سلطان المشایخ و زبوں پر یان وی را بنا بر عالجہ بیمار و راخبار الاخیار مذکور است از تصانیف وے صحائف است بس فصیح و متین مشتمل بر معارف و حقائق رحمۃ اللہ علیہ

مفتی صدر الدین دہلوی اصلش از کشمیر است وی در دہلی متولد شدہ اکتساب علوم نقلیہ بخیر دست مولانا شاہ عبدالعزیز و مولانا عبدالقادر و مولانا محمد اسحاق منوہ و علوم عقلیہ از مولوے فضل امام خیر آبادی اخذ کردہ فائق الاقران شد از سرکار انگلیشیہ بعدہ صدر الصدور وے و افتاء دہلی و بلندی داشت بامروت و احسان بود اکثر طلبہ مدرسہ دارالبقا را کہ زیر جامع مسجد دہلی بود طعام و لباس مے داد و سال و دوازده صد و ہفتاد و سہ ہجری کہ زمان قدر بود با تمام لتوا بے جہاد منصب و جائداد منقولہ و غیر منقولہ از دست رفت و تا چند ماہ نظر بند بود بعد تحقیقات رہا شدہ جائداد غیر منقولہ باز یافت جائداد منقولہ کہ در معرض البیع من یزید در آمدہ واپس نشد نان بعد ہم مدرس مے پر و بخت طبع موزون داشت اشعار عربی و فارسی و اردو می گفت و آزدہ تخلص وی بود و بسیار مے مردم از بلاد و اصناف بعدہ آمدہ از دستفید می شدند بوجہ کثرت درس و افتاء تصانیف کم تو حبی داشت رسالہ مثنوی المقال فی شرح حدیث لا تشدد الرجال و در المنصود فی حکم امرأۃ المفقود و اجوبہ کثیرہ استقامت او زیاد گارا ندر ناد و سال مرض فانی بتلا بوجہ عمر ہشتاد و یک سالگی بروز پنجشنبہ بسنت و چہارم بیج الاول سال دوازده صد و ہشتاد و پنج ہجری وفات فرمود و مولوے علوی الخاطب بہ شمس الشعر آسرخ و قاتلش

چنین یافتہ **۵** چرمولاناے صدرالدین کہ در عصر امام اعظم آخر زمان بود و زبے صدر
الصدور نیک مختصر بعد از دوداد چون نوشیروان بود و بدو پیشینہ کرد و حلت **۶** کہ امین عالم نہ
جائے جاودان بود و ربیع الاول و سبت و چهارم و دوازده و سوسے دار الجنان بود و ظهور
انفوس آن استاد ذی قدر و پیر وارم همیشه مہربان بود و چراغش ہست تاریخ ولادت
کنون گفتیم چراغ دو جوان بود و

مفتی صدرالدین لکھنوی (اولاد شیخ محمد عرف شیخ قاضی پسر اکبر شیخ اعظم ثانی بود
عالم سن و بزرگ طبع شعر گوئی داشت در زمانیکہ ارادت خان فوجدار لکھنوی بہیت اقامت
نمود محلہ ارادت نگر آباد کرد و عمارت عالی ترتیب داد صاحب ترجمہ در مدح خان مذکور
و تعریف عمارت قصائد و غزلیات نوشتہ از آن جملہ اینست **۷** ہمہ اتفاق چون
جسم و جہان را جان ارادت خان بہ صفات عالمیاش گوہر ہست و کان ارادت خان بہ
شود آباد ہر جائے کہ افتد یک نگاہ او بہ خراب آباد گئی را نہر و سامان ارادت خان بہ
ولہ ایضا ہر سوختہ کان بہ ارادت خان آید کہ چو یک شمشک است کہ بابرگ تہا یک بجای
است مصفا کہ اگر دیدہ یعقوب بہ اندر نظر کرد غم نیست پس آید بہ وفاتش در سال ہزار و
ہفتاد و پنج ہجری واقع شدہ پسرش محمد صادق تاریخ وفاتش و تاریخ بنای مقبرہ کہ در سن
یازدہ صد و نہ تعمیر شدہ این چنین یافتہ **۸** شدہ تاریخ وصال و تاریخ بنائے
کہ بود خانہ جنت ربی دوست خدا

مولوی سید یحییٰ حسن خان بہادر ابن مولوی سید آل حسن قنوجی کنیت
شان بہا الطیب است بسال دوازده صد و چہل و ہشت ہجری بقنوج متولد شدہ علوم
در سیمہ مروجہ خدمت مفتی صدرالدین خان دہلوی و علوم تفسیر و حدیث و غیرہ از علمائے
ہند و بہند شل قاضی حسین بن محسن انصاری و شیخ عبدالحق بن فضل اللہ ہند و
شیخ محمد یعقوب دہلوی مہاجر برادر مولوی محمد اسحاق دہلوی اکتساب فرمود از ہر یک
اجازت عامتہ تامتہ یا لہ بمطالعہ کتب متنوعہ علوم متعددہ پدید آخت تا اینکہ مطیع سفرش
بریاست بھوپال کہ از مالک مالوہ است رجل اقامت انداخت و ران بلدہ ترقیات

روز افزون استقبالش کرد وزارت و نیابت چہ گفتہ آید بزوجیت رئیسہ بھوپال در سال
دوازده صد و ہشتاد و ہشت ہجری رسیدہ بخطاب ذوالی و خانی کامیاب گردید و نشان
جمیدی درجہ ثانیہ از سلطان عبدالحمید خان عثمانی یافتہ و دو فرزند از چند از بطن زوجہ دیگر
دارد یکے میر نور الحسن خان طیب و دوم میر علی حسن خان ظاہر ہر دو صاحب علم و ثروت
مثل پدر اند کتب مؤلفہ صاحب ترجمہ بزبان ہندی و فارسی و عربی کہ در مطالع بھوپال
و مصر و سطنطنیہ و غیرہ مطبوع شدند اسمائے آئنا بذیل مذکور اند آبجد العلوم
اتحاف النبلاء - الاعتوار - الادراک - الاذاعہ - چہل حدیث - افادۃ الشیوخ - اکسیری فی
اصول التفسیر - اکلیل الکرامہ فی بیان مقاصد الامامہ - الانتقاد الرجیح فی شرح الاعتقاد
الصحیح - بدور الابلہ - بغیۃ الراشد فی شرح العقائد - البہانۃ - اصول اللغہ - بلوغ السؤل من
اقتضیہ الرسول - تہمتہ الصبی - ثمار تکنیکت فی شرح آیات التثبیت - الجنتہ فی
الاسوۃ الحسنۃ بالنسبہ - حج الکرامہ فی آثار القیامہ - الحز المکنون من لفظ المعصوم المامون
حصول المامول من علم الاصول - الحطہ بذکر الصحاح السنۃ - حل الاسئلۃ مشککہ غنیۃ
الاکوان - دلیل الطالب الی ارجح المطالب - نوختہ الحق من آداب المفتی رحلہ
الصدیق الی البیت العتیق - الروحۃ الندیہ فی شرح الدرۃ البیہ - ریاض الجنتہ
فی تراجم اہل السنۃ - السحاب المروم - سلسلۃ الصجد فی فکر مشائخ السنۃ - شمع النجم -
صافیہ شرح شافیہ مضالۃ الناشد ظفر الاضی بجاہ عیب فی اقتضاء علی القاضی - العبرۃ
مما جاری فی الغرود الشہادۃ والجمہ - العلم الخفاق من علم الاشتقاق - عون البارئ بحل
ادلۃ البخاری - غصن البان غنیۃ القاری - فتح البیان فی مقاصد القسار -
فتح المغیث بفقہ الحدیث - الفرع الثانی من الاصل السامی قصہ سبیل قضاہ الارب -
قطف الثمر کشف الالتباس روئیۃ - لفت القاط - لقطۃ العجلان مشیر ساکن الغرام -
مربع الغزلان مشک الختام شرح بلوغ المرام - منہج الوصول - الموعظۃ الحسنہ - نشوۃ
السکران - نیل المرام من تفسیر آیات الاحکام - الوشی المروم - ہدایۃ السائل لقطر
اوسے الاعتبار - جمادی الثانی شب بیخشبہ سال سیزدہ صد و ہفت ہجری

وفات یافتہ بجاک بھوپال مدفون گشت

صفی بن نصیر اسم شریف صفی الدین بن نصیر الدین بن نظام الدین بہت سلسلہ
نسبش یکہند واسطہ با امام ابوحنیفہ کوئی سے پیوند دو امام ہمام رحمۃ اللہ علیہ از اولاد نوشیروان
عادل شاہ علم پور بالکلہ شیخ نظام الدین جد صاحب ترجمہ با پسر خود نصیر الدین از
مرزوم غزنین بابتے چند و حادثہ ہلاکو خان بعد دولت علماء الدین خلجی روہندوستان
نماہ دستہ مدعی قیام وزریدہ در قزاقی مذکور تاقی شہاب الدین بن شمس الدین
دولت آبادی ہم ازان دیار وارد ہلی گشت و بزمرہ کماندہ قاضی عبدالمقتر مباہی گردید
چون حادثہ مغل در دہلی رونمودہ بعد سلطان ابراہیم شرفی قاضی شہاب الدین و شیخ
نظام الدین جد صاحب ترجمہ از دہلی بچونہ قدم آوردند تاقی و خراسان داشت
ادرا شیخ نصیر الدین بن نظام الدین منکوح فرمود و از دوسہ پسر وجود آمد صفی الدین فخر الدین
رضی الدین و ہر یک بخدمت قاضی شہاب الدین جد مدرسہ خود با کتساب علوم متداولہ
والشہدہ بنظر شدند شیخ صفی الدین بعد فراغ بدرس علوم متعارفہ پرداخت و بیابانی
کتب عربیہ و فارسیہ از شروح و متون تصنیف فرمودہ ازان جملہ دستور المبتدی
و حل التکلیف کافیہ و فاتیہ تحقیق شرح کافیہ مشہور اند شیخ صفی الدین مدتی بدرس و
تدریس گذرانیدہ بالآخر تہلاش شیخ وارد و دلی گشت ہمدان زمان سید اشرف
جمانگیر کہ مرقدش در کچھوچہ است و ان بلکہ رونق افروز بود چون شیخ صفی الدین بخدمتش
رسید سید اشرف قدس سرہ بجز و دیدنش برخاست و قریب خود نشاندہمان ساعت
وے را بسلسلہ چشتیہ نظامیہ مرید گرفتہ حنفیہ خلافت عطا فرمود و برادر و خروشن
شیخ رضی الدین و سان ہنگام بر دلی عمدہ قضا داشت شیخ صفی الدین ہم در انجا رخت
اقامت انفاخت پسرش شیخ ابوالکلام اسمعیل است کہ رسالہ دستور المبتدی بہت تعلیم
او تالیف فرمودہ و نیز شیخ ابوالکلام را خرقہ خلافت خاندان چشتیہ نظامیہ پوشانیدہ بتاریخ
سینہ و زینہ سالہ داشت صد و نوزدہ ہجری بریاض رضوان خواہید
مولانا صفی الدین مہر ہندی مشہور صفی القدر بن عزیز القدر بن محمد عیسیٰ بن

بجاک

سیف الدین بن محمد معصوم الملقب بعبقۃ الوقتی بن مولانا شیخ احمد خیر دالفت ثانی سرہندی
 دانشمند و متبحر و محدث مستبر جامع علوم ظاہر و باطن تارک دنیا زاهد طالب الموعظ بود
 نواب نصیر اللہ خان مرزا بن رامپور ہر چند جہت بخشی گری فوج خود ملتی شد و بے قبول
 نہ فرمودہ دوام بظالمہ کتب حدیث و تفسیر و اوراد و اشتغال داشت بر و پنجشنبہ
 بست و بیچشنبان سال دوازده صد و بیست و شش ہجری بدار البقا شتافت

احرف النسا و النجۃ

خواجہ ضیاء الدین برنی مؤلف تاریخ فیروز شاہی کہ سال پنجاہ و ہشتم صدی ہجری
 اتمام یافتہ در آن کتاب تواریخ اہشت نفر شاہان کہ در مدت او و بیچ سال سلطنت
 کردہ اند از غیبات الدین بلبن تا فیروز شاہ ذکر نمودہ و بے مرید شیخ نظام الدین اولیا
 است مجموعہ لطافت و نظر الفت بود و از ہر گونہ کلمات و حکایات یادداشت و در آخر
 واسطہ لطافت طبع و فن نہ میسے کہ داشت بخدمت سلطان محمد تغلق ممکن و مستقل گشت
 و بعد از دور دولت فیروز شاہ بیاختاج کفایت کرد و گوشہ گرفت کتاب حسرت نامہ
 و تصوف ہم از تصانیف اوست و بعد وفات در جہاد و حقہ شیخ نظام الدین
 اولیا بدون گشت رحمت اللہ علیہ می گویند بزبان شیخ نظام الدین اولیا قدس سرہ
 سہ کس بنام ضیاء الدین بودند یکے قاضی ضیاء الدین سنائی کہ منکر شیخ بود و دوم خواجہ
 ضیاء الدین برنی صاحب ترجمہ کہ معتقد و مرید شیخ علیہ الرحمہ بود سوم خواجہ
 ضیاء الدین غنشی کہ نہ منکر بود و نہ معتقد

خواجہ ضیاء الدین غنشی بدایونی مرید شیخ فرید کہ نبیرہ و خلیفہ شیخ حمید الدین ناگوری
 است اورا تصنیفات بسیار است آنرا بجمہ سلاک السلوک عشرہ بشرہ کلمات و جزئیات
 طوطی نامہ و غیرہ کتاب سلاک السلوک در شیرین بیانی در نگین زبانی مشہور است و شتعلی ہم
 حکایات لطیفہ کہ شریعہ تمام داد و قصہ رحمت اللہ در سال ہفت صد و پنجاہ و یک ہجری
 وفات یافتہ نور اللہ مرصتہ

قاضی ضیاء الدین سنائی دانشمند و متبحر و در ریاضت و تقویٰ معتقد است و در سن ۸۰

شیخ نظام الدین اولیا قدس سره بود و در پایه شریعت بغایت قدم ساخت داشت و دائم به شیخ
از جهت سماع احتساب کردی و شیخ باوے جز معذرت و انقیاد پیش نه آمدی و در تعظیم صاحب
ترجمه علیه الرحمه و تبقیه نامرعی نگذاشتی و در کتابی است مسمی به نقاب الاحتساب حاوے
بروقائے و آداب احتساب و انواع بدعت و احکام سنت سے گویند که شیخ نظام الدین اولیا
در مرض موت قاضی ضیاء الدین بھیات وے رفت قاضی دستار چو خود ریاضے انداز
شیخ انداخت شیخ دستارچه برچید و برچشم نهاد شیخ تا که پیش وے نشست
قاضی شمیم باوے دو چار نکو و چون برخاست و بیرون آمد آواز فوٹش برخاست شیخ
می گریست و تاسف میکرد که یک ذات حامی شریعت بودیست که آن نیز فائدہ رحمتہ اللہ علیہا
در تذکرہ ضیاء الدین سنائی نامد الاسہ ہزار مردم حاضر می شدند نقل است کہ وقتی شوارب
شیخ شرف الدین ابوعلی قلندر بانی تپی بغایت دراز شدہ بود کہے را مجال آن نبود کہ بوے
امر بقص آنها کند مولانا ضیاء الدین سنائی کہ چو شریعت در برداشت مقرض دیگر گرفت
و محاسن شریعتش در دست گرفتہ قص شوارب کہ گویند کہ بعد از آن شیخ ابوعلی قلندر
ہمیشہ محاسن خود را بوسیدی و گفتی کہ این در راہ شریعت محمدیہ گرفتہ شدہ است قدس سرہ
ہما فظاضیاء اللہ بلگرامی از سادات واسطی بلگرام و فضلائی علی لکن نظام است
و قاری قرآن مجید و عالم کامل بود و ہمارہ بدین طلب اشتغال داشت و در تفرغ نظم عربی و فارسی
بلند پایہ بود و نشانیش بعد فوت او بدو دفتر تزیین یافتہ و میر عبد الجلیل بلگرامی بران
دیباچہ نوشت دے بسال ہزار و یک صد و نہ ہجری از دار دنیا باختر رحلت فرود

حرف الطاء المہملۃ

سید طفیل محمد آترو لوی ابن سید غلام خدا حسینی بآترو لوی البلگرامی دانشمند و شاعر
جامع علوم ظاہر و باطن طبع موزون داشت بتاریخ ہنرمند و پنج سال یک ہزار و ہفتاد و ہجری
در قصبہ آترو لوی متولد شدہ ہجرت ہفت سال بہیت ثم خود سید احسن اللہ شاہ جہان آباد رفت
و در آنجا کتاب علوم آغاز کرد و سبق اول میزان الصرف از سید حسن عرف رسول ثاکر از
مستامیر عرفانے پہلی بود خواند و از اہل تہذیب و ادب شایع جامی از علم خود سید احسن اللہ

قرارت کرده بمرایزده سالگی بحجرت بلگرام آمده دیگر کتب درسیه از سید مربی بلگرامی و سید
سید احمد بلگرامی و قاضی علیم الله کجندی و مولانا قطب الدین شمس آبادی استفاده نموده
وبعد فراغ علمی از بلگرام رخت اقامت انداخته عمر خود در خدمت علوم شریف صرف نمود
و گردی کثیر فاضل از کامیاب شدند تاریخ بست و چهارم و پنج سال بیکبار و یکصد و پنجاه و
یک هجری وفات یافته در بارع محمود نگر واقع بلگرام مدفون گردید اشرفی و آترولی
بضم حمزه و سکون تاسه فوقانیه در فتح راسه محله و سکون و او و کسر لام و سکون تختانیسه
تعبیه ایست از توابع اکبر آباد

شیخ طیب رفیقی ابن احمد بن مصطفی بن معین الدین رفیقی کنیت او ابوالمصطفی در
یازده صد و نود و یک هجری ولادت یافته فقیه و محدث بود بعد خواندن قرآن مجید
علوم متعارفه ظاهر و باطن از پدر بزرگوار و عم و بنی عم خود اخذ نموده و دست ارادت بدست
پدر داده بصحبت اولیا و مشایخ عظام مستفیض گشت و از میان عبدالمجید تعلیم طریق
قادریه و کبریه و شطاریه یافت و جمیع غیر از علما و فضلا بخدمتش مستفید شدند و در آخر
عمر خود بسجده معتکف شده بقیام لیل و صیام نهار راسه پرداخت و بعلم حدیث و فقه و
سلوک و معرفت کتب متعدد تصنیف کرده حامی مذهب حنفی بود و در روز دوشنبه
ماه شوال سال دوازده صد و شصت و شمس هجری وفات یافته

حرف الظاء المعجمة

مولوی ظهور الحق فرنگی محلی ابن مولوی از بارالحق تحصیل علوم در سوره متعارفه نموده
قرآن مجید حفظ کرده اشتغال بقراءت آن و تفسیر بنی و مطالعه کتب حدیث میداشت
و تجربه معقولات هرگز نمی کرد و برای رفع عسرت سفر کلکتہ و مدراس و حیدرآباد
اختیار کرد لکن زیادت از نصیب نیافت النصیب یقیناً انقضی
تمام عمر به تنگی بسر برد

مولوی ظهور الله فرنگی محلی ابن مولوی محمدولی بن مفتی غلام مصطفی در سن هزار و
یک صد و هفتاد و چهار هجری ولادت یافته از والد ماجد خود و عم بزرگوار ملا محمد حسن

اقتساب علوم کردہ در عمد بین الملک سعادت علی خان نواب گدو کی عمدۃ اقامت باہمی گشت
پس بوجہ بی چہ کہ خداوند تعالیٰ دامت از عمدۃ اقامت منزل شدہ بر فائز حکیم مدیہ اعلیٰ خان
نائب نواب موصوف رسیده بسقاوش و سے بست روپیہ ماہوار از سرکار نواب
سے یافت بعد وفات سعادت علی خان پسرش غازی الدین حیدر ثانیاً اور ا
پر عمدہ مذکور منسوب کرو تعلیقات حاشیہ ناہد بر شرح تہذیب منطوق و حاشیہ بر
وہم شش باز فہ از تصانیف اوست و بدرس اشتغال داشت در عصر خود نامی بر آورد و
قوسے بندست او تحصیل علوم کردہ و جمعی از فیض ادا کیا گشتہ

حرف العین المملکت

ملا عالم کا بلی عادت مخلص ملائی شیریں ادائی خوش طبعی معذون حرکاتی بود زمان گشت
و غیر آن غنایے گشت کہ از خندہ ہلاک باستی شد از بیاض خود تقریب در بحث شرح
مقاصد لوستہ و اشعاری کردہ کہ این عبارت از کتاب قصد است کہ از جملہ مصنفات
کاتب است و همچنین تمجید و مقابل شرح تحریر دیک و حاشیہ بر مطول شوشہ
و گفتہ کہ این تقریر نقل از کتاب طول است کہ در برابر مطول و اطول است و تا یہ در
شرح حال مشایخ ہند بنام فوئح الاولایہ لوستہ متصل الجرس سولۃ العقل
بجراجم و عوالم الآثار ہم از تالیف اوست بسال ہصد و نو و دو و ہجری وفات یافت
ہو لوی عالم علی مراد آبادی ابن سید کفایت علی ابن سید فتح علی ساکن قصبہ نگینہ
ضلع بجنور دار و مراد آباد عالم و حافظ و طبیب و قاری بود و در خدمت اساتذہ ذیل تلمذ
یافتہ مولوے فرید الدین سہارن پوری ملا عفران رام پوری حافظ شہرانی رام پوری
مولوے محمد رام پوری مفتی شہرت الدین رام پوری مولانا ملک علی نانوتوی
مولانا محمد اسحاق دہلوی حکیم نصر اللہ خان تلمیذ حکیم شریف خان دہلوی حکیم
غلام حیدر خان دہلوی مولوے فاضل علی نگینوی مولوے نور علی نگینوی رسالہ
فضائل صیام و رسالہ فضائل رسول مقبول صلعم و رسالہ قراءت صنادید و رسالہ
تقدیر و شرح حنا بطہ شرح تہذیب یزدی از تصانیف مشہورہ دی اند تا بیخ بستم

رمضان المبارک روزِ پنجشنبہ ماہِینِ عصر و مغرب سالِ دوادودہ صد و نو و پنج ہجری بمصر شہت
و ہفت سالگی رحلت فرمود بکس جنان باد مسکن بادہ تارخ خوش یافتہ اند
حافظ عبد اللہ اعظم گدھی ساکن قصبہ موضع اعظم گدھ مؤلف رسالہ تسہیل القرائض
و غیرہ کہ باوصاف حبیبی آراستہ و بفضائل کسی پیراستہ است اکثر کتب درسیہ از فاضل
حدوث مولوی محمد فاروق عباسی چریاکوٹی خواندہ و بعض کتب حدیث از مولوی نذیر حسین
محدث تزیل ذہلی سماعت خود و مدائے بدر سے چشمہ رحمت غازی پور بدر لیس بسر بردہ
و بعد با طلبہ علوم را افادہ داد و گریو جیسہ عصیت سلک قشربان حدیث از پایہ خویش
اغطا پذیرفتہ سلمہ اللہ تعالیٰ

شیخ عبد اللہ تلبیسی ابن شیخ اکبر عثمانی تلبیسی دسے تاج العلماء سراج الفضل و یگانہ عصر
در معقول و مقول دیکتائے دہر و فرغ و حصول بود مدائے بطن خود قصبہ تلبیسہ مضاف
ملتان بدریں دافادہ طلبہ اشتغال داشت ہنگام خرابی ملتان بعد سلطان سکندر
لوی مدائے آمدہ رخت اقامت انداخت و علم معقول را در ان دیار روان داد
قبل اذان بنیہ را شرح شمسید و شرح صحائف از علم منطق و کلام در ہند شایع نمود
سے گویند زیادہ از چہل عالم مخیر و متبحر از پاسے دامن شیخ عبد اللہ مثل میان لادن
جمال خان دہلوی و میان شیخ پودے و میران سید جمال بدایونی و غیرہ برخاستہ
اند چون سلطان سکندر بوقت درس پیش شیخ عبد اللہ سے آمد بتقریب انکہ سہاد اخلل بد
سبق طلبہ افتد نہان در گوشہ مجلس آہستہ نشست و بعد از فراغ درس سلام علیک
گفتہ با یکدیگر محبت سے داشتند بد کج المیزان شرح میزان منطق از تصانیف ادبست
وفات دے در سال بست و دوم صدی دہم بود اولنگ لیم الدرجات العلی تارخ
رحلتش یافتہ اند

آخوند عبد اللہ کشمیری ابن خواجہ محمد فاضل گوہر گووی شاگرد ملا محمد عمن دامان اللہ
شیخ الاسلام از فحول علمائے کشمیر و مرید و خلیفہ قاضی شاہ بود سیر و سیاحت پشاور و
لاہور کردہ بہ منصب افتاے کشمیر سر بلندی یافت بالاخر تارک شدہ بعبادت الہی

مشتغل گشت بابا محمد عثمان و بابا عبد اللہ و ملا عبد المؤمن و میر علی الدین قادرے و قاضی
محمد حسین و ملا ذوالدین و توام الدین محمد مفتی علمائے کشمیر از تلامذہ دیند و در منتصف شوال
سال یازدہ صد و ہفتاد و یک ہجری وفات یافت

شیخ عبد اللہ مدنی اود شیخ رحمت اللہ مدنی سندی دو عزیز بودند از فقہائے صوفیہ
از مدینہ مطہرہ بدین دیار تشریف آورده افادہ علم حدیث نبوی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نموده
طلبہ این دیار ایشان را شیخین مے گفتند حاجہ عبد الشہید عبد الکی سح مے فرمودند کہ این
شیخین یاد ازان شیخین مے دهند کہ ابو بکر صدیق و عمر فاروق با شہد رضی اللہ عنہما
بر کرام آیتہ در علم و عمل و تقوی و ورع بودند نظیر ایشان ازان مقامات شریفہ بدین دیار
کس نیامده ایشان از یاران خاص و خلفائے شیخ علی متقی بودند بعضے حکام کہ از جانب
سلطان روم بکہ معظمہ مے آمدند و بہ شیخ اقتقاد و بندگی بسیار داشتند شیخ از برای
اکثر اصحاب و خدام و فقہائے خود و نلیفہ از ایشان مے گرفتند الا ایشان را و بندگی شیخ عبد الوہاب
را زیرا کہ وجہ این مال خانے از شہبہ نبود والد شیخ رحمۃ اللہ علیہ قاضی عبد اللہ
از ولایت سند در بعضے حوادث روزگار بقصد زیارت سید کائنات صلے اللہ
علیہ وآلہ وسلم و وطن مدان مقامات با برکات با جمعی کثیر از فرزندان و اہل و عیال
برآمدہ چند گاہ در احمد آباد اقامت نموده با شیخ علی متقی صحبت داشت و بعد از وصول
بمقامات شریفہ در مدینہ منورہ توطن فرمود و در اندک مدت در گذشت و این شیخ
عبد اللہ یار و صاحب قاضی عبد اللہ بود و نشود تمام ایشان در مدینہ منورہ بود و سالہا
در ان مقامات شریفہ ہر رس و عبادت گذرانیدہ بجمت بعضے حوادث و بلوا عث
در حدود سن سبع و سبعین و تسعماتہ درین دیار آمدند بعد از عود چند گاہ در احمد آباد
کہ حکم وطن اصلی ایشان داشت اقامت نمودند و در احسہ ہر دو بزرگ تفاوت چند
سال در عین رض کہ قوت حس و حرکت مفقود بود از احمد آباد برآمدہ غریمت آن مقامات
شریفہ نموده برآمدند و تا وصول بکہ معظمہ فرجیت یافتہ عنقریب بہار بقار حلت
فرمودند رحمۃ اللہ علیہما

سید عبد اللہ لاہوری ابن سید عبد الخالق بھاکری از سادات عظام و مشائخ کرام
سلسلہ قادریہ جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود تمام عمر شریف خود و تعلیم و تدریس فقہ و حدیث و
تفسیر بسر بردہ و سائلی را از در فیض مظهر خود و نکرده در سال نہصد و چهل و سہ ہجری رحلت
فرمودہ بلاہور و در جوارہ رزار سید جان محمد مدفون گشت

امام عبد اللہ سلطان پوری از قوم انصار آبائے اور سلطان پور سکونت اختیار
کرده بودند از قول علمائے زمان و یگانہ دوران بود خصوصاً در علم فقہ و تعلیمات گوی سبقت
بر بردہ در عربیت و اصول و فقہ و تاریخ و سایر تعلیمات تصانیف لائقہ و
رائفہ دارد از آن جمله کتاب عصمت الانبیاء و شرح شہائل النبی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم مشہور انداز ہمایون بادشاہ
بر عقدہ ام المملک و شیخ الاسلام مخاطب شدہ در ترویج شریعت غرہ ہمیشہ سعی بلوغی نمود
سنی تعصب بود تا اینکه در قرآئت روضۃ الاحباب را میگفت کہ امیر جمال الدین محمد طحطاوی
درین باب مولوی عبد القادر بدایونی با او مکالمہ کرده کہ تفصیلش در نقب التواریخ مذکور
است ملا موصوف در عقدہ اکبر شاہ آن چنان تمول شد کہ بعد فتنش سہ کردار خانہ او بر آمدہ
و سہ ہجری و کالت دیوان خانہ عالی سرفراز بود در سال نہصد و نو ہجری وقت انصراف
از مکہ منظمہ صاحب آباد گجرات رحلت کرد سلطان پور و مضائق لاہور است

مولوی عبد اللہ سندیلے ابن سید زین العابدین محمد دوم زادہ قصبہ سندیلے شاگرد مولوی
محمد سندیلے و میر شاہ عبد الباقی سیفی بود و اجازت خاندان چشت از شاہ قدرت اللہ
محمد علی سیفی پوری حاصل فرمودہ در علوم ظاہری و باطنی مہارت کامل داشت بر وزن ہجرت
بعد از عصر و بروز جمعہ و وقت نماز جمعہ حالت مجذوبانہ بروی طاری مے شد سوے
این دور و در بقیہ ایام سالکانہ بسری بر و فرازش در مقابر بلخ امر برہ قصبہ سندیلے است
عبد اللہ شطاری ابن شیخ بہلول سندیلے دانشمند متصوف صاحب تصانیف
اریق بود کتاب سراج السالکین فی انیس المسافرن و اسرار الدعوات و کنز الاسرار و مشکال الشطار
و شرح رسالہ خوشیہ و غیرہ از تصانیف اوست واقع بہست و سوم حمادی الاول سن ہزار
دوم ہجری در بلخہ اگرہ رحلت فرمود رضی اللہ عنہ

شیخ عبد اللہ بدایونی از نواحی سامانہ کہ مسکن آبا و اجداد و سہ بود بجانب دہلی سفر اختیار
 کردہ بقرات قرآن و طلب علم مشغول شد بالآخر جمعی از علماء سہ نامدار و مشہور کبار را در یافتہ
 از غول دانشمندان ہمدگشت دست ارادت بشیخ عبد الباقی چشتی بدایونی روح القدس دادہ
 و نیز بخدمت شیخ صفی قدس سرہ پیوستہ بتکمیل رسیدہ و نعمت علم ظاہر از اکثر مشفقہ ایان وقت
 غنیش یافت خصوصاً از شیخ لادن دہلوی و سید جلال بدایونی و بعد وفات سید جلال
 قائم مقام او شدہ سہا را در بدایون مدرس افتادہ فرمودہ شیلہ از دانشمندان نامی از دامن ادب و خفا
 و بروش سلفت اشیای ضروری و ما یحتاج از بازار خانہ خود برداشتہ سہ آورد و در اثنا کی
 راہ ہمارہ طلبہ را سبق نیز سہ فرمود ہر چند طلبہ منع تصدیع سہ نمودند و می گفتند کہ این خدمت
 بایان بجا آیم قبول نمی داشت و با وجہ اجازت از بزرگواران معتمد شیخی و مریدی ہندو بلکہ
 از حرز تمام ازان وادی داشت ملا عبد القادر بدایونی شیخ صحیفہ در علوم کلام تحقیق و علم
 اصول فقہ بخدمت سہ استفادہ نمودہ سہ در تفسیر التواریخ سہ نویسد کہ مسترشدان
 احکامات دقیق می آوردند ہرگز ندیدیم کہ او را در افتادہ و افتادہ و اصل آن با حاث شریف و کفایت
 خاصہ احتیاج بطلانہ کتب افتادہ باشند از آنکہ جمیع نظریات پیش او بر می بود و نہ بالجملہ تاسن
 نو سالگی زندہ بود تا سہ وفاتش بہا سہ نظر مولف فرسید

مولوی حافظ عبد اللہ بلگرامی ہنسی در سہب قادری مشرب ابن سید آل احمد دہلی
 بلگرامی بتاریخ بست و یکم جمادی الاول سال دوازده صد و چهل و ہشت ہجری بقصبہ بلگرام لاڈ
 یافتہ سلسلہ نسبش بحضرت زید بن زین العابدین بن سیدنا حسین بن سیدنا علی کہم اللہ
 وجہہ سہ پیوند و پیچھے بزدگانیش از مدینہ منورہ بشہر واسط آمدہ رغبت اقامت انداختہ
 و از اولاد اجدادش سید محمد صفری در سال ششصد و چہار و ہجری بقصبہ بلگرام کہ سابقہ لدان
 نامش سرسہ گردہ آمدہ شوطن گشت و از و چند قبائل متفرع و شعب شدند از انجملہ پنج ہوتا
 یعنی اولاد برادران پنجگانہ اند بہمان قبیلہ پنج ہوتا صاحب ترجمہ نسب است بالجملہ مولوی
 عبد اللہ بھر دوازده سالگی بعد ختم قرآن مجید و کتب مروجہ فارسی از وطن خود ہجرا ہی والد ماجد و
 خال خود سید فرزند حسین عرف کہو بسہ میان بکاپور آمدہ تحصیل کتب عربیہ مصروف شدہ

و ضمن آن در حفظ قرآن مجید فراغت یافت کتب مرث و نحو و مقدمات منطق بخدمت بعض
 ملائمه جناب مولانا محمد سلامت الله بدایونی کانپوری خوانده بدهه اقطبی تا شرح مسلم حمدا الله
 خاص بخدمت معز الیه الکتاب نموده و بقیه کتب منطق و فلسفه و قصائد عربیه بخدمت
 مولانا فضل حق خیر آبادی بمقام رامپور و کمشنر استفاده کرده و آن بعد دیگر کتب درسیه فقه و حدیث
 و تفسیر و غیره بریاست او را از مولوی نور الحسن کاندھلی که در عقولات تلمیذ مولانا فضل حق
 خیر آبادی و در حدیث شاگرد مولانا محمد اسماعیل دہلوی بودند با تمام رسانیده بکانپور معادوت
 نموده باز بخدمت مولانا محمد سلامت الله مرحوم بمقام وی شریف خوانده بگاه شوال سال دوازده
 صد و هفتاد و ششش هجری سند فراغ حاصل فرمود و نیز از سید احمد و حلان مفتی شائعیه و مدرک
 مسجد بیت الله الحرم سند فقه و حدیث و تفسیر یافته و بخدمت حافظ عبد الغفر دہلوی خلیفہ سید شاہ
 آل محمد رابرونی عرف ابی محمد میان صاحب بسلسلہ قادریہ شریف بیعت شده دست خلافت یافت
 بمصنوب مدنی مدرسه عربیہ بنارس در سرکار انگریزی عوامتیا داشت تصانیف را لفظی یادگار
 گشته بتاریخ یکم رمضان روز یکشنبه سال سیزده صد و پنجاه و پنج هجری از دار فانی بعالم جاود است
 رحلت فرمود شاعری تاریخ و نقش چنین یافته قطعه نکو سیرت جو عبد الله حافظه سوی ملک تھا
 تا گاه رفتہ به سال رحلتش باقی نداد و بیعت پاک عهد الله رفتہ تصانیف فقه سالہ عین الانوار
 فی کشف الاحناف و در بیان اطاعت و محالہ ادویہ در جرئت شطرنج و تخیفہ و غیرہ حاشیہ ہدایہ
 از کتاب البیورع تا کتاب الشفہ بہ تحفہ علیہ حاشیہ ہدیہ سعیدیہ در علم حکمت طبعی بہ فیض فارسی
 در قواعد فارسی بہ تشریح الفوخری و قواعد نحو بزبان اردو کہ در حلقہ آن از سرکار انگریزی و کلمہ
 روپیہ عطا شدہ فیض الصوف قواعد صرف عربی بزبان اردو بہ دفتر عصمت تذکرہ دنان
 شاعرات بہ تشریح الانشاد شاہ نظم شرح گلستہ دانش و حل غوامض مترج اشعار اردو
 علامہ آن رسائل بفرقتہ و بابہ و قصاید و مکاتیب عربیہ و قطعات توارخ عربیہ و

فارسی از انبیا و انبیا و یادگار اند

مولوی عبد الله اعلیٰ فرنگی علیٰ خلف اکبر ملا عبد الله علیٰ بحر العلوم بن ملا نظام الدین بن ملا
 قطب الدین الشہید السہالوی تحصیل کتب درسیہ بخدمت پدر بزرگوار خود نموده چند سے

اشتغال بتدریس داشت در مدراس بیمار شد که یاس از حیات او دواد از دود خود خصیت
وطن خواست هر چند والد ماجدشان بالغ شد که درین بیماری مسافت بعید و چگونگی خواهد
از اراده خود باز نه آمد رخصت شده رفاه کهنه گوید و در اثنای راه در سال دوازده صد
هفت هجری وفات یافت یا نه شاعری تاریخ فوئش چنین گفته **ه** زین جهان رفت چو عبدالاعلی
یافت در خلد مقام اعلیٰ بست و ششم زده شعبان بود در صلت از عالم اجسام نموده گفت
تاریخ وفاتش رضوان بگوید اگر آنگاه خود بچنان:

مولوی عبدالاعلیٰ بنارسی ابن حاجی شاه کریم الله الصدیق نقشبندی از نواح غازیوپور
زمانیه آمده در بنارس سکونت پذیر شد صاحب ترجمه علیه الرحمه بسال دوازده صد و چهار هجری
ولادت یافته معلوم ظاهره استعاره از والد ماجد خود و نیز علمای عصر تحصیل فرموده فائق الاقران
گشت و علم باطن از والد خود شاه کریم الله تعلیم و متقین یافته بدرس واقاده طلبه شغل قانع و
صاحب دبیع و تقوی بود کتاب هدایه المسلمین و تهذیب المنطق منظوم فارسی و غیره از تصانیف
وی یادگار اند بمقام بنارس در مدرسه موسوم به جی نرائن کلج بعد از مدرس اول عربی ممتاز بود
از آن مستغنی شده عبادت الهی اوقات شریفش صرف می نمود که در سال دوازده صد
هفتاد و چهار هجری بامر هفتاد سالگی ازین جهان فانی بعالم جادوانی شتافت و قاطعان بلخ
شاهزادگان بنارس مدنون گردید روح الله روح الله

سید عبدالاول در پیلوری بن علاء الحسینی آقا داد از زید پور بوده اند که قصه اسیست
از معنایات جو پور بعد از آن بولایت دکن رفتند و لاوتش بعد از آن جاشد و همانجا تحصیل
علوم نمود اداوت به بعضی ادا و لا و سید محمد گیسو در از داشت جامع جمیع علوم عقلی و نقلی در سنی و
حقیقی بود در اکثر علوم تصنیفات دارد فیض الهادی شرح صحیح بخاری رساله فرائض منظوم رساله
فارسی در تحقیق نفس منتخب کتاب سفر السعاده از تصانیف و سکه مشهور اند و علاوه آن
بر اکثر کتب حاشی و تشریحات و تعلیقات داد و در آخر عمر بطلب خانان محمد میر خان بدلی آمده
در سال نصد و شصت و شصت هجری بر حجت حق پیوست

خواجہ عبدالباقی باقی بابت و بلوی نقشبندی امام وقت و مقتدای زمانه جامع کمال

ظاهر و باطن را هر دو متقی متصف بخصائل حمیده مخزن سجایای پسندیده بود و در احوال از کمال سیرت و
 قدم آورده و بعد تحصیل علوم فقه و حدیث و تفسیر و غیره دست ارادت بخواجه محمد انکلی خلیفه خواجه
 درویش محمد داده مرید وی شد و بعد تکمیل کمالات باطن خرقه خلافت یافته رونق افروز و بی گشت
 و بدرس و تلقین خلایق بسر سر بر روی رحمت الله علیه نهایت کم گو و کم خور و کم خواب بود و بعد از
 عشا تا نماز تجرد روانه و در مرتبه قرآن شریف ختم نمودی از اجله خلفائے دی مولانا شیخ احمد
 سر بهی عجد و الهت ثانی است بست و پنجم جمادی الاخری سال یک هزار و دوازده هجری بهی رحلت
 فرموده متصل قدم رسول به محله کشک گیران مدفون شد

مولوی عبد الباسط بن مولوی ستر علی قنوجی در حدیث و تفسیر و اصول و فروع
 یطبی داشت تفسیر ذوالفقار خانی نے نوشت کہ قبل از اتمام تفسیر عمرش در سال دوازده صد و
 بست و سه هجری تمام شد بجز آن رحمت حق پیوست غفر الله له رساله عجیب البیان فی
 علوم القرآن ہم از تصنیفات اوست

مولوی عبد الباسط فرنگی محلی ابن مولوی عبدالرزاق بن مولوی جمال الدین احمد کاتب
 در سیه خدمت والد فرزند خوانده فارغ تحصیل گشته حفظ قرآن مجید نمود جوان صالح و عالم بود و سلسلہ
 بہت مولوی عبداللہی داشته بسرکار نواب نظام حیدر آباد بشارت و چهار صد و بیست و یک ملازم شد و
 بتاریخ بست و دوم فرخ سال و دوازده صد و نو و پنج هجری و عین شہاب بہ گلگشت
 رفتن خرامید رحمہ الله تعالی

مولوی عبد الجبار فرنگی محلی ابن مولوی محمد نافع بن مولانا عبد العلی بجا علوم تحصیل
 کتب در سیه نموده و کتب بسیار معاشی صورت درس بطور مرتبہ بہ حیدر آباد کن فرستہ
 در اینجا بتاریخ بست و دوم شوال دوازده صد و ہفتاد و دو ہجری وفات یافته بہ پہلوئے
 قبر مولوی محمد نفع منقر مدفون شد

مولوی شیخ عبد الحلیل سندیلی ابن حافظ دانش علی بن اشارت علی بجا و دیگر سال
 دوازده صد و ہفتاد و دو ہجری متولد شد و الا قرآن مجید حفظ کرد مختصرات معرفت و نحو و حدیث
 والد ماجد خود گذرانیدہ خدمت مولوی حافظ شوکت علی سندیلی و مولوی سید محمد علی

دو کوہی و مولوی محمد کمال عظیم آبادی و مولوی حکیم عبدالحمید عظیم آبادی و مولوی مقیم الدین ساکن
کوٹ محمد متعلقہ دیرہ اسماعیل خان و حکیم عبدالعلی لکھنوی تکمیل علوم درسیہ نموده فی الحال مدرس
مدرسہ شوکت الاسلام سندیلہ انداز ایام تحصیل تا انوقت اشتغال بتدریس طلبہ دار مدرسہ سالہ
ہدایۃ الکبریٰ لا متعال الدوا من درجہ الی الاخری و در سالہ البرق الحافظت فی علوم النبض و
المعارف و در سالہ اشہاب الثاقب علی منکری ردیۃ اللہ الواجب التالیف و سے انہم
سلمہ اللہ تعالیٰ۔ و کوہی نسبت بہ دو کہ و آن قصہ ایست از مضافات جائید شوکت الاسلام
مدرسہ ایست کہ آنرا مولوی حافظ محمد شوکت علی رئیس سندیلہ سندیلہ ہمارہ نموده در کثیر ہمداد
اساتذہ و طلبہ صرف سے فرمایہ مرزا اللہ خیر

سید عبد الجلیل بلگرامی ابن سید احمد حسینی و پہلی ولادتش بتاریخ سیزدہم شوال سن یکہزار
و ہشتاد و یک ہجری و بلگرام وقوع یافتہ اخذ علوم عقلی و نقلی از مولانا غلام نقشبند لکھنوی کردہ
فائق الامثال و الاقران گردید و سند حدیث از سید مبارک محدث بلگرامی شاگرد شیخ نور الحق
حاصل نموده و تفسیر و حدیث و تاریخ و لغت و ادب و شعر گوئی سہل و پڑھان عربی و فارسی
و ترکی و ہندی طلاقتی وافر داشت و ہرزہائی تصنیفی رشتی و تالیفی انبغی از یادگار نامہ از محمد
اورنگ زیب تازمان فرخ سیرا شاہان دہلی مجددہ بخشگری و سوغ نگاری باغ از تمام بسودہ
ہر گاہ در سن یادہ صد و یازدہ ہجری اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ قلعہ ستارہ فتح نمود و میر عبد الجلیل
و یک شب یازدہ قطعہ تواریخ آن فتح نظم نموده رسالہ موسومہ گلزار فتح شاہ ہند و طوی نامہ
فیروزی شاہ عالمگیر ترتیب دادہ و بحضور شاہ گذرا یندہ مورد الطاف خسروانہ شد و طرفہ اینکہ
انہم دو نام رسالہ مذکور تاریخ فتح قلعہ ستارہ بر سے آید و قطعہ تاریخ ازان رسالہ کہ بطر استنباط
گفتہ است بنا بر تزیینت ناظرین حوالہ قلم می شوند قطعہ تاریخ و عربی لما توجہ سلطان الانام
الی رب السموات فی تائید اسلام و اقرہا ماہ فی اصل خضرہ بود یا قادر اقلح الکمام و نصاریں
افتتاح الامم مفتحا و حصنا ملن عبد و التجار اصنام و نظرت فی الغات و بی الرجۃ و من
روی ابہامہ من غیر ابہام و وجہ تمن لعام الفتح حینئذ و رقیما علی ستہ من در ابہام و اللہ تلک
یہ بیضا و قد ترعت و لنا ظہرین فی المعجز السامی و ہذا الہدیع من التاریخ الثانیہ و عبد الجلیل

بتائیدات الامام فی الیضایفارسی جوشه ایام زیر خضر آرد و بزرگم در شماره بقتلاع
کفر شد مفتوح فی الحال بترتیب او عدد شد پاره پاره بزنگشتان شهر بر ایام بزرگوار الف کرم
شماره ببعینه بود شکل سال هجری با پی تاریخ نیز شماره بچین تاریخ گفتن اختر بیست باشد و جلیل
این آشکاره بید جلیل القدر مذکور الصدر شب شنبه تاریخ بیست و سوم بیع الاخر سال یازده
صدوسی و هشت هجری در بلده شاهجهان آباد رحلت فرموده بمقام بگرام بطن خود مدفون گردید
نور القدر صیغه تسبیح غلام علی آزاد حسان الله در آیه کریمه للذین احسنوا الحسنی و زیاده تاریخ فوتش یافته
مولوی عبدالحق رامپوری خلعت ملا محمد عمران رام پوری شاگرد والد خود بود در سال فاته
صد و نود و دو و هجری بمک و کن رحلت کرد

شیخ عبدالحق دهلوی ابن سیف الدین بن سعد افشین الزک الدهلوی بخاری کنیت او
ابو احمد بود یکی از اجدادش از بخارا آمده بدلی سکونت پذیر شد وی رحمة الله علیه بمه محرم سال
نصد و پنجاه هشت هجری ولادت یافته تاریخ ولادت او شیخ اولیا است و از پدر و مشهور کرامت
بطاعت حق و طلب علم بیست و نوبت بلورع اکثر علوم دینی فراگرفت و بهر بیست و دو سالگی با فضل
و کمالات فراغ حاصل نموده قرآن شریف حفظ کرد با کمال فقیه و محدث بقیه السلف و توحه خلف
جامع علوم ظاهر و باطن بود علم حدیث بر مفسر هندوستان از و شیوع یافته ویرا قبولیت خدا دار
حاصل بود که فردوس از افراد و دانش پژوهان داد پسند با انکارش لب نکشاده وی در عنفوان شباب
بچهرین شریفین توجه شده و در آن زمان و یار بر اوار با علما و مشایخ وقت خصوصاً شیخ عبدالوهاب
متقی خایفه و جانشین شیخ علی متقی صحبت و داشته تکمیل فن حدیث را بدرجا علی رسانید و بابرکات فواید
مراجعت بطن مالوف فرموده بشر علوم و افاده خلایق شتغل گشت می گویند که تصنیفاتش
خود و کلام از صد تنجا و زان که فی زمانه باعث فخر علما و دستور العمل او شایان هستند چون طبع
موزون داشت در شعر تخصص حقیقی کرد اشعارش بشمار بیات تقریباً پنج لک میرسد مرید سید
موسی قادری بسلسله قادریه بود در اوائل با شیخ احمد سرهنی مجدد الف ثانی خلافت داشت و گویا
اخیر از خیال خود باز آمده تصنیف برداشت و فائش در سال یک هزار و پنجاه و دو هجری در دهلوی
بظهور آمده در قدش بمقره قطب صاحب بر کنار جوش شمس است بزار و تیر کسبه تاریخ فوت او

درخراطلا یا نتہ از تصانیفہ الشہیرۃ لمعات شرح علی مشکوٰۃ فی اثنتہ اللمعات شرح فاری
 مشکوٰۃ فی شرح سفر السعادت فی شرح فتوح اقصیٰ فی شرح النبوة فی شرح ہما والرجال بخاری فی
 اخبار الاخیار فی جذب القلوب فی زبدۃ الآثار فی جامع البکات فی مرجع الحرج فی زاد المتقین فی فتح المنان
 فی مناقب النعمان فی ما ثبت بالسنۃ بحلیہ سید المرسلین فی جہل رسالہ
 مولوی عبد الحق بناسی ابن مولوی فضل اللہ باشندہ تصنیف ترقی مصنفات لکنو متوطن
 بناس کہ نسب دے محضرت عثمان ابن عفان سے پیوند در سال دوازدہ صد و شش ہجری
 ولادت یافتہ چنانچہ ازلفظ فضل رسول تاریخ ولادت برمی آید چون از ایام صبی شوق حدیث خوانی
 و دل حق منزل اور عتقہ لودند بنابر ان رشتہ سفر و داشتہ کہ دست بہ تجسس و تحقیق آن علم
 شریف بستہ بدہلی رفت و پیش مولانا عبد القادر یا مولوی محمد اسماعیل شہید دہلوی ہم سبق گشت
 زان بعد بشہر صنعا ملک شین رسیدہ از قاضی محمد بن علی ان الشیخ کان فی سند قرآن و حدیث کہ تعلم آن
 احناف الا کاہنی استاد الفقارست حاصل کردہ مشارالہ اشغال و قرآن گردید کہ دی ہفت
 رجب بیت اللہ کردہ یکے از ان ہجری سید احمد ہای بریلوی و مولوی محمد اسماعیل دہلوی بود و ریح اخیر بقام
 یہی سال دوازدہ صد و شش و شش ہجری بمقتضای سادہ سالی رحلت فرمودہ و در مسجد کبیرہ مدفون شد
 کہ ازلفظ فضل رسول تاریخ فوت دے برمی آید فلک فضل اللہ یوتیہ من انشاء و دی تارک تقلید بود
 از تصانیف آداب الدرافرید فی المنع عن تقلید شہرست و سواہ الحرائق تصنیف مولانا ترب علی صاحب
 الکنوی از نام مولوی عبد القادر سیدی در مدینہ الدرافریدست مولوی جلال الدین احمد
 بناسی مدرس اول گورنمنٹ کالج بناس فی مولوی حمید الدین احمد مدرس کلج مذکور آثار شدہ ثلاثہ و ہند
 مولوی عبد الحق خیر آبادی شاگرد پدر خود مولوی فضل حق خیر آبادی جلوس تقلید کردہ اشغال
 خود بہرہار رئیس رامپور معز زانہ برمی برد از تصانیف شان حاشیہ غلام محنی و تسمیل الکافیہ و شرح
 رباعیہ الحکمۃ و جامعہ عالیہ شرح میرزا بدایہ عامہ مطبعہ و شائع اندلسہ لندہ و قیام
 ملا عبد الحکیم سیالکوٹی علامہ زمان سراند قرآن خود شاگرد رشید مولانا کمال الدین کشمیری خواہر شاہ
 حنفیت علامہ ربانی شیخ احمد سرہندی مجدد اہل سنت ثانی قدس سرہ بود و محضرت مجدد و عتقیہ
 رابع و ہشت و حضرت مجدد اور آفتاب پنجاب بیگمفت در عہد بہار علی ابن اکبر شاہ دریا گورنٹ مسکن خود

بدریس علوم افتاده میداد هرگاه شاه جهان زن جهانگیر سریر آرای سلطنت گردید وصیت و س
 به قدر دلی غلام و فضلا اقطار عالم را گرفت ملامت و صفت باستانه سلطنت علیار سپیده بیا فتنای انعام
 و اکرام مهابات حاصل کرد شاه جهان ملا را دو مرتبه در ترازو با تکره بنجیده بدو بخشید که هر مرتبه
 شش هزار روپیه و نیش برآند و علاوه آن چند دیهات مرفوع اعظم اور اعطا فرمود ملا تمام عمر
 خود بدریس و تصانیف بسربرد مشهور است که یک لک روپیه ماهواری از سلطان وقت پیش
 تا اینکه تاریخ شانزدهم ربیع الاول سال هزار و شصت و هفت هجری جهان بخت تسلیم کرده در سیاه
 مدفون شد تفسیر تصانیف او کتب ذیل مشهور اند: حاشیه تفسیر ریاضی و بی کلمه حاشیه عبید
 بر فرائد حنیفیه به ترجمه فارسی غنیة الطالبین به حاشیه مقدمات اربعه تلویح به حاشیه مطول
 حاشیه شرح مواقف به حاشیه شرح عقائد کفایانی به حاشیه شرح عقائد روانی به حاشیه بحاشیه خیالی
 حاشیه شرح شمسیه به حاشیه شرح مطالع بالدر الشیخیه فی اثبات الواجب تعالی به حاشیه برهانش
 شرح حکمة العین به حاشیه برهانش به اثبات الحکمة محمدیه به حاشیه برهانش مراح الارواح
 مولوی عبدالحکیم لکهنوی ابن مولوی جلدیب بن بحر العالم مولانا عبدالحی بن ملا نظام الدین بن
 قطب الدین سہاوی تکمیل کتب درسیه مختصرات و متوسطات از الدخود مولوی عبدالرشید مولوی
 دایم و مطولات از مولوی نورالحق مرحوم نموده شش روز بدریس مصروف بود و صلح و تقوی
 شعار و ثار خود گردانیده شش بیداری و یاد آئی می گذرانید و هر گاه همت خود بخدمت طلبه علوم
 معطوف داشت و در تاندی بمسافران بیدار الوطن مشارالیه بود و آنحضرت که ذات ستوده صفاتش
 جامع ظاهر و باطن بود و وصیت از شاه نجابت الله کرد سوی داشت هر طور و در سال دوازده
 صد و شصت و چهار هجری به لکهنوبره یاب بختش بنده بغایت خلیق و مسافر نواز یافت بست
 چهارم صفر و پنجین سال دوازده صد و شصت و هشت هجری جهان بخت تسلیم نموده فقره دان موت
 الا علم موت العالم باو تاریخ وفاتش یافته اند و عقب خود گذاشته یکی مولوی عبدالحکیم دوم
 مولوی محمد نعیم هر دو عالم و برجاده آبا می مستقیم اند شرح کافی زبان فارسی به تفسیر اسم الله
 فارسی به ترجمه فارسیه و قانون اخلاق به حاشیه شرح سلم مولوی محمد الله شرح دائر الاصول الی
 علم الاصول به شرح جلدین آخرین هدایه به شرح چهل کاف در فارسی به شرح رساله نظامیه

در بیان و منور رسول مقبول صلعم و مجرود علم مروت و زبدة النور و حاشیه تفسیر پنهان و بی شرح
رسائل الامکان و حاشیه بر حاشیه زاید بر شرح تندیب ملا جلال الدین و وفائی و حاشیه بر حاشیه
کمالیه شرح عقائد جلالی و جدول الصوف فارسی و جدول النور فارسی از تصانیف مالیه او یادگار
اند قدس الله روحه الاقدس

مولوی عبدالحکیم فرنگی محلی ابن مولوی امین الله بن مولوی محمد اکبر بن مفتی احمد ابوالرحمن
مفتی محمد یعقوب بن ملا عبد الغفر بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین الشهید السهالوسی بیان دهم
شعبان سال دوازده صد و سی و نه بمقام کهنه و متولد شده و بعد سه سالگی باز حفظ قرآن مجید فراغت یافته
بر تفصیل علوم درسیه که محبت بخت و بخدمت والد ماجد خود مولوی محمد امین الله و مفتی قلمور الله
و مفتی محمد اصغر و مولوی نعمت الله و مفتی محمد یوسف علمای فرنگی محلی بمر شش و ده سالگی ادا کتس
علوم درسیه متداوله خاندان قطبیه شهیدیه فراغ حاصل کرده و دانشمند بمر جامع علوم عقلی و نقلی
ساوی فنون فرعی و اصلی گشته و سکه آرای درس و افتاده گوید و بسال دوازده صد و شصت
هجری بشهر یاندا مضاف بود بدیل کهنه رفته رئیس آنجا نواب و ذوالفقار بهادر که قدر دان علمای و فضلا
بود با عز و اکرامش پیش آمده وی را مدرس مدرسه خود گردانید و مدتی بران کار مامور مانده و بطن خود
کهنه و فایس آمده یکسال در وطن مالوت متوقف شده بشهر چنوپور قدم آورده حاجی امام بخش
مروم که یک از روسای نو دولت آن شهر بود و کمال قدر دانی پیش آمده مدرسه امامیه خفیه که خود
بانی آن مدرسه بود وی را مدرس مقرر کرد که عالمی از علم دین و دانا بقدر بهره اند و زکشت و دانه
سال بهان منصب معز بوده بسال دوازده صد و هفتاد و شش هجری بطن مراجعت کرده
دست بیعت بدست مولوی عبدالوالی قادری فرنگی محلی داده در سن هفتاد و هفت هجری
بعد صدی دوازدهم بحیدرآباد دکن تشریف برده سید تراب علی خان سالار جنگ دارالمقام آن
مرکزوم که متصف باوصاف حمیده کالشمس بین النجوم بود وی را مدرس مدرسه نظامیه مقرر ساخت
درین سفر بمقام ریوان که نشان راه و کنایه است آن چرخ و دودمان قطبیه غربت که در جامع الاوراق
فروع اعجاز چشمیده بود در آنوقت مولوی عبدالحی خلف الصدق شان صغیر السن قطبی حی خواند و
بسال هفتاد و نهم بعد صدی دوازدهم هجری از حیدرآباد بمحصول رخصت عازم زیارت حرمین

شریفین زادها الله تشریفاً و تعظیماً شده بخدمت علما و مشایخ آن دیار پراوار فائز گشته مستفید گردیدند از جمله
 بکرم معظمه از مولانا محمد جمال حق و از مولانا احمد بن زین و سلطان شافعی اجازت و سند علم حدیث
 و دیگر علوم معقول و منقول حاصل کرده در سن دوازده صد و هشتاد و دو هجری بزیارت طیبه علی
 صاحبها الصلوٰۃ و التحیة شرف اندوز شده از مولانا علی مدنی شیخ الدلائل سند دلائل الخیرات
 و از مولانا محمد بن محمد العرب الشافعی مدرس مسجد نبوی سند حدیث و تفسیر و غیره و از مولانا عبید
 ابن مولانا ابوسعید محمدی دهلوی نزیل مدینه منوره اجازت حدیث و تفسیر و فقه و غیره و
 از مولوی عبد الرشید بن مولانا احمد سعید محمدی دهلوی اجازت قصیده برده و
 حزب البحر یافته بالمال از فیوض و برکات حجاز در سن دوازده صد و هشتاد و دو هجری به حیدرآباد
 رفتی مراجعت بخشیده بانصرا م حکومت عدالت نظامیه مشغول گشت پس اذان بپاه جمادی الثانی
 سال هشتاد و سوم بعد صدی دوازدهم از هجرت باستحصال خصصت بوطن مالوف شریعت آورده از
 سنت نکاح خلف نمود مولوی عبدالحی مرحوم فراغت یافته در سال هشتاد و چهارم بپاه جمادی الثانی
 از کمضو رخصت سفر حیدرآباد که در حقیقت سفر آخرتش توان گفت بریست و بپاه شعبان
 سال مذکور در آن بلده رسیده بکار متعلقه خود مصروف بود که ناگاه عارضه سل و بعد بپاه صفر المظفر
 سن هشتاد و پنجم بعد صدی دوازدهم بحیثه لطیفش عارض شده بتاریخ بیست و نهم شعبان المعظم
 روز و شنبه سال مذکور طائر روح پر فتوح آواز قفس عنصری پرداز نموده بشاخصار جنان نشین
 گرفت و حسب وصیت در پائین قبر شاه یوسف قادری که از کبار اولیای دکن اند مدفون گشت
 شعر و ثبوت قطعات عدیده متضمن تاریخ رحلتش بسکال انجم کشیده اند از جمله مولوی عبد الرحمن
 صاحب گنجی چنین گفته **ع** العالم و العارف بالله تعالی به قد قالی الله محمد و ثناء به الصمت بعالم التوفیق
 یقین به قد شرف الله بقدره و تقاربه و دیگری این مصرع گفته **ع** دافقت راه خدا مولوی عبد الحکیم در
 لفظ غفره نیز تاریخ تولدش یافته اند **قصایمهم الرقیه** التحقیقات المرضیه حل حاشیه میرزا بدر سالک
 القول الاسلام حاشیه شرح مسلم ملاحسن کشف الکتمه فی حاشیه بحر العلوم القول محیط فیما تعلق
 باجعل الموفت و الیسیطه حل بمعاد فی شرح العقائد التعلیق الفاضل فی سئله الطیر المتخلل
 معین الغاضمین فی رد المفاطین الایضاحات بمبحث المختلطات کشف الاشیاه فی شرح

المسلم محمد بن عبد الجبیب فی شرح ضابطۃ التہذیب کاشف الظلمۃ فی انتظام الحکمۃ - العرفان
در منطق نظم الدرر فی سلک شوق القہر التحلیہ شرح التسویہ مؤلفہ شیخ محب اللہ اکبر آبادی -
نور الایمان فی آثار حبیب الرحمن - برکات الحرمین - ایقان والمصابیح فی صلوۃ التراويح - آلاء المارسة فی
تحقیق الدعاء - غایۃ الکلام فی بیان الحلال والحرام - غیر الکلام فی مسائل الصیام - القول الحسن
فیما یتعلق بالنوافل السنن - عمدۃ القریہ فی مسائل اللون واللباس والحرمۃ - قرالاقار حاشیہ نورالادارۃ
حاشیہ نفیسی شرح موجزہ الآتوال المارجمہ - و دیگر کتب مثل حاشیہ ہدایہ وحاشیہ بدیع المیزان حاشیہ
حاشیہ قدیمیہ تاہام ماندہ کہ اجلش در رسید عطر اللہ رود

مولوی عبد الحمید خان رام پوری ابن ملا غفران رام پوری از بادر خود ملا محمد عمران
ونیز مولوی ارشد حسین رام پوری اکثاب علوم منوہ مدرس و افتادہ طلبہ اشتغال دارو بسال
دوازده صد و نو و ہشت ہجری و قصبہ سندیلہ جیت نقای مولوی حافظ شوکت علی رئیس
سندیلہ قدم آورہ بود سلمہ اللہ تعالیٰ

مولوی عبد الحمید بدایونی ابن مولوی محمد سعید بدایونی بسال یازده صد و پنجاہ و دو ہجری
ولادت یافتہ از مولوی محمد بسیب برادر بکوان خود تحصیل علوم متداولہ منوہ شرف بیعت از
حضرت شاہ سید آل احمد قادری مارہروی قدس سرہ حاصل ساختہ کامل و مکمل شدہ بسال
دوازده صد و سی و پنج ہجری رحلت فرمود روح افروز

مولوی عبدالحی دہلوی شاگرد و داماد مولانا شاہ عبدالعزیز قدس سرہ العزیز الجمیل
سعادنان نامی سید احمد مجاہد ہاسہ بھیلی بود و رفقہ خفی دستگاہی کامل داشت رسالہ کلل یابی
و فتاویٰ متفرق از تالیف اوست تاریخ ہشتم شعبان روز یکشنبہ سال دوازده صد و چہل و
سہ ہجری بمبارضہ بماسیر رحلت فرمود

مولوی عبدالحی فرنگی محلی ابن مولوی عبدعلیم ابن مولوی محمد امین از اولاد اجداد و ملا
تطلب الدین سہالوی بود کنیت ادابو الحسنات است بمقام باندار عشرہ اخیرہ و یقعدہ سال
شصت و چہارم از صدی سیزدہم ہجری ولادت یافتہ از مجموعہ سالکی بحفظ قرآن مجید مشغول شدہ
برہ سالگی از ان فارغ گشت و بجانب مسجد جوہوراولا آمدت تراویح کردہ در یازده سالگی بخدمت

والد خود تحصیل علوم متعارفہ آغاز نموده بہفائدہ سالکی فارغ شدہ بافادہ طلبہ محبت استاد
 سے پرداخت و کتب علم ریاضی از مولوی نعمت اللہ فرنگی علی خاں والد خود کہ از مہرہ آن علم بود
 تحصیل کردہ و والد ماجد شہنگامیکہ محمد آباد میرفت مولف اوراق بہ مقام ریوان از دیدار شہ
 سرور شدہ وی بدان حال کہ صغیر السن بود کاوت طبع وجودت حافظہ جمیعش ہی درخشاں
 و رحمتہ اللہ علیہ و در مرتبہ بزرگوارت حرمین شریفین زادہما اللہ شرفاً و تعظیماً شرف و مہابہ
 گشتہ اول سال دوازده صد و ہفتاد و نہ ہجری بمعیت والد خود ثانیاً در سال دوازده صد
 و دو و ہجری و از سید احمد و حلمان شیخ الشافعی مکہ معظمہ اجازت جمیع تحصیل را من الشیوخ
 و همچنین از والد خود یافتہ عالم از تعلیم و در شہ فیضیاب گشت و بسے افاضل نامدار از سایہ
 دامن فیضانش برخاستند باجملہ صاحب ترجمہ علیہ الرحمۃ کثیر الدرس و تصنیف پیمان مرتبہ بود کہ
 حیث افاضہ و اشاعت علومش در حیات وی اکثاف عالم بابر گرفت قریب بہ عہدیت رسیدہ
 بکست و نہم سہ سال اول سال چہارم صدی چہار دہم ہجرت دوم و شنبہ وقت شطب بجارہ مصر
 بمقام کھنؤ این جہان بی بود را پدید و فرمود و ما بخاندون گویید جزو خیر کی بقی نگذاشت آن صبیہ
 دو صد و پیم ماہوار از نظام حیدر آبادی یا بد سید عبدعلی شرفی تخلص بر رخ فوٹش چنین گفتہ
 ہاے مولانا محمد عبدی ہ شاد و در غلڈا زمیان ما برکت ہ آستانش سبہ گاہ خلق بودہ قبلہ ہندوستان
 برکت ہ گفت شرفی مصرع سال وفات ہ وای استاد زمان ما برکت اہم رضا از مولوی
 محمد سعید عظیم آبادی حسرت تخلص نہ کرد و رحلت جناب عبدالحی ہ فاضل کھنؤی فطین و فنی
 گفت سال وفات او حسرت ہ شد فرنگی محل از علم ہی تصانیف الہامیہ عمدۃ الراعیہ حاشیہ
 شرح وقایہ ہ مجموعہ طب سالتام فی الفکال المشون فی الاتطالع بالمرہون ہ تہذیبہ الفکی سبہ الذکر
 تحفۃ الطلبہ فی تحقیق مسر الرقبہ ہ الرقبہ و التکیل فی البحر و التکیل ہ القول بالجزم فی
 سقوط الحد بکلح المحارم ہ لقع المفتی ہ المسائل فی متفرقات المسائل ہ الفکال الدوار فی رویہ
 اللال بالنارۃ القول المنشور فی ہلال خیر الشوریہ التافہل عن شہادہ المرأة فی الاصل
 تحفۃ البنات فی جماعۃ النساء ہ الکلام الجلیل فیما تعلق بالمہدیل ہ الآجوبۃ القاضیہ للامور
 العشرۃ الکاملہ ہ التمسک بنقص الوجود بالتمسک ہ خیر الخیر فی اذان خیر البشر ہ سبہ

الفکر فی الجبر بالذکرۃ النافع الکبیر لمن یطالع الجوامع الصغیرۃ رفع السمر عن کیفیۃ ادخال المیت
 وتوجیہ الی القبلة فی القبر طرب الانامل فی تراجم الافاضل ترویج الجنان تشیح حکم شرب الدخان
 ردع الاخوان عن مہذبات آخر جمہ رمضان بہ احکام النفائس فی اداء الاذکار فی لسان الفاس
 درجہ الناس علی الکثار اثر ابن عباس بہ الانصاف فی حکم الاعتکاف بہ امام الکلام فیما يتعلق بالقرآۃ
 خلعت الامام بہ غیث النعم بہ آثار المرفوعہ فی الاخبار الموضوعہ بہ واقع الوسواس فی اثر ابن
 عباس رسالہ احکام غیبیہ اردو بہ نوادر البیہ فی تراجم الخفییۃ بہ امتحان الطالب فی تصحیح اشکلیہ
 التبیان فی شرح المیزان بہ چہار گل در صفت غیر الکلام فی تصحیح کلام الملوک ملوک الکلام
 الزلۃ الجہد فی اعرب الحمد لکامل الحمد و نحو بہ دایۃ الوری اسے لایا الہدی تعلیق حاشیہ
 غلام علی بر حاشیہ زاہدیہ قطبیہ بہ مصباح الدبی فی لوار الہدی بہ نور الہدی محلۃ لوار الہدی بہ
 علم الہدی بہ حل الخلق فی تحقیق الجہول الطلق بہ الکلام المتین فی تحریر البراہین بہ سیر العیسر فی
 بحث المثانۃ بالکیرۃ الافادۃ الخیرۃ فی بحث نسبتہ سبع عرض شعیرہ بہ التعلیق العجیب بحل
 حاشیہ الجلال علی التہذیب بہ مکملۃ حاشیۃ الذخیرہ نفیسی بہ الہدیۃ المختارۃ شرح الرسالۃ لبعضہ
 در مناظرہ بہ القول الاثر فی الفتح عن المصحف بہ زہر ارباب الریان عن شرب الدخان بہ احکام
 القنطرۃ فی احکام البسلۃ بہ غایۃ المقال فیما يتعلق بالنعال در علم فقہ بہ حصرۃ العالم لوفات مرجع العلم
 و ترجمہ الذخیرۃ الافادۃ الخیرۃ فی الاستیاک بسواک الخیر بہ مقدمۃ المدایہ بہ ندیلہ المدایہ بہ تحقیق
 العجیب فی التثویب بہ تحقیق الاخبار فی احیاء شتہ سید الابارۃ بہ الحجۃ علی ان الاکثر انی لتعبد
 لیس بدعتہ بہ الکلام المبرور فی رد القول المنصور ہدایۃ المعتدین فی فتح المقلدین و غیر ان از
 تعلیقات منفردہ بہ کتب متعددہ و سینودہ کتب دیگر اند کہ صاحب ترجمہ در رسالہ نافع کبیر اسمی
 اتہا تحریر فرمودہ اسماء گرامی تلامذہ مولوی عبدالحی فرنگی علی کہ بعد تکمیل و فراغ حصول
 سند متاؤشدند مولوی عبدالحی فرنگی ساکن بھیر چلیم فتح گڑھ مولوی بدیع الزمان لکھنوی مولوی
 وحید الزمان لکھنوی مولوی محمد عبدالحکیم آبادی مولوی سید مرتضیٰ شیخ ساکن نونا رہارہ
 ضلع فانی پور مولوی عبدالباری ساکن نونہ مولوی محمد حسین آلہ آبادی مولوی علی حیدر خان
 ساکن خالص پور پیر گنہ بلج آباد مولوی ساکن جلیکیم نیجا بہ مولوی بشارت کوہم

مولوی عبدالغفور سکنتہ رمضان پور مولوی عبدالغنی بہارے مولوی فدا حسین ساکن محلی الدین
 نگر مضاف بہار مولوی ابوالحسن مرحوم تربیتی مولوی عین القضاۃ حیدر آبادی مولوی
 عبدالعزیز فرنگی محلی مولوی نظام الدین فرنگی محلی مولوی عبدالرحمن ساکن صاحب گنج مولوی
 حافظ محمد شعیب ولایتی مولوی اکبر خان مرحوم ولایتی مولوی محمد اسحاق ساکن ایٹھ
 مولوی سیلوانی ساکن پھلواری ضلع عظیم آباد مولوی عبدالقادر ولایتی مولوی سید امین نصیر آبادی
 مولوی محمد ہارون نصیر آبادی مولوی ظہور الاسلام فتحپوری مولوی لطف الرحمن عظیم آبادی
 مولوی نظام الدین عظیم آبادی مولوی محمد ابراہیم آلہ آبادی مولوی محمد تقی اعظم لدھی مولوی محمد تیز گھنوی
 مولوی شیر محمد ولایتی مولوی آزاد خان مرحوم مولوی عبدالغنی بہاری مولوی محمد یسین آروے
 مولوی محمد بخش سہسرامی مولوی محمد حسین نصیر آبادی عزت صاحب میان مولوی سید محمد
 رسان کابلی مولوی عبد اللہ ساکن چاند پارہ ضلع عظیم گڑھ مولوی ابوالفضل محمد حفیظ احمد ساکن بنڈی
 ضلع عظیم گڑھ مولوی محمد عثمان ساکن جتارہ ضلع عظیم گڑھ مولوی انعام اللہ فرنگی محلی مولوی
 عبد الماجد بہاگل پوری مولوی قاسم ہارسا ساکن گڑھ ضلع آلہ آباد مولوی سید اعجاز حسین ساکن بنڈی
 مولوی محمد عثمان ساکن کہنڈ ضلع عظیم گڑھ کڈائی کتر البرکات مصنفہ مولوی محمد حفیظ احمد بنڈی
 الذکر سلمہ اللہ کہ سند علمی در سال اخیر صدی سیزدہم از مولوی عبدالحی مرحوم یافتہ اند۔
 مولوی عبدالرب فرنگی محلی سپر غرد مولانا عبدالحی بحر العلوم از خرد سائے ہمراہ والد خود در
 شاہجہان پور دوام پور و بہار و مدراس ماند و مولانا کوشش بلخ و تعلیم و تدریس او نمود و کتب
 درسیہ تمام و کمال باو تعلیم ساخت و شب و روز متکفل امور او می بود و کمال مولانا او را با موال
 خطیر بغرض کتب اشذ نش و بطن فرستاد و بے لکھنؤ آمدہ از نکاح خود فارغ گردید و ز کثیر کرا و مدراس
 آوردہ بود ہمہ بہ فصوص و مسرف دی بر بارفت کہ افلاسش نمود بعد وفات مولانا بحر العلوم
 وے و برادر زادہ اش عبد الواجد بہر اس رفتند چنانچہ تفصیل آن بذیل ترجمہ مولوی
 عبد الواجد خواہ آمد آخر کار ترک تدریس و درس کردہ بیا فتن و و صدر وہیہ از سرکار نواب مدراس
 و یک صد و ہشتاد و پنج روپیہ از سرکار انگریز معاوضہ جاگیر ماضی شدہ تدریس مولوی عبد الواجد
 سپر وہ بہ لکھنؤ آمد و تاحیات خود عاویہ مذکورہ توسط رتیرٹ لکھنؤ سے یافت

کناسه الاغصان الماربعه

مولوی عبدالرب و بلوی جامع معقول و منقول ماهر فروغ و حصول کامل فنون علم و ادب
 حاوی اسرار لغت عرب که وعظ پر تاثیرش شهره آفاق بود مسجد جامع بهقام سهارن پور بصرت زر کثیر
 تعمیر فرموده ماه محرم سال نهم صدی چهار و پنجم هجری بهقام دلی رحلت فرمود طالب الله خواجه بیدل
 سهرامی تاریخ و فائش چنین گفته قطعه تاسیخ جناب مولوی عبدالرب آن بزرگوار که وقت و غفلت
 می شد شکارش بدورین ماه محرم جان بحق شده ز سبب رحمت که بار و برقرارش به رقم زد و سال رحلت
 مکه بیدل به درو و ایزدی باد انتشارش

مولوی عبدالرزاق فرنگی محلی ابن مولوی جمال الدین احمد بن مولوی علما الدین فرنگی علی
 بسال دوازده صد و سی و هفت هجری متولد شده چون هشت سالگی شست پدرش مولوی
 جمال الدین بهمداس رفت و به بهت نهانی فطرت تحصیل علوم اشتغال نمود و اکتان مولوی
 نور کریم دیاباوی کتب مختصره خوانده بقیه کتب به دست مفتی محمد صغری مفتی محمد سفت فرنگی علی تمیل
 فرمود و کتب رسید حدیث و تفسیر بخیرت مولوی حسین احمد طبع آبادی گذرانیده و تمامی کتب حدیث
 انوار حسن علی محدث لکنوی قرأت نمود تا آن بعد جمله کتب حدیث الاحقرت ملا محمد حسن مدنی
 قرأت نمود که مولوی حسین احمد مرزا حسن علی مع دیگر پیشین سماعتش می فرمودند و کتب عقائد و سلوک
 و تصوف از مولوی عبدالوالی مرشد خود استفادته نموده تا آن بعد قرآن مجید در یکسال حفظ نموده بسال
 دوازده صد و پنجاه و چهار هجری فرغ کلی حاصل کرد و اجازت بیعت سلسله قادریه و چشتیه از مولوی
 عبدالوالی و نیز پدر خود یافته بعد وفات مرشد خود سلسله درس و تدریس منقطع فرموده اشتغال
 بیاد حق شعار و تار خود ساخت در سن سیزده صد و هفت هجری و در او خواجه صغری انتقال فرموده
 در باغ مولوی انوار صاحب مدفون شدند

مولوی سید عبدالرحمن لکنوی عالم متصوف بیعت و خلافت سلسله چشتیه داشت و در
 مسجی بنائش واقع بلده لکنو مقیم بود و بهر پنجاب تاریخ ششم ذیقعه سن دوازده صد و پنجاه و نه هجری
 وفات یافته در محسن مسجی مذکور مدفون گردید روح الله روحه دایم شان عالم و خادم سادات و قائل
 و متوکل و عزت نشین بودند در ساله کلمه الحق در ساله کاسره الاستان در کعبه از تصانیف

که از بلاغت تا وقت اخیر صلوٰۃ فریضه از وقت نشده باشد و جمله علوم ظاهریه و باطنیه و خلافت
 ارشاد از مولوی فخرالدین احمد آله آبادی حاصل نمود تمام عمر شریف به هدایت و ارشاد و بدرین علوم
 مثل اوستا و خود بسپرد مولوی عبد الحمید خلف مولوی حیدر حسین جوینوری و مولوی محمد
 عبد الکاظمی برادرزاده صاحب ترجمه از شاگردان ایشان صاحب استعداد و لیاقت موجود اند
 منجمله کتب مصنفه شان رساله اسرار الصلوٰۃ قصه منظومه حضرت اسمعیل ۲ قصه منظومه حضرت
 سلیمان ۳ التمدید فی وجوب التقليد و لائیل قاطعه در تحقیق فقره ناجیه بجزیه مقاله فی اذات العجالة -
 مطبوع شده شال اند آخر کار بهر شخصیت دسه سالگی تاریخ بست و یکم حرم الحرم بیستم جمعه سال یک هزار
 و سه صد و سه هجری بمقام آله آباد از دار فانی بعالم جاودانی رخت زندگی بر بست در مقام بابی
 مقبره ابا لیان و آکره شاه اجل مرحوم است مدفون شد فقرا الله

ملا علی السلام لاهوری شاگرد میر فتح الله شیرازی فقیه و مفسر و دانشاگردان وی ملا علی اسلام
 ساکن قصبه دیوه مخلفات کثرت مشهور است بر تفسیر و بیاضی حواشی برجسته دارد و بیست سال یک هزار و سی

و هفت هجری وفات یافته

قاضی عبد السلام بدایونی ابن عطاء الحق محدث و مفسر و تفسیر از الاخره منظوم زبان
 آر و قریب و ولکه شعر بیست دو دوازده صد و چهل و چهار هجری تصنیف کرده از نادر الاخره سال
 تا یفش بری آید در سال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری ازین جهان فانی بعالم جاودا نه
 شتافت نور الله مرقدہ

مولوی عبد السلام ساکن بسوه ابن سید شاه ابوالقاسم نقشبندی ساکن قصبه بسوه
 که متصل فتح پور است در سال دوازده صد و سی و چهار هجری ولادت یافته نام تاریخی او سید
 ریاض الحسن مردی متقی بود که از بهوس شعور و روح و تقوی را و ثار خود کرده بعد حفظ قرآن ابتدا اکثر
 کتب در سیه از عم خود مولوی سراج الدین احمد خوانده بعد از مولوی معین الدین کرّوی و
 مولوی محمد معین کهضوی و غیره تکمیل نموده و سند صحاح سته از مولانا شاه عبدالغنی دهلوی گرفته
 در سال دوازده صد و شصت و یک هجری فراغ علمی حاصل نمود و بخدمت شاه احمد سعید مجید
 بیعت و خلافت سلسله نقشبندیه یافته در سن دوازده صد و هشتاد و دو هجری مشرف

مجتبای کبر و زیارت روضه منوره شد بهدر انجمن از شیخ احمد دحلان ملی شافعی تکمیل حدیث نمود با فاده و افاضه
 خلافت می پرداخت بعارضه و نبل در ماه شوال سال دوازده صد و دویست و سه هجری رحلت فرموده
 شیخ محمد علی طلیق تخلص ساکن قصبه بنسوه در فقره دورا فته تربته تاریخ وفاتش یافت
 ملا عبدالشکور تیلو کشمیری از علمای نامدار صاحب درع و تقوی بود پیش از این به حیدر چرخ
 و غیره علمای وقت تلمذ نموده به تدریس منقولات اشتغال داشت از رنگ و ریب عالمگیر پادشاه
 زر کشیده کجاست فوت علمای کشمیر فرستاده بودند آنان چیزی قبول نکرده بسال سیزدهم از صد سال
 دوازدهم هجری رحلت فرمود ملا محمد شرف شاگرد و استاد او که او قصیده عربی در مرثیه او گفت
 دوران قصیده ماده تاریخ وفاتش چنین یافت
 لامات بوفاته علما

قاضی عبدالصمد چریاکوئی ابن قاضی ابوالحسن بن ملا محمد ماه بن قاضی منصور عباسی طبعی
 و ذہنی صافی داشت بعد تحصیل علوم از پدر دانش آموز برای حصول سند قضا که منصب مورد
 او بود حکم پدر برادر گوار بدلی شافعه در آنجا بجمع علما در فضل و کمال امتیاز یافته تا آنکه ارکان شافعه
 ویران رفقه و اصول و دیگر علوم منقول معقول یگانہ دیدند و حکم محمد شاه فرماندای شاهجهان آباد
 بمنصب قضای برگزیده چریاکوئی و دیگر مقامات پسندیدند و اگر چه الله علیه تعالی برگزیده خود که آگاهی
 گرامش از عهد قدیم بدان مامور بودند قبول فرمود و دیگر مقامات را به مستحقان قدیم ارزانی نمود و از بدلی
 چریاکوئی مراجعت کرد و در خوبی فصل خصومات و حسن تعلیم فنون و در سیر کتب نیکنامی بدست آورد
 یگانہ آفاق حافظ محمد اسحاق از تلامذہ او سنت صاحب ترجمه علیہ الرحمہ در سال ہفتاد و یکم از صدی
 دوازدهم هجرت در گذشت قاضی منصف ماده تاریخ وفاتش یافت اندر رحمتہ الله علیہ و علی اسلام
 شیخ عبدالعزیز دہلوی ابن حسن بن طاہر چوہدری از مشاہیر مشایخ چشتیہ و از اکابر علمای
 صوفیہ صافیہ رضوان الله علیہم منظر معرفت و محبت و مہلوم شریعت و طریقت و حقیقت عالم بود
 و بسلاح و تواجد وظیفہ داشت مرید پدر خود شیخ حسن بود و ہزارہ متکلف بودی و کجاست ردای
 خلعت پوشش بلیغ نمودی و در علوم ظاہریہ ہم کامل کمال بود و تفسیر عرائس و عارف و موصول حکم
 و شورش تلامذہ در سن اربعی و صاحب تصانیف مشہورہ است آنرا مجملہ رسالہ عینیہ است کہ در مقابل
 رسالہ غیرہ شیخ امان پائی پی نوشتہ و بسیاری از رسائل قانعہ حدیث و جود موافق کشف

ادب اب شہود و راجا مذکور شدہ ملا عبد القادر بدایونی مولف منتخب التواریخ نیز از بعض کتب و رسائل تصوف استماع و استفادہ نموده و بی رحمۃ اللہ علیہ درچہ نور بسال ہشت صد و نو و ہشت ہجری متولد شدہ بچہ یک و نیم سالگی ہمراہ والد خود بدایلی تشریف آورده تاریخ ششم جمادی الآخری سن ہصد و ہفتاد و پنج ہجری شہبازہ وحش باوج بقا بہ و از نمود قطب طریقت نمائند مادہ تاریخ نوشتن یافته اند چون مشارالہ در تصانیف و مکاتیب خود را ذرہ ناجیز عبد العسریٰ می نوشت اندر ذرہ ناجیز تاریخ رحلتش یافته می شود

مولانا عبد الغفور دہلوی ابن مولانا ستار علی اللہ محدث دہلوی در سال یازدہ صد و پنجا و نہ ہجری ولادت یافته و بہ غلام حلیم احمد تاریخی موسوم گشت و بعد از دہ سالگی خدمت والد ماجد خود از تحصیل علوم عقلیہ و نقلیہ و تکمیل کمالات خفیہ و جلیہ فارغ شدہ بعدیم بزرگوار شکیلیکہ درس دار شد و گردید باجملہ وی جامع علوم ہلکاتی از آیات الہی بود ہر پنجہ در توضیحش خاتمہ و زبان بطاردشتی است از خرداری دانمکی است از بسیاری رسالہ سرالشاہدین و لیسان محشین خطہ اثنا عشریہ و حجابہ نافعہ و فتح الغریبہ تفسیر سورہ بقرہ دوبارہ اخیر قرآن مجید از تصانیف شہیدہ و نیم ہفتم شوال سال دوازده صد و سی و نہ ہجری ازین جہان بے بنیان بعالم جاودان رحلت فرمود شاعرے تاریخ نوشتن چنین گفته ہے سر پاگشتہ انداز دست بیدار و اجل غفل و دین لطف و کرم فضل و ہنر علم و عمل

ملا عبد العالی بکر العلوم لکھنوی ابن ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین الشہید السہاوی دہلوی و آخر عمر بہ راجہ و آمدہ بچہ ہفتہ سالگی از جملہ کتب درسیہ و علوم متعارفہ خدمت پدر بزرگوار فرارغ حاصل نموده بعدہ پدرش بہمان سال رحال فرمود بعد وفات پدر بمطالعہ کتب معقول و منقول مشغول گشت و مطالب فاضلہ خدمت ملا مال الدین کہ تلمیذ خاص پدرش بود پیش می کرد و اداتل حال صاحب ترجمہ علیہ الرحمۃ را سائخہ عظیم بخش لکھنوی پیش آمدہ کہ بدان سبب روانہ شاہجہان پور گشت حافظ الملک حافظ رحمت خان بدایلی آن شہر قدیمش از مہتممات شمرودہ باغران و اکرام تمام پیش آمدہ و بہ معقول برای مصارف و مقرر ساختن تاحیات حافظ الملک ہمدانجا مقیم بودہ بتدریس طلبہ اشتغال داشت بعد کشتہ شدن حافظ الملک مرحوم بواس

فیض الله خان رئیس رامپور ملای موصوف را برامپور برد و رانجا نیز به تعلیم و تدریس مشغول بود
 لیکن بوجه قلت کفایت مولانا بر خاسته خاطری بود که درین اثنا نشی صدرالدین بهاری و سید
 برای تدریس مدرسه خود که در بهار بنام داده بود خرج معتدبه فرستاده طلبید چنانچه ملا عبد العلی
 او را بمپور بجانب بهار روانه شده در اثنای راه از رای بریلی ملا اذهارالحق را که در رانجا مقیم بود همراه
 خود به بهار بردنش صدرالدین باعزان و اکرام پیش آمده چهار صدر و پیم ماهوار برای ذات خاں
 مولانا و یک صدر و پیم ماهوار برای ملا اذهارالحق علاوه مصارف طلبه مقصد کرده داد
 مدتی در رانجا رونق افروز رسیده تدریس مانند عهد چندی مفتریان وقت در میان دس و
 نشی صدرالدین رنجشی پیدا کردند رانجا هم به خاسته خاطر گردید این خبر به لواب والا جاهد محمد علی خان
 رئیس کرناٹک و غیره رسید خطی بطلب مولانا مع خرج بخدش فرستاد که مولانا روانه مدرس
 شد چون آنجا رسید لواب موصوف مع عزیزان دامیلان استقبالش نموده باعزان تمام به محل خود
 برد و مدرسه کلان بنا نموده مولانا در آن مدرسه بتدریس طلبیه مشغول گشت و از سر کار لواب
 موصوف بحر العلوم خطاب یافت بعد وفات لواب محمد علی خان پسرش عمده الامراء بعد از عظیم الدوله
 قبیله محمد علی خان بر مسند ریاست نشستند و مکر مولانا به پشاور و سواگلی رسیده بدواً راجه جانی
 بشا گشته دوازدهم رجب سال دوازده صد و سی و پنج هجری رحلت فرموده در مداس
 مدفون گشت بجایش مولوی علامه الدین که شاگرد و دامادش بود مقرر گردید تصانیف الشریعه
 ارکان اربعه در اصول فقه و حاشیه بر منیر زاهد رساله و حاشیه بر اهدیه بر شرح تہذیب
 جلالیه و حاشی ثلاثه بر حاشیه تہذیب امور عامه جدیدہ و قدیمہ و شرح مسلم مع حاشیه منہ و حاشیه
 مع ضمیمہ و تواتر الرجوت شرح مسلم الثبوت و تکلمہ بر شرح ملا نظام الدین بر تحریر ابن ہمام و تنویر
 الابصار شرح فارسی منار و حاشیه بر شرح صدرای شیرازی و شرح شتوی مولانا روم و
 شرح فقه اکبر و ہدایہ العرف و رساله در احوال قیامت و رساله توحید و غیره

مولوی عبد العلی فرنگی محلی بابو تاراب شهرت داشت پسر چهارم مولوی عبد الجان بن
 مولوی محمد نافع ابن مولوی عبد العلی بحر العلوم است بعد حفظ قرآن مجید جملہ کتب درسیہ تحصیل کرده
 فاضل فرغ خواند صاحب استعداد و مرید مولوی عبدالوالی فرنگی محلی بود و درس سے داد و بر

عین شباب بجا رخصه سل و دق مبتلا شده بتاریخ دوم جمادی الاول سال دوازده صد و نود و دو
هجری المولود به کنه و وفات یافت رحمه الله

مولوی حافظ علی نگرانی در سال دوازده صد و سی و دو هجری به قصه نگرانی
مضافات کنه متولد شده در اوایل کتب مروج در سیه از خال خود مولوی حافظ علی نگرانی
تحصیل کرده پس از آن به کنه رفته از چند علماء وقت مستفید شده فاتحه فارغ علی پیش مولوی
الور علی کنهوی فخرم و اجازت جمله علوم ظاهریه از حافظ علی نگرانی از ذکر عن مرزا حسن علی محدث
کنهوی عن مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی یافته مرید قاضی سید عبدالکریم بریلوی بود و از شاه گلزار
کنهوی خلیفه قاضی محمد و نقیین و اجازت جمله فائدهای طریقت حاصل کرده آسامی کتب
مؤلفه صاحب ترجمه اینست تفسیر آیات الاحکام رد المبتدعین تحقیق الامور فی الفاتحه و التذکر
التحریر فی المزامیر السکین المسلول علی من انکر کون مسیح الرقیبه من سنه الرسول تحقیق فی المولود
القیام - نور الایمان فی تأیید مذهب النعمان - الیواقیت اللطیفه فی تأیید مذهب ابی حنیفه
رساله در باب حفاظ شیعه - هدایه الانام الی ثمره المشایخ اعظام - رساله تقریر حق - رساله مولود
تسود و ادراک در سن دوازده صد و شصت و چهار هجری بمقام کنه به خدمت صاحب ترجمه
شرف شد بعدی خلق و نکسر النفس یافت خدایش بیارزد و وقع شب بستان و به ششم ماه شوال
سال هزار و دصد و نود و شش هجری رحلت فرمود به نگرانی مدفون گشت انا لله وانا الیه راجعون
نگرام بنون مفتوح و کاف فارسی ساکن و رای مهمل مفتوح و العت و نیم موقوف -

مولوی عبدالعلی خان لاهوری ابن ملا محمد عمران بن ملا محمد غفران رام پوری شرف
تلمذ به خدمت جد امجد خود یافته حافظ و قاری بود در سن دوازده صد و نود و شصت هجری رحلت فرمود
مولوی عبدالعلی قنوجی ابن مولوی علی صغر قنوجی شاگرد برادر خود مولوی رستم علی قنوجی عالم علوم
عقلیه و نقلیه بود حاشیه شرح منار در اصول فقه از تصانیف اوست بموضع بندی متصل کوثر
جهان آباد ضلع فتح پور تسوده رحلت فرمود سال فوتش معلوم نه شد

مولوی عبدالعلی اسلام آبادی ابن منت علی از شرفای اهل اسلام آباد است بر پنجشنبه و شنبه
دوازده صد و شصت و دو هجری ولادت یافته کتب در سیه قاریه پیش از سائده وقت گذرانیده بعمر

چهارده سالگی میزان الحرف آغاز کرده بدت نه ماه از درس مجموع صرف و نحو فارغ شده بکلیت شتافت و بعد رسیده کارانگری می نمود شده طرح کتاب علوم انداخت و بهر سالی اجماعی جماعتی ترقی می شد و اساتذہ ہر جماعت برو شفقہما ارزانی داشتند تا بزجیع مثالان خود گوی سبقت می ربود و بیافتن انعام مباحی می گشت و در آشنای تحصیل علوم متداولہ اہل اسلام بزبان انگریزی ہم مہارت معتد بہ پیدا کرد و ہمداران مدرسہ بمنصب مدرس زبان فارسی مقرر شد الحال عربی پروفیسر مدرسہ ہوگی است سلمہ اللہ تعالی کتاب محیۃ الاعمال و درآۃ الاحوال مصنف او مشی است از خرواری سطر است از طواریہ اسلام آباد نام چاکام مصنف ممالک بگال است

ملا عبد الغفور لاہوری لقب ارضی الدین از عمدہ ترین تلامذہ مولانا عبد الرحمن جامے قدس سرہ السامی بود حاشیہ فوائد ضیائیہ بہ متانت تمام نوشته کہ تکملان ملا عبد الحکیم سیالکوٹی نموده است در سن نہصد و دوازده ہجری جان بجان آفرین سپرد طالب اللہ شاہ -

شیخ عبد الغفور اعظم پوری از علمای شاہیر وقت مرید شاہ عبد القدوس ہشتی صاحب کمالات صوری و معنوی بود در متابعت حضرت ختمی پناہ صلعم توفیق رفیق داشت اکثر اوقات درس علوم دینیہ فرمودی بحسن صورت و خوبی سیرت سرآمد اہل زمان بود مرید گرفتاری خلائی و حفظ و نصیحت فرمودی در تصوف رسائل متعدده نوشته چون عمرش بدایدہ ابنہ الثمانین غنقاہ اللہ قدم نہاد بسال نہصد و ہشتاد و پنج ہجری بدرا البقاہ صلت فرمودہ با اعظم پور مدون گشت اعظم اللہ شاہ اعظم پور قصبہ ایست از توالج سنبھل

شیخ عبد الغنی بدایونی از علمای صوفیہ قدس اللہ اسرارہم در ترک دنیا او ہم وقت و در تخریر شبلی روزگار بود با دائل کہ طلب علم در ہرایون میکرد حال بد غالب می آمد و احیاناً یکپاس کم و بیش در عین سبت خوانی از شنیدن لغتہ بے شعوری مانند باجمہ بنابر بعضی علانی کہ سربراہ طالبان آگاہ میگردد در راہ خدا کہ رہنراندہ آن راہ زنان ہمین زنانند بہ در طلب کفایت بدلی رفت و بجا است تدارخان حاکم آنجا کہ در لباس اہل جاہ اناہل شد بود رسیدہ ارادت بشیخ عبد العزیز دہلوی آورد و تحصیل تمام کتب متعارفہ و متداولہ در خدمتش نمود و سالہا درس گفت بیکبارہ جذبہ عنایت ازلی گریا نگلیو شد و از ہمہ اشتغال برآمدہ چند گاہ در خانقاہ شیخ خود در سلک درویشان

معارض انتظام یافتہ بہ عبادت در ریاضت اشتغال گرفتہ بعد از تحصیل کمال بیرون از آبادانے
بجانب قدمگاہ حضرت رسالت پناہ صلعم در مسجدی کہ مشہور مسجد خان جہان است سکونت ورزید
پیوستہ با عکاف سے گذرانید و بالکلیہ عیال بسیار داشت راہ سلوک را با قدم توکل می سپرد چون درس
یکبار دوسہ ہجری خانانان ہمیشہ رسیدہ التماس نصیحتی نمود و فرمود کہ اتباع سنت محمد صلی اللہ
علیہ وآلہ وسلم لازم گیر

مولوی عبدالغنی دہلوی ابن ابوسعید العمری ماہ شعبان سال دوازده صد و سی و پنج
ہجری در مہمل متولد شدہ اولاً حفظ قرآن مجید نمود و بعد از والد خود مولوی شاہ ابوسعید و مولوی
مخصوص اللہ ابن مولانا رفیع الدین دہلوی و مولوی محمد اسحاق دختر زادہ مولانا عبد الغنی و شیخ
محمد عابد سندی و شیخ ابو زہرہ اسماعیل رومی اخذ علوم کردہ بہ درس حدیث مشغول گشت مرید و خلیفہ
والد خود و دوسہ برسین ابن ماجہ تالیف نمودہ نامش از فلج الحاجتہ است علماء وہ آن دیگر مؤلفا
دارد و بعد بغاوت و تسلط انگویزان بدہلی بکہ معظمہ رفتہ و از آنجا بہ مدینہ منورہ رخت اقامت انداخت
بہمدان بقعہ تبرکہ بہ ماہ محرم سال دوازده صد و نو و شش ہجری رحلت فرمود **قطعہ تاریخ وفات**
شاہ عبدالغنی وحید زمان بہ تلاش علم و عرفان یافتہ سال نقلس شنیدم از یافتہ بہترین محدثین آی آہ
مولوی سید عبدالفتاح گلشن آبادی ابن سید عبداللہ حسینی نصاباوات لقیہ ساکن
گلشن آباد و عرفنا سک عالم با عمل فاضل اجل محمد اسد موالی وقت مثل سید میان سورتی و مولوی
شاہ عالم ساکن ہرودہ و مولوی بشارت اللہ کللی و ملا عبد القیوم کللی مفتی عبدالقادر تھادی
خلیل الرحمن ساکن صطفی آباد عرف با محمد مولوی و مولوی فضل رسول بایونی و مولوی محمد اکبر
کشمیری و علم ابراہیم با عکفہ تحصیل علوم متعارفہ و مستادلیہ نمودہ درس دوازده صد و شصت
و چہار ہجری بعد امتحان سند یافتہ در سال دوازده صد و ہشتاد و یک ہجری بہ منصب افتاد
عدالت ضلع خاندیس ممتاز گشت و در سال دوازده صد و ہشتاد و چہار ہجری بہ
افغانستان واقع بندر بمبئی مدرس عربی و فارسی شدہ اکنون از سرکار انگلیشیہ پنشن یافتہ بوطن
مالوفت خود مقیم اند و نیز از سرکار سابق الذکر بہ خطاب حبش آف پیس و خان بہادر و معزز
و مہابائی است مدام بندر لیس و موہم ملت و تالیف کتب مفیدہ اوقات عزیزش بسرے برد

سید محمد تقی سیدی سید نظام الدین و شیخ قطب الدین و قاضی سید یحیی میان خاندانی تلمذ فرمودند
 و پیرا دو فرزند ارجمند هستند مولوی سید امام الدین احمد و سید صراج الدین محمد رقابا الله علیهما و علیهما
تصانیف الا نیقه - تحفه محمدیه فی رد و بایه تأیید الحق جامع الفتاوی در چهار جلد خزینه العلوم در
 جلد فارسی آموز و حصه - تشریح الحروف فارسی خزینه دانش کلید دانش فارسی کلید دانش
 اشرف القوامین مصداق الافعال - مجامع الاسماء تعلیم اللسان - تحفه المقال - اشرف الانشا
 جنزاقیه عالم - باقیات الصالحات - دیوان اشرف الاشعار - رحمة للعالمین - تاریخ روم
 تاریخ اولیا و غیره

مولوی شاه علی نقاد بدایونی ابن مولوی شاه معین الحق فضل رسول بدایونی ولادت
 شان در بیست و نهم رجب سال دوازده صد و پنجاه و سه هجری علی صاحبها الصلوٰه والسلام متوفی
 یافته منظر حق نام تاریخی و لیست اللهم اجعل کاسمه الشریف اکثر کتب در سببش مولوی نور احمد بدایونی
 و بعض کتب همچو تشریح سلم العلوم و تشریح اشارات و محاکمات و غیره خدمت مولانا فضل حق خیر آباد
 گدازانیده مشارالیه بین القرآن گشت و بشرف بیعت و خلافت اندوخت و سعادت انوار گردید
 و با یاری و اله خود پنجاه زیارت حنین شریفین زادها الله تشریفاً بخدمت شیخ الفقها و المحققین مولانا
 شیخ جمال عمرکی اخذ حدیث فرموده با فائده علوم دینی و تالیف کتب و تفسیر می پردازند
 رساله حسن الکلام فی تحقیق عقائد الاسلام بزبان عربی و رساله سیف الاسلام المسلول علی المنار
 بعمل المولد و القیام بزبان فارسی و رساله حقیقه الشفاعه علی اهل السنه و الجماعه و شفاعه السایل
 بتحقیق المسایل مشتمل بر جواب دو صد سوال در فقه و عقاید و دیوان عربی در لغت شریف نبوی
 صلعم که در اشعاری راه سفر و ریه طیبه مشتمل بر ذکر آثار خیر لامصار مسنوح خاطر خاطر شده از تصانیف
 شان مرغوب اهل العلم اند و سواي مذکور الصدر دیگر کتب و رسائل زیر تالیف اند اللهم تمها بالخير
 الغرض ذات جامع البرکات حضرت سابق الصفات الاحتمات توان شمر و اللهم زد فی معالیه
 و بارک فی ایامه و لیالیه خصوصاً انما دیکه در تالیف این کتاب پنجمین بار از انجمن است و سید ادا می کند
 آن بقول شخصی است که اگر بر موی تن گودزد با تم با دای شکری که می توانم با تا گریه بدین اندوه دهم
 علم کلام می نمایم عمر الله الوقت بحیاته و فاض علیه بحالیه

شیخ عبد القادر بشتی ثم الملکی بن شیخ ابوبکر مفتی مکہ معظمه از احفاد شیخ محمد طاهر بشتی نصیب و مبلغ
 دانشمند جید و فقیه مستند بود و کتاب علوم از شیخ عبدالقادر انصاری یکی شافعی کرده از تصانیف شریفه
 او فتاوی در چهار جلد و مجموعه المنشآت مشهور است در یازده صد و هشتاد و سه هجری رحلت فرموده
 شاه علیقلی قادر و رنگ آبادی تخلص بهربان معروف به غزنی صلش از سادات تقدیه
 ینشا پور است بعضی اسلافش از نجابه قصبه کشن و معانات لکهنو آمدند و الدراجش شرف الدین خان
 به از رنگ آباد آورده شده قاضی بلده روخته گردید و در اینجا صاحب ترجمه در سال یازده صد و چهل
 و سه هجری متولد شده حفظ قرآن مجید و کتاب علوم عقلیه و نقلیه کرده بتدریس می پرداخت و
 خرقه قادریه در برداشت در شاعری شاکر و غلام علی آزاد بلگرامی بودند تمام عمر شریفش در بهایت ارشاد
 بسر کرد و در آخر صدی دوادهم بدراس رفت نواب و الاچاه رئیس آن دیار به بزرگی و حسن عقیده
 بوی پیش آمده تا بخا در سال دوازده صد و چهار هجری وفات یافته در خانقاه واقع قصبه میلپور
 مضاف مدراس مدفون گردید

مولوی عبد القادر لکهنوی ابن شیخ سلطان از اولاد مولانا قطب الدین محدث بن مولانا
 خضر محدث مروی بود بزرگ بغایت شفی از دنیا زیاده بر قدر با یتاج اختیار نکردی و در تحصیل جزو
 مدد معاش که قریب موضع کسب می کرد به طبع آباد بود و در یتاج خود و فقرای ساخت چون در
 فطرتش نشاء تقوی و در ع غالب بود و روانه قدم در ساخت کسب علوم گذاشت و حاجت خاصه
 به بلده لاهور تحصیل تکمیل علوم نموده مکرر مجمل شده بایرکت و کرامت بوطن مالوف لکهنو عادت
 فرمودی در زمان خود بفضل و علم مشارالیه اقران بود و عادت معوده داشت که بعد نماز تا که
 مردم بیداری بودند نمی چسبید چون مردم می خفتند او برخاستی و تا باندا و نیاز و اشغال باطن مشغول بود
 بعد نماز چاشت بتعلیم و افاده طلبه می پرداخت تا چهل سال بر مسند رس و افاده جاد داشت شیخ پیر محمد
 لکهنوی دانشمند علمای شهر و حجاز از تلامذه و یند صاحب ترجمه چهار خلف الصدق خود گذشته
 رحلت فرمود سال رحلتش دریافت نشده غالباً در او اوسط صدی یازدهم بوده باشد مرقش
 لکهنو بخوارخانه ولیست بر داشت مضبوطه

مولوی عبد القادر سلمی ابن مولوی ابوالنصر محمد دریس صدر الصدور بن مولوی ابوالسید محمد

محمد محمود نیک نواب مرشد آباد الملقب بعاقبت محمود بن مولوی محمد کلیم خلیفه مرزا منظر حاجان قدس سره
ابن محمد رفیع بن محمد صالح بن عبد الکریم فاروقی مدنی ثم الرومی ثم النهدی البلیجانی المسلمی کنیت و
ابو محمد است علوم متعارفه بخدمت مولوی رمضان انشا کتاب کرده وی تلمیذ مولوی فضل الرحمن
قاضی القضاات شاگرد مولوی غلام سبحان قاضی القضاة بنگال و وی شاگرد مولوی عظیم الدین تلمیذ مولانا عبد علی
بحر العلوم بود صاحب ترجمه شام و نگاه خود بدرس علوم و تصانیف بسری بر تجمیع کتب مصنفه او که بنظر اقامه خود
گذشتند رساله رد المعقول در رد فرقه دهاویه و الفتاوید القادریه فی شرح العقائد النسفیة الجوامع القادریه
در عقائد اهل سنت و ائدر الازهر فی شرح الفقه الاکبر مشهور اند سلمه الله تعالی

شیخ عبد القادر احمد آبادی بن عبد الله العیدروس بنی حطرموتی هندی کنیت او ابو بکر لقبش
محمی الدین بود در روز پنجشنبه بستم بیع الاول سال نصد و هفتاد و هشت هجری در احمد آباد کجرات
متولد شده بخدمت علمای وقت کتاب علوم نموده دانشمند ببحر گشت و علوم عجیب و فنون غریبه
بتصانیف و تالیف شائع کرد که از ویادگار اند و سال هزار و سی و هشت هجری در احمد آباد رحلت
فرمود تصانیف القوتوحات القدسیه فی الخرقه العیدروسیه المحدثه فی سیره النبی و صحابه
العشره المکتب المصطفی فی مولد المصطفی الدلائل الثمینه فی بیان المم من الدین اتحاف الحضرة العزیزه
بجیون السیرة الوجیزه المنهاج الی معرفه المعراج الامموزج اللطیف فی اهل بدر الشریف
اسباب النجاة و النجاح فی اذکار المساعود الصالح الخواشی الرشیقة علی العروة الوثقیة النخ الباری
مختصر البخاری تحریف الاحیاء و الفضائل الانبیاء و عقائد الالاف فضل لال فیه المستفیذ شرح تحفة المرید
النفیحة العنبریة فی شرح تبیین العنبریه علی القرب فی شرح نهایه المطلب اتحاف اخوان الصفا شرح
تحفة الظرفاء صدق العرفاء بحق الاخاء النور السافر فی اخبار القرن العاشر و غیره و غیره

مولانا عبد القادر دهلوی بن مولانا شاه ولی الله محدث دهلوی در تفسیر و حدیث و فقه
شانی بلند داشت موضح القرآن ترجمه قرآن مجید بزبان اردو بکمال فصاحت تحریر فرمود که پراثران
مخارده اردو و نفی نیست تخم رجب سال دوازده صد و چهل و دو هجری رحلت فرمود
مولوی عبد القادر سنبلی بن مولوی شاه جمیل الدین بن مولوی انور علی بن مولوی صغری
بن مولوی احمد الله سنبلی نوزدهم محرم سال دوازده صد و سی و چهار هجری یوم پنجشنبه در قصبه سنبل

مؤلف شده از حافظ مولوی شوکت علی سیدی و مولوی سید فقیه الله سیدی و مولوی عبدالحکیم فرنگی
و مولوی تراز علی لکهنوی کاتب علوم متعارفه نموده فراغ علمی حاصل ساخت و مرید والد خود بود بمقامات
ناگوده و بهمانسی و غیره بذریعہ نوکری تعلیم قیام داشت بسیاری از طلبہ از او مستفید شدند واقع
نوزدهم ذیحجه سن دوازده صد و هفتاد و دو هجری وفات یافتہ قریب مزار والد خود پیش
در دوازده مدفون گشت

علامہ عبد القادر بدایونی ابن ملک شاه از اکابر طبره بدایون شاکر شیخ مبارک گوری فضل و
کمال متصف بود ببلایان آنبر شاه منسلک شده و محض خلوت برداشت اکثر انتخاب ترجمہ کنندہ
یادوری شد کتاب راعین الفارسی ترجمہ کردہ و تاریخ کشمیر منتخب نموده و تاریخ گوئی ساری وافر داشت
کتاب منتخب التواریخ کہ از تاریخ بدایونی نیز میگویند بر حق گوئی و فضل و کمال و دلیل است واضح کتاب
مذکور بتاریخ هست و سوم جمادی الثانی سال یک هزار و چهار هجری اتمام پذیرفته تاریخ تماشای صاحب
ترجمہ چنین یافتہ قطعہ شکر شد کہ بانام سیدہ منتخب زکرم ربانی پسال تاریخ ردل جسم و گفت بد انتخابی
کہ در دواتی ہمدار ثانی و در حرف اندکی تون کہ ثانی حرف اول است دوم بای مثناہ تحتانی کہ ثانی
حرف آخر است چون اعداد و حرف مذکور کہ شخصت اند از لفظ انتخابی خارج شوند سال اتمام کتاب
برای کید ترجمہ سنگاسن بنیسی موسوم بنامہ خروا کہ از انان تاریخ ترجمہ سے برایہ نیز از صناعت او
شیخ عبد القدوس لکهنوی صاحب علم و عمل از اکابر علمای صوفیہ صافیہ مرید شیخ محمد بن شیخ
عارف بن شیخ احمد علیہ بحق دولی بود و اعتقاد کامل بروحانیت شیخ احمد عبدالحق و دولی داشت
کتاب انوار العیون قریب ہفت فن از تصانیف او است و رسالہ صد و چهل و پنج ہجری

رحلت فرمود رضی اللہ عنہ

مولوی عبد القدوس فرنگی مخلی پسر کبیر مفتی محمد یعقوب بن ملا عبد العزیز حافظ قرآن بود کتب
معقول از پدر خود و کتب منقول از ملا محمد حسن تحصیل کردہ جامع معقول و منقول شد و بہ تعلیم و
تدریس سے پرداخت و از وفات پسر خود عبد السلام کہ استعداد خوب و خطم خوب داشت
ربنما کشیدہ وفات یافت

علامہ لکیم کا کوروی ابن حافظ شہاب الدین ابن شیخ بہکامری کا کوروی بموجودہ سال

از کتب درسیه فرارغ یافته بطور سیاحت بدلی رسید و بزرگ فضل لائور خواجه قطب الدین اوستی
چندی مراقب بوده بجلقه خواجه باقی بانه قدس سره نیز شسته بکاوری تشریف آورده و عمر نمایه به
دارشاد خلعتی و اذکار باطنی بسر می برد تا که بر حجت حق پیوست سال وفاتش بدیناقت رسید
صاحبی عبدالکریم لاهوری عالم با عمل فاضل بی بدل مرید شیخ نظام الدین بلخی بود شرح نصوص حکم
فارسی و اسرار عجیبه در بیان ذکر و شغل چشتیه از تصانیف اوست در سال یک هزار و چهل و پنج هجری

ازین جهان رحلت کرد علیه الرحمة و الغفران

علامه عبدالکریم پشاورى ابن ملار دینره پشاورى با خودند کریم داشت علم ظاهر و باطن
از والد ماجد خود اخذ کرده محقق افغانستان گشت فاضل صوفی مشرب بود و از میر سید علی خواول غرقه
خلافت یافته دی صاحب شریعت و طریقت بود کتاب مخزن الاسلام از تصانیف اوست از خواص
او منقول است که وی هر شب یک جزو کافه سفید عجمه خودی برد و بغیر روشنی چراغ و غیره تحریر فرموده
علی الصبل بیاران خود میداد تا آنکه کتاب مذکور با ختام رسید در سال هزار و هشتاد و دو هجری وفات
یافته بجلاله یوسف زئی مدفون گشت

قاضی سید عبدالکریم رای بریلوی ابن سید محمد مقیم رئیس قدیم رای بریلی که جدا و پیش تقاضی
محمد آصف صوفی نگرانی بود بجلایه علم و عمل آراسته و بصلاح و تقوی پیراسته و لایزالان نقشبندیه بامو
سید عبدالکریم جو راسی خلیفه شاه لال رای بریلوی هجرت نمود و با اشتغال از کار نقشبندیه مستفیض شده
بخدمت مولانا سید عبدالرحمن منزلی لکهنو حاضر شده اجازت و خلافت دیگر سلاسل چشتیه و قادریه
و سهروردیه و اویسیه و قلندریه حاصل کرد فیض تام برداشت و رسائل متعدده تالیف فرموده که تفصیل
آن در ذیل مذکور است و سبیل النجاه فی احکام الاموات الکلام المتین فی کشف اسرار الحق و التوحید
رساله در بیان مراتب ولایت و خاتم آن رساله در محاکمه بحث وجود مطلق و وجود عام رساله
در فرق میان بروز و تناسخ بتاریخ هست دوم رجب سال یک هزار و صد و چهل و شش هجری در
رای بریلی وفات یافته مدفون گشت لورادیه مرقد

شیخ عبدالکریم سهارنپوری انصاری سهارنپوری مروی صاحب جرد و حال بود در جمیع علوم
و فنون مهارتی کامل داشت بتاریخ چهارم محرم سال هزار و بیست و چهار هجری فوت شده غریزی

شیخ ارشاد حق تاریخ فوئش یافته مولف حین تالیف کتابکذا منظوم ساخته و هویدا شیخ عبدالکریم
النضاری بن بود از خط سهارنپور از محرم چو چاره بگذشت بخت بر لبست سوی رب غفور
شیخ ارشاد حق بگفت کسی بی سال نقل و حال آن مبرور

امام عبداللطیف سلطان یوری از علما و رنگ زیبای ملکیه پادشاه بود و معقولات
و منقولات مهارت تمام داشت سال یکزار و سی و شش هجری وفات یافت ع آفتاب علم
آید کسوف به ماده تاریخ فوئش یافته اند

میر عبداللطیف قزوینی از سادات حسنی سیفی است در علوم عقلی و نقلی بهره تمام داشت
و از ائمه جده سلسله ایشان تاریخی آمده چونکه سادات سیفی همه سنی متعصب بوده اند لهذا شاه طهماسب
فرمان روای ایران ضلیل و عقار ایشان را کشیده گرفت مبروصوف از ولایت عراق در سال
نصد و شصت و نه هجری متوجه هند شده سعادت خدمت اکبر شاه دریافته پادشاه پیش ایشان
سبقتی چند از دیوان حافظ و غیر آن خوانده اند و آن پنج رب سبب نصد و هشتاد و یک هجری و محمود
جبر فتح پور سیکری بدار اخلد انتقال نموده بالا س قلعه اجمیر در چهار میر سید حسین جنگ سوار و فوئش
قاسم ارسلان فخرال یس تاریخ فوئش یافته

مولوی عبدالحمید بدایونی ابن مولوی عبدالحمید ابن مولوی محمد سعید ابن مولوی محمد شریف
ابن مولوی محمد شفیع بدایونی تاریخ بسست دهم رمضان سال یازده صد و هفتاد و هفت هجری
متولد شده ظهور الله نام تاریخی وی یافتند از صغر سن بخدمت مولانا محمد علی بدایونی تربیت یافته
بر کمال و بر وقوف و تعلم علم دین مجبول بود و اکثر کتب متداوله در وجه پیش تحصیل نموده بعد وفاتش
بقیه کتب در سیه بخدمت مولانا ذوالفقار علی ساکن قصبه دیوبند مضاب لکهنو که تلمیذ مولانا نظام الدین
ابن ملا قطب الدین سہالوی بودند تکمیل فرمود و بعد فراغ علمی در وادی طلب مرشد کامل پیا
استقامت نهاد و بهر جا بتلاش شیخ کامل میرفت چونکه اتباع شرع شریف در بسیاری از شایع وقت
نی یافت تفسیری از ابن طاکه بخاطرش جا گرفت اما آنجا که طالب بیدار داشت بجواب دید که در مجلس
حضرت هادی الفضلین سید المرسلین صلی الله علیه و سلم جناب محبوب سبحانی ثبوت صمدانی شیخ عبدالقادر
جیلانی و محمد دم الامام کان نمک و گنج شکر شیخ فرید الدین و دیگر اولیاء الله قدس الله تعالی اسرارهم

حاضرند پس با اشاره حضرت رسالت پناهی صلعم جناب غوث الاعظم دست صاحب ترجمه بدست
 سید شاه اکل محمد مارهروی دادند چون وی رحمة الله علیه بیدار شد راه نادره گرفته بخدمت پیر و متکبر
 خود رسیده کمال وسع و تقوی و اتباع شریع را هم باقیته شرف بیعت حاصل نمود و بجلالت ممتاز
 گشت و از حضور پیر بقلب عین الحق مباحی شدند آن بعد بمرحمتاد سالگی بزیارت حسین ثعلبیین
 زادگاه الله شرفا بهره اندوز گردید کتاب مواهب المنان شرح چهار رحمان که عبارت از
 ملفوظات غوثیه است و رساله رد ردافض بزبان فارسی و رساله رد و پاییه در هندی و دیگر مسائل
 از تصانیف شان اند و بجهت تلامذه ارشد وی شاه اکل رسول ربروی و مولوی افتخار الدین هستند
 صاحب ترجمه علیه الرحمة بتلخیص هفتصد و هشتاد و یک مجرم الحرام سال دوازده صد و شصت و سه هجری رحلت فرموده
 علماء دیار و شعرای امصار قطعات تاریخ و نقوش برشته نظم کشیدند آنان جمله مفتی سعد الله مراد آبادی
 اشفته تخلص چنین یافتند **س** جناب مقدس شته کاملین : امام هدی قبله اهل دین : با علم و عمل یادگار سلف
 رفیعش منور دل عارفان : سر او لیا شاه عبدالمجید : خدایش در جنت حور عین : به بگاه محرم شب
 هفتصد و یکم : پسوی جنان شد غنیمت گزین : به رقم کرده اشفته تاریخ آن : که گردید و اصل بجلد برین -
قاضی عبدالمقتدر دهلوی ابن قاضی رکن الدین الشریکی الکندی الدهلوی خلیفه شیخ
 نصیر الدین محمود دهمی دانشمند فیاض و درویش کامل او ستاد قاضی شهاب الدین است بغایت
 فصیح و بلیغ بود قصائد و غزلیات دارد قصیده او که در معارضه الامیه العجم بهرح آنحضرت صلعم گفته
 دلالت دارد بر کمال فصاحت او و او را نیم درس می گفت و با فاداه علم مشغول بود که طریق شیخ
 نصیر الدین محمود اکثر خلفای ایشان همین بود و وصیت او بطلالان اشتغال علم و حفظ شریعت بود
 گفته فکر در یک مسئله شرعی فضل دارد و بهتر از رکنی که مشوب به عجب و ریاضت گشته گویند که وی راوان
 طالب علمی پیش شیخ نصیر الدین محمود میرفت و بحث میکرد شیخ او را بجهت های او رانیکود و دست داشتی
 و او را تخریص کردی بر تحصیل علم تا انجام کار میرشد شیخ شد و نعمت باطن را با فضیلت ظاهر مقرون گردانید
 یکی از معقدان ایشان کتابی نوشته است مسمی به مناقب الصدقین در آن می نویسد که روزی
 قاضی شهاب الدین ندی یافته بود با مادر خود گفت این زرار در جای گورنم این بگفت و در مجلس
 قاضی عبدالمقتدر رفت و سه مجرا و اگر نظر قاضی شهاب الدین افکند گفت شما که در گور کردن

زربید با علم کجا پر و از نید قاضی شهاب الدین بر گفتار خود تنبیه شد قاضی عبدالمقتدری گفت پیش من
طالب علمی می آید که پوست او علم و مغز او علم و استخوان او علم است دازین طالب علم قاضی شهاب الدین
رامی خواست بتاریخ بست و ششم عشر سال بقصد و نود و یک هجری لجره ششاد و هشت سال تا
یافته قبرش بمقام خواجہ قطب الدین بختیاراوشی جانب جنوب حوض شمسی است نورانی مرقدہ
شیخ عبدالباقی صدر الصدور گنگوہی بن شیخ احمد بن عبد القدوس گنگوہی چند مرتبہ
بحرین شریفین رفیقہ علم حدیث را خواند و بعد از آن کہ بازگشته آمد از روش اکابر و اجداد کرام خود سماع و
غنائی را مکتوب و در روش محدثین سلوک می نمود و بتقوی و طهارت و نزاهت و عبادت ظاهر
اشتغال داشت پدرش در اباحت سماع رسالہ نوشته او نیز در انکار سماع رسالہ ساخته لاجرم باعث
ایذا و تکلیف بسیار شد تا این باعث شهرت او گشت اکبر بادشاہ در آن زمان صدری میخواست کہ
بصفت علم و دیانت موصوف باشد بتوسط بعض وسائل او را در سال ہصد و یک صدر الصدور
مقرر ساخت او بر عہدہ خود کوس استقلال زد و داند مال و جہاد اعتبار زائد از آنچه گفته شود نصیب
او گردید کہ در زمان ہیچ بادشاہی پنجین صدری نگذشته و بادشاہ را چند گاہ نسبت افغانیان عقاد
پیدا شدہ بود کہ نقش پیش پای او می نهاد آخر بوجہ مخالفت مخدوم الملک ملا عبد اللہ سلطانپوری دیگر
علمائے آن قضیہ منعکس شد و مزاج سلطانی بسبب بعضی حوادث از وی منحرف گشتہ در سال ہصد و ششاد
و شش و شش منصب صدارت معزول شدہ آخر بخرابی بسیار او را ملا عبد اللہ سلطانپوری را کہ با ہم
مخالف بودند بصورت رفیقیکہ بیکر ساخته بکلمہ معظمہ فرستادند تا ہم میان ہر دو فرغ کہ ورت صورت
ہست آخر بی صبری کردہ از مکہ معظمہ ہر دو ہدیہ ہند رجوع نمودند مولانا ملا عبد اللہ در دیار ہجرات
ہسال ہصد و نود و یک ہجری وفات یافتہ و شیخ عبدالباقی بدرگاہ بادشاہ آمد مدرسہ در ہندی خانہ
محبوس ماند و ہم در آن حبس ہسال ہصد و نود و دو ہجری رحلت کرد در سالہ ہجرات عربی در رد

طعن بام تقال مروزی شافعی کہ ہر نام ابو حنیفہ کردہ بود از تصانیف اوست

عبدالباقی شطاری نامش عماد الدین محمد عارف الغمانی الصوفی ایشطاری نسبت و خرقہ الحنفی
مذہب پیروی شریع و مرید شیخ عبد اللہ صوفی شطاری کہ آبادی از علمای اعظام صوفیہ کرام بود تصانیف
را تفسیر و دیوگانہ انداز بخلہ فواح الاور شرح فواح الاسرار ملا جامی روائع شرح فواح مختصر فواح مذکور

ذریعۃ النجاة شرح مشکوٰۃ شرح الفصوص شرح ترجمہ فصوص رشوانق اللغات فی شرح اللغات
 شرح خلاصۃ العشق شرح جام جهان نما شرح لطیفۃ الغیبہ شرح نخبۃ الفکر شرح آداب تنقیہ شرح
 معمای میحسن شرح جواہر خمسہ شرح کلید مخازن شرح تحفۃ العلوود فیض الخیر شرح حاشیہ
 سید شریف بر عنندی رسالہ در تعریف فقر رسالہ کشف الجواہر رسالہ در اسم ذات رسالہ
 در شرح حدیث خیر الاسماء و عبد اللہ و عبد الرحمن رسالہ کنوز الاسرار فی اشعار الشطار جوامع کلم الصوفی
 مقامات العارفین مفتوحات المغیبہ حدائق الانشاء رسالہ ناسخ و نسخ نسیمی بدستور المفسرین
 بحر الکرم شرح عین العلم حاشیہ شرح جامی از بحث حال تجورات سواطع الامام شرح تہذیب
 الکلام شرح حدیث الصلوة معراج المؤمنین شرح حدیث کنت کثر اغفیا دستور السعادة فی
 بیان الولاية فیض القدوس منتخب لفقہ النصوص مطالع الانوار الخفی شرح اجوبۃ الولى جواہر الاسرار
 شرح الفصوص الفارابی فیض الملک المبین شرح حق الیقین حاشیہ بر فقہ النصوص
 لوامع الانوار فی مناقب السادات الاطہار رسالہ سماع رسالہ در جواب اسولہ فاضل تاروق
 شرح جواب شیخ ابن سنیہ کہ برکتوب بود الخیر مولانا ابوسعید لوشته مواہب لکمی شرح اصول الایم شاهی
 شرح ارشاد الخوقاضی شہاب الدین روح الارواح شرح حکمۃ الشریقۃ رسالہ ایمان فرعون رسالہ
 خلوات الوجود رسالہ ناسخ التناسخ شرح حضرات خمس و غیرہ با سال فقاہ اور یافتہ نشدہ و خاتمہ
 فواع الانوار کہ تاریخ ہشتم ذیحجہ یوم جمعہ سال ہزار و بیست ہجری تصنیف منوہ می نویسد قدوق
 الفراع یوم الحجۃ ثامن ثانی عشرین من ثاوی عشرین الحجۃ تجاہ مرقۃ الشیخ الوالد الواقع ببلدہ
 اگرہ صانہا اللہ من جمیع ما یکوہ و تاریخ اتمامہ اتصال حق انتہی لفظہ ازین عبارت زمانہ حیات صاحب
 ترجمہ چنانکہ مذکور شد دریافت می شود و اللہ اعلم بالصواب

ملا علی بنی احمد نگر می ابن قاضی عبدالرسول عثمانی الاحمد نگر می گجراتی علامہ زمان یگانہ
 دوران شاگرد و مرید شاہ وجیہ الدین علوی احمد آبادی بود بسیاری از تصانیف او بر صفحہ روزگار یاد
 از مرتبہ علمی وی می دہند از انجملہ کتاب جامع الغرض منبع الفیوض شرح ہبوط کافہ نحو لہجارت
 فارسی است کہ در سال یازدہ جلد و چہار ہجری بمقام احمد نگر مضاف ممالک گجرات دکن لایف
 منوہ و نیز حاشیہ بر شرح تہذیب یزدی لوشته شکر اللہ سعید

شیخ عبد الواحد بلگرامی شاهی تخلص صاحب کمالات در ریاضت و عبادات بود خلاق
 در ضمیمه و صفات رضیه داشت نام پدرش ابراهیم بن خطیب بود وطن صلیبی بلگرام است که بعضی اجلاوش
 بقصبه باری قیام میزدند و به بلگرام آمده زحمت قامت انداخت نسبت از پیش سید حسین سکندری رسید و صفات
 در حقائق و معارف دارد و از ان جمله حقائق هندی و محل شهادت و شرح کافی تا بحث غیر منصرف که از این طور
 معانی تصور کشیده و شرح نرفته الارواح و سبع سنابل در تصوف اندکیر شاه و میر تقی علی تمام طلبید یعنی در سیور فال
 رحمت فرمود مؤلف نفائس الماثر و یازده کار قنوج شمرده همانا که بلگرام سرکار قنوج بود از منظوماتش مناظره
 ابنه و خریره با بل بلق شیرینی و چاشنی میدهند و در حدیث تجاوزه و فائش شب جمعه سوم رمضان سال
 یکم از ده هفتده هجری در بلگرام وقوع یافته و آنجا که فون گردید و عزیزی تاریخ فوئش چنین یافته **چ** چو رفت
 واحد صوری و معنوی گفتم و نیز در هفتده شب جمعه ماه صوم سوم در مصره ثانی تاریخ صوری و معنوی است
 بیان آن که نسبت عدد که بحساب جبل در مصره ثانی نایمی شود از اباطافت تحریر کرده یعنی واحد
 صوری که عددش دوزده است و واحد معنوی که یکی است مجموعه آن نسبت شد از اخراج کرده یکم از
 و هفتده که سال و فائش بود باقی ماند

میر عبد الواحد بلگرامی واحد و ذوقی تخلص داشت شعر ب زبان هندی و فارسی می گفت کتاب
 شکرستان خیال شمل بر نظم و نثر در وصف حلویات بدستور دیوان مرتب کرده دوم محرم یازده صد
 و سی و چهار هجری روز جمعه در معرکه زمییداران لاهور قتل رسید

مولوی عبد الواحد قرنگی محلی اسپر کلان مولوی عبد الما علی بن مولانا عبد العلی بحر العلوم اولاد
 چندست ملا از بهار الحق قرنگی محلی تحصیل علوم کرده یقینه کتب در سیه پیش چندین دور در اس گدرا عبیده فراغ
 حاصل نموده باراده حصول منصب قضا و افتاب کلکته رفته باهار کلش حاکم عدالت بنگال طائی شد
 مگر حصول مرام صورت نه نیست بفتح دیلم مفتی صلحه رویتک بشا هر دو صد و پنجاه روپیة بسفارش
 حاکم مذکور مقرر گردید و از آنجا تبدیل شده پانی پت رفت و بعد چندی حلت کرد

مولوی عبد الواحد خیر آبادی شاگرد و همیشه زاده مولوی محمد علم سندیلی بود از تلامذه و
 مولوی فضل امام خیر آبادی صدر الصدور و مبل پس نامور شده رحمه الله علیه مولوی امام عالم مرحوم
 خیر آبادی شارح قصیده برده اند و احاد انجادش هم سبق مؤلف ادراک بدقت طبع و حدت ذهن

مشترک الیه است از آن بود غفر الله له -

مولوی عبدالواحد فرنگی محلی پسر خود مولوی عبدالعلی ابن مولانا عبدالعلی بحر العلوم در صغیر سن بخدمت جد خود بدراس رفته مختصرات از علم خود مولوی عبدالرب و متوسطات از دیگران و متوسطات بخدمت جد خود مولانا عبدالعلی تحصیل نموده به لکهنؤ آمد وی دهم خردش مولوی عبدالرب و لکهنؤ بودند که مولانا عبدالعلی بحر العلوم بدراس رحلت فرمود خبر وفاتش یافته مولوی عبدالواحد و عیش مولوسه عبدالرب بدراس رفتند و دستری جای مولانا مرحوم شدند چون مولوی علاءالدین پیش ازین بجایش مقرر شده بود و عزل دی رئیس وقت مناسب ندانست بدین وجه مدرسه خاص که ملک مولانا مرحوم بود به مولوی عبدالرب پسر مولانا مرحوم داد مولوی علاءالدین را جای دیگر داده مشاهره مولانا مرحوم نصف به مولوی عبدالرب و نصف به مولوی علاءالدین مقرر ساخت مولوی عبدالرب برادر زاده خود یعنی مولوی عبدالواحد را قائم مقام خود کرده کناره کش گشت از آن وقت مولوی عبدالواحد در مدرسه مولانا مرحوم نیا به گردید و لا ولد و در گذشت

ساجی عبدالولی طرخانی کشمیری دانشمند کامل محدث بود از وطن خود طرخان واقع ترکستان بحرین شریفین رفته و با دای مناسک حج مشرف شده در مدرسه دارالشفای شیخ ابوالحسن سندس اجازت حدیث و تفسیر حاصل کرده به کشمیر قدم آورد و تیمار عاشی ملاکون حقه بخدمت شیخ الاسلام مولانا قوام الدین محمد گزرا نید و اجازت کتب حدیث و تفسیر وی داده مدتی بکان اذقیم ما نأخر الا امر اردست ظلمه بسال یازده صد و هفتاد و یک هجری شربت شهادت چشید

مولوی عبدالوالی فرنگی محلی ابن محمد ابوالاکرم ابن مفتی محمد یعقوب بعد تکمیل تحصیل علوم بیعت از همداری خود ملا الوالد الحق نموده خلیفه برحق و مجاز مطلق از و گشت و جمله عمر عزیزش بپاداشی و عبادات و ریاضات بسر برد شب بستان و دوم شعبان سال دوازده صد و هفتاد و نه هجری بمحرم و سالگی پنجاه و هشت الی هشتست مولوی عبدالواسط در گنت کثر از غفایا تاریخ و فائش یافته

مولوی عبدالوحید قرنگی محلی ابن مولوی عبدالواحد پسر کلان مولوی عبدالعلی بن مولوسه عبدالعلی بحر العلوم کتب درسیه بخدمت مولوی قدرت علی و مولوی سراج الحق و مولوسه ولی الله و علم خود مولوی عبدالواحد سکنه فرنگی محل تحصیل کرده بتاریخ پنجم شعبان سال دوازده صد و نه هجری لا ولد و فائت یا

شیخ عبد الوهاب قنوجی اخیاط بناب نعم خان بهادر ساکن علمه را جگیر نجات بلده قنوج
فاضل جلیل و عالم نبیل و علوم متعارفه بطولی داشت تصانیف مفیده بعلوم در سیه دار و انانیه متفاح
و بحر المذاهب در علم کلام و کتابی اصدده در عقاید ایشان می دهند

سید عبد الوهاب لوری ابن سید عبد الحمید گویند ویرا علم و نبی بود بطالعه کتب تدریس علم
اشغال داشت در سال نصد و شصت و پنج هجری فوت یافت در سال و در وفات

شیخ عبد الوهاب متقی ابن شیخ ولی الله مندوی بهر پانچری از مؤرخین و محدثین نشان در گذشتند
از همان زمان قادر و دقیق الی رفیق حال ایشان شده در طلب حق براه فقر و تجرد و مسافرت و سیر عالم
کشید غالب پیر ایشان در توحی کجرات و کثافت و کین و سیلان و سرعید بود و زیاده از سه
روز در هیچ مقام اقامت نمی کرد و گوی بعضی بلاد که بجهت تحصیل علم و تقرب صحبت مشایخ و جمعی بوقت بار
استیغاف غرض فقر اخراجت اختیار اقامت ضرورت می افتاد و در غفوان شبها بطلبه جمادی الاو سن
سن نصد و شصت و سه هجری بکه معظمه آید شیخ علی متقی با سماع خبر کدش بسابقه تعارف که به الله مایه
شان داشتند پیش ایشان آمد و هر پانچرا کردند استماعی صحبت نمودند و رحمت الله علیه بقتضای
استغفای ذاتی او الا گفتند انشاء الله بنیم تالعیب چیست در آخر پشاه فضل کمال شیخ متقی
نمودند و بکتابت تالیفات شیخ و تصحیح و مقابله آنها مشغول شدند و تا دوازده سال بعد صحبت شیخ
در رفقه و حدیث و غیره علوم شرعیه مهارت کامل حاصل کرده از کالیلیان و لیلیا دادند و بعد وفات
شیخ تا سی و شش سال بکه معظمه بشرع و علوم ظاهر و باطن میگرد و ایام اقامت جمعی فوت نشد شیخ علی متقی
و بلوی بکه معظمه از ایشان سده محال شده حاصل کرده هر پانچرا شدند و رحمت الله علیه بسا اقبال
بیک هجری ازین در وفاتی بعام جاودانی شتافت مندر و سابقا در بلاد مسلمانین بالوده بود اکنون
زیر حکومت سیاست و بار است و پانچرا گذشت شهرت دارد

شیخ عزیز الله تبلیغی صاحب ارشاد و ولایت دانشمند تجرد و علم سلطان سکندر لودی از بلتان
در سنه پنجاه و سه فوت اقامت انداخت تبلیغی فاضل و استعدادی غریب داشت که متعلم متفطن بهر طور
کتابی مشکل متدیان را که می خواند بی مطالعه درس می گفت و میگویند بارها با امتحان پیش آمده که رسول الله
مرفع لاکرده اند و شیخ آنرا در وقت افاده معادل ساخته میباید حاتم بنعلی انار شنه تلامذه او بود

از تصانیف رایقہ مشہورہ اندانہ تجملہ رسالہ عینیہ است کہ بمقابلہ رسالہ غیرہ شیخ امان اللہ پانی پتی
 نوشتہ درس نمصد و ہفتاد و پنج ہجری رخت ہستی از خجماں بعالم جادوان بر و انانہ و انالہ راجعون
 تلمذ بضم تائی شناہ قوتانی و فتح لام و سکون نون فتح بای موصدہ آخر بای ہوز شری است ترمیض
 مولوی عسکر علی سندیلی خلف اکبر مولوی محمد اللہ سندیلی از والد ماجد خود تحصیل علوم نمودہ فراغ
 حاصل کردہ توسل دی باریاب بارگاہ شاہ دہلی شدہ اور بار شاہی بخطاب خیر اللہ خان سہابی گردیدہ
 و چند مواضع بجا گیر یافتہ بنا بر تعمیر مدرسہ مامور شدہ تعمیر مدرسہ مذکور حسب الحکم شاہی باہتمام نواب
 ابو المنصور خان صوبہ دار او دہ درسن یازدہ صد و چہل و شش ہجری با تمام رسیدہ مدرسہ منصور
 شہرت یافتہ و تاریخ تعمیرش در لفظ خیر المدارس بہ نسبت خیر اللہ خان یافتہ اندہ دران مدرسہ مدرس
 و افادہ طلبہ مشغول بود کہ با و از صدی دوازدهم ازین جہان فانی بعالم جادوانی رخت ہستی
 بر بست علیہ الرحمۃ والغفران

ملا عصمت اللہ سہارنپوری از شاہیہ علمای ہندوستان است اگرچہ بظاہر بینائی نداشت اما در
 باطن چشم بصیرتش روشن بود و تمام عمر خود در خدمت علم و تدبیر بسر کردہ تصانیف رائقہ دار و از تجمل
 شرح خلاصۃ الحساب و حاشیہ فوائد ضیائیہ یعنی شرح ملای جامی است درس ہزار و سی و نہ ہجری
 بر حمت حق پیوست

مولوی عصمت اللہ لکھنوی خلف اکبر مولوی عبدالقادر مرید شیخ پیر محمد سلوٹوی
 حافظ قرآن و عالم علوم غریبہ بود و در علم و عمل از برادران خود فوقیت داشت لباس سپاہانہ را
 نشانہ سال خود ساختہ بصورت اغنیاء صحبت بادشاہ وقت مستور بود و در رجب سال یکہزار
 و یکصد و سی و نہ ہجری شب شنبہ براہ دکن در موضع بر بندہ وفات یافتہ و ہفتہ ہم سوال سن فلک
 بروز جمعہ در موضع ہم از وہ متصل بلکہ کتب و نفون کردہ اش خلد اللہ مدار نعیم تاریخ ولایت و بیست
مولانا علاء الدین شبلی از علمائے اودہ بود و روشنی پاکیزہ و صفای تمام داشت پیش از وفات
 نفاعی کہ شیخ الاسلام اودہ بود تفسیر کشاف می خواند و مولانا شمس الدین محلی اودہی و دیگر علمای اودہ
 سامع بودند زنی علما داشتہ اما باوصاف تصوف موصوف بودی اگرچہ از سلطان المشائخ
 نظام الدین اولیا مجاز مطلق بود اما یک مرید ہم نگرنت اورا بخدمت پیر خود غایت محبت بود

قریش در دینی نزدیک چپو تره یار نیست رحمة الله علیه

ملا علواء الدین لاهوری پسر شیخ منصور لاهوری از دانشمندان مشهور و مدبر است مدتی
در محبت خانان معز و کرم بود چون بملازمت محمد اکبر شاه رسید نیز خیلی اعتبار یافت و هر چند تکلیف
سپاگری نمودند قبول نکرده بدین واقعه مشغول ماند و هر چه از جایر حاصل می شد همه صرف
طلبه می کرد و حاشیه مشهوره بر شرح عقاید از تصنیفات معتبره اوست بنیارت حج مشرف شده و آنجا
داعی اجل را بلیک اجابت گفته جان بجان آفرین سپرد

ملا علواء الدین فرنگی محلی برادر عینی ملا نورالحق ابن ملا احمد انوار الحق بن ملا احمد عبدالحق تحصیل علم
چند سالی در خدمت ملا محمد حسین فرنگی عملی نموده نان بعد از علم خود را ملا احمد انوار الحق در بالش بریلی اساده
بر داشته هنگامیکه ملا عبدعلی بحر العلوم در بهار بمدرسه نشینی صدر الدین مدرس بود بهماری علم خود ملا
انوارالحق در آنجا رفته فائده فراغ خوانده بوطین مراجعت نمود و آنرا در خود بیعت حاصل کرده باشتغال
باطن می گوشتید و اندکی درس و تدریس نیز می کرد چون مولانا عبدعلی بحر العلوم بمدراس رفت وی هم
در آنجا بخدمتش پیوست و تاحیات مولانا در حضرتش تکمیل علوم می نمود و بعد وفات مولانا بوجه داندیش
بسجده نواب مدراس مدرس مقرر گشت و بخطاب ملک العلماء ممتاز گردید از تصانیف او شیخ
فصول اکبری است دهم شمال سال دوازده صد و چهل و دو هجری در مدراس وفات یافته آنجا مدفون
مولانا علواء الدین لاری صاحب حاشیه بر عقاید نسفی از پیش از زمان باگه آمده اشتغال بدین
علوم نمود و در مدرسه انضس ساخت و مدرسه حسن تاریخ آن یافتند و در سال نهصد و شصت و نه هجری
حج رفته و بعد از آن سفر رخت سفر آخرت بر لبست رحمة الله علیه

مولوی علی صفر قنوجی ابن مولوی عبدالحمد انا کابر علمای قنوج در سال هزار و پنجاه و یک هجری
متولد شده از ملا محمد قنوجی و ملا عصمته الله سمار پوری مختصات و متوسطات و مطولات خوانده فائده
فراغ بخدمت ملا محمد زمان کاکوروی خواند جامع علوم عقلیه و نقلیه و امام تصوف و سلوک مرید و خلیفه
شاه پیر محمد گهنوی بود تا شصت سال عمر شریف خود را تدریس طلبه گذرانیده جم غفیر از علما و فضلا
نیرد امن تربیتش بر مرتبه فضیلت رسیدند تصانیف ذیل از یادگار اند الطائف العلیه
فی المعارف الالهیه - بقرة الممارج در سلوک - القصیده المیهمة فی النعمه المحمدیه - شرح قصیده

تذکره انقبایس الحلیه فی کشف اسرار المیهیه تفسیر ترا قبل انشراح که در اختصار و ایجاز هم پله جلالین است و در علوم ادبیه و مسائل شرعیه بر کثافت و بیضادی تفوق میجو اهر شرح فصول حکم و سبب سال یا زده صد و چهل و هجری رحلت فرمود غلام علی آزاد بلکرای تاریخ و فاشش نظم آورده **س** مولوی زبان علی صغری

از وفاتش یکسال شد بعد و در سال تاریخ اول و شش خرداد شد زمان آفتاب صبح علوم
قاضی علی اکبر حریاکوئی ابن قاضی عطاء رسول بن قاضی غلام محمد عباسی در سال سیست و پنجم
 صدی سیزدهم متولد شده هر چند سلسله تحصیل و از استاد با تمام نرسیده و سرایه کتابش از فوائد ضیاء
 جامی نتایج و زنگریه که از آنجا که جودت دین و قوت حافظه اش آیت بود از آیات الهی و موحی بود از بحر
 فیض ناشناهی بد که بعضی حالش می پرورام و آیه کریمه ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و در زبان
 سبزه سار و الدیاجدش قاضی عطاء رسول که صاحب علم و استعداد بود در فرائض و فقه مهارت معتد به
 داشت مگر چونکه از حکومت انگلیشی گاهی به منصب منصفی و گاهی بعد تحصیل امور بوده در تعلیم صاحب
 ترجمه علیه الرحمة نظر توجه نمی گماشت و بی شوق چلی خود که از سبب فیاصل بدیش و دیوت بود کتاب گلستان
 از استاد با تمام رسانید آنگاه استعداد و سبب و قوت فراهم آورد که بدان جمله کتب متداوله فارسی یا
 بے مداد استاد حل میکرد و بعد از آن تحصیل صرف و نحو عربی پرداخت و از مقامات مختلفه مختصرات
 ابتدائی را حاصل کرده بنا بر قوت مطالعه را استوار ساخت از هم سالانش منقول است که او را هنگام
 تحصیل به بذل جهد مشغول ندیدیم مگر جواب هر سوال از وی به تامل می شنیدیم کتاب کافیه بخشی پیشش
 افتاد و شهاب طالع آن سبزی کرد تا آنکه کتاب مذکور را بنور خوانشی با تمام رسانید پیش آن فوائد ضیاء
 از مولوی احمد علی چریاکوئی که رابطه مصاهره و دوستی داشت قریب چهل سبق از آن کتاب به موت
 و باقی را به طالع خود با نثر رسانید همچنین از جاهای عدیده نبدی از منطق و کلام خوانده باین قلت
 تحصیل استعداد سخن فنی را بر تبه رسانید که مسائل دقیقه فلسفه و کلام از شرح مواقف و صد
 و غیره می گرفت و از راه نادره راه خود و تحقیقات اینقه میداد و گره از مضامین فن می کشاد
 هر بحثی که می گرفت گاهی از دست نمی داد و هر کتابیکه یکبار از ابتدا تا انتها مطالعه کرد
 در هیچ باب بعد از آن حاجت به رجوعش نمی افتاد منقول است که روزی صاحب ترجمه با استاد
 و مولای سبزه روزی ناچاره شکوه و غمور چلی شهرت و محبت جوهر فرد و بناظره درآمد مولای مدوح

با بطل ترکیب جسم انا مثال این اخذ در گفتگو بکشد و وی از جانب متکلمان سلف سنگ منع و
 مناقضه در راه می نهاد با جمله تا هفت درین باب مکالمه فیما بین جاری ماند و گفتگوی طرفین و بطو
 کشید در انجام کار مولای مروج لب به تحسین وی کشاد و داجوهر شناسی داد که در مسئله مختلف نیست که
 بجانب منع آن تسلیم دلیل نبود تقریر بجای رسامی که متاخرین متکلمین از ان اغماض کرده اند قاضی
 مشارالیه صاحب ثروت و مال و هم سطح انظار غرور و قار حکام انگشیر بود بایام غدر هندوستان
 بصله خیر سگالی از سرکار انگریزی وظیفه و انعام و نشور بر است اخذ اسلحه بدست آورده با اینهمه همیشه
 تحصیل کمال رای پسندید حصول جاه و منال را بدیده اعتداده و طلب نمی دید و فرزندانش خود و کوا
 عنایت رسول و مولوی محمد فاروق که هر یگان مرات کمال پذیراند تاکید تحصیل علم و هنری فرمود
 و گاهی تحفیه کتاب سیم و زر نمی نمود به تصانیف و تالیفات رغبتی نداشت دور سال از صنفاتش
 موجود اندیکه در رد بعضی معنومات اهل فرنگ یعنی مسئله جنب و انجذاب دوم در بعضی قراضات
 شیعیه و می رج بسال هشتاد و سوم از صدی سیزدهم بر حلت فرمود و دخل الله فی اعلیه
مولوی علی احمد و نترزاده حافظ شاه ابوالسحاق سجاده نشین آستانه مجیر طبع عظم که در دروغ و زبده
 چون جد خود یگان روزگار دست ولادت با سعادت وی در سال دوازده صد و بیست و نه هجری
 بطور پیوسته اکثر کتب درسیه از فاضل ادیب مولوی محمد سیف علی شری مرحوم آموخته و بنزدی ازان
 از مولوی احمد علی عباسی حیراکوئی رحمة الله علیه گرفته فاضله قوی الحفظ و الادراک از ثقات آن دیار است
 مولوی محمد فاروق عباسی حیراکوئی سلمه الله در رساله عمده زبید رقم فرموده که راقم مسطور پیش از سی
 سال خدمت سرایا بر کتف طرف سعادت می بند و تا ایندم کلامیکه دال بر ذم کسی باشد از زبانش
 نشنیده و مجلس را گاهی خالی اندوخته ام و این زمان به صلاح حال و معدومیت السنه رجال
 و به التزام و مداومت محاسن اعمال مقرون است ادام الله برکاته

مولوی علی بخش خان بدایونی از عمایه علماء و روسای بلده بدایون است تلمذ خدمت مولوی
 فیض احمد بدایونی و شرف بیعت خدمت مولوی شاه عبدالحمید عین الحق بدایونی داشت با وجود
 تعلق منصب صدر الصدوری که از سرکار انگریزی بدان سپاهی بود در تعلیم طلبه و تالیفات کتیب
 و تدبیر مشغول می ماند رساله شهاب ثاقب رساله تائید اسلام در دفرقه فخریه در سال در دفرقه شیعیه

از تالیف وی مطبوع شده شل و مطبوع طبع حق پندمان اندلقیه تالیف مفیده اش هنوز زیر طبع میسرند
 و رسال سیزده صد و سه بجزی رحلت فرموده بعالم جاودانی شتافت علیه الرحمه والرضوان -
مولوی علی عباس چریاکوٹی ابن شیخ امام علی ابن شیخ غلام حسین ابن شیخ سعد الله برادرزاده
 مولوی احمد علی عباسی است و از جانب مادر با فاضل باب الله چوپوری می پیوند دارند فاضل دهر و
 از کیمای عصر بود کتاب سبزی از مولوی ابوالحسن منطقی گرفته و بقیه کتب در سیه از عم کرم ممدوح اصد در
 آنوقت فوت حافظ اش بنایت عتیق بود و در همین وقتش بر مرتبه اعلی اینق بالجملة این فاضل جلیل المنازل
 هم نکاح بود و داشت و هم فطانت حدت لاجرم در عهد تحصیل بمناظره و جدل مدام بر بریت میجرید و در
 میزان بحث کسی با و هرا یکی سنجید هر کتابی که میخواند با و ستاد و بجات فرس مناظرت میراند تا آنکه تحصیلش
 بر بیت نظامی چون کواشی را هدیه متعلقه رساله قطبیه رسید استعدادش بمطالع کتاب و تنقید مضامین
 هر باب تام و کامل گردید پس دست از تحصیل باز کشید و بمطالع کتب قدما و هم متأخرین پیوسته که از شب
 می کشید و شبش بروز میرسد و در چند سال بحدوت حافظ و حسن فطانت بر مسائل اکثر کتب در سیه و غیر
 در سیه حاوی گشته و اکثر کتب مشهوره کمتر بود که از نگاهش نگذشته اکثر کتب در سیه را بی مراجعت کواشی
 طالیان را عققانه می آموخت هرگاه بر مسائل درس نظامیه واقف گردید عنان مغیبت بسوی تکمیل
 ادب و حفظ لغات عرب گردانید تا آنکه بر ادای مضامین هم نظم و هم نثر حلی وافی بدست آورد و اکثر
 مسائل منطقیه و نحویه را منظوم کرد و بحث و جدل طبیعتش غالب بود و هر سخنی که بر زبان آوردی هر چند
 در آن بر سر خطا بودی مگر خصم را جزو جدال ساکت کردی روزی در مثال جئت زیة الفظ جئت لعل
 متعدی و زید را مفعول به فرموده یکے از ادکیای محصلین در آن باب با و راه مخالفت پیوده و
 دیگر معاصران هم با محصل مذکور موافقت کردند تا آنکه سلسله جدل درازی کشید و بعدا قنایم جسد
 زبان نوبت تکمیل تکلف بیان رسید پس مولوی ممدوح در آن باب رساله ترتیب ساخت آنگاه
 کس از محصلان به تحریر جوابش نپرداخت و مولوی ممدوح در قضیه شرطیه که انقسامش بتقسیم
 فی حاضر متصل و منفصله مشهور است قسمی جدید پدید آورد و نامش شرطیه عباسیه کرد و مثال قام
 زید ثم تعد عمر و فرموده بالجملة فاضل ممدوح بقوت لقاده خود مسائل هر علم را بمیزان نظر می سنجید و
 و تحقیق نفس الامر حکمانه می کشید چنانچه نقض احکام او در مسائل متداوله بسیار اندامین مختص

جامع الادواق هرگاه در سن دوازده صد و شصت هجری بمکرگه تلامذه مولانا محمد شکور مرحوم و مغفور
 پجلی شهری که مشیره زاده وی بودند پجلی شهر رسید ویرا دید که ضعیف و نحیف شده محض استخوانی و پوستی
 و شست و قدر شرفیش بکثر نشستی همچو جسم را که گشته غالباً نبود سالی در آن زمان رسیده باشد گاهی باطله
 که نهند تش میفرستم تمامی اخلاق حمیده و پیرشش احوال پیش می آمد که یکمی طلبیدیم همون بهیث که داشت
 بر خاسته از الماری بر آورده می داد و میگفت که کتاب میفهمم لکن باین شطه که اطمینان بود و چندین شطری
 قاضی علی محمد بیجاپوری از اکابر علمای عهد سلطان ابراهیم عادل شاه محدث و مفسر و فقیه بود و لقب
 استاد الاولیا شهرت داشت از گجرات بیجاپور آمده در آن بلده اقبال حد رسه نمود که اکثر اشراف و علمای
 اردو مستفیض شدند و تلامذه و شاگردان و شیخ ابوتراب مدرسی و سید محمد مدرسی و
 قاضی ابراهیم زبیری مشهور اند و در عهد سلطان سابق الذکر منصب قضاای بیجاپور امتیاز داشت
 چهارم ماه ذی قعدة سن هزار و هفتاد و هجری رحلت فرموده و بیجاپور مدفون گشت

ملا علی محدث سمرقندی برادر ملا صادق حلوانی علم حدیث در عرب تحصیل کرده بغایت متقی
 و پیرنگار بود هندوستان آمده در سال نهصد و شصت و دو یک هجری بمکرگه در رحمت ایزدی پیوست
 ملا عالم کاملی این تاریخ یافت قطعه درینا که ناگاه ملا علی را به ربودار میان و متبر و حوادث به پی
 سال تاریخ او سال دیگره بگومرد ملا علی محدث

شیخ علی متقی برهان پوری ابن حسام الدین بن عبدالملک ابن قاضی خان المتقی لقباً
 القادری الشاذلی الدینی البیاضی مشرباً الحنفی و طناً البرهان پوری مولفاً الملکی منزلاً در سال هشت
 صد و شصت و هجری در برهان پور و کن متولد شده حالات بابرکات شان شیخ عابد الحق محدث
 دهلوی در اخبار الاخیار تفصیل تمام تحریر فرموده ملخص آن اینست که وی رحمة الله علیه در هفت
 دهشت سالی پیش از هجرت شاه بهمن برهان پوری مرید ساخته شد و بسطراخرت خرامید و سه بعد
 وفات پدر حنفی بصحبت امرا و سلاطین و کت بسز برده در عین شباب به تقضای هوافه ازلی
 بخدمت شیخ عابد حکیم بن شاه باجن رسیده خرقه خلافت سلسله چشتیه پوشیده و از برهان پور بگلان
 مطیه سفر نشانیده بخدمت شیخ حسام الدین متقی ملتانی رسیده تفسیر ریاضی و معین العلم را بخدمت
 ایشان مطالعه نمود و سلوک طریق دوع و تقوی را بامداد بركات محبتش پیش گرفته همراه داد تقوی

مولوی حافظ علی محمد نگرانی صاحب علم و فضل مفتیس دارالولایت شاه عبدالرحمن زیل کھنڈ
بود چون همتش بهواره مجمل اعتغال داشت بنا بران بجز ترجمه رساله مرشد خود سماه بجهد المقل فی
نکرده در سال هزار و دویست و پنجاه و پنج هجری از دارالعلوم نظامی شافعی روح الله روح
مولوی علی محمد قنوجی ابن مولوی نصیر الدین قنوجی در فضائل بنو سلف صلاح و عجمیت
یادگار عرب و انگلیز مولوی عبدالباسط قنوجی بود از تصانیف لطیفه دست کتاب دارالفضائل
فی شرح الشامل و چند رسائل در منطق و کتاب همین الهی شرح قطر الله که بسال دوازده صد
یازده هجری تالیف نمود سال رحلتش معلوم نیست

امیر کبیر سید علی محمدانی ابن سید شهاب الدین و داد دوم حجب روز و شنبه سال هفتصد و چهارده
هجری متولد شده مخزن علوم ظاهر و باطن نظر تجلیات ربانی و مرید علاء الدوله سمنانی بود اکثر اشعار که دنیا
را سیر کرده و چند مرتبه هزار و چهار صد و لیا و الله رسیده مستفید گشت در سن هفتصد و هشتاد و یک
هجری از همدان به قصد کس سادات و رفقا بخطه کشمیر تشریف آورده بخدمه علاء الدین پوره که در آنجا
خانقاه طریقت رخت اقامت انداخت در فقط مقدم شریف اقامت نمود و مشایقه از قطب الدین
شاه والی کشمیر بکمال ارادت بدو پیوسته وی رحمة الله علیه بغایت سرگرمی اشاعت اسلام بخطه کشمیر
فرمود و بهر همت خود سه سالگی بمیدان کبیر که نام مقامی است بتاریخ ششم و پنجاه سال غنصه و ششاد و شش
هجری وفات فرموده نعش او در قتلان مدفون گردید چون که وقت القطاع روح بسیم الله الرحمن الرحیم
از زبان مبارکش برآمده بود و همین کلام اخیر تاریخ فوتش یافته اند رحمة الله علیه و علی اسلامه تصانیف
شمع الاحادیث شرح اسماء حسنی ذخیره الملوک شرح فصول الحکم مرآة التائبین شرح قصیده حمزه
فانصیه آداب المریدین - احوال فقیه و غیره اند

شیخ علی کشمیری رفیقی بن یحیی بن عین الدین بر روز شنبه چهارم رمضان سال یازده صد و
پنجاه و دو هجری ولادت یافته از پدر بزرگوار در دهر و کلان خود شیخ اسلام اخذ علوم کرده فقیه و محدث گشت
و بهر سه پسران خود یعنی عبدالاحد و بهاء الدین و شیخ سنا و بلوران عم زاد خود پیغمبر ابو الطیب احمد
عبداللہ و اخوند عبدالرؤف را تعلیم علوم نمود و حاصل و عارف زاهد و متورع بود بتاریخ و بهم محرم
الحرام سال دوازده صد و چهارده رحلت فرمود

شیخ علای مهدوی بیانوی بن شیخ حسن از شتال کبار بنگاله بود او و برادر خروش شیخ
 نصر الله که از فحول علمای بنگاله زیارت مکه معظمه رسیده و از آنجا به هند آمده در خطب بیانیه رحل قامت
 انداختند و جواهر نصر الله و الفی تا ریخ قدم ایشان یافتند شیخ حسن بارشاد و هدایت و شیخ نصر الله
 بفتوی و درین قیام داشت شیخ علای که ارشاد و لاد شیخ حسن و از بعد صبا انتر بخت و صلاح
 بر لوح پیشانی او عیان بود و ملازمت پذیر خود کسب علوم ظاهری و باطنی و تهذیب اخلاق نموده در
 اندک زمانی کتب متداوله را مطالعه کرده به تدریس و افاده مشغول شد بعد وفات پدر ترک تدریس
 گفته بر جاوه طاعت و نهج ریاضت و سجاده شجعت استقرار گرفته طالبان راه را تلقین و ارشاد می نمود
 لیکن هنوز بقیه از آثار نفس اماره داشت وی خواست که بوسه شیخی دیگر و در آن شهر شرکت مکانی
 نمائش باشد آخر طریق آبا و اجداد خود ترک داده بخیرت عبد الله نیازی مرید خلیفه سید محمد
 جوینوری موجود طویق مهدویه آمده روش وی آموخت و جمعی کثیر را وی شنود راه سلوک بقدم
 او کل سپردند و با این هماسلی و آفات حرب برای دفع مخالفان همیشه با خود می داشتند و هر حال
 در شهر و بازار نامشروعی و منی که میدیدند چیز و قدر گرفته احتساب میکردند و خوف حاکم نمائشند و حکام
 موافق آمدارش میکردند هرگاه سلیم شاه پسر شیر شاه سور بر سر سلطنت هند جلوس نمود آواز
 شیخ علای بسیم اور رسید میر سید رفیع الدین محدث در میان ابوالفتح تمانیسری و دیگر علمای
 آنروزه ملاحظه فرموده باغوی محمدوم الملک ملا عبد الله سلطانپوری شیخ علای را از زیان طلب داشتند
 او با جمعی اناسحاب مخصوص که همه یکتا پوش و مسلح بودند بهر گاه آمده بر سوئے که در مجلس سلوک
 می یافتند مقید نشده بود چو منون بر همه اهل مجلس سلام کرد و سلیم شاه جواب بکره گفته بر مقرران او وضع
 شیخ بسیار گران آمد و مخدوم الملک پیش ازین خاطر لثان سلیم ساخته بود که این بتدرع و عوسه
 مهدویت میکند و سر خروج دارد و واجب القتل است آنروز بسفارش عیسی خان نجات از این
 یافته سلیم شاه حکم بر اخراج شیخ علای نموده به تدریج رفته که بهر حد کن است و اعظم هایون خوا
 حاکم آنجا او را چندی پیش خود داشت و را آنجا هم خلائی بدو گردیدند و حمران این خبر سلیم شاه
 رسانیدند تا که باز لطلبی حکم صادر فرمود چون وی حاضر آمد سلیم شاه بوی گفت که تو از عقیده خود
 توبه کن شیخ سخن شاه گوش نکرد سلیم بسازی تا زیان حکم فرمود شیخ که از بیشتر تا توان بود در تازیانه

سوم جهان بجان آفرین سپرد و نقش او بر پای فیل بسته ماند و فی علی گردانیدند و حکم کردند که برافتن کنند این دفعه
 بسال پنجاه و هفتم صدی دهم بود و آرد و معلى بازاریکه پیش دروازه شاهی باشد
 مقبره الملوک سید علویان حکیم دهلوی اصل نامش محمد ششم بن حکیم محمد بادی قلندر بن سید
 مظفر الدین علوی از اولاد محمد بن خفیه است ولادت او بجاه رمضان سن هزار و هشتاد و هجری در دارالم
 شیراز شد و در سن یازده صد و یازده هجری بسند آمده در پای قلعه ستاره بملازمت عالمگیر بادشاه
 به خلعت و منصب سرفراز گردیده بخدمت شاه هزاره محمد اعظم تعیین گردید و در عهد شاه عالم بهادر شاه
 ب خطاب علویان و اصنافه منصب جاگیرتیار یافت و محمد شاه بادشاه را موالجات خوب کرده
 بادشاه موصوف و برابره فقره بخجیده به منصب شش هزاری و نقدی سه هزار و پیمانه و خطاب
 معتمد الملک سرفراز فرمود و نادر شاه باغ از تمام همراه خود بهر دو انانجا بهر حج بیت الله رفت و در سن
 یازده صد پنجاه و شش هجری به شاه جهان آباد واپس آمد از تهنیفات او کنایه است جامع الجوامع
 در علم طب کاسم به اسمی است بتاریخ بست و پنجم حبس سن یازده صد و شصت هجری در شاه جهان آباد
 بعض استسقاوت شده و بر حسب وصیتش در حوالی درگاه حضرت نظام الدین اولیا مدفون کردند
 ملا عماد الدین عثمانی لبکنی عالم متجرب و ناست جلی و فکاکات طبعی داشت شاگرد رشید
 ملا عبد علی بحر العلوم بود هرگاه ملا موصوف بحرین شریفین در وقت ملا عماد الدین بقیه شرح چغنی
 پیش ملا محمد حسن خواننده از تصانیف او عقده و وثیقه و بر بیان چند مباحث معقولیه غیره و عشره کامل
 در بحث علم معنیان و در سوره مقوله عشره در شرح ابیات محقق طوسی متضمن بیان مقولات عشره
 بر سرای علمی او گاه اند پسکن بفتح لام و سکون بای موحده و کاف عربی مفتوح و لون نام ویی است
 در خلع بانس بریلی ملک رویل کنند

مولانا عماد الدین غوری از اکابر مشایخ دیار نارتول و از اولاد مولانا عماد است که در عهد
 محمد تغلق بوزن آباد و جادوی از عرب بنده آمدند و از آنجا بعض از بزرگانانش همراه سلطان شهاب الدین
 غوری به هندوستان رسید میگویند که دی در حلقون شباب در کسب علم نگوشیده بود و بسیار روز باز
 داشت در نگاهبایان کشتی گرفتاری روزی پهلوانی شهید که از دی قوی تر بود و زمین آورده بود
 مست و مغرور بگانه می آمد که از علمای عصر او باین حالت دیده تا سفت خود و او را بدین حال

طبعه نهجی و غیرتی بحال ادا راه یافت فانان وضع کرداشت بهشتیان شد و خواست که تحصیل علم کند
 اما چون در خردی اینکار نکرده بود سعی وی درین باب بے فائده نمود ناچار ملازمت روضه شیخ محمد
 ترک نار نوے اختیار کرد و شب و روز را با طهارت افتاده بودے و داخل خواندی و ذکر و
 تلاوت قرآن کردے جز از طهارت بدر نیامدی و از روحانیت شیخ برای حصول علم استمداد کردی
 و دوازده سال بهترین منوال گذرانید تا شبی براس طهارت بدری آمد غرضی پیدا شد و او را از عقب
 در گرفت و گفت بخواجه هر چه خواهی و بے طالب طریقه اجداد خود بود علم و تقوی و درخواست آن مرد
 گفت برو کتابخانه بزرگان خود پیش گیر و بروم در سن بگو حق سبحان تعالی ایواب علوم دینی و بروی
 فتح کرد و رحمة الله علیه مردے بزرگ بود کمال اتباع داشت که بیچ سنتی از سنن
 سید المرسلین صلعم ترک نمی کرد و فقر و فقر را بسیار دوست بے داشت رحمة الله علیه
 شیخ عماد الدین رفیقی کشمیری بن عبدالرسول بن اسلم بن عی رفیقی کشمیری در دوازده
 صد و چهل و نه هجری ولادت یافته علوم متعارفہ از اساتذہ وقت حاصل کرد و صحیح بخاری پیش شیخ
 واعظ گذرانیده مرید شیخ احمد تایللی بود و بزم زیارت بیت الله سفر اختیار کرده و اکثر بلاد را سیار
 سیاحت نموده حج بیت الله مشرف گشت شیخ نظام الدین شیخ حمزہ بنی اعوام اوازده مستفید
 شد و در جمیع وقت عصر ہشتم رمضان سال سیزده صد هجری جان جان آفرین سپرد
 عمر غزنوی بن اسحاق بن احمد ہندی غزنوی کنیت او ابو حفص و لقب سراج الدین بود علم فقہ را
 از امام زاهد و حنیف الدین دہلوی و شمس الدین خطیب دہلوی و ملک العلماء سراج الدین ثقفی دہلوی
 و رکن الدین بابلوی اغرہ تلامذہ ابو القاسم تنوخی شاگرد حمید الدین ضریرہ حاصل کرده و بصر رفت
 قاضی القضاة شد بسیاری از تصانیف حمزہ و معتبرہ یادگار دیند از انظار تو شیخ شہر ہدایہ
 و تہذیۃ الاحکام فی اختلاف المذہب و الاعلام و شامیل در فقہ و شرح بیع الاصول و شرح منی و تہذیۃ المینیۃ
 فی تہذیۃ مذہب ابی حنیفہ و شرح زیادات و شرح جامع صغیر و شرح جامع کبیر نامکمل و شرح فائزہ ابن
 الفاضل و کتاب الخلاف و کتاب التصوف و شرح منار و شرح المختار و کتاب الاوار و لطائف
 الاسرار و مہدۃ الناسک فی الناسک و شرح عقیدۃ الطحاوی و اللوامع فی شرح جمیع الجوامع
 مشہور اند بقول کنوے در سال ہفت صد و شصت و سہ ہجری و بقول سیدوطی و صاحب

کشف الظنون در سال هفتصد و هفتاد و سه هجری و کلمات یافته و انشاء علم با بصواب -
عنایت الله قادری لاهوری تصویری ثم اللاهوری الشطاری کنیت دی الوهم عارف
 جامع علوم ظاهر و باطن بود عتایه الحواشی حاشیه شرح و قایم در دو جلد متضمن فروع کثیره و ملقط الحقائق
 شرح کثیره التقائق که در آن مستونیت اشاره سبابه بنا بر هیچ داده از تصانیف او یادگار اند و فالتش
 بسال یازده صد و چهل و یک هجری بظهور آمده

ملاعنایت الله سال کشمیری از علمای کشمیر فقیه و محدث و متبحر بود اکتساب علم
 از مولوی ابوالفتح و ملا عبد الرشید زرگر و فرزندان خواجه حیدر چشتی کرده باندک زمانی فائق الاقران شد
 سی و شش مرتبه مذاکره صحیح بخاری از اول تا آخر نمود و ششوی مولانا روم بکمال ذوق و شوق میخواند
 و در مثل آن وقت خرقه خلافت یافته و تمام عمر گرامی بدریس و تذکیر بر سر و طبع موزون داشت شعرا
 صوفیانه میگفت بهر شخصیت دهشت سالگی آفریده شعبان سال یازده صد و بیست و پنج هجری حلت فرمود
مولوی عنایت رسول چریاکوئی از علمای فنول ماهر عقول و منقول و اوقت اسرار نفوس
 و عقول نافذ انظار فروع و حصول ابن قاضی علی اکبر ابن قاضی عطاء رسول است بسال چهل و چهارم
 انصدی سیزدهم هجرت در مرز بوم بدست آباد چریاکوٹ بعد از بنی عباس متولد شده و صغر سن
 رسائل ابتدائی از صرف و نحو مجتهد والد بزرگوار خود و دیگر اکابر گد رانید چون یکا فیه ابن حاتم
 رسید بدیل تعلیم مولوی احمد علی چریاکوٹی متمسک گردید وی بحکم صدر رحم بهر و کرم تمام به تعلیمش میکشید
 و در سفر و حضر باور همگین مولوی نجم الدین بسلاک مراقبت می کشید باجمعه چون از تکمیل تحصیل منتهی
 حساب و مناظره و هیئات و دیگر علوم ریاضیه و حکمیه فراغت بدست آورد و در جانب احادیث
 بنی علیه السلام کرده مجتهد مولوی حمید علی مرحوم بریاست محمد آباد کونک پیوسته و در اینجا از عقیده
 مسائل اقلیه و هم عقیده طریقی است و بطن باز آمد و در یکی چند بطن مالوفت میم شده بشوق
 آموختن زبان هجری به کلمه رفته و در اینجا ساسله چند پابند اقامت گشته از اصحاب پیروان عمر
 را جمیع الوجوه آموخت و ان آیات تورات و زبور و غیره زبر و لیس بشارات و پیشین گویند
 نسبت حضرت سید المرسلین پیایه اثبات رسانید و بسال هفتاد و یکم از صدی سیزدهم هجرت
 از ان دیار مراجعت وطن فرمود باز قدم به نور و سنجاسته نفرمود و به تعلیم و تبحر چند از طلبه

علوم میکوشید کثرت و هجوم طلبہ گاہی نہ پسندیدہ با این همه اندوشتنا آوازہ کمالش بکوش سید احمد خان
نجم المندر رسید کہ وی ہمہ تن بدیدارش کوشید و دوست بدامن استفادہ آوازیست و موصوفات الرحمتہ
جرعہ افادہ خود بجام طلبش ریخت و راز پوشیدہ کتب قدیمہ در کیسہ خیمالش نهاد نجم المندر عفی اللہ عنہ داد
گوہر شناسی داد۔ مولوی مرقوم از چند سال بہ تہذیب و تسبیل علوم شعاریہ بدل متوجہ ہست نخستین
علم صرف را بہ تہذیب لطیف و تحقیق دقیق درسی جزیرت خود گراہ معضلاتش بناخن فکرست کشود و
از ان بہ تحریق تیغ ہندسہ و حساب و ساخت پرداخت و جملہ اشکال و مسائل فنون مذکورہ بدلائل
سابقہ و افکار لاحقہ مرتب ساخت و اعمال حسابیہ و ہندسیہ و مسائل مناظر و انعکاس با سادہ
خوب و طریق مرغوب از پردہ السنہ غیر بزبان مروہ ہند جلوہ ظهور و بروز داد و این کتاب را
بخدمت عالی حیدر آباد فرستاد کہ مرہ فزون بچشم قبول دیدند و مرتبہ نہایت پسندیدہ سلمہ اندکھا
ملاعیاض رام پوری تکمیل یافتی شرف الدین رام پوری مدرسہ بجاٹ بود کہ از ہر کسی بچست
و مناظرہ میکرد و او را کتابی ہست موسوم دستور المقتنی در صرفنہ کہ مقابلہ دستور المبتدی تالیف کردہ
بجائے سوال و جواب لفظ مشکٹ فک دران اختیار کردہ

شاہ عیسیٰ جند اللہ برہانپوری انکا بطلای داعاظم عرفای برہان پور بود و او را اسرار تفسیر
قرآن مجید بزبان عرب در چار جلد از تصانیف شہیرہ اوست پر و افقہ فہیمہ

حرف العین المعجمۃ

مولوی غلام اللہ لاہوری فاضل اہل عالم اکمل از علمای لاہور و فیض علمی از ذات
بایر کاتش شرقا و غربا رسیدہ مفتی غلام سرور لاہوری مصنف کتب تاریخ و غیرہ از تلامذہ اوست
احمد دین و حمید دین و دو عقب گذاشتہ در سال دوازده صد و ہفتاد و دو ہجری در گذشت
مولوی غلام حسنین قنوجی ابن مولوی حسین علی بن مولوی رحیم علی قنوجی در سال دوازده صد
و بیست و یک ہجری متولد شدہ غلام علیم ناسخ تاریخی ہست شاگرد مولوی محمد سعادت خان
فرخ آبادی و مولوی ولی اللہ فرخ آبادی بود در سال دوازده صد و ہفتاد و دو ہجری از تہ بیت اللہ
الحرام مشرف شدہ بمدینہ منورہ از شیخ محمد علیہ سند ہی اجازت کتب صحاح و سنن یافتہ
بطلالعہ کتب تصوف اکثر اوقات خودش صرف نمودہ و اشعار کتاب المنازل الاثنی عشر مؤلف

مولوی رستم علی پدرش از تالیفات ادبست در اواخر عمر مرتبه دوم که سفیریت الله نصیب کرده بود فارغ
 حج بمکام مراجعت در بندر بمبئی سفر آخرت اختیار نموده داعی اجل را بلیک اجابت گفت در ایام
 الحاق مملکت در سال وفاتش حرف هند سه دوازده نوشته از صفی محمد صفی است غلام بکدام سال وفات یافت
 مفتی غلام حضرت لکهنوی علامه زمان فقیه دوران متقی عدالت بلد لکهنو بود بسیار دوازده
 صدوی و چهاردهی وفات یافته شاعری تاریخ و نظم گفته و همزمان صفی غلام حضرت
 افسوس که بود شهر لکهنو حاکم شرع به سال تاریخ رحلت آن مرحوم فرمود که بود او حاکم شرع -
 مولوی غلام رسول لاهوری از عمده ترین بافضل لاهوریشاگرد پسر مولوی غلام فرید
 لاهوری بود علمای پنجاب به نامزدی فخر میگرفتند بسیار دوازده صد و پنجاه وفات یافت -
 مولوی غلام رسول پنجابی از علمای پنجاب در فقه و حدیث و تفسیر بافضل کامل اکثر اوقات
 وعظ می گفت مرید شیخ محمد نصیر مجبوی بود بسیاری از تصانیف او بزبان پنجابی اندر سال
 دوازده صد و نو و یک هجری در گذشت

حسان الهند سید غلام علی آزاد بلگرامی ابن سید فخر حسینی شبلد واسطی هلا و خفی
 له سابقه شش مشرک و بلگرامی مولانا و نشاء تاریخ است و پنجم صفر روز یکشنبه سال یک هزار و یکصد و شصت و نه
 هجری در بلگرام متولد شده کتب در سیه از اول تا آخر از سید طفیل محمد آبرو مولوی خواند و لغت و سیه تنویه صلح
 و سماع حدیث شریفه و شاعر عربیه و فارسیه از جد بوری خود سید عبدالجلیل بلگرامی گرفته و عروض و
 تقوی و پرستی فنون ادبیه انحال خود سید محمد بن سید عبدالجلیل استفاده نمود و مرید سید لطف الله
 بلگرامی بود بنابر تخریر شریفین فاکر گفته و صحیح بخاری از شیخ محمد حیات سندھی در مدینه منوره نقل
 کرده و اجازت صحاح سه از گرفت و هندوستان واپس آمده بمصاحبت نواب نظام الدوله
 ناصر جنگ ابن نواب نظام الملک آصف جاه حیدر آبادی رسید بنجله تصانیف شعر بهیم
 او مشهور الدرای شرح صحیح بخاری تا کتاب الذکر و تسلیت الفوا و قصاید و تراجم علماء و در دیوان
 عربی که در هر دو دیوان سه هزار اشعار اند و هفت صد اشعار عربی که در کتاب سجع المرحان بطور
 مثالی درج کرده و سجع المرحان فی آثار هندوستان و از تصانیف فارسیه او در ریاضه و سرآزاد
 شرم عامه در تذکره شعرا و در فقه الاولیاء تذکره بعض اولیاء و ما شا کرام تاریخ بلگرام و ذکر اولیا

و فضلا دشمنای ملوک و ستم السادات فی حسن خاتمه السادات و دیوان فارسی و نظم الکلمات و سبیه
سیاره و غیره از دیار و گار اندر سال یک هزار و هشتاد و هجری ازین جهان رحلت نمود و نور الله ضریح
حافظ غلام علی چریا کوئی ابن شیخ نجابت الله عباسی از مسائیل مولوی محمد حسن عباسی است
در ادائش حال سیکه از سلطنت ایران عساکر و درونی سیکه از بزرگانیش فرمودای کاش در خاندان با کسی
بودی که بجای فن تیغ و تبر سرایه علم و هنر بدست آوردی و بجای دشنه و سپر کسب عاویث و جزای
بسماع این کلام نبض غیرتش در حرکت آمد تا آنکه ردای برهنه رودی برزائیکه اهل بیت و طلب گوی علم
بر بطنه غل نشسته از یار و دیار بریده آستانه فیض کاشانه مولانا شاه عبدالغنی دهلوی پیوسته و در آنجا
تا دیر باز قیام و زنده از علم و سیه فراغتی بدست آورده بوطن رسید و تعلیم برادران قوم کوشید
طریقه تعلیم مفید و پندیده داشت و در صرف و نحو رسائل نفوذ و نگارش دارد صاحب ثروت و اخلاق
که یکم بود در سال چهل و ششم صدی سیزدهم چنانی را در این خود

مولانا غلام علی دهلوی از سادات علوی و در بیان مرزا مظفر خانان عارف بود کامل
جامع علوم ظاهر و باطن و دانش و رسن یار و ده صد و پنجاه و شش هجری بدو رخ آمده چنانچه شاعری
تاریخ میلاد و شرفش چنین یافته **چو مخمر خرم هدی حضرت غلام علی** به شده ظهور فلک و در جهان اقبال
بشکفت به سن و لا و شرفش چو جست رافت دل به سپهر هدایت **شاه طلیح** بگفت به و بتاریخ نیست
دوم صفر سن و هزاره صد و چهل هجری ازین جهان فانی رحلت فرموده و در دهلوی در شرف و در دیوان
گشت از عبارت نور افشده پنجمه سال و فائش بری آید مسود اوراق که تاریخ خلقتش تقویم منظم ساخته
اینست **چو مخمر خرم هدی حضرت غلام علی** به رخ کشید زابر عدم نقاب و هفت به گزیده
پیر عروب بحسرت و افسوس به سپهر هدایت هفت سال بگشت

قاضی غلام غوث گوپاموی فاضل فضل و فقیه اکمل از حقا و قاضی مبارک شایع سلم بود
چند مدت از قضا علی خان اکساب علوم نموده مدام بدرس و تدریس مشغول بودی چندی در خلعت کتبی
نیک مدراس به سواد قضای آخرا و نون بخش بوده و در عید قادی از سادات و حسن مشهور اند
سال و هزاره صد و بیست و هجری بحمد ربکا و زشت هستی بهیوی مردم برینست بهیوی ازین سن
مولوی غلام فرید الدین سهروردی عالم اهل فن و کمال جامع که کلمات ظاهر و باطن

کهو که رکاف تازی مضموم مخلوط با دوا ساکن و فتح کاف تازی مخلوط با وای مملو ساکنه گوی است
 از اهل اسلام که لقب خانی دارند و اصل شان از پنجاب است چنانکه از تاریخ فرشته و غیره مستنبط میشود و انیان خود را
 شیخ میدانند و لفظ خان بر خود خطایابی انکارند و همه سنی اند پس بلند گو طبعم کاف تازی و دوا ساکن مجهول
 و تازی هندی ویی است در دوا به گنگ جن متصل جانب چپ دریای حیران کنون بفضلیه تخیل و مرسومه تعلق دارد
 قاضی غلام محمد و چیرا کوئی ابن قاضی عبدالصمد عباسی بظنانت و ذکا چون پدر مشهور بود و
 اکرم و سماحت بالسنه مردم مذکور بعد تکمیل علوم متداوله شوق تعلم زبان سنسکرت در دلش پدید آمد
 تا آنکه در تحصیل زبان مذکور حظی وافی برگرفت و بمقام بنارس که معدن مهر زبان در قوم است
 میان ما بران این فن انگیازی کافی یافت طبعی سخن ریخ داشت بزبان فارسی دیوانی ترتیب داد
 چون زمان و دواع دنیا از وی کش رسید همه را با همچه دیدم آتش سوزان نهاد و اشعارش که بر صفحه این مردم
 ملفوظ بودند کی از انجمله اینست **س** بیای در هر نگارندونی سخن باقیست بهر عنایب پری
 چند سخن باقیست بهر دلم بهوخت تم سوخت و استخوان هم سوخت بهر تمام سوخت و ذوق سوختن باقیست
 فیض خان کرم خوشم نعم محتاج به درون بسینه دلی حسرت وطن باقیست بهر صدیقی الصدوق مولوی
 محمد فاروق چیرا کوئی که سلسله نسبش بدو واسطه بصاحب ترجمه میر سید غزنی بجواب غزل مذکور
 الشافریه موده برای تربیت ناظرین بخود زبان قلم سپرده می آید غزل **ن** ندان پیاله دکان می ندان
 چمن باقیست بهر مگر بخودیم قصه کس باقیست بهر چنان که اختتام سن که غیر یاد تو نیست بهر سن هر آنچه
 ما خوش پیرین باقیست بهر چه داد خداوند مقام و لیکن بهر دودن دل بهوس طائف وین باقیست
 نخل ز منت و شام تو شدم ای جهان بهر که بر زبان تو زین حمله یا من باقیست بهر الغرض موصوف
 ترجمه بجای پدر بزرگوارش ابریده قضا نامور بوده بسا ان نعم از صدی سیزدهم هجرت بعمر پنجاه سالگی
 جهان فانی را بر پدر و فرموده اند تعالی -

مولوی غلام محی الدین بابوی ابن حافظ نور حیات بن حافظ محمد شفا بن حافظ نور محمد بگوی
 عالم اجل فاضل اکمل فقیه و محدث جامع کمالات صوری و معنوی بود برز و در شنبه ماه خرم سال
 دوازده صد و هجده هجری متولد شده قرآن شریف از حافظ حسن نظر اقرات کرده بعد بهماه
 مبارک رمضان یک یک پاره روزانه حفظ کرده بشب و در ترویج میخواند تا اینکه در یکماه حاصل

قرآن گشت و تحصیل علوم متوجه شد چنانکه ذهن و ذکای کامل داشت بمکس پنجاب کسی ویرا تعلیم دادن نتوانست بالاخر او مع برادر خود مولوی احمد الدین که هشت ساله بود بدلی قدم آورده از علماء دینی علوم معقول و منقول خوانده علم حدیث نزد مولوی محمد اسحاق تحصیل نموده سنه آن از مولانا شاه عبدالعزیز یافته هرگاه فارغ تحصیل گشت پلاهور رسیده در لال مسجد تاسی سال بتدریس طلبه علوم اشتغال داشت پس بوجهیماری استرخابسکن خود موضع بگا متعلقه بهیر مضایف لاهور آمده تا چهارده سال بهار ماند و هم در اخالت باب تدریس تعلیم مفتوح داشت و شب و شنبه ماه شوال سال دوازده صد و هفتاد و نیمه هجری وفات یافته در موضع بگا مدفون شد و دو فرزند خلف الصدق عقب خود گذاشت یکی حاجی مولوی غلام محمد که امام جامع مسجد لاهور است دوم مولوی عبدالغفور که امام جامع مسجد بهیر است سلمه الله تعالی

حافظ سیف غلام میر سنیل / ابن سید قلندر بخش بن مولوی عبداللہ ابن سید زین العابدین عزم زاده سنه یله هجرت مولوی حیدر علی سنیل و مولوی ظہور اللہ لکھنوی و مولوی عبدالواحد خیر آبادی تحصیل علوم کرده اکثر بروج کلکتہ تاجرانہ بصری بردبار بسندیلہ مراجعت نموده بدریس طلبہ پرداخت سوم ذیقعدہ سال دوازده صد و شصت و چهار هجری وفات یافته بمقابر امرہ واقع قصبہ سندیلہ مدفون گشت

مولوی غلام نجف حقانی سنیل / ولد احمد شاه ولد حافظ عنایت اللہ حقانی از شیوخ قصبہ سندیلہ دانشمند کثیر الدرس و حامل قرآن سیراج السلاوہ بود و اکثر ماه رمضان المبارک بیک شب ختم نمودی در سال دوازده صد و پانزده هجری رحلت نمود

شیخ غلام نقشبند لکھنوی / ابن شیخ عطاء اللہ لکھنہ روزگار جامع شریعت و حقیقت بود و در رحمتہ اللہ علیہ تلمیذ میر محمد شفیع دہلوی شاگرد شیخ عطاء اللہ مذکور است و شیخ عطاء اللہ شاگرد شیخ میر محمد لکھنوی بود و لکن شیخ غلام نقشبند فاتحہ فارغ بدست شیخ میر محمد لکھنوی که استاد پدرش بود خوانده و تمام عمر گری خود با نادره و تدریس طلبہ علوم بسر برده جمعی کثیر از فاضلین مدارس سیدالمرتبش پرا خود رسیده و سلسلہ تعلیم اکثر علمای ہندوستان بدو پیوندد شاه عالم ابن اورنگ زیب عالمگیر پادشاه شہرہ کائنات اصفا کرہ اورانجو طلبید و با عز و اکرام تمام پیش آمدہ تلامذہ

ارشد و سپید علی خلیل بلگرامی است که ذکرش گذشت تفسیر ربع قرآن مجید مع حاشیه آن و نیز تفسیر
چند سوره قرآنی و فرقان الانوار و رساله لامعه عرشیه در وحدت وجود و شرح قصیده خنجر جمیع و غیره
از تصانیف معتبره و مستنده و دیده واقع سلخ رجب سال یک هزار و یکصد و بیست و شش هجری
این جهان بی بود را پدر و دفرمود و به لکھنؤ مدفون گشت و او را الله مرقدہ

مولوی غلام محیی بہاری مستطراسا و موضع اکیتر متصل قصبہ نگر نرسہ از توابع بہار است
کہ از بہار بفاصلا شصت کردہ ما بین پٹنہ و بہار واقع شدہ دانشمند متبحر و سرآمد علمای روزگار بود و
در ذہانت و منطق دانی گوی سبقت بر اہل و اقراں خود رود از تصانیف او حاشیہ بر میرزا بہار
رسالہ ہند اول علمای زمان است و در سال یازوہ صد و بیست و ہشت ہجری وفات یافتہ و بہار
بیرون احاطہ در گاہ مخدوم شرف الدین قدس سرہ مدفون گشت بر حمتہ اللہ علیہ۔ اکیتر بکسر اول
و فتح کاف عربی و سکون یای تختانی معروف و ساری ہندی در آخر نگر نرسہ بفتح نون و کاف فارسی
و سکون را دون مضموم و ہای ساکنہ و سین مفتوحہ در آخر ہای مخفی

میر غیاث الدین قزوینی ابن میر عبد اللطیف قزوینی از عہد ترین افاضل محمد جمال الدین محمد
اکبر بادشاہ بود و در علم سیر و تواریخ و اسما و الرجال و سایر محاضرات آیتی بود از آیات پروردگار و
برکتی بود از برکات روزگار و در قوت حافظہ ویرانائی نوح محفوظ باید شمر و در خدمت بادشاہ
بخواندن علم تاریخ و سایر کتب نظم و نثر شبانہ روز مشغول داشت بخطاب تقیب خان ممتاز بود

حرف الفاء

ملاح فتح اللہ اوہی و دادا اہل حال از علمای نامور دہلی بود و سالہا در مسجد جامع دہلی کہ پائین
منار شمسی است بر سر در پس دافادہ جا داشت و در آخر مرید و خلیفہ شیخ صدر الدین حکیم شد
و بسا کہ این طریق مشغول گشت گویند کہ وی ریاضات بسیار کشید ولیکن نفی از ان بمشام جانش
نرسید شکایت این حال پیش پیر خود برد فرمود کہ ترک درس کن و کتب از ملک خود بدر کن او
ہچنان کرد مگر کتابی چند کہ بہت لطافت و لطافت موسوم بودند نزد خود نگاہ داشت ہنوز
فتح باب معرفت در توقف بود تا بقیہ کتب را نیز از خود جدا کرد او را دیدند کہ برب آب آشامید
اجزا در ای شصت و آب از چشم او میرفت تا لور ضمیرش از نقش ماسوی اللہ پاک شد و در

بل آن علم باطن ثبت یافت شیخ قاسم اودهی دهلوی از مریدان اوست رساله وارده است
بآداب السالکین رحمه الله علیهما

میر فتح الله شیرازی شیعی نذیب از سادات شیراز عالم العلمای زمان بود جمیع علوم عقلی
و نقلی و حکمت و هیئت و هندسه و نجوم و در مل و حساب و طلسمات و نیز نجات و جبر افعال نیکو میداشت
و لیاقت رصد سندی داشت و در علوم عربیت و حدیث و تفسیر و کلام نیز نسبت اوست
است شاکر و غیاث الحکماء و دو تصانیف خوب دارد میر موصوف اگرچه در مجالس بغایت
خلیق و متواضع نیک نفس بود لیکن آن ساعت که بدرس اشتغال داشتی بشاگردان غیر از
نحش و الفاظ رکیکه و پیچیده زبانش زنی ازین جهت کم مردم بدرس او میرفتند و شاکر در رشید
هم از او برخواست چند سال در دکن پیش علول خان حاکم آنجا بود چون درس نمیداد و نو و باجری
بلازمت اکبر شاهی آمد بعضه الملک مخاطب گردیده بملک کشید و در هند بود و هفت باجری
وقات یافته بمقام تخت سلیمان مدفون شد

از مصنوعات او آسیائی بود که خود حرکت میکرد و آسائیده می شد و آئینه که از دور
و نزدیک اشکال غریبه در مری میگذشت و بند و قیقه بیک گردش دوازده آواز می داد
بابا فتح محمد برهانپوری عالم علوم عقلیه و نقلیه محدث و عارف بالله مدام در برهانپور درس
دادی علوم فقه و حدیث و تفسیر از والد ماجد مولانا عین العرفا شاه محمد علی چندا الله برهانپوری
اكتساب نموده جدا شیخ محمد قاسم سندی به لقب رئیس المحدثین شهرت داشت و درش بکلیه عظمت
مولوی فخرالدین زراوی بزرگی بود جامع علوم و تقوی و در امر دین صلاحی تمام و عظمی
وافر داشت در ادائل حال پیش مولانا فخرالدین هاشمی در شهر دلی تعلیم میکرد و بخوش طبع
وقت سخن و فصاحت عبارت از ممتازان اهل شهر بود عاقبت مرید و خلیفه سلطان المشائخ
حضرت نظام الدین ادلیا قدس سره شده از میان متعلمان برآمد و در سلک و روی شان
منسلک گشت و بیشتر احوال در سفر بودی و در صحاری و بیابانها عبادت خدا کردی و صوم
دام داشتی و زمانیکه در عهد محمد تعلق شاه بادشاه دلی مردم دلی را به یوگر میفرستادند و نیز رفت
از آنجا زیارت خانه کعبه رفت و از آنجا به هند و رفته علم حدیث بحث کرد و هنگام بازگشت مرکب

غرق آب شد و مولانا بدرجه شهادت رسید در صرف کتابی از مشهور است رحمة الله علیه
مولوی فخرالدین احمد آله آبادی از اولاد امجد شاه رفیع الزمان مرحوم آله آبادی که یک نژاد
منجمله دوازده گانه آله آباد بنام نامی شان به محله بچی پور مشهور است رکنی بود از شرقای شهر آله آباد
بشهر لکنؤ در خدمت علمای محصلین مفتی محمد یوسف و مولوی نعمت الله مفتی محمد صفر و مولوی حسین احمد
محدث لکنؤی فرنگی محلی صاحب خون شیر محمد ولایتی تحصیل علم متعارف و متداوله نموده بعد فراغ علمی مراجعت
به آله آباد و وطن خود فرموده و ساده آرای مستند از مشایخ فاضلان خود گردیده و کج بیت امده احرام
شرف اندوز شده علاوه آن افادۀ درس بطلبه و اخلاصه معالجه می نمود و بوجه خدات و شهرت معاش
لقب بحکیم بادشاه شد اکثر از خلایق طریقت و تلامذه معلوم به بکثرت فیض شان نامی و گرامی شدند
مثل مولوی مسیح الدین احمد خلعت و خلیفه معروف الذکر و مولوی محمد علی سبحان ساکن آله آباد ناره
و برادرزاده شان مولوی حافظ عبد الکافی و غیره منجمله تصانیف ممدوح الذکر رساله تفرقة البدع
والسنه و کف الالسنه عن کثیر الفرقه الرفضه و رساله بغیر و نذیر و رساله مولد فیه شریعت و رساله اناسک
و رساله از الام الکوک و الاوایم و اب تحفه الایمان و قاضی فی و از الفاتحه مشهور اند باجملة بمصدق
آپ که می کل من علیها فان یجری و دوسالگی تهاج بست و سوم رجب الثانی یوم جمعه سال گنزار و
سه صد و سه چری از دار فنا حار بقارعت فرموده بمحله بچی پور محلات شهر آله آباد درین شهر طایفه از فاضلان
فرید و احمد العین از شاگردان سید شاه میر سانه بود و او را چنان نشان میدهند که با آنکه تحصیل
چندان نکرده بود اما هر مسئله مشکل و بحث دقیق و قاض را از هر کتاب مستفیان که از وی پرسیدند
در لحظه قلم و دوات گرفته در سلب تحریر کشیده حل می یافت و اقوال بقرایه قرأت بقیه خود می نوشتند داشت
مولوی فرید الدین احمد بن سید محمد راجی بن مولوی سید یحیی و علی مشهدی که دیو ذهن و فکای
جلی دارد و با او کل در خدمت مولانا محمد سلامت الله کشفی کانوری و دیگر علای وقت کتاب علوم
نموده نموده متوجه تعلیم قرانین انگیزی شد و در قانون دانی و معاملات فقهی مشار الیه داخل و اقران
و مورد عنایات حکام و بالاشان گشت چندی بوکالت بائی کوٹ زان بعد بعد سبب اتمیاز
داشت الحق اگر چه تحصیل علوم بخدمت علمی کمربستی کم از ملاحسن سها لوی و ملاح علی کبکی نبوده
و ریخت هم متاع و عقار که وی دارد و دیگر بهچشان را کم داده اند با این همه اغره و اقرای پوری

شعار خاص اوست تقریب جیو ملی مکه انگلستان و قیصر هند و نیز خطاب خان بهادر امتیاز یافته
سله اند قضاے

مولوی فضل مام خیر آبادی شیخ فاروقی شاگرد رشید مولوی سید عبدالواحد خیر آبادی بمبئی
صدر العبدوری شاهجهان آباد از سرکار انگریزی عزت و امتیاز داشت بر میرزا بدر ساله
و میرزا بدر جلال خواشی متبینه نوشته و در علوم عقلیه گوی سبقت ر بوده آمد نامه که دوران
قواعد فارسی بیان کرده و نیز ترجمه چند علمای جوارکهنه تحریر فرموده پس مغنیه مبتدیان سست پنجم
ذیقعه سال دوازده صد و پهل و سه هجری داعی اجل را الیک اجابت گفته بفرودس برین نشست
مولوی فضل الله سندیلی ابن سید شاه غلام علار الدین مخدوم زاده سندیه در اوائل از
مولوی زمین العابدین سندیلی تحصیل علوم کرده تکمیل آن در قصبه گوپا بمو بمبئیست علمای عصر آنجا
نموده مرید و سخاوت نشین والد خود بود هدایت و ارشاد طالبین میسر داشت با و آخر صدهای
دوازدهم وفات یافت بانه بمقبره کریم باغ اندرون روضه پدر خود واقع قصبه سندیه مدفون گشت
مولوی فقیه الله سندیلی ابن سید صلح الله بن سید غلام علار الدین مخدوم زاده سندیه در سال
دوازده صد و سه هجری متولد شده بخدمت مولوی احمد بخش سندیلی و مولوی ادمی ساکن دیوار
مولوی غلام حسین بنگالی و مولوی اسلم بگرامی و مولوی نور الحق لکنوی دیواری محمد حیدر
فرنگی محل لکنوی و مولوی سرالح الحق فرنگی محل لکنوی و مفتی محمد صغری فرنگی محل و مولوی محمد جعفر ساکن
کسندلی اکتساب علوم نموده و بیعت ارادت از والد خود حاصل کرده همواره درس میداد و وعظ
میفرد و تباخچ بست و دوم صفر سال دوازده صد و پنجاه و سه هجری وفات کرد و بجن مسجد مخدوم صاحب
واقع قصبه سندیه مدفون گردید

شاه فضل الله پوری به لقب نایب رسول الله شریعت داشت اصلش از چمبر است
و بر پاپور و وطن اقامت اوست که در اینجا متوطن شده در صده بنها و نهاد و دام بدر سن فقه تفسیر
و حدیث و تصوف مشغول می بود مصارف در علم و طلبه بادشاه وقت خود میداد وفات وی
در سن هزار و پنجاه و سه هجری و در پاپور و قنوج یافته بجهت استخا مدفون گشت

مولانا فضل الرحمن اوصاف حمیده و ضنائس پسندیده شان بچند اندک قلم مقطعع انسان

ششمه ازان بر صفی قریطاس بی اسماس بر نگار و والشان ضعیف البنیان را چه یار که عشر عشر آن بمعرض
بیان آورد **س** لایدرک الواصف المطری خصائصه وان یک سابقانی کل وصفاته باجماله نام
والد ماجده شان اهل الله بن محمد فیاض متوطن قدیم قصبه ملاوان ضلع اوتام ممالک او ده اداوالم
امجاد مخدوم شیخ محمد ملاوان مصباح العاشقین است حضرت شان بنات خود قصبه مراد آباد
ضلع اوتام را که از ملاوان سه کروی فاصله دارد بقدم سکونت رونق بخشیده اند و بعضی اولاد
شان هنوز بقصبه ملاوان مقیم اند حضرت موصوف الالقاب در سال دوازده صد و هشت هجری
ولادت یافته خیریناچه فضل رحمن بدون الفت و لام تعلیم و الفت بعد بهم نام تاریخی او شان است
بدین حساب عمر شریف تا سال سیزده صد و پنج هجری که زمانه تالیف مجموعه هذاست خود و بهفت
سال می شود اللهم متع المسلمین بطول بقاء تحصیل علوم دینی و رسمیه بخیرت اساتذ وقت که مشهورترین
آنها مولانا شاه عبدالغفور دهلوی و مرزا حسن علی کبیر محدث لکنوی و مولوی محمد اسحاق دهلوی
فرمودند و مع تقوی و اتباع فقه و حدیث شعار و تار او شان است ارادت بیعت و
اجازت خلافت از حضرت شاه محمد آفاق دهلوی و نیز از حضرت شاه غلام علی دهلوی قدس الله
سرهما دارند چون از بدو سن شعور طبع گرامی مشغول باطن مجبول شده اتفاق تدریس و تعصیف عاقلانه
در اداتل حال گاهی به تذکیر و موعظت می پرداختند الحال بوجه ضعف جسمی که لازمه این عمر است
آتم نمی شود مگر تا هم فی زمانه مرج خلائق اند صغیر و کبیر و توانگر و فقیر مشهور و غیر مشهور از نزدیک
و دور می آیند و بشرف بیعت بهره یاب می شوند امام الله فیضه علی رؤس المسترشدین
مؤلف اوراق بهاء فیچ سال سیزده صد هجری از وطن مالوت باراده اسلام سده کهنه تالیکا پور
رفته در آنجا به ریافت آمد که از اود نام نام او آباد آب باران سر بطنیانی دارد که عبور سیواری غریبه و
پاکلی و غیره دشوار است ناچار بزبان حال شعر مشهور آورده بر یوان و الیس آیدم **س** تنیستان
قسمت را چه سود از بهر کامل که خضر از آب حیوان شش می آید سکندر را

مولوی فضل رسول بدایونی ابن مولوی شاه عبدالحمید قدس سرهما به ماه صفر سن واده
صد و سی و ده هجری متولد شده نام تاریخی دی خور محمد است تکمیل تحصیل کتب و رسمیه متعارفه
بخیرت مولوی نورالحی فرنگی محلی خلعت مولوی انوارالحی شاگرد ملک العلماء بجز علوم ملاعبه علمی

نموده بقتضای روحانی پیشگاه مزبور انوار محمد شاه عبدالحمید قدس سره فاکا بر علمای وقت مثل
مولوی عبدالواسع و مولوی عبدالواحد خیر آبادی و مولوی ظهیر الله فرنگی محلی و غیرهم رسم دستار بندی
داد فرمودند و آن بعد علم طلب از حکیم سید میر علی خان موهانی و علم حدیث و تفسیر از شیخ الملک عبداللہ
سراج و شیخ الحدید شیخ غابدینی و علم تصوف از والد ماجد خودش حاصل نموده و نیز بیست و
خلافت و سلسله قادریہ چشتیہ از والد خود یافته چند بار بحرین شریفین رفته از حج و زیارت
مشرف گشت یکبار از مدنی احرام بسته پیاده تا بمبئی رسید و آنجا بسااری چند از جمیعہ فرو داد
و از جمیعہ پیاده رفته بمبئی رسید و از آنجا به کمال جذب و ارادت بر خند و غیر البلاد رفته سجود نشین و سادہ
غریب حضرت سید علی جم از خود و مهارت خاص بوی عطا فرموده با جمیع توارہ ہدایت و تعلیم خلایق
و تدریس می پرداخت و در بیخ کنی و بابیہ کوشش بلخی نمود بسیاری از علمای علمی بسیار
ترتیبش نشود نمایانند از آنجا مولوی فیض محمد بدایونی و مولوی سخاوت علی جوہری و مفتی اسد
اکبر آبادی و مولوی شاہ احمد سعید رامپوری و مولوی عنایت رسول چریا کوٹی ہستند سوم
جمادی الثانی سال دوازده صد و ہشتاد و شصتی روز بیست و نہ بعد نماز ظهر رفتاد و وقت ساکنی
جہان فانی را پرورد فرمود و در بدایون مدفون گشت بر داند جمیعہ مولوی عبدالسلام مراد آبادی
تاریخ و فائش و فقرہ ان افضل الرسول یافته تصانیف مشہورہ بدارق محمدیہ - تصحیح المسائل -
مستندہ سیف الجبار - فوز المؤمنین - تلخیص الحق - احقاق الحق - شرح فصول الحکم - رسالہ طریقت
حاشیہ میرزا بہر - حاشیہ بلا جلال - طلب الغریب - رسالہ دیگر مسائل شری

مولوی فضل حق خیر آبادی عمری حنفی ناتریدی چشتی در سال دوازده صد و دوازده ہجری
و ولادت یافته شاگرد پدر خود مولوی فضل امام است حدیث از مولانا عبد القادر دہلوی مانند کرده و
قرآن مجید و چارہ ماہ یاد گرفته و ذرا علمی بجز سیزده سالگی حاصل نمود مرد پیر شاہ دیومند دہلوی
بود در علوم منطق و حکمت و فلسفہ و ادب و کلام و اصول و شعر فائق الاقران و اختصاص
فوق البیان داشت نقش نامک بر چارہ ہزار اشعار شاعر بود از یلا و دبیدہ طلبہ علوم آمدہ از و
ستفید می شدند بسال دوازده صد و شصت و چہار ہجری مؤلف تہجدیان بمقام کلمہ و تہجد شش
رسیدہ و یک در معین حق کشی و شعر غنائی تمکیدی را سبق افق البین میداد و طالب کتاب

به تعلم با حسن بیانی و دل نشینی می نمود تا لیفات راتقه دار و انگیزان او را بر زبان قضا و هند قید کرده
 بجزیره رنگون فرستادند و بعد از پنج تاریخ و دوازدهم صفر سال دوازده صده هفتاد و هشت هجری
 وفات یافته تصانیف و مجلس الغالی فی شرح الجواهر العالی حاشیه شرح سلم قاضی مبارک حاشیه
 افق البصیر حاشیه تلخیص الشفاء المدة السعدیه و حکمت طبعی رساله تحقیق العلم و المعلوم الروح
 الجوفی تحقیق حقیقه الوجود رساله تحقیق الاجسام رساله تحقیق کلی طبعی و تشکیک در مایات
 و تاریخ هند وستان غلت رشیدی مولوی عبدالحق کراکینته کمال پدریست بریاست را پیوسته
 شیخ فضیل کاپوری پسر گلان شیخ جلال و اصل کاپوری در وادی عربیت و سنگایی غریب
 داشت اشعار و تصانیف بوضاحت تمامه او است این مطلع قصیده ویست که جواب معین الیوم
 طعنه ای گفته یاجمیل اوج وجهی عن قدیم الحال حال به راح روحی بالنوی و الیوم کالسلسال
 سال به مطلع قصیده طنزانی نیست یا خطی البال قبل بلیت بالبلبال یال به بالنوی و الیوم
 قلبی نموی الزلال نال به شیخ فضیل بوصوف توفیق تشر و نظم عربی که بر تفسیر شیخ فیضی نوشته و لالت
 بر کمال او دارد

مولوی فقیر محمد جملی بن حافظ محمد سفارش بموضع چترن که از شهر حرم فاضله و دیلم جانب
 غرب است بروی غنچه بنده در و دوازده صده و شخصیت بهجری متولد شده تحصیل علوم عربی در سمر
 هندست میان قطب الدین ساکن تالیان عالم و میان غلام محمد ساکن موضع جاده و مولوی
 نور محمد ساکن موضع کانی کوٹلی و غیره علمای عهد تحصیل کرده رفته رفته بسبب تلافی ضد الدین
 خان صدر الصدوق علی مسلک گشته باندک زمانی فارغ تحصیل گشت و دیوین مالوف واپس آمد
 و در مذهب نصاری کوشش بلوغ دارد و الحال مالک مربی مطیع سراج المطالع واقع جمل است
 ترجمه تصدیق المسیح و حاشیه فیما بین الانسان عن و سوسه الشیطان و حدائق الخفیه در تذکره علمای
 متقی و زبدة الاقوال فی تریج القرآن علی الاناجیل و رساله آفتاب محمدی از تصانیف و نیز طبعه الله تعالی
 مولوی فیض احمد بدایونی ابن حافظ غلام احمد بن مولوی شمس الدین ابن مولانا محمد علی
 بدایونی ولادت دی در حدود دوازده صده و لیست و سه هجری روداد جمله علوم عقلی و نقلی بخیرست
 عالی خود مولوی شاه فضل رسول بدایونی بکمال تحقیق و تدقیق تحصیل نموده مرید مولانا شاه

علیه تجید نادری خود بود و تشریح کمالات علمی و حالات قدسیه وی درین مختصر گنجانش ندارد و منجمه
تالیف آواشیه صدر او حاشی فصوص فارابی و دوادین تلمبه عربی و فارسی دارد و در مناقب
حضرت غوث الاعظم قدس سره بودند که اکثر از آنها در فتنه عامه هت ضائع شدند و وی رحمه الله علیه
در حدود سال دوازده صد و هفتاد و چهار هجری رحلت فرمود

ملا فیروز کشمیری معروف به سچاگانی والد بابا نونی گنائی بنفوان شباب از زیارت
حرمین شریفین شرف شده و سپس به هندوستان آمده در بایون با کتساب علوم کوشش نمود
و گریه سود بود و آخر بر بنوی طالب بخضر علیه السلام دو چار گشت از و استعدای علم کرده وی او را
تعلیم علوم نمود صاحب ترجمه به فقه و حدیث و تفسیر و غیره فائق اقران گشته بعد از افتای کشمیری
امتیاز یافت و مرید میر حمزه کشمیری شده در عهد حسین شاه والی کشمیر بسال نصد و هفتاد و سه هجری
بهر هفتاد سالگی از دست اهل تشیع کشته شد شیخ یعقوب صیرفی در تاریخ فوت او فرمود **و**
از پی تاریخ در دین و حیدر گفت شد از بهر دین ملا شمیمه از فرزندانش ملا عبد الوهاب الشامی
صاحب تالیف بود بر حاشیه توفی و شرح مواقف و شرح شمیه حوشی نوشته

حرف القاف

قاضی خان ظفر آبادی نامش یوسف نادوم ظفر آبادی در پی خلیفه شیخ حسن ابن طاهر چوپوری
جامع علوم ظاهر و باطن و بصفت قناعت موصوف بود نصیر الدین محمد هما یون شاه هر چند از وی
اتماس قبول نذری کرد وی قبول نکرد و گفت **و** از خدا خواهم و از غیر نخواهم بخدا که نیم بند
غیر و نه خدای دیگر است به چون فرمان معافی پیش شیخ عبد الله که اکبر او را و او بود بر و ندر و
نیز قبول نکرد و گفت پس باید که بر متابعت پدر و دو فوات قاضی خان پانزدهم صفر سال
نصد و هفتاد و بودم قدش در ظفر آباد و سواد چوپور است

قاضی قاضی بهکری ابن قاضی ابوسعید بن قاضی زین الدین بهکری سر آمد علما وقت
بازار معنائی حفظ قرآن و علم قرائت نکو آراسته بود در فقه و تفسیر و حدیث و تصوف و عریضت و
انشاء امرائی کافی داشت و در ادای سلوک بسبب ریاضات کشیده و بنیارت حرمین شریفین
رسیده و سیر و سفر بسیار کرده و بالاخر در سلک مریدان سید محمد چوپوری مدعی عهد ویت مسلک گردیده

لهذا علمای وقت بر وطن داشتند از شاه حسن حاکم سند قضای بهکمر یافته بجای موروثی نشست
و کبر سن از او استعفا جسته بر برادرش قاضی انصاری سپردند وی بسال نصد و پنجاه و هشت هجری در
گذشت بهمکمر بهای موحده مفتوح مخلوطها و کاف عربی مشد و مفتوح مخلوطهای هوز و رای
نام شهر نیست از مضافات سند

ملا قاسم کاهی تخلص از علم تفسیر و سیات و کلام تصوف و پیرا بهر تمام بود و هم در بعضی متعین
دارد اگر چه صحبت مشایخ متقدمین و زمانه مولانا جامی قدس سره السامی و غیر ایشان را داشته اما تمام
الحاج و در عرقه صرف کرده مع ذلک صفت و آراستگی و آزادی و بذل و ایثار بر وجه اتم داشت و یونان
اشعار از و مشهور است و گل نشان نام شصتی در جواب بوستان سعدی قافیه بقافیه گفته است
جهان آفرین رایجان آفرین بجایان آفرین صد جهان آفرین باز آمد همایون شاه تا عهد کبریا
زنده بود تا پنج فوکش بدریافت ترسید

سید قطب الدین محمد الحسنی الکزومی ابن سید رشید الدین ابی محمد انصاری که سلسله
پدری وی بحضرت امام حسن بن امیر المؤمنین علی رضی الله عنهما می پیوندد و عالم متبحر و فقیه متبحر صاحب
ولایت و مجاهد فی سبیل الله بود در پانصد و هشتاد و یک هجری متولد شده بعد سلطان قطب الدین
التمش از غزنی به بلخی قدم آورده و از آنجا بموضع گرا بضم کاف عربی و رای مملو شده مفتوح و در آخر وقت
که قریب قصبه سهوه بمصافت نیم فرسنگ واقع است و به گرا سادات شهرت دارد و شصت اقامت داشت
پس از آن به نیت غزا و جهاد بخراسان گرا بفتح کاف عربی و رای هندی و الف که مقایست برب گنگ
مخاوی مانگ پور و قریب افروز شده باز آنجا بی چند غزا فرموده غالب آمد و بعد از دو و شش سالگی بمقام
گرا سوم رمضان سال شصده و هفتاد و هفت هجری رحلت فرمود سه پسر عقب خود گذاشت سید
نظام الدین سید قوام الدین تقیم دلی سید تاج الدین قاضی بدایون اولاد آنجا و سید و صوفی الرحمت
در قصبات گرا و نصیر آباد و در دلی و کونین پٹی و اجمود رسول پور و کولی و نیم آباد و راجپور و گوالیار
و کرتی و جیز و دلی و بدایون و سهوه و غیره سکونت دارند بسادات قطبیه مشهور اند -
ملا قطب الدین شهید سنهالوی از شیوخ انصاری است که نسبش سید نایب الدین انصاری
رضی الله عنه صاحب رسول الله صلی الله علیه و سلم می پیوندد یکی از بزرگان اشراف از مدینه طیبه بهرات آمده

سرتون شد و در اولاد و انجانش خواجه علیه الله انصاری مشهور و معروف در هرات مدفون است از
 اخفاء و خواجه موصوف شیخ علامه الدین انصاری بهت کلامه بخوار دیلی سکونت ورزیده وفات یافت
 از اخفاء و علامه الدین صدر الزکر ملا نظام الدین بقصبه سمالی مضافات اودوهر خست آقامت انداخت
 دی پیشتر ششم از ملا قطب الدین شهید بود ملای صاحب ترجمه امام الاساتذه و مقام الجهابذه و مدون
 علوم عقلیه مخزن فنون نقلیه بود و از علوم از ملا دانیال جوهری شاگرد ملا عبدالسلام ساکن دیوه و
 از قاضی گهاسی شاگرد شیخ عجب الله که آبادی کرده عمر عزیزش بشغل درس بسر گذراند ریاست
 علمی بخاک کهنه و بر ختم شده و سلسله تمدن اکثر علمای هند بدو منتسب می شود و در قصبه سمالی و در فراق از شیوخ
 یک عثمانی دوم انصاری مقیم و قاضی بودند و هر دو فراق او به مشارکت زمیناری قصبه سمالی با هم نزاع
 موردی داشتند و سمال ریاضه صد و سه هجری شیوخ عثمانی وقت شب بخانه ملا قطب الدین انصاری
 هجوم کرده او را از جهان کشتند و مکانش سوخته و مسوده جاشیه شرح عقائد دوائی مصنفه دی سمان
 بهنگامه تلف شد و کتاب تلویحات از تصانیف اوست و او چهار فرزند از جنده عقب خود گذشت
 که اولاد آن هر چهار تا خمرید کتاب نهاد و فرنگی محل واقع کنه و ضلع بنارس و مرزا پور موجود اند و بقایم
 ابی ماست اولاد هر یک از فرزندان صاحب علم و عمل بوده اند بقول شخصی از اینخانه تمام
 آفتاب است بدور تمامی هندوستان و چین خاندان که در آن علم موردی اباعن جدا باشد یافت نمی شود
 بعد خاندان ملای شهید برخی از اخفاء و انجانش که بود و علم و کثرت درس و تصانیف خود شهره آفاق
 بودند و در شان درین اوراق ثبت کرده شده سمالی یکسر سین جمله و های هوز و الف و لام یکسر
 دیای تحتانی هر دو قصه ایست از توابع کنه و چوراس بلخ و بجم الفارسی و سکون الواو و رای
 جمله مفتوحه و الف و سین جمله قصه ایست از تصانیف ملک اودوهر دیوه بکسر دال جمله و
 سکون یای تحتانی و فتح واد و های هوز در آخر قصه ایست از تصانیف ملک اودوهر فرنگی محل
 اکنون محله ایست از محلات شهر کنه و دارا لامه صوبه اودوهر سابق قطعه زمین بود که در آن تاجری
 از فرنگستان سکونت داشت ازین وجه آن قطعه زمین بفرنگی محل شهرت گرفت بعد مر وایا
 بوجه نامیدن اعقاب تاجر فرنگی زمین مذکوره در نزول شاهی درآمد بعد قتل ملا شهید
 اولادشان جهت قیام خود را به مذکوره و رعایت یافتند و در اینجا هنوز اولاد و شریفش قیام پذیر اند

و آن موقع به فرنگی محل شهرت دارد

مولوی قطب الدین شمس آبادی اصلش از سادات شیعی است از آنجا شمس آباد آمده
اقامت ورزید علم علای زمان بود و اولاً از علای زمانه خود اکتساب علوم کرده بعد از مرده تلامذه
ملا قطب الدین سها لوی داخل شده فراغ علمی حاصل کرد و تمام علم شمس آباد بر سندا فاده و درین مشکی
بوده بعد از هفتاد سالگی در سال یکصد و یکصد و بیست و یک هجری درگذشت نور الله مرقدہ و شیعی
بقیچ بجزه و کسرمیم ویای تحتانی ساکن مجمل و تائی هندی مخلوطهای هوزو ویای تحتانی معروف
قصیه است از قصبات لکھنؤ شمس آباد و قصیه از توابع قنوج

نواب قطب الدین خان بهادر محدث دہلوی در دوازده صد و دوازده هجری ولادت یافت
فقیه و محدث و مفسر قانع شرک و بدعت بود علوم دینیہ خصوصاً حدیث و مولش از مولوی محمد اسحاق
دہلوی حاصل نمود و نیز از فیض علای حرمین شریفین مشرف گشت در دوازده صد و بیست و دو هجری
بکلمه منظمه وفات یافته تصانیفه مظاہر حق ترجمه آورد و شرح آورد و مشکوٰۃ جامع تفاسیر طبریزی و ترمذی
آرد و حصن حصین مظہر جمیل - مجمع البحرین - جامع الحسنان - خلاصہ جامع صغیر - بادی الناظرین - فقه
سلطان - معدن الجواهر - و طیف مسنونہ - تحفۃ الزوجین - احکام الضعیف - فلاح دارین - تنویر الحق -
توقیر الحق - تحفۃ العرب - والعجم - احکام العیدین - رسالہ مناسک - خلاصۃ النصل - گلزار حیات
تنبیہ النساء - حقیقۃ الایمان - مراد المعاد - تذکرۃ الصیام - تذکرۃ الابرار و غیر ذلک

مولوی قطب الدین ساکن راسی بریلی بن سید محمد واضح بن سید محمد صابون سید
آیہ اللہ بن سید شاہ علم اللہ قدس اللہ اسرارہم از اکابر علای وقت مشرع و متدین بود کتب درسیہ از
افاضل لکھنؤ خوانده و حدیث و تفسیر و جزآن از دینیات بخدست مولانا شاہ عبدالعزیز دہلوی و
برادران ایشان و از شاہ عبدالقادر مصنف موضح القرآن قرأت و سند کرده و سنگا بہ علی
درین علوم حاصل فرمود و اخذ معارف و لطائف بخدست شاہ غلام علی دہلوی نموده بعد از تکمیل
تحصیل معاودت بوطن بالوفت گوشہ عزلت اختیار کرده در تدریس دینیات و تربیت طالبان
مولی تعالی بی پرواغت و فائزتش در چهل سالگی بتاریخ نوزدهم ربیع الآخر سن دوازده صد و بیست
و شش هجری واقع شد از تصانیف دی رحمۃ اللہ غیر از رسالہ موسومہ بحجاب الشرعی فی اثبات کفر

فرعون الغری فی یافتہ نہ شد

سید قمر الدین حسین اورنگ آبادی بن سید شیب اللہ بن سید عنایت اللہ اصل او
 از سادات نجف است در سال یکنزار و یکصد و بیست و سه هجری متولد شده علوم عقلیه و نقلیه از علما
 نامداران دیار حاصل کرده بحفظ قرآن مجید توفیق یافت و تخریص نقشبندی از پدر خود پوشید عالم باطن
 و فاضل اجل بود تاریخ بستم جمادی الاولی سال یکنزار و یکصد و هشتاد و چهار هجری بار او در زیارت
 حسین شریفین از اورنگ آبادی دو فرزندان خود میر نور الدین و میر نور العلی رسوا شده اولاً بمدرسه
 طیبه انچه مشهور شده هفتادم ذیقعد سال مذکور بدریغ سکنه داخل گردید و زیارت نبوی صلعم
 شریف یاب گشت و تاریخ چهارم ذیحجه سن مذکور بکام عظمه رسید مناسک حج ادا کرده بوطن خود
 اورنگ آباد پس آمده کتاب مظهر النور و تحقیق وجود از تصانیف او است که در سال یکنزار و
 یکصد و شصت و چهار هجری تصنیف کرده تاریخ دوم ربیع الاولی یکنزار و یکصد و نود و سه هجری
 رحلت فرموده در اورنگ آباد مدفون گردید غلام علی آزاد تاریخ وفاتش در لفظ موت العلماء ثبت است
 سید قوام الدین دهلوی ابن اوسط سید قطب الدین محمد بن الحسنی عالم عامل و فاضل
 متدین و کامل بود بدختر سلطان التمش که خدا شد و بدلی اقامت در زید و لاوتش بسال شصت و
 بیست و هفت هجری بطور پر پیوسته و بمریشتاد و سه سالگی در سال هفتصد و ده هجری رحلت فرمود
 از تلامذه او سید رکن الدین بن سید نظام الدین بن سید قطب الدین محمد بن الحسنی بود

مفتی قوام الدین محمد کشمیری ابن مولوی سعد الدین صادق ابن مولوی حسن الدین ابن
 امان الله کشمیر بن مولوی خیر الدین چهارم شعبان سال دوازده صد و پنجاه و دو هجری ولادت
 یافته محدث و فقیه جامع کمالات ظاهر و باطن بود بعد ختم قرآن مجید بخدمت شیخ رحمہ اللہ و ملا
 میثم بستم توبیخ و بصرف سنی کسب علوم و فنون کرده محسود اقران گشت و اجازت حدیث از
 میر قاری تمیز شیخ القراء حاجی عبدلولی طرخانی تمیز شیخ ابوالحسن سنہری مدنی و حاجی نعمت الله
 نوشہری و بابا محمد محسن بلچری تمیز مولوی امان الله کشمیری یافتہ بخانقاہ سید محمد امین اویسی ہنگامہ
 درس و تدریس گرم ساخت و رفعت رفعت بقضای کشمیر و شیخ الاسلامی آندیار سیدہ و بعبادت شاہ
 زین العابدین قادری و میان زکریا لاہوری و شیخ الاسلام امجا کرلی و خواجہ عبدالحکیم پیکمان مذہب

مستفید و مستفیض شده کتاب صحائف سلطانی که مشتمل بر بیان شخصیت عاموم از تصانیف
اوست بنهم ماه ذیقعد سن دوازده صد و نوزده این جهان را پدر و فرمود.

حرف الکاف

مولوی کریم الدین یا کوئی ابن احمد طبع عباسی از ماہران علوم و نام آوران آن مریوم
پدر بصفه سن بعد از مرگ پدر و وطن را دوار نمود و بطلب علوم بچینور و در قمرود و آنجا
بخدمت ملا محمد عسکری شیخی بنزدی از کتب درسیه با تمام رسانید بعد از آن پیش ملا احمد شادیل رسید
از کسب علوم و معارف هر تلید و طارف فارغ گردید و خواست تا برسم و سار بندی پر داز و غافل
شهرت خود با طراف ملک و چار سوی گیتی اندازد گویند مجلسی آراسته شد و قریب سی صد از علمائے
امصار و طلبه هر دیار گرد آمدند و هر کسی از آن ابنوه مسلمان سایل علوم مختلفه جمی پر سیدان فاضل
عالی یا نگاہ بجواب هر یکی از آن تحسین بیکان فافزین بی پایان می شستید بعد تحصیل علوم بطلب
گردید و از بعض امر او که صورت کفایت نمیکند که حاصلش دو هزار و پیم بود موقوف گشت و تمام عمر
بجاه و جملات تمام و مزجیت خواص و عوام بسرورده در سال پنجاه و یک از هندی سیزدهم حیرت
بصد سالگی جهان فانی را پدر و فرمود

مولوی کریم الدین علی جوینوری صدیقی تشرع و متوجع و اعطاء کثیر تصانیف و الدرس
مرید سید احمد بریلوی و هدایت و ارشاد خلائق بغایت می کشید خصوصاً مردم مالک و ماک و دیگر
از دستفید و مستفید شدند و دران دیار طریق اسلام از زمین و برکت او شین و یافته تمانج مریوم
روز جمعه وقت صبح صادق سن یک هزار و دو صد و نود و هجری وفات فرموده بمقام رنگ پور در فون
گشت شکر الله سحیه مولوی حافظ احمد فرزند ارجمند آن هدایت مآب و مولوی محمد محسن برادر زاده
شان یادگارند اللهم الله تعالی تصانیفهم لمغیر و مفتاح البیته رزیه المصلی و دعوات مسنون
قره العیون - تشرکته نسوان - نداد التقوی - راحت روح - نور علی نور فیض عام تشرکته العقاید -
مراد المربین - قوه الایمان - نسیم الخیرین - احقاق الحق - تنویر القلوب - حق الیقین - قول الحق -
مرآة الحق - رفیق الساکین - عکازة المومنین بطر المعانیدین - براین تقطیع فی مولد شیر البریه کریمه
الحرین فی ازالتة شبهة الفرقین - تلخیص القول الامین - الحینان القلوب - هدایة الراغبین

برهان الاخوان خارج المحرف - رزیه القاری - شرح هندی جزئی - شرح شاطبی ترجمه مشکوٰۃ جلد اول -
ترجمه شمائل ترمذی - فتح باب صبیان - کوب دری - نوراندی حجب قاطعه مکاشفات رحمت -
دافع الوسواس مصباح الظلام - رساله بیعت - قانع المبتدعین - استقامت - رد البدع - قوت
روح - سبیل الرشاد - القول الثابت - رساله محمودیه و غیره

مولوی کریم اللہ محدث دہلوی پدرش از ہنود بود بدست مولانا شاہ عبدالعزیز دہلوی خلعت
اسلام پوشیدہ وی بعد تحصیل علوم ظاہر از شاہ غلام علی دہلوی خرقہ خلافت یافتہ اکثری از اہل دہلی
بفرض قرأت شاگردش بودند یک مرتبہ حج مشرف شدہ بوطن الہی مدبر و ایسی خودتاسفہا کردہ باز بزیار
حرمین شرفین شتافت و در اثنای راہ بسال دوازده صد و پنجاہ و ہشت ہجری وفات یافتہ مؤثر
آیہ کریمہ و سن یخرج من بیتہ مہاجر الی اللہ الاکبر گشت روح اللہ رحمہ

مولوی کریم اللہ دہلوی ابن مولوی لطف اللہ فاروقی بخدمت مولانا شاہ عبدالعزیز دہلوی
و مولانا رشید الدین خان دہلوی و مولوی محمد کاظم دہلوی اکتساب علوم رسمی نمودہ دست ارادت
بدست سید اکبر احمد مہر وی عرفتیچے میان دادہ نقد خلافت بدست آوردہ کثیر الدین و تصانیف
بود چہارم شوال سال دودہیم صدی سیزدہم ہجرت بعمر نو سالگی از دار فنا ہجرت فرمود
مولوی کریم الزمان سنیللی ابن خواجہ جمال الدین از خواجہ زادگان قصبہ سندیلکہ نسب
وی بضرعت ہمید اللہ احرار علیہ الرحمہ پیوند بہاہ صفر سال دوازده صد و سی ہجری ولادت یافتہ
بخدمت علمای عصر خود مولوی تراز علی گھنوی و مولوی سعد اللہ مراد آبادی تحصیل نمودہ بدین فادہ
طلبہ علوم بسر می برد و بتاریخ بست و نیم بیج اثنای سال دوازده صد و دو ہفت ہجری بمرض وفات یافتہ
مولوی کلیم اللہ جہان آبادی دانشمندی تہجد پریشانی مدنی بود کتب معتبرہ و علوم مختلفہ
و علم حقائق تصنیف کردہ سواد البیبل و مشکول و مرقع از تصنیفات بدیعہ اوست و سن ہزار و
یک صد و چہل ہجری جان بجان آفرین سپرد و خداوند مرقدہ

علامہ کمال الدین سہالوی از اجل تلامذہ مولانا نظام الدین ابن ملا قطب الدین شہید السہاوی
جامع معقول و مشقول حاوی فروع و اصول افضل ترین اذکیای عصر بود تصانیف بافقہ بسیار وارد
از انجملہ عودۃ الوثقی و شرح کبریۃ احمد و حاشیہ مکالیہ بر شرح عقاید جلالیہ بسط و مشہور اند و تعلیقات

حاشیه ناهیدیه که بر شرح تہذیب جلالی است نوشته وفات دی اسیر و ہم محرم الحرام سال ۱۱۸۵ قمری و پنجصدی و دوازدهم ہجرت وقوع یافته فقرہ بردار و در مضجع مادہ تاریخ رحلتش یافتہ اند انعمہ اللہ بکمالہ۔

کمال الدین علامہ دہلوی خواہر دادہ شیخ نصیر الدین محمود چراغ دہلی و خلیفہ او بود سلسلہ نسبتش بہ سیدنا حسن بن علی رضی اللہ عنہما می پیوندد و چونکہ وی بحديث و تفسیر وفقہ و اصول یگانہ روزگار بود ویرا علامہ می گفتند یا محمد اکابر کجرات قدم آورده و مدتی بہ ہدایت و افادہ خلافت برپا بردہ بسال ہفت صد و پنجاہ و شش ہجری وفات یافتہ و در دہلی مدفون گشت نور اللہ مرقدہ

مولانا کمال الدین زاہد دہلوی دانشمند تہذیب کمال و برع و تقوی و دیانت موصوف بود شیخ نظام الدین اولیا مشارق الانوار کتاب حدیث را پیش او سند کردہ و او پیش مولانا بریل الدین بلخی و او پیش مصنف کتاب سلطان غیاث الدین بلبن آرد و کردہ کہ مولانا کمال الدین زاہد را امام خود فرماید مولانا انکار فرمود و رحمۃ اللہ علیہ

کمال الدین لاهوری برادر مولانا جمال الدین جامع علم و عمل و زہد و تقوی بود مدتی مدید در لاهور و سیالکوٹ بر مسند تدریس و تلقین متکلم بودہ افادہ و افادہ خلائق می نمود شیخ احمد محمد الفت ثانی و ملا عبدالحکیم سیالکوٹی از ارشدہ ثلاثہ وینہ بسال ہزار و ہفتصد ہجری در بلدہ لاهور وفات یافتہ مگر فی زمانہ قبرش مفقود است تاریخ و تخلص چنین است **مصرعہ طبع حق قطب تاج اولیا مالک کمال**

حرف اللام

مولوی لال محمد ساکن ہمسوہ از سادات قطبیہ قصبہ ہمسوہ ضلع فتحپور عالم تہذیب جامع علوم عقلیہ و نقلیہ کثیر التصانیف بود براثر کتب شرح و حاشی نوشته کتابی در نسب نامہ سادات عربیہ بحکم تحریر کردہ و تمام عمر قصبہ ہمسوہ با فادہ علوم عقلی و نقلی بسر بردہ و لا ولد وفات یافت ملفوظات قطبیہ از تالیفات و لیست نسب پدری وی بہ سید قطب الدین محمد بن الحسنی کہ ذکرش بحرف تافت

زیب تحریر یافتہ بدین منجی پیوند سید لال محمد بن فیض اللہ بن سید ملک بن سید علی بن سید جان بن سید ظاہر بن سید رکن الدین بن سید قطب الدین بن سید اخوند بن سید بڑا بن سید قوام الدین بن سید صدر الدین بن رکن الدین بن سید نظام الدین بن سید قطب الدین محمد بن الحسنی الدین

انفروزی الدہلوی الکڑوی -

شاه لطف الله انبالوی مرید شاه بهکته چشتی لاهوری صاحب علم و عمل بود ثمره الفوائد و ذکر کرامات و خرق عادات مرشد خود تالیف کرده در سال یک هزار و یکصد و هشتاد و شش هجری قمری وفات یافت نورالله مضمین

حرف المیم

قاضی مبارک گوپاموی مرید و شاگرد شیخ نظام الدین ابی شعیب اقدس سرور و کاتب مشهور بود اخلاق در خدمت شیخ موصوف نموده علمی هر چه اتم و دیانتی و امامتی بمنصب افتاد داشت و تا آخر عمر معز و محترم و مکرم و زیست و بچنان جانب آخرت رحلت گزید و از ارشد ثلاثه او میان مخدوم به بن میان ابوالفتح خراسانی است که اکثر شیخ و رسیه را درس میفرمود و دیگر سید غی الدین است که بهیچ نسبت داشت کثانی تنقیب التواریخ للملای علی القادر البالیونی

شیخ مبارک گوری از فحول علمای روزگار بود در سبادی احوال پیش طیب ابو الفضل کازرینی بود لانا عباد طاری و در کجرات کسب علوم نموده پیوسته بدین علوم و فنیه اشتغال داشت و فن شعر و عارفیه سائر فضائل خصوصاً علم تصوف را خوب و ورزیده و شاطبی را یاد گرفته و درسی گفت و قرآن مجید را بقرآت عشره حفظ کرده در آخر عمر تفسیر قرآن مجید چهار مجلد و موسوم به منبع العلوم نوشته و بقرآن تفسیر شریفه دارد و قریب پنجاه سال در آگره با قاده و فاضله طلبه علوم گذرانیده فرزندان شیخ ابو الفضل علمای و ملک الشعر شیخ ابوالفیض فیضی فیاضی و شیخ ابوالخیر و غیره فرزندان بودند و مقتدایان و پیروان سال هزار یک و سی و هجری در لاهور رحلت حق پیوست

سید مبارک بلگرامی حسینی واسطی شاگرد شیخ نورالحق فرزند و تلمیذ شیخ محمد شین شیخ عبدالحق حیدر دہلوی بود و عمر عیش در افاده علوم دینی خاصه فن حدیث و درین طلبه صرف نموده بسا ایزده صد و یازده هجری طایر و مشایخ از شخص تنصیری پریده بشاخصار و روضه رضوان نشین گرفت و فی الله عنه قاضی مبارک گوپاموی شارح سلم العلوم ابن شیخ محمد داماد می قاری و فاضل کتب منطقیه و شیخ گواه عدیل است معاصر و نوئی حمزه الله سید علی و مولوی قاضی احمد علی سید علی بود و بهر دو قاضی مناظره مبارکه علی بنظر آمده بسال یازده صد و شصت و دو هجری رحلت فرموده کثانی بحر خوار قاضی بنامه شرح خود باریکه نوشته است بحسنه منقول می شود قدیم الشرح الفضل من الله تبارک و تعالی و در باره سید

محمد مبارک فی ستمه الف و مایه و اربعین و ثلاث من الهجرة النبویه فی سابع شهر ربیع الاول یوم الخمس
فی بلدة شاهجهان آباد و الحمد لله رب العالمین حمداً کثیراً طیباً مبارکاً فیه و الصلوة علی نبینا محمد خیر البریه
و علی آله و ازواجه و اصحابه المؤمنین و المؤمنات برحمتک یا ارحم الراحمین

مولانا شیخ محمد حبیب الله آبادی دانشمند و محقق و صاحب علمای صوفیه در علوم ظاهر و باطن
سخیل اشغال و اقران خود بود و وطن اصلی او قصبه صید پور قریب خیرآباد و منضقات او دهستان شیش
محضر تفریق رضی الله عنه بواسطه شیخ فرید شکر گنج می پیوند دست ارادت شیخ ابوسعید گنگوئی
داد و خفته خلفات حاصل فرمود تحقیقات و تدقیقاتش در علم تصوف بر مرتبه اجتهاد رسیده بلکه می فرمود
که شیخ محی الدین عربی را شیخ اکبر و میر شیخ کبیر گویند و انصاف نیست همه در حق آن و توحید بسیارند که آن را
خرنوبه دقایق و گنجینه حقائق اسرار آبی توان شمر و از جمله تصانیف او که مشهور اند بدلیل مذکور می شوند
شرح فصوص عربی - شرح فصوص فارسی - رساله بیفت احکام - قایم الغایات - مغایط عامه -
سر الخواص - عبادة الخواص - طرق الخواص - عبادة اخوان الخواص - مناظر فصل الخواص - رساله التوسیه
رساله تسه رکبی - رساله دین و مطلق - نیم رجب سال هزار و پنجاه و هشت هجری قریب غروب آفتاب
آن آفتاب عالم تاب و در پیوه عدم متواری گشت مزار شریفش در آله آباد زیارت گاه ارباب
بصیرت است و اولاد و مجادش بدائر شاه جتة الله قدس سره رونق افروزانند از جمله مولای و مرشد
مولانا حافظ حکیم حاج الحرمین الشریفین مولوی محمد حسین سلمه الله رب الشرفین چراغ این دودمان
عالی هستند از ارشد تلامذه و خلفای شیخ محمد حبیب الله قدس سره قاضی نگهاسی که آبادی میر سید کبیر گنگوئی
و میر سید محمدی فیاضی امرویی بودند رحمۃ الله علیهم علی اسلام و اخلافه

قاضی محمد حبیب الله بهاری ابن عبدالشکور بموضع کرامت ملکه عب علی پور ضفاف بهار در قبیل
ملک متولد شد هجری بود از بجا علوم و هدیه بود بین النجوم و ادا کل کتب درسیه از علمای عصر خوانده
آخر بر مره تلامذه ملا قطب الدین شمس آبادی مسلک شده فراغ حال کرد و بعد برکن رفته بهلازمت
حاکمیه با و شاه بهمدای قضای کشور و حیدرآباد از یکی بعد دیگری مباحی گشت بعد تعلیم نیره با و شاه
موصوفت یعنی رفیع القدر بن شاهزاده محمد معظم لقب بشاه عالم مامور گردید و در عهد محمد معظم شاه عالم
بعد صد است مالک بهمد و خطاب فاضل خان ممتاز شد آخر کار در سال یازده صد و نوزده

هجری وفات یافته اندرون احاطه مرز شاه فرید الدین طویل بخش به حلقه چاند پوره منجملات شهر بهار
 مدنون شد تاریخ فوت او از مصهر عمه قاضی مولوی محبت الله و تیز اند صغر رفته سوی ارم محبت الله
 برمی آید سلم العلوم با فادات در منطق و مسلم الثبوت و موصول فقه مع منیه آن و الجواهر الفرد در بیان
 جز لا تجزئ در رساله کماله عاتقه الورد و از لقائیف او مقبول و متداول علما انداز لفظ سلم الثبوت
 تاریخ تالیفش برمی آید یعنی یازده صد و نه هجری بهمار یکسویای موهبه دهای هوز مفتوح و الف بهی
 ممله شهر نیست در مالک شرقی هندوستان بعد شایان عالمه تیسو دینام صوبه بهمار مشهور بود که را
 فتح کاف عربی و رای ممله و الف مقصوره نام دینی است از توابع محبت علی پور علاقه بهمار

انتباه

سید ظلام علی آزاد بلگرامی در سجه المرجان نوشته که محبت الله بهاری شاگرد ملا قطب الدین شمس آبادی
 بود و مولوی عبدالحلیم لکهنوی در حاشیه شرح ملا حسن نسبت تلمذ را به ملا قطب الدین شهید ساولی
 بیان کرده اند و الله اعلم بحقیقه الحال

مولوی محمد حسن عباسی چه یاکوٹی از عمده ترین اذکیای دهر و گرانمایگان عصر بود و بهار
 تکلمه علوم عقلیه و فنون اقلیه بخدمت جامع علوم اولین و آخرین ملا نظام الدین لکهنوی فرنگی علی
 شافعه در انجمن تجارت عقلیه و دقائق تعلیه نصیبی دانی یافته فوت حافظه و صفاتی فنی شش
 پرتبه بود که هر کتابیکه می خواند عبارت آن بحجج الفاظ و معانی هنگام مطالعه با لوح حافظه وی محفوظ
 می بود و گره همه نکات و دقائق متعلقه سبق ناخن فکرتش می کشود و لاجرم پیش او استاد سبق خود هر روز
 کتاب ناکشوده می خواند و در بحث و دقائق کشف محضات دقیقه در نظرش مخفی نمی ماند همه دانستند
 که کتاب ناخوانده نمی خواند بلکه مضامین با جمله اجاث دقیقه و تحقیقات اینقه از پیشتر می داند لطیفه
 روزی شایع سلم العلوم ملا محمد حسن مرحوم بدو گفت که از تو غیبی تر کیست که کتاب خوانده بخوانی وی
 بجوابش گفت که توئی زیرا که من نادانی خود را دانستم تا با صلاحش کوشیدم و توانم هم ندانستی که من تا دم
 لاجرم همچنان در تیرگی نادانی ماندی با جمله وی بعد تکمیل علوم بهر ملی در آمده بخدمت اکان دولت
 شاهی عزت عظیم و قدره نفیم بدست آورد علمای شهر با و طرح جدال انداختند و علم
 مناعت افرختند عاقبت همه سپردند و به نجات دادم ساختند از آنجا که ذات دالیش

اعجب روزگار و نادره مصار بود آوازه بوجعیش بوالی شهر رسید و آن قهرمان حدیث کما نشناخت بگوش
دل بشنید خواست تا بحضرتش خواند و از خاک ندنش برگزید و کرسی دولتش نشان چون حاسدان
شنیدند بجلاکش کوشیدند خون جگر خوردند و زهر در طعاش کردند که کارش تمام گردید **مصرعه**
ای روشنی طبع تو بر من بلا شدی به میگویند هرگاه ز بهر قاتل برک و پی آن مظلوم سر کشید نامه از وطنش
رسید وی در آن کشاکش روح پر فتوح و جوازش باین شعر کفایت درزید و برید و روش بیای رضای
و تسلیم بحضرت غمت سرمدی و دولت ابدی دوید و فرود از حیاتم رفی بود که یادم کردی بهر شخص
نفس آئینه شد نامه تو

مولوی محمد احمد فرنگی محلی پسر و جانشین مولوی احمد اذرا الحقی هر چند تمام تحصیل کتب در سیم
چنانکه باید نکرده لکن کسب افکار و اوراد و اذکار خود نموده مدام بعبادت الهی مشغول بود و پانزدهم
صفر در یکشنبه سال دوازده صد و شصت و نه هجری بجلد برین شتافت **مصرعه** لاریاوار فرست
از دنیا به ماده تارخ وفات اوست

مولوی محمد ادریس نگرانی ابن مولوی حافظ عبدالحی نگرانی شاگرد و خلیفه پدر خود است
بحکم الولد سرلابیه همچو والد ماجد خود تدریس و هدایت و ارشاد مردمان می کند خداوند کرم او را
بحفظ و امان خود نگه داشته بر جاده استقامت و هدایت مستقیم دار و کتب مفصله ذیل از تصانیف
رائقه وی اندر ایراز الکتمان من تکمیل الایمان تحفه النبلی فی آداب الخلق القول المستقیم فی التائین
الکلام الموطائی تحقیق الصلوة الوسطی - فاهیه نقدوس فی احکام الجالوس بطریق الفلاح الی
الاضطیاع بعد رقتی الصباح تحصیل المراتب بتویب سند الامام رابعین من مرویات عثمان سید محمد
الکلام نفیس فی ترجمه محمد ادریس تحفه الحبيب فی تحقیق الصلوة و الکلام بین یدری الخطیب
الکلام المبین فی تحقیق مجددی الایمن باحوال اسیات باقامه الصلوات و قرعین من مدعیان فرعون
بلا محمد سعد سها لومی خلف اکبر بلا قطب الدین الشیخ السها لوی شاگرد پدر خود و علامه
الرحین حیات پدر پیشگاه نجی الدین ادرنگ ریب عالمگیر بادشاه حاضر بوده خدمت صدر الصلوة
بر پانزده حاصل نموده سر بلند و زده اشراف غیبت دی ملا قطب الدین راشیوخ عثمانی
سکنه سالی از جان کشند وی رحمة الله علیه در کون ذات یافته

مولانا شیخ محمد سعید حنفی علیہ السلام از تلامذہ شیخ تاج الدین مالکی نزیل اکراٹ علامہ وقت بود و از
ملکہ معظمہ ہندوستان آئندہ زمانی بر فاقہ نواب نظام الدولہ ناصر جنگ بسید و نواب موصوف تظہیر
و تکریم او میکرد و بعد قتل نظام الدولہ ناصر جنگ ہمیشہ زادہ او مظفر جنگ مالک مالک شد شیخ
محمد سعید ہمدانی ز قاضی مظفر جنگ مسلک گردید پس انان و صہبان مظفر جنگ و افغانہ تا نکین
تا صر جنگ نفاق پیدا شدہ نوبت بجنگ طرفین رسید مظفر جنگ در و ساسی افغانہ مقتول شد
ہمدان معرکہ شیخ محمد سعید تہ تیغ ہفتدہم ربیع الاول روز یکشنبہ وقت ظہر سال یکہزار و یکصد
شصت و چہار ہجری بمقتل رسیدہ ہمدان جنگ سرزمین کریت مدفون شد غلام علی آزاد بلگرامی
کہ در ان معرکہ حاضر بود تاریخ فوٹش چنین گفتہ سید ماضی خیر نا سعید الاتقیاء الا لایری مثله واحدہ
لقد اہم اللہ تاریخہ فی قضی غمہ عالم ماجدہ

مولانا محمد اسحاق دہلوی کنیتش ابو سلیمان و خیر زادہ مولانا شاہ عبد الغفور دہلوی شاکر
جانشین جد مادری خود بود در حدیث و تفسیر و فقہ مہارتی تام داشت مولفائے چہارچو مسائل
اربعین و انتای ہندی از ویادگار انداز ہند بلکہ مغلیہ ہجرت فرمودہ ہمدانجا بسال دو از دہ
صد و شصت و دو ہجری بر حمت حق پیوستہ رحمہ اللہ علیہ

قاضی محمد اسلم ہروی از احفاد ملا خواجہ کوہی خراسانی است بہرات متولد شدہ در کابل نشو و نما
یافت و کتساب علوم متعارف بخدمت شیخ بہلول لاہوری نمودہ بعد از فراغ علمی پیش
از والدین محمد جمالگیر بادشاہ آئندہ چون قاضی از انرا بامی میرکان محدث استاد جمالگیر بود بادشاہ
با عراض پیش آئندہ و بیا بمنصب قضای کابل نامزد فرمود قاضی عمدہ خود را با مانت و دیانت
تمام انجام داد جمالگیر اورا بحضور خود طلبیدہ و قضای اردوی علی بدو سپرد و در عمدہ شاہجہان بہن
جمالگیر نیز بہمان منصب مستقل بودہ بمنصب ہزاری سر فرانگردید و تا سی سال بعمدہ قضای
شکر فرزانہ موردمرادم سلطانی بود روزی شاہجہان و بیا بر ویہ و زن فرمود شش ہزار
و پانصد روپیہ کہ ہم پانچ قاضی شدند بدو بخشید قاضی علاوہ علاوہ قضایا گیر دہ ہزار روپیہ سالانہ
از بارگاہ سلطانی می یافت و بسال شصت و یکم صدی یازدہم ہجری بلا ہور وفات یافت
پسرش محمد زاہد صاحب زادہ ثلاثہ است

محمد اسماعیل محدث لاہوری از سادات عظام بخارا است در عهد سلطان سعود غزنوی
 با آخر سال سه صد و نو و پنج ہجری بلاہور آمدہ متوطن شد ماہر علوم فقہ و حدیث و تفسیر و جراح
 ظاہر و باطن بودی اول واعظان اسلام است کہ در لاہور بہ تذکیر و موعظت لب کشادہ دارناید
 و عفوئی ہزار ہا کفار مشرف باسلام شدند و رسال چہار صد و چیل ہشت ہجری وفات یافت
 بیرون بلدہ لاہور جانب جنوب مدفون گشت

مولوی محمد اسماعیل دہلوی ابن مولوی عبدلغنی بن مولانا شاہ ولی اللہ درویانہ در سانی
 فلکی گاہ روزگار و مشارالہ علمای کبار بود ہجراہ سید احمد علیہد ساکن رای ریلی رہمت اللہ علیہ تمام غزا
 فی سبیل اللہ بہت گرفتہ مساعی جمیلہ نظر آورده بتاریخ بہت و چہارم ذیقعدہ سال دوازده
 صد و چیل و شش ہجری متصل بالاکوٹ ملک پنجاب شریعت شہادت پیشیدہ بریاض خوان
 خواہد رسالہ اصول فقہ و رسالہ توحید و صراط مستقیم و تہذیب نعین و تقویۃ الایمان از مصنفات مشہور
 اوست طاب اللہ شاہ

مولوی محمد اسماعیل ہندنی ساکن قدیم مراد آباد از چندی سکونت لکھنؤ اختیار کردہ مردی ذہین
 و ذکی الطبع بود خصوصاً در علم ادب استعداد کامل داشت مولوی تواب علی لکھنؤی از تلامذہ اوست
 وچہ شہرتش بلندی نیست کہ نصیر الدین حیدر فرغانہ روای لکھنؤ بہم سفارت اورا پیشگاہ شاہ
 لندن فرستادہ بود و در لندن با زنی ہمسائی گناہ را پس گرفتہ می گفتند نکاح کردہ بلکھنؤ باز آمد
 چونکہ طبع آزاد داشت ہر گاہ بعدن رسید زوچہ عیسا ئیش گفت بزیارت بیت اللہ کہ از اینجا
 قریب است چنانی روی بچوایش گفت مرا بدیوار ہای سنگین اعتقادی نیست اعوذ باللہ من
 سوء الاعتقاد بچویش حاشیہ شرح تہذیب یزدی و حاشیہ بیبذی مشہور است سید محمد
 ریحہ الاول سن دوازده صد و پنجاہ و سہ ہجری فوت شدہ تجاوزا زندہ

ملا محمد اشرف ٹٹو کشمیری متلف خواجہ محمد طیب از افتاد خواجہ حیدر کشمیری ذہین و ذکی
 بود اولاً از بزرگان خود کتاب کمالات نمودہ بخدمت ملا محمد حسن فقہ و غیرہ تعلیم کردہ داشتند
 تبحر گشت تصانیف رائقہ در علم قرأت و رو شیعہ و دیگر فنون ادبیاد گارند کتاب جہاں حکم
 شہرہ آن شہرت دارد بسال یازدہ صد و بیست و سہ ہجری وفات یافت

مولانا محمد اشرف لکهنوی این قاضی نعمت الله خوشنویس ولد محمد معظم ولد احمد علی صدیقی بزرگی از اسلافش از لاهور آمده مقیم لکهنو شد و در رحمت الله شاکر و مولوی نورالحق لکهنوی فرنگی محلی و مولوی سید مخدوم لکهنوی و مرید سید احمد مجاهد بریلوی بود و تدریس و تصنیف عمر غریزش بسر برده در تالیف تاج اللغات که حکم دالی لکهنو مؤلف شده او هم شرکت داشته اصول راسخ و شریح و روحه شامخ و قسطاس الاصفی و تفسیر قرآن مجید عربی و تاریخ علماء و مشایخ و سلاطین هند تا تمام که مسوده آن بخط شریفش بنظر مؤلف کتاب نگذاشته از تصانیف او هستند مولانا ثابت علی مرحوم ساکن موضع بهکاضی که آباد در تملانه او از اساتذہ جامع الالوان و اند صاحب الطرحه بتاریخ هشتاد و هفت صفر سن دوازده صد و پنجاه و پنج هجری رحلت فرموده در حجره مسجد خود واقع جهورانی کوه نمحلات لکهنو مدفون گردید شرفه الله به تشریف الغفران مولوی محمد اصغر فرنگی محلی ابن مفتی احمد الاله هم ابن مفتی محمد یعقوب عالم و حافظ قرآن و تدریس طلبه اشتغال داشت و منصب افتای عدالت دیوانی شهر لکهنو سرکار بود و تاریخ نوروز و رجب بسال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری وفات فرمود.

مولوی محمد اعظم سندیلی قاضی زاده قصبه سندیل از اولاد عمر فاروق رحه شاکر دلاکمال الدین سہالوی بود فاتحه قرآن مجید مولوی محمد الله سندیلی خواند و تدریس و تصنیف مشغول گشت از مشایخ تلامذہ او مولوی سید عبد الواحد خیر آبادی همیشه نادش و مولوی محمد مستعان کاکوروی اند حاشیه دایره شرح منار و سه حاشیه بر صدر اصغر و کبیر و اکبر در ساله کشیک از تصانیف او مشهور هستند با در صدی دوازدهم رحلت فرموده بجله لکانه نمحلات قصبه سندیل مدفون گشت.

خواجہ محمد اعظم و مری ابن خیر از زبان کشمیری مجددی از علمای نامدار و مشایخ کبار کشمیر بود از سلاطین و مشایخ و مراد و بیک کامل بیگ میرا شتم و غیر هم کسب علیم کرده و دست از ادب بست شیخ محمد مراد مجددی داده در شعر گوئی و تاریخ نویسی مهارت کامل داشت تاریخ عظمی معروف بتواریخ دومتری در حالات با و شانسان و مشایخ و علماء و شعرا کشمیر بسال یازده صد و چهل و هشت هجری تالیف فرموده و اتمات کشمیر نام تاریخی آن کتاب است و نیز کتاب فیض مراد و حالات و مقالات پیر محمد و ذوالمشایخ در بیان فقر و ساله اثبات الجہد و تجربہ ابطال الیقین اشجار الخلد و ثمرات الاشجار

و شرح کبریت احمر از ویادگار آمد در سن یازده صد و هشتاد و پنج هجری رحلت فرمود
مولوی محمد عظیم عباسی ابن مولوی نجم الدین عباسی چریاکوٹی ولادت با سعادت و بی رسال
 و دوازده صد و شصت و شش هجری بظهور پیوسته اکثر کتب در سیه رسمیه زعم محمد مولوی محمد فاروق
 عباسی چریاکوٹی و نیز از مولوی علی عباس عباسی خوانده و بقیه از مقامات مختلفه با تمام رسانیده
 اکنون بخند متی متد بهما مجید آباد و کن ماموست سلمه الله در قاه الی مایتمناه
مولانا شیخ افضل چونیوری افضل الفضلای عصر و علم العلمای دهر جامع علوم عقلیه و نقلیه
 متشرع و متقی خوش خلق سلیم المزاج بود اوقات عزیزش و ایام خدمت علم صرف میکرد چون ملا
 چونیوری که ارشد تلامذه او بود رحلت عالم بقا کرد مولانا از مرگش حونی عظیم داند و بی حید
 و امنگیر شد که تا چهل روز بان غم تبسم نفرمود و بعد چهل روز بهمان ریخ و الم در سال هزار و شصت
 و دو هجری جان بجان آفرین سپرد و انالله و انا الیه راجعون
شیخ محمد فضل که آبادی ولادت او شب دهم بیج الاول سال سی و ششم از صدی یازدهم
 بوطن اصلش قصبه سید پور قریب غازی پور زبانیه بظهور پیوسته در احوال حال بچهور آمده و از ملا
 نور الدین تحصیل علوم متعارفه را با انجام رسانیده ناگهانشان به مدرس تدریس علوم اشتغال داشت
 دفعه جذبه عشق الکی بر و غالب آمد و ترک آن دادی نموده بکالی رفت و بخدمت میر سید محمد قدس سره
 مشرف شده شرف بیعت و اجازت سلسله چشتیه و قادریه و سهروردیه و ملاریه و نقشبندیه یافته
 با اینهمه بچو شیخ خود تمام عمر متبع سنت نبویه علی صاحبها التحیه و بیه و طریق نقشبندیه ماند حسب ایای
 مرشد خود رحل قامت با که آبادان داشته بکمال توکل بر مسندهایت و ارشاد و شسته مرجع انانگشت
 در سال هزار و هشتاد و پنج هجری سحری بالآباد تعمیر فرموده تاریخ آن بقعه افضل یافته اند و تاریخ بنا به
 خانقاهاش که در سن هزار و نود و دو و بناماده مقام فضل است با وجود مشاغل هلاکت و ارشاد
 بسیار که از تصانیف عمده به عبارت عربی و فارسی دارد از انجمله شرح گلستان شیخ بوستان شیخ
 دینچه تذکیر و دلپذیر شرح فصوص الحکم اسمی شرح الفصوص علی وفق الفصوص فتح الاغلاق رساله عربیه
 و فارسیه در بحث ایمان فرعون شرح قصاید خاقانی سیر منظوم شرح شنوی معنوی و غیره اند که از
 پنجاه مجلد تجاوز داشته و بی رحمت الله علیه بمرشتاد و هفت یا نود و دو سالگی یا نود و پنج روز جمعه

سال یازده صد و بیست و چهار هجری جان بشا بنده جانان تسلیم نموده این جهان بی بنیان را پرورد فرمود
سال وفاتش از کانال شیخ قطابری آید نقشش با کمال آباد است یزید و تبرک بعدش شیخ محمد عیسی عرف
شاه خوب الله برادر زاده اوزنیت بخش و شاده ارشاد گردید

شیخ محمد آفاق لکهنوی عارفی مجرب و محقق بلند همت و فضیلت علوم ظاهر و باطنی آراسته و در نظر
و محاسنات صادق دم و راسخ قدم بود وی از اکابر زادگان صدیه بهار ساکن موضع تلامه مضاف پینه بود
و را او اهل کتب متداوله چندست شیخ وجه الدین گویا موی گذرانید و بعد از آن قدم بکوی فقر و فاقه نهاد
اسم درسم سود و زریان بسا و فتا بر باد داده و بحجت شریف شیخ پیر محمد لکهنوی مشرف شده دست
ارادت پرست وی داده بسیاری از مشایخ وقت را در یافتنه و از خدمت شاه مجاهد پوری نیز استفاده
علوم طریقت نموده و رساله مصباح الطالبین شیخ عبدالرسول کهسندی که خلیفه شاه مجاهد بود که
خود تعریف نموده دوران رساله جمیع اذکار و افکار شرب علیه قلندر مندرج است این شیخ محمد آفاق
بمحل آرد و بود انقض بعد وفات شیخ پیر محمد قدس سره چند سال چالشین اولیده و او را تکلفات
رسم و عادات میرا بود و از تعلیق ترویج معارفش در لکهنو یا این پیر خود است یزید و تبرک
حاجی محمد فضل سهروردی ابن شیخ محمد معصوم بن شیخ احمد محمد دهرندی و دانشمند و تبحر و مهارت بود
بعد تحصیل علوم ظاهر برید شیخ محمد آفاق نقش بندگی شد نان بهادر شیخ عبدالاحد خلیفه شیخ احمد سعید مستفید
و زیارت حرمین شریفین مستفیض شده از آنجا با فیوضات و برکات بی شمار و پس آمد به تدریس علوم
دینی و تلقین اسرار باطنی می پرداخت مولانا شاه ولی الله دهلوی سند حدیث از وی یافته هر چه از فواید
پوی میرسد از آن کتب بهر فن خرید کرده و قفسه می نمود و فائز شیخ یازده صد و چهل و شش هجری بطنه پوریه
مولوی محمد اکبر کشمیری از اکابر علمای وقت بود تا سی سال در مدرسه محمدیه متعلقه جامع مسجد
بهمنی درس میداد بسیار تلامذه وی با کمال کون هنوز موجود اند تا آنکه مولوی سید عبدالفتاح گلشن آبادی
و مولوی سید عاقل الدین نقوی عبداللطیف نامی بوگرانی هستند و رساله دوازده صد و هفتاد و دو هجری
رحلت فرموده به بندر بمبئی مدفون شد

علامه محمد امین کشمیری دانشمند تبحر کثیر الدرس اتعصیف بود ملا عنایت الله مثال ملا حسن و غیره
علمای کشمیر از تلامذه و پیروان شرح تفسیر و غیره کتب متداوله حاشی و شرح دارد و گاه رمضان

بروز لیله القدر سال نهم از صدی دوازدهم وفات یافته نور محمدی
مولوی محمد امجد قنوجی از کار فیض و اعظم علمای قنوج شاگرد رشید مولوی علی صغیر قنوجی کثیر الدرس
و التالیف بود و حاشیه صدر علم حکمت از تالیفات شهره اوست تاریخ وفاتش معلوم نه شد
محمد پیرم خان خانان از اولاد مرزا جهان شاه است بود و دانش و سخا و صدق و حسن خلق
و نیاز و انکسار گوی سبقت از همگان برده در ابتدای حال بخدمت بابر شاه و در وسط بهلازست
همایون شاه نشو و نما یافته بخطاب خانخانه تاسی سر فرازی یافت و در اخیر جلال الدین محمد کبیر شاه بایام سلطنت
خود در القابلش فرود وی بنفسه در ویش دوست علم و صاحب حال و نیک اندیش بود زمین سعی و جلاوت
و حسن تدبیرش هندوستان در مرتبه ثانی مفتوح شد و قسملای جهان از اطراف و کفاف رو به درگاه
آورده از کف بحر شالیش شادابی رفتند و بارگاه آسمان جاهش قبله باب فضل و کمال زمانه را
بوجود شریفش تفاخر بود لکن ارباب نفاق مزاج بادشاه از او متغیر ساخته بودند تا چاروے بقصد
زیارت حرمین شریفین با توابع انداه ناگور روانه گجرات گردیده برای که در آن انبوهی از درخت میلمان
بود میگشت ناگاه گوشه دستارش بخاری بند شده از سر افتاد چون این را بشکون بدست شمارند
خانخانان را فی الحمله تغیری بدیشره رسد و محمد حاجی محمد خان در بدیهه خواند در میان چون رشوق کعبه
نخای از دقده سر نشهر اگر کند غار میلمان غم خورده آن قبض به بسط مبدل گشت چون پیش گجرات رسید
روزی در حوض سس لنگ در کشتی نشسته سیر میکرد ناگاه مبارک خان افغان ناسبارک که دیارهای
فتح هندوستان خانخانان حکم به قتل پدر او فرموده بود موقع انتقام خیال کرده بوقت نماز شام که خانخانان
از کشتی فرود می آمد با جمعی از او باش به همان ملاقات آمده بیک ضربت خنجر آید و شربت شهادتش
چشانید این واقعه در سال نصد و شصت و بیست هجری بمطهر پیوسته عظام او را حسب وصیتش
بشهر بردند تا رختش بپوشانید یافته اندر باغی بهرم بطواف کعبه چون بست حرام به در راه شهید گشت
تا یافته کام به تاریخ شهادتش زول پرسیدیم گفتا که شهید شد محمد میرام خانخانان رفیق القلب و بیجان
اکابر مشایخ رضی الله عنهم متقدم بود و همیشه در مجلس شریفش سخن از قال الله و قال الرسول می انداخت
روزی در سیکه بدیدن در فاشی گوشه نشین رفت و از معنی آیه که میم تغرسن تشار و تذل من تشار
پرسید چون در ویش تفسیر ناخوانده بود جواب داد خانخانان خود گفت تعرسن تشار با لقناعه

وتمثل من تشاربا سوال نماز جمیع جماعت از خاندان فوت نمی شد لیکن به تفضیل مائل بود و بجا فط
محمد امین خطیب میگفت کہ در القاب حضرت امیر کرم اللہ وجہہ کلمہ چند بیشتر از دیگر اصحاب بمقتل
لطیفہ شبہ ہمایون شاہ مخاطبہ باہرم خان داشت و اورا بطاہر غنودگی دست داد بادشاہ اورا
تنبہ فرمودند کہ ان ہرم با تو بیگویم دی گفت بلی بادشاہم حاضر ہما چون شنیدہ ام کہ بلازمت بادشاہان
مخافت چشم پیش درویشان نگاہ داشت دل دوز و عالمان حفظ زبان باید کرد بتایمان دین فکر بودم کہ
چون حضرت ہم بادشاہ ہم درویش ہم عالمہ کدام کدام را نگاہ خواہم داشت بادشاہ را این ادا
از خوش آمد و تحسین فرمود ویرا دیوان اشعار بزبان فارسی در کیست در منقبت حضرت امیر
کرم اللہ وجہہ قصیدہ گفتہ کہ مطلعش نیست ششی کہ بگذرد از نہ سپہر افسر او اگر غلام علی
خاک بر سر او محبت شد مردان مجوزی پیری ہا کہ دست غیر گرفتست پای او را نہ

مولوی محمد جعفر سندیلی ابن شاہ ولی اللہ بن شاہ غلام علاء الدین بن سید روح اللہ محمد
زادہ سندیلہ خدمت مولوی اعظم علی سندیلی و مولوی دار ثعلی سندیلی و مولوی فقیہ اللہ سندیلی و مولوی
افہام اللہ سندیلی و مولوی تراز علی لکھنوی تلمذ نمودہ بہ نوبت تدیس و تصنیف بر سیدہ تاریخ
سیر و ہم رمضان سن دوازده صد و شصت و یک ہجری در لکھنؤ رحلت فرمود نشاء و بقصبہ سندیلہ
آورده در کریم باغ دفن کردند

مولوی محمد جونپوری خلف اکبر مولوی سخاوت علی عمری جونپوری مہاجر و مقیم مکہ معظمہ
بآباری تعلیم پر غرور و سر و علمش بالیدگی و تازگی یافتہ در علم و فضل زہد و تقوی و ورع و عطا و افتا و
برہمہ گوئی و حاضر جوانی و تحریر و پذیر و تقریر پر تائید نگاہ آوان و ممتاز مین الامثال و الاقران بود
تحریریکہ در تحریف بیخ امانمودہ یاد از قابلیتش میدہد در عین شباب ازین عالم اسباب بحیات بیجا
سابق الاقباب تاریخ دوم شوال سال دوازده صد و ہفتاد و سہ ہجری رخت ہستی بسوی وطن
رضوان کشید اللہم اغفر لہ و لوا لہ

مولوی حکیم محمد جنید جونپوری خلف دوم مولوی سخاوت علی عمری جونپوری ہمراہ والد
بزرگوار ہلک حجاز تشریف فرما شدہ و تاحیات پیر از فیضان علمی علی وی استفیض بود بعد رحلت
پدر بچہ جونپور آمدہ بخد مت مولوی عبدالحکیم فرنگی محلی کہ مدرس مدرسہ حاجی امام بخش جونپوری بود

بعض کتب درسیه خوانده بخیرت مفتی محمد یوسف فرنگی محلی فراغ علمی حاصل نموده متوجه تحصیل فن طبابت
گشت و پیش حکیم اولاد علی کامیش مطب کرده در آن فن مهارتی و خدافتی اکتساب نمود و چند بار درس تدریس و
امداد طلبه و افتادند و ای مرضی مشغول می بود در عین جوانی ازین جهان فانی بسال دوازده صد و هشتاد و
یک هجری با عالم جاودان شتافت خلقی بنام مولوی محمد معروف گذشت وی بخیرت مولوی عبداللہ
ساکن چمبر کتب درسیه گذرانیده فارغ است سلمه رب
قاضی محمد جمیل بن پانپوری عالم کامل و فاضل باجل مدرس مدرسه حیدرآباد و کن بود در سال
دوازده صد و هفتاد و چهار هجری وفات یافته غفر اللہ
مولوی محمد حامد فرنگی محلی پسر و جانشین مولوی احمد در ماه رجب سال دوازده صد و هشتاد
و سه هجری رحلت فرموده یکایش مولوی لعلان الحق پسر مولوی برهان الحق مجاوره نشین گردید
شیخ محمد حسن جوینوری بن شیخ حسن بن طاہر جوینوری از عرفای روزگار جلین بود میان حال اقبال
و بظاہر صوریہ نیز تعلقی داشت اصل استیش نجانب پدر بسلسلہ چشتیہ بود لیکن ارتباط او بسلسلہ علیہ
قادریہ برہمہ غالب مدہ سالہا در حرم مدینہ منورہ علی صاحبہا الصلوٰۃ و التحیۃ تجارت کرده از مشایخ قادریہ
بیعت و اجازت یافته از خوارق او مشہور است کہ چون از خلوت می برآمد ہند و مسلمان ہر کرا نظر
بر روی او افتاد و بیساختہ صدای تکبیر برآوردی و تعجب کردی و در اسائل فرمودان بسیار
اند و ملاوتش جوینور و قاضش با گره بود بتاریخ بست و نفتم رجب سال نصد و چهل ہجری وفات یافتہ
در وہلی ریزہ بچی سنڈل برابر مرقد والد ماجد خود مدفون گشت قدس سرہ
ملا محمد حسن بن قاضی غلام مصطفی بن ملا محمد سعد خٹک اکبر ملا قطب الدین شہید السہاوی
کمیدہ انظار عالمین ملا قطب الدین شہید و زوہن و دو کابر برادران خود سبقت برده و تحقیقات معقول
و منقول لفظ و شیل خود داشت کثیر الدرس و النصایف بود شرح مسلم الشہوت تا مبادی الاحکام
و خارج العلوم در منطق و قایۃ العلوم و طبیعی و حاشیہ بر شرح ہدایۃ العاکلہ صدر الدین شیرازی حاشیہ
شمس بازفہ و حواشی زوہد ثلثہ و شرح سلم العلوم از نصایف این مقدمی مشہور اند بعد مراجعت
از وہلی بفرنگی محل استقامت و ززیدہ تدریس علوم میکرد و گویہ بعضی طوائف کہ مقبہ عظیمہ داورہ
قیام وطن مالون مناسب ندانستہ جانب روہیل گندخت غربت پرست در ہمدان قبول فرمایند

برام پور رفته در محله موسوم مدرسه اقامت گزید و در اینجا کلاس ثانی بنی غیرت کرده از بطن اومولوی
عبداللہ و عبدالرزاق بوجود آمدند چنانچه اولادشان از زوجہ ثانیہ رام پور موجود اند زوجہ سوم دختر
صفی پور بود از و پسری موسوم غلام دوست محمد متولد شد کہ پسرانش مولوی غلام علی مولوی غلام محمد
و مولوی غلام کریم مقیم بنارس بسکرا انگیزی بر عمرهای جلیله ممتاز بودند باجملة ملا حسن در رام پور
وفات یافته ہماچا دون است تاریخ وفاتش بہ دریافت نرسیدہ از شاگردانش مولوی محمد بن کھنوی
و مولوی عطاء الدین لیکنی مشہور اند

مولوی محمد حمید رکھنوی بن ملا محمد حسین بن ملا محب اللہ ذرنگلی محلی تحصیل علم بہ دست پدر بزرگوار
خود نموده بتدریس مشغول بود و بتذکرہ ہدایت خلق اشتغال در زبیدہ داند شاہ غلبت اللہ مرحوم
بیعت نموده ہجو والد خود مقبول خلائق بود از سرکار نواب سعادت علی خان سر روپیہ یومیہ کفاف
می یافت بغرض حج بیت اللہ روانہ شدہ بعد قطع تکالیف سفر تبلیغ دوم جمادی الاول سال دوازده
صد و چهل و چہری بکہ معظمہ رسیدہ از سید یوسف بطلح متقی و شیخ عمر کی تحصیل معین کردہ بمابہ جمادی الثانی
سوی مدینہ طیبہ رخت سفر بستہ در اینجا از علمای وقت سند حدیث حاصل نمود در آخر ماہ شعبان باز
بکہ آمد و تکران شریف کہ در شاہ راہ حفظ نموده بود بمابہ رمضان در بیت اللہ خواند و بعد ادای رکعات
حج بتاریخ بیست و نہم ذی الحج سن مذکور بکہ معظمہ روانہ شدہ بہر از برای بعد نوزدہ روز بمبئی رسیدہ
قصد وطن نمود چون بچید را آباد بمقربی داخل شد بہر از روپیہ ماہوار از سرکار نواب نظام برای می
مقرر شدہ آحاد اومولوی ظہور حسن مولوی فضل حسن ہنوز در چید را آباد و کن موجود بودند و جاگیر
چہار ہزار روپیہ سالانہ از سرکار نظام مے یابند کذا فی الاغصان الارابعہ

شیخ محمد حیات سندھی از علمای ربانین و عظامی محدثین عالم باعمل بود نام پدرش ملا فلاریہ
از قبیلہ چاچر ساکن اطراف عادل پور و عروسہ ملک سندہ شیخ محمد حیات از وطن خود بحرین شریفین
در غنفوان شباب رفته مناسک بیت حرام دریافت و بہ مدینہ طیبہ رخت اقامت انماخت و سوا
توکل اسباب معیشت ذخیرہ نساخت و ہماں حالت موجودہ بہ تحصیل علوم پرداخت و بہ شاگردی
مولانا ابوالحسن سندھی مقیم مدینہ سکینہ برداشت و علم علوم در سید نبیامن او بر فراخت و اجازت
حدیث از مولانا عبد اللہ بن سالم بھری یافت و تمام سرمایہ عمر خود بدرس حدیث نبوی در بخت

برود چهارشنبه تاریخ بیست و هشتم صفر سال یک هزار و یکصد و شصت و سه هجری رخت هستی از داف
 بدست برداشت و طائر خوش جلد پاکش را بجهت البقیع سپرده بروند رضوان لشین ساخت
 اعطاه الله الحسنات - فلاریه بقای مفتوح اسم سندی است چاچرید و حیم فارسی مفتوح در میان
 آن الف و در آخری ای مملو قویست در ملک سنده عادل پور شه بیست خرد از توابع بهلکر
 مولوی محمد رضا لکهنوی خلف صفر مولوی عبد القادر لکهنوی در اایل حال بخیر است شیخ میر محمد
 لکهنوی دین پرور کتان خود قاضی محمد وارث تلک کرده و بعد فراغ تحصیل علم ضروری بتصفیه قلب
 مشغول شد و ریاضت های شاقه از اربعین لشینی و اسفار یبیده بر خود گوارا فرموده از شلخ و فقری
 وقت مستفید میشد و صحرایا و بیابانها بعبادت مولی پرداختی و آخر بقدم تجرد و تفرد به خشکی زیارت
 حرمین شریفین مشرف شده در بلده مهر بیست و دوم رمضان سن یازده صد و هفت و هجری
 رحلت نموده و نمازجا مدفون گردید -

علامه محمد رضا سمالوی بیست و چهارم ملا قطب الدین الشیخ عبد الله خود بخیر است ملا نظام الدین
 برادر کتان خود تعلیم و تربیت یافته فراغ حاصل نموده در حجب بردار خود تدیس طلبه میکرد از حضرت
 سید شاه عبدالزاق بانسوی بیعت کرده روانه مدینه منوره گشت و بعد زیارت روضه شریفه
 پنج بیت الله مشرف شده بغداد آمد و هم در آنجا جان بجان آفرین سپرد

شیخ محمد رفیعی کشمیری بن مصطفی بن معین الدین رفیعی کنیت دیواری رضا بود بسال دوازده
 صد و پنجاه و چهارم هجری متولد شده فقیه و محدث و مفسر صوفی مشرب بود علوم مقول و مقول از جد بادر
 خود و قیام سنته و پیروی خال خود علامه لورالهدی و دیگر و اخذ نمود وحدیث از عم و پدر بزرگوار و مشنیده
 و کتاب عوارف به پیش نعمت الله بن رضا و دیگر و نگه رانیده و بسبب مردمان مجتهدین مستفید
 شدند در تصوف رسا کل متعدد از و یادگار اند بر روز چهارشنبه شانزدهم جمادی الاخری
 سال بیست و هشتم از هجری سپید و هم وفات یافت

میر محمد زاهد هروی ابن قاضی محمد اسلم هروی کابلی در هند متولد شده تربیت یافته از پدر و خود
 دیگر علمای هند و ستان اکتساب علوم کرده ذهن ثاقب و فکر صائب داشت و تحقیق و تدقیق
 کوی سبقت از سابقین ر بوده و در حاضرین و لاحقین مشهور بود و شاهجهان بادشاه او را به منصب

و قتل نگارے کابل منصوب فرمود و در عهد عالمگیر بادشاه متعصب اردوی معلی شد زمان بعد
عالمگیر بادشاه حسب خواهش او شازلیه را بصدارت کابل مقرر گردانید و در آنجا علما و متعصب
نمود افاده علوم میداد و تصانیف غرادر و از آنجمله شرح مواقف و حاشیه شرح تفسیر علامه دوانی
و حاشیه رساله تصور تصدیق مصنف ملا قطب الدین رازی و حاشیه شرح البیاض فی التفسیر سال
یازده صد و یک هجری کابل وفات یافت

مولوی محمد باقر مدرسی متخلص باگه چلشن زیجا پورست بسال پنجاه و هشتم از صد
و دوازدهم هجرت در دیور شود رسیده مدراس نشو و نما یافته پیش مولانا سید ابوالحسن قرنی علوم ظاهر
اکتساب نموده عالم علوم عجیبه ماهر فزون غریبه گشت در شعر گوئی و ادب عرب و یونانی و داشت گویند
شافعی المذهب بود مالک مدراس و کز ناظم بفریض ظاهر و باطن و پرست بست و چهارم فقیه
سال دوازده صد و بست هجری رحلت فرموده بخاک مدراس مدفون گشت تصانیف
تنویر البصیرة فی النکات القول البین الدلائل فیس دیوان اشعار عربی الفقه البهریه
کشف الظلمات الساک جلاء البصائر تبیین الاضواء القول البدیقه الحجة البدیقه
ریاض الجنان روضة الاسلام و غیره

مولوی محمد زمان خان شاهجهان پوری جامع فضائل الکملات عامل الاحادیث الکیا
محی الشیخ المحسنات مامی الشکر و البعدات ابوجامد زمان خان نغمه الله بالرحمة والفقران
مدرس مدرسه حیدرآباد و استاد سید محمد علیخان نظام الملک رئیس حال بود بافرقه مهدیه منصوبی
داشت فرقه مهدیه پیروی سید محمد چنوری مدعی مهدویت میکنند و بهلک و عنوان چهار و گجرات
و حیدرآباد و کن اکثری ازین فرقه ضاله سکونت و برزیده بفرق دیگر اسلام تعصب دارند تا اینکه
مرتکب خونریزیهای مسلمانان شدند و قصه سلی سید عیسی عرف عالم میان مهدوی حیدرآبادی
سرگروه آن فرقه رساله کشف الخدایت دلیل متین و ثلاثیه بر سه رساله مؤلفه خود بسال دوازده صد
هشتاد و دو هجری در رساله روشنیات الفتاوی در رد فتوی ابن حجر مکی و غیره ائمه مذاهب اربعه
در ساله مارتیه الروایات بعد از یکسال طبع گشته با طراف واقطار هندوستان شهرت و تشکر کرد
هر آنهم قانع نماند رساله مذکوره در ساله دیگر متضمن مقدمات و تمولات خود تالیف نموده

مع رتبه بخدمت قاضی دلاور علی حاکم دارالقضای حیدرآباد از دست خود پیش کرده مضمون رتبه
اینست که ما رسائل مذکوره محض بنابر دریافت حق باطراف بلاد منتشر کردیم و بخدمت علمای آفاق
رسانیدیم و مدتی انتظار کشیدیم لیکن هنوز علمای وقت از جواب ساکت اند اما بخدمت سامی پیش
موده اگر خطای بنظر آید حبیبه شدمار مطلع باید فرمود که مایان رجوع بحق نمایم ورنه اعانت و اعلا تصدیق
و اقرار مایان نمایند فقط قاضی موصوف رتبه در رسائل مذکوره به معیت عالم میان سطور پیش مولوی
محمد زمان خان فرستاد هر چند که وی علیه الرحمة والنظران از پیچونازعات و مناقشات کناره کشی
میکرد تا هم نظریه محبت اسلامی و غیرت ایمانی اش مشب قلم حقیقت رقم را در میدان رد و قبح رسائل
مذکوره جولان داد و نیز از اقوال مسلمة آن فرقه دعادی باطله او شان را مردود و مطرد و فرمود که بخدمت
آن فرقه بجوابش سر برانوی سکو تسبیح غرقی بجهت خدمت شدند نام آن رساله هدیه میدویست
هرگاه رساله مذکور بعالم میان بخدمت میدویست به صفت رسائل مردوده رسید بچواریان خود گفته هر کس که
مولوی محمد زمان خان را قتل خواهد کرد او را دو سال در دوزخ و چهار دشت خوار و بشت خواهیم داد
بشیندن کلام ابله فریب جوانی بست و دو ساله از آن فرقه منظر موقع بود هرگاه نواب مختار الملک آباد
بتقریب ملاقات پرنس آف ویلر وانه کلکته شدند آن بی مغز شهر حیدرآباد را از حاکم بیدار مغز بچواریان
خود خالی یافته هرگاه وقت ستام روز سه شنبه ششم ذیحجه سال دوازده صد و نود و دو بحر
مولوی صدرالذکر حسب معمول خود مسجد تشریف آوردند و بعد ادای نماز مغرب و زوال نوشتند
آغاز تلاوت قرآن مجید کردند آن شقی مروج الذکر اسلام کرده از پس پشت بفرقه کنار بخروج
ساخت که آن مرحوم سر به مصحف مجید نهاده شریعت شهادت چشید و خون آن جانباز راه خدا
بر آئینه کریمه فافزید که کان عاقبة المفسدین چکیده به چند بوس نمودند سراغ قاتل زرسید و خیال میداد
بکوشک سفارت انگریزی خزید و بر جنازه آن بهورانبوی کثیر المسلمانان و جم غفیر از دینداران
گرو آمدند که چهارده جماعت متفرق نماز جنازه ادا کرده بجهنم بدر رسد و مجید را آباد مدفون گردانند و آنرا
وقت قطعات تواریخ این واقعه بنعم آوردند از آن جمله قطعه تاج نوک ریخته مکرر
محمد عبد الرحمن خان شاکر تخلص و مالک مطبع نظامی زریب ترقیم می یابد و هو بهذا محمد زمان خان
رحکم قضایا بجز شهادت چه شد آشنا بهین مصرعه سال شاکر نوشت به عبا شهادت حق شد عطا

ایضا الباقون علی شد سجد شصت و از منشی عنایت حسین بدرون رفت اجسم چون جان جان
عنایت بگو شد چو عثمان شهید

شیخ محمد سعید سهروردی ابن مولانا شیخ احمد مجدد الف ثانی ابن عبدالاحد سهروردی لقب وی
خازن الرحمة و انشمنه شجر فقیه و محدث بود علوم ظاهر و باطن از والد ماجد خود آموخته حاشیه
بر مشکوٰۃ المصابیح نوشته در یک هزار و هفتاد و پجری رحلت فرمود

ملا محمد سعید سها لوی پسر دوم ملا قطب الدین شهید بعد شهادت پدر خود با محضر مظاوی حبیب
استغاثه و دادری بحضور محی الدین اورنگ زیب عالمگیر بادشاه بملک کن فته از بارگاه شاه حضور
فرمان معافی فرنگی محل کارکننده مشهوره بملکه کفو بود حاصل نموده مراجعت بوطن کرد و بدریعه اهل لیان
نزول تمیل فرمان مذکور بر فرنگی محل قبضه نموده همه فرزندان ملای شهید را در آنجا مقیم ساخت بعد
چندی مرگ بعد اولی بضرر استحکام فرمان معافی فرنگی محل غیره بخدمت بادشاه روانه شده بوصول
اسناد و یک کامیاب شده از روانه وطن کرده بملکه معطر رفته بطریق عواض جسمانی ازین عالم فانی بملک جادو
خرامیه نزول اکنه لا وارث و منضبطه را به محاوره اهل فکر کفو گویند

مولانا محمد سعید بدایونی ابن محمد شریف بن محمد شفیع بدایونی دی اناجله علمائی قس و اکابر
اولیای بدایون بود بخدمت شاه کلیم الله جهان آبادی که فرار پرانوارش درو علی است داشت
و از فیض ظاهرو باطن وی عالمی کامیاب بود چهارم ذیقعه سن یازده صد و پنجاه و هفت هجری
رحلت فرمود ازود و خلف اصدق مولوی محمد حبیب مولوی غلامحسین عقیب باند قدس الله سره اسامی
حکیم محمد سرور ساکن احمد آباد ناره تخلص تهرابن حکیم حضور احمد طبع سلیم و ذوق مستقیم داشت
تعلیم رسمی پیش مولف اوراق یافته اکثر اشعار نعتیه میگفت قصه اویس قرنی رحمه الله علیه منظوم ازو
یادگار است فتوح الشام را به بحر شقارب می نوشت که پیغام جلش در رسید و بعنفوان شباب
بسال دوازده صد و دود و چهار هجری ازین جهان درگذشت چند اشعار نعتیه تضمین کلام سعدی
که خاتمه منظومات اوست بطور یادگار حواله قلم می شوند و حقیقت نام و نشان خود بچشم عشق
بنوی صلح دیگر نگذاشت

وہو ہذا	
ای نور خدا عجب حسینی	رحمت زبراے عالمینی
محبوب زمان وہم زینبی	اللہ اللہ چہ مسہ جبینی
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینبی	
اگر زعلوم او سینے	واقف زرموز احسنی
کحل از پئے دیدہ یقینے	اے بخت کی دہنپی
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینبی	
واللیل زگیسوے تو تعبیر	والشمس زروی تست تفسیر
نون از پئے ایروی تو تقریر	ای مہر سپر عز تو قیر
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینبی	
ای باعث خلقت دو عالم	وی موجب فخر نوح و آدم
منظور نگاہ رب اکرم	ہستی پے ریش سینہ مرہم
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینبی	
ای سرمہ دیدہ تو لایۃ	ای غارہ چہرہ ثناءۃ
بر روی تو دیدہ متاشا	باز است تو نیز دیدہ بکشا
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ نازینبی	
ای جملہ نشین محل نور	ای شمع ضیاء شعلہ طور
از نور تو عالم است معمور	ای مردک دودیدہ حور

گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ ناز نینی	
زلفت پی عاشقان جانبار بیشیت ہمہ دلبران طناز	زنجیر بلاست اسے ہمہ ناز ہستند برین ترانہ دمساز
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ ناز نینی	
زلف تو بلا سے جان سرور عشقت نام و نشان سرور	درد تو دوا سے جان سرور نامت و در زبان سرور
گر بر سر چشم من نشینی نازت بکشم کہ ناز نینی	
<p>اوستادی مولانا محمد شکور چچلی شہری ابن شیخ امانت علی جعفری در علوم عقلیہ و ادبیہ شاگرد مولانا رشید الدین خان دہلوی و در حدیث و تفسیر مستفید خدمت مولانا شاہ عبدالغفر دہلوی بودند ہمارہ بمناسب جلیلہ از سرکار انگریزی عز امتیاز داشتند ہنگامیکہ بفتح پور تہسودہ رونق افروز عمدہ صدر الصدور بودند مولفہ چچان بعال ہر داری تلامذہ مولانا کامیابہ حاصل کرد بسال شصتم از صدی سیزدہم مولانا میمدوح حق تقاعد قبول فرمودہ بوطن مالوف مراجعت فرمودند این حقیر نیز ہمراہ رکاب چچلی شہر رفتہ کتب متوسطہ در سہ مجتہدت فیض حبت می گذرانید مولانا مدوح تمام عمر شریف بدرس علوم صرف فرمودند کتب در سنیہ بلا معائنہ کتابی بحالت چہل قدمی درس میدادند بتالیف و تصنیف توجہ نداشتند و در مرتبہ زیارت حسین شریفین مشرف شدہ بہست و یکم ذیحجہ یوم سہ شنبہ سال سیزدہ صد ہجری از دار فنا ہار بقا شتافتند نامند وانا الیہ راجعون ولادت مدوح بسال دوازده صد و یازده ہجری بطور پیرستہ از لفظ تاریخ سال ولادت برمی آید ازین حساب عمر شریف یہ نزدیک سال رسیدہ ہاست</p> <p>غفر اللہ لہ چچلی شہر قصبہ ایست از لواج جو پور</p> <p>مولوی محمد شبلی اعظم گدھی مصنف رسالہ اسکاٹ المقدی فی انصابت المقدی</p>	

و محل انعام و غیره است بلکه کتب درسیه متداوله پیش مولوی محمد فاروق عباسی چڑیاکوٹی گذرانیده
اکتون پیر رشته العلوم علی گڑھ منصب مدرس اول قیام دارد و سلمه الهی تعالی قصایف المأمون
تاریخ زمانه مأمون الرشید خلیفه عباسی بغداد و الجزیره در بیان حقیقه جزیره گذشته تعلیم در اخصار
کیفیت تدوین علوم مسلمانان سلف و اسامی مدارس قدیمه شان جمع میدور بیان حالت موجود

اسلام سیره النعمان تواریخ عمری امام ابوحنیفه قصاید و غزلیات عربی فارسی
مولوی محمد شبلی جویندوی خاتم سوم مولوی سخاوت علی عمری جویندوی بست و نیم شعبان
سال دوازده صد و شصت و سه هجری تولد یافته هنگام هجرت فرمودن پدر بزرگوار خود و است
صغیر السن بود و بدین وجه از رفتن مکه معظمه قاصر ماند پیش جد مادری خود قاضی ضیاء الله صدر الصدور
مرحوم بنار و لغت تعلیم و تربیت یافته بمقام جویندوی از حافظ لغت الله ساکن برای حفظ قرآن مجید
نموده کتب درسیه فارسیه از بعض اعیان جویندوی خوانده تحصیل علوم عربیه عنان غریبه شده تا فقه معتزله
صرف و نحو غیره از تلامذه مفتی محمد یوسف فرنگی علی تحصیل کرده اند که زمانه هجرت
مفتی موصوف الذکر تمامی کتب درسیه متداوله خاندان نظامیه به تحقیق و تدقیق تمام کرده و پسند
فضیلت مفتی محمد یوسف از دست خاص یوسف خطا فرموده و علم اطن بمدرست مولوی سید
خواجہ احمد نصیر آبادی کسار تلامذه پدر بزرگوار دی بودا موصوفه و اجازت کتب احادیث از مولوی
سید نذیر حسین گمیزه مولانا محمد اسحاق دهلوی یافته بمحصل سند ممتاز گشت و بسال دوازده صد
هشتاد و شش هجری بعیت جدی خود را قاضی ضیاء الله از زیارت مریدین شریفین
مشرف گشته بوطن مالون معاودت فرموده جانشین پدر خود است و بواسطه مدرسه قرآنیہ جامع جویندوی
و تذکره خلائق می پردازند سلمه الله و ابقاء و اوصله الی مایتمناه -

مولوی محمد شفیع بدایونی از اجله علمای مملکت محمدرضا الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر پادشاه
سلسله قیامتش پادشاهان سید ناصر عثمان ابن عفان رضی الله عنه منتفی شود و مولوی محمد شفیع
ابن شیخ مصطفی بن عبد الله بن عبد الله بن کریم الدین بن قاضی محمد بن شیخ مروت بن شیخ
ودود بن عبد الشکور بن محمد راجی بن قاضی سعد الدین بن قاضی القضاة قاضی کریم الدین بن قاضی
به شمس الرحمن بن قاضی وانیال ابن شیخ شهید بن شیخ ابراهیم بن شیخ اسحاق ابن عبد الکریم بن

شیخ شریف بن نور الدین بن عبدالحی بن شیخ محمد فردوس بن شیخ انیس بن شیخ طریق بن شیخ عبدالحکیم
بن عبد الرحیم بن عبد الرحمن بن ابان بن سیدنا عثمان بن عفان الاموی القرشی رضوان اللہ علیہ
من اتبع الہدی ثم قاضی دانیال از عراق ہند قدم آورده بقضای بدایون مساباست یا قہم ہند انجا
سکونت پذیرفته از اولاد اجدادش شیخ مصطفیٰ است کہ در علم تصوف یگانہ روزگار خصوصاً در حل
طوایص کتب شیخ محی الدین عربی مشارالہ علمای کرام ہند پیش مولوی محمد شفیع از ارشد تلامذہ
وہست کہ عمر گرانمایہ خود بدین مدرسہ مدرس بسرورہ بجمع افتادہ سالکی روز جمہور است و دوم شوال
او آخر صدی یازدہم یا اوائل صدی دوازدهم ہجری رحلت فرمود و و خاتم الصدق عقب خود
گذاشت بیک مولوی محمد شریف و دوم خطیب عبدالمطہف

محمد صدیق لاہوری ابن محمد حنیف بن محمد لطیف نقیب و محتر و ادیب ہودہ الدہا جدوی از
کابل بلاہور آمدہ امامت مسجد وزیرخان میکرو صاحب ترجمہ بروز و شنبہ تاریخ ہست و نہم محرم
سال یازدہ صد ہست و ہشت ہجری در لاہور متولد شدہ چون پانچ سالگی رسید مولانا محمد عابد
صاحب تعلیقات تفسیر بیضاوی رسم تسمیہ خوانی دی ادا کرد و بعد حفظ قرآن مجید بحضرت مولانا
محمد عابد و زامراہ و ملا حفیظ احمد و مولوی علی محمد و ملا ظہور احمد و ملا شہر یار وغیرہم علوم متداولہ
تحصیل کردہ و سند حدیث از شیخ محی الدین صالح مکی مدرس مسجد الحرام و شیخ ابوالحسن سندھی دہلی
مدرس مدینہ منورہ بسال یازدہ صد ہفتاد یا قہم تصانیف بسیار در روز و یازدہ صد و نو و دو
ہجری رحلت نمود۔ تصانیفہ۔ سلک الدربصنعت اہمال در سہرت بتبویہ علیہ الصلوٰۃ
والتحیۃ۔ مدار الاسلام فی علم الکلام شرط الایمان۔ القول الحق فی بیان ترک الشر و الخلق۔
در التصفیۃ۔ ہدم الطغوت فی تقیۃ ہدوت و ہدوت۔ اور عدتہ الثقلین فی مثال الثقلین۔
شرح النہات الباہرہ فی جواز القول بالتحسۃ الظاہرہ۔ اذاتہ الفسادات فی شرح مناقب اسادات
بیشیز الرق فی تبیین الحق جامع الوظائف۔ لفظ المحطب۔ منزل الامران۔ زبدۃ الفرج۔
جامع طب ہجری۔ ترجمہ فقر محمدی۔ ہدیہ انام وغیرہ

محمد صدیق لاہوری از علمای دکن کنیتش ابوبکر لقب وی فی الدین بن حبیب الرحمن
الشرعی البہرانی ہجری ہست از تصانیفہ اور سالہ فقہ کات ہست کہ وہان یک تفسیر دراز و فصل

و خاتمه ترتیب داده سائل احتضار و تجنیز و تکفین غیره متعلقات میت بیان کرده دیده شد که خالی از زوائد نیست زمانه وفاتش بدریافت نرسید

شیخ محمد طاهر طهنتی نامش جمال الدین محمد ابن طاهر است و به محمد طاهر شهرت دارد بسال منصفه و چهارده هجری در بلده نهر و المکرات متولد شده اولاً از مولانا مته و مولانا شیخ ناگوری و مولانا برهان الدین سموی و مولانا پیدائش سموی اکتساب علوم کرده فارغ التحصیل شدن بعد در سن بیست و هجده سالگی به هجری بسوی حجاز رخت سفر بست و بشرف زیارت حرمین شریفین زادگاه الله تشریفاً و تعظیماً مسافرت نمود و در آن دیار پیرانواران شیخ علی محمد زبیدی و سید عبداللہ عدنی و شیخ عبید اللہ حضرمی و شیخ جارا مدنی و شیخ ابن حجر مصری ثم المکی صاحب صواعق محرقه و شیخ علی مدنی و شیخ برنورد سندی و شیخ علی بن حسام الدین المتقی و شیخ ابوالحسن بکری کی و غیره تحقیقات و استنادات حدیث نموده دست ارادت بدست شیخ علی متقی داده و در فضل و کمال کامل و مکمل گشت و از آنجا بخیر و برکت بطن مالوف بازآمده با فاداه و تدریس مرجع طلبه علوم شد چون ذات شریفش آفر با معروف و ناهای علمان بود در قلع و قمع بدعت و منکرات عموم ابغایت می کوشید خصوصاً در ازاله بدعات هم قوم خود که همه بوجه بود و مذنب مبدعیه اسماعیلیه داشتند همه تن مستعد بود و تیز عمل کرده تا وقتیکه نقش بدعت و ضلالت از قوم خود تا نعل نگذارد خامه بر سر خود نه بندد و حسب وصیت در شد خود شیخ علی متقی در ازل دست خود را حل کرده با داد اکتساب لایسی طلبه را میداد و بحالت درس بنزد و ستش از حل نمودن سیاهی با زنی نازد چون جلال الدین محمد کبریا در شاه بسال ششصد و هشتاد و هجری مرز بوم گجرات را تخیم سر اوقات خود ساخت شیخ هم بشمول علمای وقت مبارک شاه شاهی تقرب یافت بادشاه بسبب ترک عمامه بپوشیدن پرسیدی رحمة الله علیه بسبب آنچنانکه گذشت بیان نمود که پادشاه از دست خاص علمه بر سرش بست و فرمود که نصرت دین متین بفرمان است شما در ازاله بدعت کوشیدید خان اعظم مرزا غزنیه کو که برادر رضای اکبر شاه که حاکم گجرات بود تا ایام حکومت خود همه تن مددگار شیخ بود هرگاه مرزا غزنیه کو که مغول شده بجایش عبدالرحیم خان خانان شیخی منصوب گردید فرقه ابواب اسماعیلیه که بجانب بل تشیع دارند قوی بازو شد مد شیخ مایوس شده عمامه از سر خود جدا کرده جهت عرض حال پیشگاه پادشاه جانب گره روانه شد که وی از ابواب

اسمعلیه در پناه آوردن شد ندیده گاه شیخ نوح او عین بنی زلی که مابین او عین و سارنگ بود و بیست
رسیده گروه اشقیای فرصت یافته او را شنید که در این ساختن بسال نصد و هشتاد و شش بنی زلی قوی
یافته همراهمان شیخ لغش ویرایه پتن آورده در مقابل رگانش بنجاک سپید و ندر شکر آمد و سیم و جراه آمد
جز از شیخ علیه الزمه در فن حدیث تالیف مفیده دارد و آنرا جمله کتاب فنج بجار الا نوار هست و در لغت
حدیث که فی الحقیقه بجای خود شرح صحاح سته می تواند شد دیگر معنی در تصحیح اسماء الرجال بلا تفریق بیان
احوال بغایه مختصر نوشته و تذکره الموضوعات در بیان احادیث موضوعه و قانون الموضوعات فی
ذکر الضعفاء و اوصافین نیز از تصانیف ویند بویه و یزدن جوهره لفظ هندی یعنی تاجر مشتق از
بیوهار بهای موجوده و بیای شتا و محتانی مجوله ساکن مختلط بود و وای هوز و الف و وای مهمل
یعنی تجارت قومی است در دکن که همه تجارت پیشه اند با خود را باطله معاشرت و اتحاد دارند و اعتقاد
شان فقرای خورا اعانت کنند رئیس شان ویشی فی زمانه ملا نجم الدین است که شغفقت پدران
برو میخ و ابهر مرغی دارد و این گروه مهدویه اسمعیلیه اند و خود را پیر و محمدن المهدی بن محمد الشهاب بن
بن محمد بن اسمعیل بن جعفر صادق دانند و محمد بن عبد الله را مهدی آخر الزمان گویند و بنایت تعصب
مهری دارند و اسمعیلیه چند فرقه هستند و او دین و اسحاقیه که سوات دکن هندوستان در مالک
بین دلموت و مغرب ایران و قستان یافته می شوند و گروه ابهر اسمعیلیه با خصوص بدکن هند
سکونت دارند فرقه مهدویه که خود را پیر و محمد جو پوری گویند اکثر اهل این مذهب بمالک جمی پور
حیدر آباد دکن قیام پذیر اند و فرقی در میان مهدویه اسمعیلیه و مهدویه جو پوریه نیست که مهدویه
اسمعیلیه میلان به تشیع دارند و مهدویه جو پور مالک به کوهب اند و هر و اله و حرث النملواره
نام سابق شهرشان است پشن لفتح بای فارسی و تهای هندی مفتوح مشهور در آخر الزمان ملک
گجرات دکن شهر است که بزبان پاکستان مفر حکومت راجگان هندو بود

مولوی محمد ظاهر بن سید غلام جیلانی بن سید محمد و اخین سید محمد صابر بن سید محمد آیت الله
بن سید شاه محمد علم الهدی حسینی القبطی نقشبندی از اولاد امام همام حسن پشنی بن سید ابوالکلام
حسن ابن علی ابن ابی طالب عم رسول الله صلی الله علیه و علی آله و سلم صل لکبای کر اش از سینه طیب
مولود و سکانش نیکه شاه علم الهدی نکلات رای برلی ملک و ده است و ولادت با سعادت بسال یازده

صدوق و ہشت بھری واقع شدہ وی رحمۃ اللہ علیہ کتب و درسیہ از علم بزرگوار خود مولوی سید
 قطب الدی تلمیذ رشید مولانا شاہ عبدالغفور محدث دہلوی خواندہ تکمیل علوم نجدت مولوی
 عبدالحامد سید پوری نمودہ جامع کمالات گشت و معیت طریقہ ہر دست سید احمد مجاہد کرد و ذکر
 پیش ازین ثبت اوراق شدہ و نیز با تحصیل خرقہ خلافت طریقہ چشتیہ و قادریہ و نقشبندیہ مجربہ
 و مجتہبہ مستفیض گردید و از ہدایت ہارشاہ و تعلیم طریقہ و تصنیف و تالیف عالمی را منور فرمود
 تصانیف شریفہ او در تصوف و عقائد و محاکمات سنت و بدعت مثل خیر السالک تحریر احرار
 و قاطع البدعہ و رسالہ در بیان وحدت وجود و وحدت شہود و کتابی در بیان فتوحات شام
 و غیر ذلک بزبان فارسی دارد و کمال متانت و سمالت تالیف و مفید بہ ترتیب حسن واقع شدہ اند
 حضرت ایشان با وجود مشغلہ تصنیف و تالیف و افتا و تدریس و وعظ و ہدایت و مواظبت و
 خائف گاہ گاہ بہ نظم نیری پرداختند شعر ایشان در ہر زبان فارسی و اردو و ہندی خیلی خوب و
 ذوقی مرغوب دارد و ہنگامیکہ صاحب ترجمہ علیہ الرحمۃ بنا بر تعلیم پسرون پانڈی دین بندہ بہادر
 دیوان ریاست دیوان بہنام دیوان رونق افروز بود و سودا و اوراق اکثر اوقات شرف
 قدمبوسیش مے یافت در حقیقتہ حضرت ایشان یادگار سلف صاحبین بود و نہ چندی از سکنہ
 دیوان دست ارادت بہ انان بہ پیش دادہ اند و برخی از شہری و ہولی طبع نادرش با بیش بعض
 سر و سرایان دیوان محفوظ است مولوی سید فخر الدین احمد سلمہ رہبر ابن البنت حضرت
 ایشان در کتاب مہر جہان تاب اکثری از ان نقل فرمودہ و باقی حالات شان مولوی سید محمد علی
 خلف الصدق مولوی سید محمد الدین احمد صدرا لکزد و نہ بہتہ الناظر مشرعا تحریر فرمودہ مولوی
 ولی الدین بنصیر آبادی مرید ایشان بودند و مولوی محمد صادق غازی پوری و مولوی لطف احمد
 مناظر صاحب تفسیر منظر العجائب و مولوی فخر الدین احمد ابن البنت حضرت ایشان از ایشان
 اخذ علوم کردہ اند و قات شریفش در سن دوازده صد و ہفتاد و ہشت بھری بعارضہ فلج
 در رای بریلی وقوع یافتہ آہ سید محمد ظاہر دادہ تاریخ و قاتش یافتہ اند رضوان اللہ علیہ علی سلفہ
 محمد جو پوری مدسے ہندویت در سیادت و شجاعتش ارباب تاریخ اختلاف کردہ اند و لطف
 سیر المتاخرین ناقل است کہ سید محمد جو پوری ابن سید مدہ اولیسی از افرادان روحانیت

فیض برگزیده و بر صورتی و معنوی علوم حاوی بود از شوریدگی و عصبیت که در بسیاری مردم
بروگردیدند و بسا خارق از و بر گزارند انتمی بنو کوسه محمد زیان شاهجهان پوری در دیده ممد و پیر از
مطلع الولايت و شواهد الولايت و پنج فضائل و تذکره الصالحین و غیره کتب مقبیه و فرقه ممد و نقل
کرده شیخ جونپور که ویرامدویان میران سید محمد ممدی موعود میگوند ابتداءش چنین است که در بلده
جونپور شخصی سید خان نام داشت از دو و فرزند بوجود آمدند یکی احمد دوم محمد همان شیخ جونپور است
که بسال هشتصد و چهل و هفت هجری متولد شده نام مادرش بی بی آخالک بود ممدویان بحسب
ادعای ممدویت نام والدین او اسمیان عبداللہ و بی بی آمنه مقرر کردند چون عمرش بچهار سال چهار
ماه و چهار روز رسید سید خان پدرش اشرف داعیان جونپور را به تکلف تمام ضیافت کرده از
زبان شیخ دانیال جونپوری که از شایخ وقت بود رسم تسمیه خوانی داد کنانیده و راجست تعلیم بشیخ دانیال
مرفوم پسر شیخ جونپور و برادر کلانش احمد بخندست شیخ دانیال حاضر بوده با کتساب علوم می برد
چون شیخ جونپور طبع بلند و ذهن دل بسند داشت بعره فست سالگی از حفظ قرآن مجید و بدو از و سالی
از علوم درسیه فراغ حاصل کرده و از آنجا که در مشنگانی دقائق علمیه دلیر و در مباحثه پویشیر بود شیخ
دانیال جونپوری و علمای دانا بود و بر ابلقب اسد العلماء و میکردند شیخ جونپور اولاً بسلسله پیشش
ارادت بشیخ دانیال داده هنگام شباب قدم در ساحت فقر نهاد مردم زمانه با اعتقاد تمام بوی
گردیدند سلطان حسین حاکم دانا بود که باج گزار و لیب را در زبان گوید و بر اطله اعتقاد بدو پیوسته
و در هر مہمی ویرای خودی بود با جملہ شیخ جونپور سلطان حسین را از اطاعت و لیب را و باز
و انشته مستعد جنگ و جدال گردانید سلطان حسین بحسبیت سی هزار سوار جنگی مع شیخ جونپور و
جانب گویشند و یکم از و پانصد سواران خود که بفوج بر اگیان نامزد بودند در کاب شیخ در شسته
و لیب را و بخود شنیدن خبر خروج بسلطان حسین مقابل گشت سلطان حسین بوجه کمی فوج خود
منفرم شده پس پاگردید لیکن شیخ جونپور قدم استقلال از آنجا نخبانید و پانزده صد سواران بر اگیان
بر و لیب را و حمل آورده بیک تیغ او را دیار کرد و دلش از تنوره بدن بر افتاد میگوند که بدوش
صورت بتی که او را و لیب را و می پرستید شوقش بود این واقعه موجب از دیار و جہر بشیخ گشت
که هر گاه معبود باطل را نخبین انراست معبود حق را چه خواهد بود شیخ جونپور تا و از و ده سال دران

جذب پیوش ماند چون آنان افاقت یافت ترک وطن کرده مع زن و فرزند و هریان چند از راه نیستان
 دانا پور بجهان گروی رو نهاد و درین سفر بی بی الهدی زوجه شیخ و سید محمود و فرزندش و شیخ بهیکه
 و میان دلاور نو مسلم همیشه زاده ولیپ را و مقتول همراه شیخ بودند همدران نیستان الدامات
 مهدویت خود مرتبه اول ظاهر کرده که رفقاییش تصدیق آن کردند و رفته رفته بشهر چند پری رسید
 در آنجا مردم آن مرز بوم بتدکیر و بیانش هجوم آوردند و مشایخ آن دیار بر و حسد بردند و جبر از آنجا
 او را بدر کردند شیخ باتباعه خود و بشهر مند و دار السلطنت مالوه آمده غافل و غلط و گوش درو عالمیان گشت
 سلطان غیاث الدین بادشاه مالوه که در آن هنگام حکم پسر خود سلطان نصیر الدین بچلانه زرین
 مقید بود شیخ را بطعای انعام کثیره رفقا بحال ساخت و یکی از امرای سلطان غیاث الدین الداد
 نام که بفضیلت علمی و شعر گوئی شهرت داشت ترک دنیا کرده همراه شیخ گشت همدویان او را
 خلیفه ششم میدانند و مرثیه شیخ جو پوری و دیوان مهمل در ساله بارامات و در ساله شہوت مهدویت
 از تصانیف اوست و صاحب دیوان مہری ابن خواجہ طرشا گرو همین الداد است بالجملة شیخ
 جو پور از مند و غلگاه مالوه بشهر جاپانیر عاصمه گجرات دکن آنکه مسجد جامع فرد آمد شهره و عطا ترک
 و تجردش آفاق را برگرفت سلطان محمود یگانه بهای موصوفه کسور و یای تختانی مجبول و کاف
 فارسی و دال ہندی مخلوط بها نقب سلطان محمود گجراتی است و در نقب سلطان مذکور برین
 نقب دو وجه بیان کرده اند یکی آنکه بر دہمای سلطان مانند ووشلخ کاو سطر و پیرا بودند و
 بزبان گجراتی این چنین کاو را بیگانه گویند و دوم بی بزبان گجرات عدد دو را گویند و گنگنه قلعه را چون
 فتح قلعه جو ناگده و جاپانیر است سلطان روی نمود بنایران ویرا بیگانه می گفتند مرات احمدی
 مرزبان گجرات خواست که حاضر مجلس شیخ شود مگر بر مانعت علمای وقت از ان اراده باز ماند
 میان نظام کہ مسجد اسلام خان طابعلی بود بقلعه مریدانش آمده ہمراش گردید و ہما نجابی بی الهدی
 زوجه کلان شیخ مذکور و نوات یافته زیر قلعه مدفون گشت شیخ جو پور از آنجا براہ بر پاچہ و دولت آباد
 بشهر احمد نگر طبع سفر نمود و نوات احمد نظام الملک بادشاه آن دیار بابت عقاد تمام پیش آمده زان بعد
 بزبانہ شہابی ملک برید بشهر ہمدرد رسید شیخ من و ملا ضیاء قاضی علما الدین دست ارادت
 ہمدرداوند شیخ جو پور از آنجا بگجرات رسیدہ بعد زیارت سید گیسو در اتر قدیس سہرہ براہ رای پاک

بمصر می فرستاد و رسید و بواسطه مرکب نری عازم بیت آمد و شد هرگاه بحرم محرم رسید بپادشاه آمد که
 در میان رکن و مقام ابراهیم خلعتی بر دست مهدی موعود بیعت خواهر کرد زبان خود را به کلمه من استغنی
 نمودن گویا ساخت میان نظام و قاضی علما الدین آغا گفته دست پریشش داده گفتند که دو گواه
 پس این واقعه بسال نصد و یک هجری بطور پیوسته و بعد معاودت از کلمه معتظیه بمسجد تاج خان
 سالار واقع اجماع و کجرات رخت اقامت انداخت بتذکر و دعوت پرداخت ملک برهان الدین
 ملک گوید در غل جگر میرانش شدند و ممدین سید بسال نصد و سه هجری مجمع عام دعوی
 مهدویت کرده این دعوی دوم است علما و مشایخ کجرات سلطان محمود گفتند که شیخ چون پور جو
 خود حقایق و معارف خلافت شرع شریف بیان می نماید سلطان حکم اخراجش صادر فرمود شیخ
 از آنجا بریده سولا سانج منزل گوین گشت میان نعمت که ریزی سفاک بود بحرم قتل می
 جشی گریخته بدو پیوسته دست ارادت بدست شیخ داده بجز که نقاشیش در آمد با جمله شیخ
 چون پور از سولا سانج بشهر نرواله کجرات که آرا پین هم گویند بر لب عرض خان سرور فرود آمده
 میان خوند میر و اقربانش در آن مقام بسکک ارادت نسکک شدند در آنجا نیز همان آس لکاسه
 پیش آمد یعنی فرمان ثانی از بارگاه سلطانی جهت اخراج او صدور یافته شیخ مع توابعین بقصبه
 بدلی که آرا پین سه کردی فاصله داشت رخت اقامت انداخت میان خوند میر که ویران ساز الملک
 بود به عقیدگی محبوس نموده بود از محبس گریخته شیخ پیوست بمقام بدلی مذکور جمله میرانش دست
 استبداد پادشاه زدند که باز دعوی مهدویت کند شیخ زبان خود بدین کلمه گویا ساخت انا مهدی
 حسین مراد الله و پیوست جسم خود بدو انگشت گزیده گفت هر که از مهدویت این ذات منکر شود
 کافر است و من از خدا بواسطه احکام میگیرم خدا میفرماید که علم اولین آخرین و بیان معنی قرآن
 کلید خزاین ایمان بتو دادم پذیرنده تو من و منکر تو کافر است خوند میر و تمامی یارانش که سه صد
 بودند صدای آسمان و صد قناد و داد نمایان دعوی سوم است که در سال نصد و پنج هجری
 از بطون رده بر سر آورده و تادم مرگ بهمان دعوی قائم ماند این دعوی را مهدویان
 دعوی منوکی نامند پیشینان این دعوی تثنی چند از علمای شهر نرواله بقصبه بدلی آمده با جمعی
 بدو پیوسته مگر شیخ از خیالات خود باز نیامد علمای وقت سلطان کجرات را مطلع کردند سلطان

حکم اخراج وی صادر فرمود شیخ بامریان خود بسوی ملک سنده نهضت نمود و از راه جا لور و ناگور و فیروز پور
 بشهر سنده و از حکومت سنده فرود آمد و را بنجام چند کسان مصدق مہدویت او پیدا شدند چون
 اہل اسلام سنده بر عقاید شیخ آگاہ شدند شاہ سنده حکم قتل شیخ مع مریانش صادر فرمود
 در بنیان مصاحب شاہ سنده بسعی تمام حکم قتل ملتوی گنایندہ از غروسہ سندہ وی را بدر کرد
 شیخ بامریان خود کہ ہشت صد مردم بودند بخراسان شتافت بمحلہ دم پھرای شیخ سہ صد شخصیت
 نظر ملقب باصحاب و مہاجرین بودند چون بقندھار رسید حاکم قندھار شاہ بیگ بعد اگلہ سہ
 بر حالات شیخ فرمود کہ بروز جمعہ ہندی را بسجده جامع پیش علمای اسلام حاضر آید و ملازمان باشال
 امر حاکم شیخ را گرفتار کردہ پیش علمای اسلام بسجده جامع حاضر آوردند علمای وقت بسختی کلام بدو پیش
 آمدند شیخ محل یکار بردہ و حفظ قرآنی آغاز نمود و شاہ بیگ کہ لوجوان بود بر سر میانش فریفتہ شد
 کہ آن گری بسوی مہدل گشت شیخ از آن مہملکہ نجات یافتہ بعد طے منازل بشہ فراہ رسید ناگاہ
 یکے از عمدہ داران آن شہر آمدہ اسطو شیخ و زفقایش گرفتہ ریگان را از گوشہ کمان خود شمار کرد و گفت
 فردا ہمہ بزدان خواہید رفت بعدہ امیر ذوالنون حاکم فراہ بنا بر دریافت ماجرا بذات خاص
 نزد شیخ جوینور رسیدہ گردیدہ او شدہ و علمای وقت را فرمود تا امتحانش در مہدویت بگیرند علما
 باب مباحثہ و مناظرہ و نمودند امیر ذوالنون صورت حال پیشگاہ مرزا حسین بادشاہ خراسان
 معروض داشت با انتظار جواب تانہ ماہ بشہ فراہ قیام و رزیدہ بمشخصت و سہ سال درس
 تصدودہ ہجری یوم پنجشنبہ داعی اجل را لبیک اجابت گفتہ سفر آخرت اختیار کرد و در میان فراہ
 وزیر بخون گشت آمداد بن جنید کہ ذکرش گذشت مرثیہ شیخ بر قبرش خواند از جملہ اشعار مرثیہ
 اینست ہ فضلش کہ بر جمیع پیر شہناز خدایہ باد ابروز شہر شفاعت گرا زہ حنہ را و
 اعوذ باللہ من سوء الاعتقاد

مولانا محمد عابد لاہوری / ادا ولد ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ فقیہ مفسر از دو دان علم
 کثیر العبادۃ بود در حلقہ مجلسی روزانہ قریب دو صد علما و صلحا می نشستند انلاہور پیادہ
 بحرین شریفین رفتہ و بعد ادای مناسک حج و زیارت روضہ منورہ بلاہور مراجعت فرمودہ
 بتاریخ ہندوہم رمضان سال یازدہ صد و شصت ہجری ازین جہان رحلت فرمود

تصانیفہ حاشیہ تفسیر بیضاوی ناقص۔ شرح خلاصہ کیدانی بزبان فارسی شرح قصیدہ بانٹ
سوار سالہ وجوہ اعجاز قرآن رسالہ فی الاربعۃ الاحتیاطیۃ بعد صلوة الجمعة۔ العشرۃ المبشرۃ من
فضائل الامۃ المرحومہ

شیخ محمد عابد سندھی ابن احمد علی بن یعقوب سندھی فقیہ و محدث جامع علوم عقلیہ و نقلیہ
حامی مذہب حنفیہ بود در شہر سیون کہ متصل شہر لوبک بر کنارہ شمالی نہر حیدر آباد سندھ واقع است
متولد شدہ وی در بید ملک بین از علمای وقت مستفید شدہ و از انجا بصنعای بمن رسیدہ بدست
وزیر کتبخانہ گشت و منجانب امام صنعاء بطور سفیر مقرر شدہ و از انجا بوطن مالوف معاودت کردہ و بقصبہ
نواٹری کہ بملک سندھ قریب کرچی بندر است اقامت انداخت باز بحدینہ طیبہ آمدہ والی
مصر وی رئیس العلمای مدینہ منورہ مقرر فرمود کتاب مواہب اللطیفہ علی مسند الامام ابی حنیفہ
وطولع الانوار علی الدر المختار و فخر تیسیر الوصول الی احادیث الرسول و شرح بلوغ المرام
و تصانیف وی مشہور اند بروز و شنبہ ماہ ربیع الاول سال دوازده صد و پنجاہ و ہفت
ہجری وفات یافتہ در بقیع مدفون گشت۔

میر محمد عسکری جوہنپوری از سادات عظام بلوچ جوہنپوری مذہب بود در حدیث تحصیل کتب
مداولہ چنانکہ معمول علمای ہندوستان است نکرودہ مگر نیکای علمی و زور کتب بینی بجمع فزون قول
و منقول و فروع و اصول بتمام داشت و در حسن بیانی و طلاقت لسانی مشارالہ اقران بود
تا مدتی افادہ علوم می داد و بر قلیل معاش قانع ماند مؤلف سیر المتاخرین می نویسد کہ بر شیخ
صدر جہان عرف المکنون میان کہ سنی المذہب از فضلاے وقت بود بمسئلہ فضیلت
ابوبکر صدیق و علی ابن ابی طالب رضی اللہ عنہما چیرہ دست آمد و اللہ اعلم بالصواب و
بہر وقتا و سالگی بسال یازده صد و نو در صلت فرمود

حافظ محمد عظیم پشاور میگویند کہ وی در ادات نہایت غنی بود بہ دعای خضر علیہ السلام
ذہین گشت و در اندک زمانی علوم عقلیہ و نقلیہ فرا گرفتہ عالم بلیل و فاضل جلیل و اعظا بے عدیل
گشت و عطا وی نہایت پر تاثیر و بانداق بود بزبان عربی و فارسی و پشتو و پنجابی ماہر و مقرر بود یعنی
طالب اعلم یا سامع و حفظ ہر زبانے کہ از زبانہای مذکور می فهمید آنرا بمان زبان تعلیم مے داد

و موعظت میکرد و گو بصارت ظاہرش مفقود شدہ بود مگر بسبب نور باطن دی را احتیاج بینائی
ظاہر نبود و در دوازده صد و ہفتاد و پنج ہجری وفات یافتہ

مولوی سید محمد علی دو گویہی عورت امام علی بن سید غلام محی الدین ساکن دو گویہ ضلع
جاندھری دست مولوی لطف اللہ ساکن علی گڑھ و مولوی حافظ محمد شوکت علی سندیل و مولوی
محمد کمال عظیم آبادی و مولوی محمد احسن پنجابی مدرس کانپور و مولوی عبد الحمید عظیم آبادی
تخصیل علوم متعارفہ کردہ بالفعل بمقام عظیم آباد مطب میکن سلسلہ اللہ تعالیٰ

مولوی محمد علی بدایونی بن خطیب محمد لطیف بن خطیب عبداللطیف بن ملا محمد شفیع
عثمانی جہر شان عبداللطیف خطیب مسجد جامع بدایون بود کہ آنرا سلطان شمس الدین التمش در
سن ششصد و بست ہجری تعمیر کردہ و اادت مولوی محمد علی در سال سی و چہارم صدے
دوازہم ہجری بطور پیوستہ از بدو سن شعور شوق تحصیل کمال ظاہر و باطن در سرش افتاد
خدمت کلمائے عمد کہ مشہور اکثاف عالم بودند در یافتہ مستفیض می شد لیکن اکثر علوم متعارفہ
پیش قاضی مبارک گویاموی و قاضی استغفر خان دہلوی تحصیل و تکمیل فرمودہ و دوست ارادت
بلدان ہدایت میر عبداللہ دہلوی بسلسلہ علیہ قادریہ زدہ مریدش گشت شرح کمال اللہ بخشید
کہ درین مختصر کتبہ بالآخر شخصت و سہ سالگی تاریخ بست و بمجموع بیعہ الثانی سال یازدہ صد و نو
و ہفت ہجری مولوی شمس الدین راعقب خود گذار شدہ رحلت فرمود شاعری تاریخ و فائنش
چنین یافتہ ۵ از وفات مولوی معنوی بہ گشت تیرہ و چوبیس و ز جہان ناز و حتم چو نارغش بگشت

کہ در حلت زین جہان قطب زمان

مولوی محمد علی حمید پوری ابن شیخ رمضان علی متوطن موضع صد پور پگنہ بلج آباد معنائ
شہر لکھنؤ عالم ربانی شاعر حقانے اتخلص بہ محمد و اوائل عشرہ ثانیہ صدی سیزدہم از ہجرت متولد
شدہ پیش مرزا حسن علی محدث لکھنوی شافعی المذہب کتب تفسیر و حدیث سماعتہ و تشریح
گدا ید و بخدمت مولوی شاہ بشارت اللہ پراچی مجددی شرف بیعت طریقہ نقشبندیہ مجددیہ
یافتہ مستفیض گشت و در شاعت سنت و احسان بدعت بغایت می کرد شہر و خود ہم شمار
مذاہب نقوی می پوشید اکثر مہماتش از قصاید و شہادت مشتمل بر مواظبہ فاضل اندوخت

نیز چند تصانیف بطرز نصاب دار و بسال دوازده صده و پنجاه و ہشت ہجری بہ ژونک قدم آورده
 بجز کہ ملازمان و وزیر الدولہ امیر الملک نواب وزیر محمد خان بہادر نصرت جنگ نسلک گردیدہ تصانیف
 و نجاست فرزندان رئیس موصوف مخصوص گشت و تا عمر اخیر بلا زمست بزمین الدولہ وزیر الملک
 نواب محمد علی خان بہادر صولت جنگ خلف نواب سابق الاقاب بسر برودہ بتاریخ پانزدہم
 رجب سال دوازده صده و ہشتاد و نہ ہجری ہنگام نیم شب بچشمنہ از عالم فانی بکائنات ودانی
 روان گردیدہ نوکوسے محمد حسن تاریخ رحلتش صوری و معنوی این چنین گفتہ ۵۵ دریا کہ آن
 عالم حق پرست بہ محمد علی فضل و دانش انیس بہ رعیش جہان دل بہ برداختہ بگردیدہ با ملا علی حللیس
 محمد حسن صوری و معنوی بہ رقم کرد تاریخ طرز نفیس بہ فردوس رفت آن معلی جناب بہ زماہ حب
 نصف لیل بخیس بہ تصانیف آٹار عشر در احوال قیامت و دلبر و عظیمین تسلسلہ ناظرین در کلاہ
 بیوگان زمینو نظیر در قصص بزرگان - ہدیۃ الاخیار قصہ عاد و ادلی و عاد و اخری - و قانع التمدید
 در حالات سید احمد مجاہد رای بریلی ترجمہ حقیقۃ الاسلام مصنفہ قاضی شتار اللہ پانی پتی - نصاب
 گوہر منظوم - نصاب سلک گہر - نصاب مصدر الفیوض - نصاب مفتاح الخازن - نصاب
 دج جواہر - نصاب عنایت الائمہ - نصاب کنز المصادر - شتوی تحفۃ الاخیار - شتوی تحفۃ الاحقار
 تصانیف در حمد و ثناء - رکاز الہدایت در فقہ - شتوی عبرت افزا قصہ

زن دیندار عابدہ

مولوی شاہ محمد علی ساکن بہیرا بن شاہ عبدالعلیم ابن شاہ ابوالغوث کرم دیوان ساکن
 موضع بہیرا ضلع اعظم گڑھ و برادر زادہ حافظ شاہ ابوالسحاق قدس سرہ بشوق تحصیل علوم
 پای ارادت در جادہ غربت نہادہ بعد طے منازل و قطع مراحل در مدراس نجف و بیت ابوالعیا
 ملا عبدالعلی بحر العلوم فرنگی محلی پیوستہ در ان مرز بوم مدتی قیام ورزیدہ از تحصیل علوم در سیہ
 متداولہ نقد فراغ بدست آورده بدیار عرب روانہ و تا سہ سال بدینہ طیبہ علی صاحبہما الصلوٰۃ
 و النجۃ رخت اقامت انداختہ علم حدیث و اسما و الرجال و اسانید را بہ تکمیل رسانید و بعد در
 بست و سہ سال بوطن مالوف مراجعت فرمود و بوطنیہ دولت مدراس کہ باو میر سید قانع
 بروہ روزی کے چند بوطن بسر برودہ جہان فانی را پدید و فرمود و اتا الیہ السلام

ملا محمد عمران رام پوری ابن ملا محمد غفران رام پوری شاگرد والد ماجد خود نیز خدمت مولوی
حیدر علی رام پوری مستفید شدہ و رفقا ہست مشارالہ اقران خود بود تمام عمر شریفش در افتادہ تعلیم
طلبہ علوم بسر بردہ رسالہ تجنیہ و تکفین میرت از صنفاش مشہور و مطبوع است ہنگامیکہ بحیث
والد خود سمت کلکتہ تشریف لے بر و بمقام فتح پور بسوہ فقیر حقیر خدمت ہر دو بزرگوار در یافتہ
پدر و پسر نہایت حسن بود و نہ کہ شخص ناواقف ہر دو را برادر یکدیگر کے شمر دیم ہفتاد و دو سالہ
بسال ہفتاد و یکم از صدی سیزدہم داعی اجل را بیک اجابت گفتہ بریاض رضوان پیوست
مولوی محمد عمر رام پوری دانشمند تبحر جامع معقول و منقول ذکی الطبع مناظر غالب شاعر فصیح
واعظ طلیق اللسان تخلص صولت میکرو خاشیہ عینی شرح ہدایہ رسالہ طنطنہ صولت در باب
سمع از یادگار اند سؤالات عشق کہ مولوی محمد حسین لاہوری سرخیل غیر مقلدین مشہر کردہ بود
بجواب ہر یک سوال اجوبہ متعددہ تحریر فرمودہ ناشی عشرہ عشرہ ہمدان رسالہ نیز از تصانیف
تشریفش شہرتی داروی رحمۃ اللہ علیہ پیوست و شش سالگی واق سیزدہم رمضان المبارک
سال دوازده صد و دو و پنج ہجری رحلت فرمود

شیخ محمد عیسیٰ جوہی پوری ابن شیخ احمد عیسیٰ دہلوی در قریبیکہ از آمدن امیر تیمور بصوب دہلی افتاد
اکثری اناکارا بچہ پور رفتند شیخ احمد عیسیٰ نیز در ان میان بود و محمد عیسیٰ در ان زمان ہفت یا ہشت
سالہ بود و ہم دھنفرس بقضائے سعادت ازلی و استعداد جلی مرید شیخ فتح اللہ اودہی شد
و باشارت پیر دینی پیش ملک العلماء قاضی شہاب الدین دولت آبادی تلمذ کردہ شرح اصول
برودہی کہ قاضی موصوف تا بحث امر دار و بقرب وی نوشتہ است وی بعد فرغ از تحصیل علم
ظاہر و خدمت شیخ فتح اللہ تصفیہ باطن مشغول شد تا آنکہ از کبار مشائخ جوہی پور شہرت پذیرفت
دہم در اینجا مدقون است

ملا محمد غفران رام پوری ابن ملا تائب آخون ابن حافظ سعادت خان رام پوری از قاضی
ترابی خیل مرید و تلمذ ملا فقیر آخون دلائی بود و نیز خدمت بعض علمای وقت مستفید شدہ فتاوا
فقہ در صدر جزو نوشتہ کہ بچنگ موسوم و بکتب خانہ رئیس رامپور موجود است علماء نامور
از سایہ دامن تربیت و تعلیم او برخاستہ اند ہمچہ رسالہ بسال ششم از صدی سیزدہم ہجری

حالت فرمود مصنف اجداد علوم دی را با لقب روایت کش یاد کرده العلم عند اللہ تائب بر وزن
صائب بادل نامی شہانہ فوقانیہ بعد شرافت بعد شہزادہ مبدلہ مکسورہ و در آخر بابے موسومہ
بمعنی توبہ کنندہ آخون بافت ممدودہ و خای ہجریہ مضمومہ و دا و معرولہ دنون ساکن بمعنی استاد و
علم جنگ بحیم تازی مضموم و سکون نون و کات فارسی بیاض بزرگ را گویند
شیخ محمد غوث گوالیاری بسلسلہ شطاریہ مرید حاجی حمید مست در ابتدای حال تا دوازده سال
در واسن کوہ چنار ریاضت شاقہ کشیدہ در غار با مسکن از برگ اشجار غذا میداشت و علم و عوت
بہنما و مقتدا و صاحب تصرف بود ہمایون بادشاہ باو عقیدت کامل داشت بعد از انہم ہمایون شیر
شاہ افغان دسپے آنرا شیخ گوید شیخ سفر دکن اختیار کرد و سلاطین آن دیار بکلمتہ اعتقادش
در آمدند شیخ وجہ الدین گجراتی کہ عالم ربانی فاضل شجر بود مطیع و متقادش گشت بسال نہصد و
شصت و شش ہجری شیخ از گجرات با گرہ آمدہ اکبر بادشاہ را در سلک ارادت خود کشیدہ گرہ بادشاہ
نزد و خوف شد و نیز صحبتش بہ برہم خان و شیخ گدڑی راست نہ آند بخیرہ بگوالیار رفت و خانقاہی
تعمیر کرد یک کرد تنگہ معاش داشت و نہایت منکسر مزاج بود ہر کرا میدید تعظیما قیام مے نمود
رسالہ معراج نامہ در عروج حال خود و جہاں خمسہ و او را و غوثیہ و جہاں حیات از تصانیف او یادگار
ہرگز لفظ سن بر زبان او نگذاشتی ہوا رہ تہیہ از خود بفقیر کردی تا اینکه وقت تقسیم غلہ سیگفت کہ اینقدر
سیم دنون غلہ افغان بہ ہید ہجرتا و سالگی در سال نہصد و ہفتاد ہجری رحلت فرمودہ رحمۃ اللہ علیہ
شاہ محمد فخر اکہ آبادی الایر تخلص بن شاہ خوب اللہ اکہ آبادی جامع علوم ظاہر و باطن بود
اکتساب علوم ظاہر بخدمت برادر کلان خود شیخ محمد ظاہر کردہ حق سبحانہ تعالیٰ شانہ اورا شانہ
عظیم دادہ بود ہجرت بہست و یک سالگی بجای پدربزرگوار و سادہ آرای خلافت شدہ ہجرت بہست
و ہشت سالہ بزیارت بیت اللہ مشرف گشت و بعد بنیہ طیبہ سندھ بہست از شیخ محمد حیات سندھی
مدنی حاصل نمود چون مرتبہ سوم غرمج کردہ در بہان پور داعی اجل را لبیک گفتہ بتاریخ یازدہم فیجہ
روز یکشنبہ سال یازدہ صد و شصت و چہار ہجری جان بجان آفرین سپرد تاریخ و لا و شش
خوشید و تاریخ فوٹش زوال خورشید یافتہ اند مزارش در بہان پور بہ پہلوی شاہ عبداللطیف
برہانپوری است مزار بہتر کہ دیر تصانیف بسیار اندازا غلہ قرۃ العینین سے رفع الیدین

نورالسنه و درة التحقيق و غيره مشهور هستند شکر الله عليه

مولوی محمد فاروق چریا کوٹی فرزند خرد قاضی علی اکبر ابن قاضی عطاء رسول عباسی است
که بفضل کمال در اقران و امثال گوی سبقت ر بوده و ساخت علوم عقلیه و نقلیه را بکام تحقیق و
تدقیق فرسوده کتب درسیه فارسیه و صرف نحو عربیه و علوم عقلیه و نقلیه از همین برادر خود مولوی
عنایت رسول اکتساب نموده و علم هیات از مولوی رحمت الله فرنگی علی و هدایه و اصول فقه
از مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و حاشیه زاهدیه بر شرح ملا جلال از مولوی ابوالحسن منطقی آموخته
با کمال هردانه کمال از خرمن اسانده نامی اندوخته مطیع سفر ملک حجاز کشید و زیارت حرمین و مدینه
بهره اندوز گردید و بدیدار علمای اسلام و اکتساب فیوض از فقرای اهل اسلام مبداء ولی رسید
در علوم ادبیه فارسیه و عربیه ید طولی دارد و تعلیم طلبه علوم می پردازد و در راسایل اعلوم مختلفه و
اشعار عرب و مکاتیب و خطب اندازد و بکمال اندک از بسیار دشتی از خوار می نگارم از قصائد فارسیه
و اورا گوهر شناسا اینکم در بزم توبه بحر معنی در دل و گنج سخن در آستین و اطلال فلک را دائم نقش
بود یا به جامه عربانیم رود ارد از دیباچه چین به ستم از گنج قناعت نایه دار خرمی به نیستم دیروزه گردی
بر در تاش و نگین به تنقوی که برج استاد خود مفتی محمد یوسف فرنگی محلی در سال دوازده صد و
هشتاد و شش هجری بسکاک نظم کشید و سیم قبول مدوح رسید بنندی اذان نیست هـ دلم
و شوق زلفش ناله ساز است به چو می نالم غم زلفش در است به بل چون دیگر منم گرم خوشم به صورت
صورت نبض خوشم به دلی دارم مشعبه شیشه بازی به زبانی جادوی افسون طرازی به حدیث
من نسون جان گذار نیست به دو چشم صورت خون ناله ساز نیست به نوای من صغیر هر نشستن به
حدیث قصه هر کوی و برزن به بیسه این خامه سحر و شرف به برآرد جادو بیازنه حرف با گلی شب
آورد که روز بیرون به گلی قائم نماید گاه اکسون به گلی این خامه در لبهای ناشاد به افسون خنجر
جوش طرب زاده به گلی از دیده دلمای خرم به برآرد چشمهای اشک ماتم به صفا شمع است در بزم
خیال به سخن یک نغمه ساز کلام به نغمی بینی که طرفه بلبل من به کزین العجب به هر محفل من به بهر میدان نمودم
ترک تازی به بخوانم نامه ترکی و تازی به گلی از لوح رازی خوانده ام حرف به گلی از حرف تازی بسته
ام طرف به گلی اندر مقام سخن شیراز به شدم با اهل و سعدی بهم آواز به گلی در بزم گاه نغمه سازانی به

سخن راندم باهنگ تجازی به معصودا آن فروزان گوهر من به که شمع من بهر بزمی است روشن
 قلم چون در لغات و حرف راندم به سخن بر کسی اعلی نشاندم به بخود هم بلاغت خامه من به بے
 شمع معانی کرد روشن به ز موجودات عالم چشم اسرار بخواندم و قتر اعداد مقدار به بسی خار عتا در
 با شکستم به زرا نه چرخ و انجم طرف بستم به چو کردم را و سر حرج ظاهر به سخن راندم ز اعراض و جواهر به رخ
 معلول و علت و نمودم به گره از وحدت و کثرت کشودم به با حکام عقول و بحرث ارواح به بدست
 شرع احمد کردم اصلاح به زطاب نور اک مبرول افروز به بے شبهای ظلمت کرده ام روز به
 سوی آبی علوی یافتم راه به شدم از انکسار سفلی آگاه به بنور دیده اهل بصائر به نظر کردم بگلزار
 عناصر به بے بگماشتم ناخوردل را به تماشای بهار آب و گل را به فنار دوست در بهر حضور تی دیده به
 زهر یک لاجرم رخ باز پیچید ز فکر این و آن خود را تنی کرد به بسوی ملت همچون رخ آورد به خیال
 رفت از مه تا ماهی به پیسے اسرار آیات الهی به بسا چند طلب آورد در کار به بودم از شتر
 گنج اسرار به چو گردیدم زرا از شرع آگاه به ندیدم در میان جز نقش الله به مدح ممدوح
 می پردازد به چو بر اوج کمال خود رسیدم به ز سنگ ستانی به سپه چیدم به سنگی سنگی یوان
 بشه دین به که در اواز شریعت ملک و امین به جناب اوستاد کعبه جابه به دلیل راه مردان حق آگاه به
 سحاب ساکت جود انوال به همام صائد طودا کمال به گئی فی الوعالمیث الاعادی به کهیم فی الندی
 غیث الایادی به کهیمی یوسف مصر معانی به غزال مرتع فضالش غزالی به چو یوسف مصر معنی لغزینی
 نیز و ملک جم پیشش به چیزی به بصورت شمع بزم یوسف آمد به بعضی غیرت بو یوسف آمد
 بگیتی در کمال همرش نیست به جنبی خالی از خاک ویش نیست به بشوق مکتب در شمش
 فلاطون نبولی دارد و چو جام با ده پر خون به ادب گیر به بستانش اسطون به پیشش بو علی تکر و زانو به
 الی آخره بقیه اشعار آیدارش بجز تحریر نه آوردم که بجز زخار را بکوزه آوردن کاره دارد وی را
 ماسوای تصانیف را لقه و خطبه ادبیه زبان عربیه اند که داد فصاحت میدهند و در کمال غلتش
 و لیل اندلاع سیکه عنوان خطب جمعه که کتابیست مشتمل بر خطب منظومه و منثور صورتها
 الحمد لله انقاسم الالآ که الجاسم الملا و اربطه المعلى الاسماء و الصلوة والسلام علی سید الانبیاء
 محمد و منقره الاسراء و المخصوصین بالاسراء و علی آله الطاهرين بالباساء و اصحابه القاهرين بالاعداء

اما بعد فيقول العبد الخاطي الناسي بن محمد فاروق الخنفي العباسي به جعل الله من حماة دار دينه به وعطى
 كتابه بهيمية به انه قد سألني بعض من يمني واجبه به واستعيدني وده وتيمني حبه به ان الشئ خطبا اديبه به
 واجلي للعيون عرابيه به ومع ذلك يستشقي زلا لاله مخزوبا العسل الفكري به من كاس اذارها
 ابن بناتيه المصري به لكن لم يسعني الاجابه به لما عن لي هموم ناصيه به وكان لي يدعن الاعمال خائيه به
 ورجل للبلد جصابيه به ونفس من مخافه العنا ذائبه به لا كدوب كسب ادركه الااظه به اودفت طال
 به الجواظ به اوبر ومسه اشواظ به حتى علمت ان الارض منزل كل بهول وغنا به ومب كل زرع و
 تكبار به ورأيت العلم قد نصب اليوم نائيه به وخن بالامكار لوائيه به وخفيست من النواظر اضوائيه به
 ونسيت من الضمائر سمائيه به واجمل قدس للناس انائه به ورفع في العراض لوائيه به داروسه
 المحسوم اروييه به وعفي الرسوم تكباريه به حتى فذا خمالكه ذابيه به ومنزله على عروشها خاويه به
 فاناس ينكرون ما لم يسع اذ بانهم به ويكرهون ما لم يسع اذ بانهم به فمن صمت فقد يبرح في هذه البلاده
 ومن نطق وقع مسائله في الكساد به ثم بعد اضي من الايام والليال بل لي في السوال به
 وكثر الحاحه وطال به حتى لم يسعني الا الانخل به فاجبت دعوتيه متوكلا على المولى المناح به ووم
 خطبه نكاح مشر محمودج باي كورث جمالك مغربي وشمالى خلفت الصدق مير سيد احمد خان نجم الشكره
 بصنعت اجمال زيب ترقيم فرموده وهي هذه الحمد لله الحمد للودود والحمد للعبد المحمود والحمد
 الحمد للموعود وموسع العطا الحمد لله ومر بهط بهود به وامر آل داود به ولا عدد عا ولعطاءيه ولا
 احد حاد ولا لائيه به لا اله الا الله ولا اله الا الله ولا اله الا الله ولا اله الا الله ولا اله الا الله ولا
 محمد اكرم الرسل به فكل الملل مآل الامل به موبل المرمل والارمل به وهو سوك اللوايه وساعد
 الامراء به وصعد السماء به وساد الرسل الكرام به واعلى محل آدم وحوايه وارحم الله اكله الصلوات
 داود ابنيه الرحمة به ما هم السما به واوهم الما به واعلموا اهل الاسلام به رحمكم الله السلام به عمل
 الكرام به اعلموا امر امامه الحام به وناماله اعدام به وناماله احلام به وراحله اسام به وراحله لام به و
 صراط محمد الحسام به صلوا لهدنه واودو الموعود به واعدوا العدد لاهل المعمود به وصلوا الامور لاهل والال
 دراعوا نخل العرس المولود به امركم رسولكم المكرم المسعود به وهو رسول الله خير الانام به
 كما احكم امور المعاديه ودم امر لاصلاح الابل والاولاديه وحكم ودم در امرها خير الانام به

وذاصل الاطراف وذاکرام المولد ولاحم اہل الکرم و اسود و سلسلک رسو کیم کما علمہ
 المولی العادل محمود و ولد الحاصل الکامل احمد و ہما کلا واحد ہما علی الکریم و سادہ و سرور و ہما
 السور و الرسادہ سمار الکرم و واما الماسار الکوم و و اس الکوم و اللہ اعط المجد و عمر طالع عبد
 واما ما حصر عدہ و اولدہ و عرسہ کل واحد و داہ و اکرمہا مالا و اولدہ و سرہما سرور و اما احصاہ
 احصا اداہ بجواب آن سید محمود و مکتوبی بزبان اردو باظہار غرض سندی طبع نوشتہ و دران
 نامہ نگارش نمود کہ اگر میں ہنسی سے کہوں کہ نوب بے لفظ سنائی تو کچھ مضائقہ نہیں
 شیخ محمد فاضل بٹالوی قادری مجددی از علمای نامدار پنجاب در شریعت و طریقت شاخ
 قدم بود تمام عمر باشتغال تدریس و تعلیم طلبہ علوم بسرودہ بستہ مردم با کمال از واسن تربیت
 او برخاستند بسال یازدہ صد و پنجاہ و یک ہجری وفات یافتہ در بہالہ بدفون گشت
 مولوی محمد قاسم نانوتوی ابن شیخ اسد علی بن غلام شاہ بن محمد بخش بن علار الدین بن محمد
 فتح بن محمد مفتی بن عبد السمیع بن مولوی ہاشم نانوتوی بہ دوازده صد و چہل و ہشت ہجری زاد
 یافتہ نام تاریخی دی غوث شیعہ حسین است بر حدت طبع و وجودت ذہن مجبول شدہ ابتداء از شیخ
 نبال احمد نانوتوی و مولوی محمد نواز سہارنپوری کتب عربیہ و فارسیہ خواندہ بسال دوازده صد
 شصت ہجری بدہلی آمدہ کتب درسیہ متعارفہ پیش مولانا ملک علی نانوتوی مدرس اقل مدرسہ
 دہلی گذرانیدہ و استناد حدیث بخد مت شاہ عبد الغنی محدث دہلوی کردہ بعد فراغ تحصیل علوم
 چندی مدرسہ انگریزی واقع دہلی تعلق گرفتہ و بعد ترک آن تعلق در مطبع احمدی تصحیح کتب مقررہ
 و در سن دوازده صد و ہفتاد و ہفت ہجری بزیارت بیت اسد مشرف شدہ دست ارادت
 بدست ہدایت جناب مولوی شیخ بشی حضرت حاجی ادا داد اسد تہانوی مہاجر و تزیل ککہ معظمہ
 بسلسلہ چشتیہ صابریہ دادہ مراجعت فرمودہ سرپرستی مدرسہ اسلامہ بندہ خود گرفتہ زان بعد
 و رسال دوازده صد و ہشتاد و پنج ہجری ثانیاً بزیارت بیت اسد الحرام مبارکات اندوختہ بطن
 مالوف باز آمدہ در دہلی بتدریس و تنشیر علوم پرداخت . پادری نارا چند را در مباحثہ مذہبی
 ساکت نمود و رسال دوازده صد و نو و سہ ہجری بمقام چاند پور ضلع شاہجہا پور مجمع
 بنام زو میلہ خدا شناسی فراہم شدہ علمای ہر مذہب دران مجمع ہم آمدہ بودند صاحب ترجمہ

علیه الرحمۃ علی رؤس الاشهاد ابطال تثلیث و شرک و اثبات توحید بنوی بیان فرموده که حاضر در مجلس
 چه موافق و چه مخالف همه مهر سکوت بردهان خود داشت کردند و بسال دوازده صد و نو و چهار
 هجری این پندت ریاضت سستی مباحثه وجود و توحید و با عیسایان گفتگوی تحریف کرده پندت
 مذکور سرچسب سکوت فرو برد و پادریان عیسائی کتب خود گذاشته فرار را برقرار ترجیح دادند
 رساله حجۃ الاسلام در نیاب مشهور است و همدین سال کرت ثالث زیارت بیت الله اعظم
 شریف اند و زنده مراجعت فرمود و مرض شب بتلا گشت در عین بیماری پندت دیانند مذکور
 در باب استقبال قبله بر مسلمانان اعراض کرده بجوابش رساله قبله نما تحریف فرمودند و بر توحید بنی
 وقت ظهر چهارم جمادی الاولی سال دوازده صد و نو و هفت هجری مرض شب و عرض
 ذات الحجب رحلت فرموده بقصبة نانوته مدفون گردید از تلامذه و س مولوی محمود حسن
 دیوبندی و مولوی فخر الحسن گنگوہی و مولوی احمد حسن امر و هوئی مشهور اند و از تصانیف شریفه
 او کتب ذیل مطبوع شده متالیع اند - مجموعه رسائل قاسم العلوم - مصابیح التراجیح - آب حیات
 تقریر پذیر مباحثه شایعان پور - ہدیۃ الشیخہ - قبلہ نما دیوبند و نانوته و تصبہ شایعان پور اند
 مولوی محمد حبیب بدایونی ابن مولوی محمد سعید بدایونی علوم متداولہ از پدر بزرگوار خود
 تحصیل تکمیل نموده جامع العلوم بود خصوصاً در فقه و فرائض مهارت کامل داشت بعد بمقام
 و چهار سالگی بجاہ محرم سال دوازده صد و پنج ہجری رحلت فرموده بدارالحنان پیوست
 رحمۃ اللہ علیہ و علی اسلافہ

مولانا محمد حسین لکھنوی ابن ملا محب الدین ملا احمد عبدالحق ابن ملا محمد سعید پسر دوم
 ملا قطب الدین شہید سہا لوی شاگرد رسید ملا حسن شارح سلم العلوم عالم علوم عقلی و نقلی و فہم
 رموز خفی و جلی و وجودت ذہن و ذکا و طلاقت معرفت بود تصانیف لطیف دارد از انجمل
 شرح سلم و شرح سلم الثبوت و حاشیہ میرزا ہر رسالہ و حاشیہ میرزا ہر ملاحلال و حاشیہ میرزا ہر شرح
 موافقت و وسیلۃ النجاة و رجالات اہل بیت نبوی صلی و ترجمہ حکایات الصالحین و شرح
 اسماء حسنی و شرح تبصرہ در تصوف و زبدۃ الفوائد در بیان سحر رمضان و کنز الحسنات فی
 ایتاء الزکوۃ و غیر ذلک اند کتبست و دوم ربیع الثانی سال ہزار و صد و بست و پنج ہجری

رضایش سوی روضه رضوان و قوس یافته در بلخ مولانا احمد الوار الحق واقع بلده کهنه مدفون گشت
علیه الرحمه و انقراض عصر عهده ماه برج علوم پنهان گشت نامه تاریخ فوت اوست
علامه محمد محسن گشتوار علمای کبار خط کشمیر شاگرد ملا محمد امین کانی کشمیری بود در علوم عقلیه
و دستگامی کامل داشت از تعلیماتش کسی بی بهره نماند بهر پایه و مطول حواشی و تعلیقات نوشته
و بجای نازک دست ارادت داده بسال یازده صد و دوازده هجری وفات یافته بمقبره سید محمد
کرمانی واقع تاشون مدفون شد

حافظ محمد محسن دهلوی مجددی نقشبندی از احفاد شیخ عبدالحق محدث دهلوی خلفای شیخ
محمد معصوم مجددی است جامع علوم عقلیه و نقلیه بود بسال یازده صد و پیل هفت هجری وفات یافته
خواجه محمد معصوم سمرندی حضرت عوده الوالی خواجه محمد الدین محمد معصوم خلافت الصدق و
خلیفه اعظم حضرت قیوم ربانی محبوب صمدانی شیخ احمد فاروقی سمرندی مجدد الف ثانی رضی الله
تعالی عنهما ولادت آن جناب در سن هزار و نه هجری واقع شده بعمر شانزده سالگی بهمنور پدید برزگوار
فاریغ تحصیل گشت آنحضرت جامع علوم عقلی و نقلی و مخزن کمالات صوری و معنوی بودند
بر بشارت مقام قطبیت و منصب قیومیت از پدید برزگوار خود مشرف شدند نسبت
طریقه احمدیه مجددیه بتوجهات ایشان در اطراف عالم شایع گردید و عالمی باحوال بلند و مقامات
ارجحه رسیده کشف مقامات اکسیه انجمنان بود که از ولایات بعیده منتسبان خود را اعلام میفرمودند
که فلانی بولایت موسویه رسیده و فلانی بولایت محمدیه مشرف گردیده نه صد هزار کس بر دست
ایشان میروید و هفت هزار کس را آنجناب خلافت داده اند در خدمت ایشان طالب
یک هفته بمرتب فنا و یک ماه بکمال ولایت میرسید و بعضی را در یک توجه بجمع مقامات
میرسانیدند و همچنین فرزندان آنجناب اقطاب وقت بودند و هفت اقلیم را منور ساختند
نهم ربیع الاول سال هفتاد از صدی یازدهم هجرت بر ریاض رضوان پیوستند

سید معصوم نقشبندی بالاپوری زبده امثال اقران عمده مشایخ دوران بقصبة بالاپور
مضاف صوبه برار سکونت پذیرد و هر چند دیمه معاف عطیه نظام حیدر آباد قابض بود شیوع
علوم ظاهر و دران مالک بر توفیض و بیست و اکثری از اسلاف او علمای کرام و فضلا

ذوی الاحترام گذشته اند و فائش در سال نوزدهم صدی سیزدهم هجری بقطریه پیوسته در قصبه
بالاپور مدفون گشت

مولوی محمد معظم ساکن بنه ابن احمد صدیقی جد امجد مولوی محمد اشرف الکنوی در بنه تولد
یافته از والد خود مولانا عبدالحکیم سیالکوٹی اخذ علوم کرده و قرآن مجید مع تفسیر بیضاوی حفظ گرفته در علوم
دینی فائق اقران گشت بهادر شاه بن عالمگیر بادشاه عهده قضای بنه بدوارزانی فرموده چند
دیسه بجاکیرش داد مولوی مرقوم بقضا و تدریس مشغول بود از تصانیف او تفسیر قرآن بود که
در استیلامی سکمان سوخته شد و نیز شرح شتوی مولانا روم از وست در سن یکینزد یکصد و پنجاه
و هشت هجری وفات یافته در بنه مدفون شد

مولانا محمد مفتی از اکابر علمای عهد جلال الدین محمد اکبر بادشاه صاحب کمالات منجم در سین
بلده لاهور عهده اقتباسه بلندی داشت و بر یاری که ختم صحیح بخاری و مشکوٰۃ المصابیح میکرد
مجلسی تنظیم ترتیب دادی و طبع بغز و حلویات میفرمود و بعلمای و صلحا غور انیدی غرض منزلتی
جمع اعیان افاضل زمان بود چون بنود سالی رسیده و مخنی و ضعیف گشته اندرس باز ماند
پسرانش همه صاحب کمالات و فضائل همچو پدر بودند رحمهم الله

مولوی محمد علی چوپنوری خلف چهارم مولوی سخاوت علی عمری چوپنوری کنیت و
ابوالخیر است در سبست دهم جمادی الثانی سال دوازده صد و هفتاد و چهار هجری بکله معظمه
ولادت یافته زیر دامن پرورش والدۀ خود یعنی صبیبه قاضی ضیاء الله مرحوم بهرامی برادر علمائی
خود مولوی محمد جنید بوطن واپس آمدند و باندک مدتی از حفظ قرآن مجید فراغ یافته بعد
تحصیل کتب رسمیه فارسیه اقتساب علوم عربیه بخیرت برادر خود مولوی محمد شبلی آغاز نموده بخیرت
مولوی عبد الله ساکن موضع کو با ضلع چمبر اتمیند مولوی مفتی محمد یوسف فرنگی محلی و نیز بخیرت
مولوی سعادت حسین عظیم آبادی و مولوی علی اکرم آروی و مولوی محمد عبدالحی فرنگی محلی
تکمیل نموده بدرس و تدریس طلبه و علمای خلایق و انتظام مدرسه ربانیه قرآنیه جامع جنبه بود که قائم
کرده والد ماجدشان است بر سر می برند سلمه الله و رقاہ الی مائتانه

شیخ محمد مودود لاری مرید بابا نظام ابدال نزد مولانا عبد الغفور لاهوری محلی سخی مانشل انداخت

ماہ ذوالحجہ و ہادیوزہ گری نمودہ مراتب عیانی و بیانی نیکو میدانست و بر غائب علوم چون
 یسما و غیرہ آگاہی داشت شاه نعمت العزلی و شاه قاسم اوار را در یافتہ بالجملة از ماہران علم
 توحید و قنعان مشرب تجرید و تفرید بود در سال نصد و ہجری ہند وستان قدم آورده شیخ
 امان پانی پتی پیش وی استفادہ علم توحید و تحقیق کتاب فصول الحکم و غیرہ میکرد وی در حق شیخ
 امان گفتی جوہری قابل یافتہ لیکن چیفت کہ یک چشم دارد و در خطابات نیز اورا بلفظ کورک بخواندی
 و تمام اگرہ اقامت داشت بعد از ان بعلاقہ محبت شیخ امان در رابطہ خدمت او در پانی پت
 سکونت اختیار نمود و ہماچانماہ رمضان سنین نصد و ہفت ہجری و السین خواہش در گرفت

خواہگاہ او ہم پیلوی شیخ امان است

شیخ محمد احمد آبادی شیخ حسن محمد تپتی احمد آبادی گجراتی شہرت دار و کینتش ابوصالح نورند احمد
 شیخ احمد المعروف شیخ میانخی ابن شیخ نصیر الدین در علوم ظاہر و باطن یگانہ روزگار بود و صغر سن
 اکتساب کمالات نمودہ بحضور پد رشہ آفاق گشت دولت و ثروت ظاہری ہم داشت
 خرج اعراض بزرگان و طعام در ویلستان بروجہ استیفامیکرد مسجدی کلان اندرون شہر احمد آباد
 یک کمرہ پیہ صرت نمودہ بنا فرمود کہ بنای شیخ تاریخ انست تفسیر محمدی و حاشیہ تفسیر بیضاوی
 و غیرہ از یادگار اند چہل و یک سال بر مسند ارشاد متمکن بود بہتر پنجاہ و نہ سال بتایخ نسبت و تم
 ذی قعدہ یوم شنبہ سیال نصد و ہشتاد و دو ہجری رحلت فرمودہ

سید محمد جعفر پدیر عالم احمد آبادی گجراتی ابن سید جلال مقصود عالم قدس سرہاد و اژدہ ہم
 شعبان سال ہزار و بیست و سہ متولد شدہ ارادت و خلافت از پدیر بزرگوار خود وارندہ در علوم
 ظاہر و باطن با کمال خصوصاً در حدیث و تفسیر فائق الاقران بودند از ایشان مصنفات کثیر
 یادگار اند از انجملہ روضات شاہی کہ شتملبست و چہار مجلد است متضمن احوال بزرگان و دور
 احادیث و تفسیر و غیرہ دیگر مصنفات بسیار اند ہم ذیحجہ سال ہزار و ہشتاد و پنج ہجری
 رحلت فرمودہ و را احمد آباد پیلوی پدیر خود بخون اند

سید محمد ابوالمجد محبوب عالم ابن سید جعفر پدیر عالم احمد آبادی گجراتی دوم بیع الاول سال ہزار و
 چہل و ہفت ہجری متولد شدہ از بدو فطرت واصل جبلت جاذبہ خدایمندی و مادہ اکتساب علمی

در سر داشت از شایخ و علمای صوفیه احمد آباد گجرات است تصانیف کثیره دارد از جمله دو تفسیر
یکی فارسی بروایت اهل بیت دوم عربی بطور جمالیین و در حدیث زبیه النکاح فی شرح مشکوٰۃ
بر بیان تسک هر مذهب یادگار ویند علاوه تدریس مطالعه کتب علمی سی ریاضیات و عبادتها میکرد
نوزدهم حمادی الاخری سال هزار و یکصد و یازده هجری رحلت فرموده و احمد آباد مدفون گشت
سید محمد طینی گجراتی عرف سید خدابخش بن سید حسین از ملتان برپیش قدم آورده و اکثراً
علوم صوری و معنوی از خدمت والد بزرگوار کرده فقیه کامل و محدث عامل و ارادت خانواده
چشتیه بخدمت برهان الدین قطب العالم داشت بتاریخ پنجم حمادی الثانی سال شصت و چهل
هفت هجری رحلت فرمود قبرش در پیش دریا و تیرک به

شیخ محمد صالح احمد آبادی گجراتی عرف پیر بابا ابن شیخ نور الدین بن شیخ محمد گجراتی صالح
بازداد صاحب علم و تقوی و سخامرید و شاکر و جانشین والد ماجد بود از ابتدا تا انتهای
پیش پدر خود تحصیل علوم ظاهری و باطنی نمود در عمر هفت سالگی تمام قرآن مجید با تجوید یاد گرفته
محمد عظیم شاه هنگام صوبه داری گجرات ویرا حضور خود طلبیده سورة الرحمن شنیده خلعت و نقد و مخ
تا جیور عله پیر گنه بریم گام انجا گیر خود محبت فرمود و فرمان از حضور او رنگ زیب طلبیده و او
در عهد فرخ سیر محمد شاه با دوشاه بدلی مطلوب شده رفته از هر یک شاه و وزیران رویه زار و راه
یافته و اغراض و اکرام و ملازمت با اختیار حاصل کرده مورد عنایات شاهانه گردیده نقد و خلعت
وفیل یافته اکثر اموال و فضلالی گجرات و کن بر فضیلت و قابلیت شان مقرر و معرفت بودند و
بر امثال و اقران مقدم میدانستند بالجملة بتاریخ شانزدهم حمادی الثانی سال یک هزار و یکصد و چهل
و هفت هجری در شاهجهان آباد بحیات پدر بزرگوار سفر آخرت اختیار کرده نعش او از
شاهجهان آباد آورده در مقبره جد بزرگوارش مدفون کردند تاریخ وفات او از مراد بخش برمی آید
میر سید محمد قنوجی، عماره بدرس علوم دینی و شریعارف یقینی اشتغال داشت شاهجهان
بادشاه در آخر ایام سلطنت بخواهش و اغراض تمام طلبیده بقرت خویش اختصاص داد بعد از
عالمگیر کمال نیاز از اکبر آباد طلبیده بشرف تخصیص اعزاز بخش فرمود مصنفات حجه الاسلام
غزالی خصوص احیاء العلوم پیش و دیده در هفته سه روز بکاره علوم و در خدمت

شاہی مجلس افادہ گرم داشتی دور تالیف قضاوے عالمگیری سلسلے جمیلہ بکار برد۔
 حاجی محمد قاسم سندھی عالم اکمل فاضل الفضل مجموعہ علم معقول و منقول مہبط فیوض مکتبی
 ودوبہی شاگرد مخدوم رحمہ اللہ سندھی قرین حاجی ہاشم بودویرا با علما در مباحث علمی مصہبت
 واقع شدہ بجود ذہن بر اکثر اقران خود فائق برآمد ہر روز وقت عصر بیان حدیث نبوی
 علیہ السلام کردی و بسا اہل توفیق را بسبیل ہدایت سلوک داوی یکسان کج رفتہ مراجعت نمود
 کرت ثانی مع اہل و عیال رفتہ آنجا متوطن شد و بدین حدیث دران مکان بیہون مشارالیم
 سار علما گردیدہ بسال ہزار و صد و پنجاہ و ہفت ہجری در گذشت از تلامذہ وی ملا محمد باقر و اعظم
 و مخدوم نور محمد مشہور وقت بودند۔

سید جمال مقصود عالم احمد آبادی گجراتی ابن سید محمد مقبول عالم قدس سرہا
 شب شنبہ پانزدہم شہر جمادی الثانی سال ہزار و سہ ہجری ولادت یافتہ کلمہ وارث رسول تاریخ
 ولادتش یافتہ اند و یازدہ سالگی قرآن مجید حفظ نمودہ بہ تحصیل علوم مشغول گشت و ابتدا سے
 تحصیل پیش مولانا حسین بیستانی بود و اتمام آن نزد شیخ عبد الغزیز میرید شاگرد پدر خود کردہ و
 تحصیل علوم باطن از خدمت پدر بزرگوار نمودہ منصب شش ہزاری و قدمت صدارت
 از حضور شاہجہان بادشاہ داشت با اینصورت خلوت بر ریاضت و مجاہدہ میکوشید و تمام شب
 بہ بیداری و مناجات می بود و ششم ربیع الثانی سال ہزار و پنجاہ و نہ ہجری در لاہور رحلت فرمود
 نقشب دی باحمد آباد آکر دہ در مقبرہ پدرش مدفون کردند

سید محمد مقبول عالم احمد آبادی گجراتی بن سید جمال الدین ابو محمد ماہ عالم قدس سرہا از
 مشایخ و علمائے صوفیہ گجرات دکن است چہار دہم رجب سال نہ صد و ہشتاد و نہ ہجری
 متولد شدہ جامع کمالات صوری و معنوی حاوی علوم ظاہری و باطنی بود خرقہ خلافت سلسلہ
 مغربیہ از پدر بزرگوار خود یافتہ بار شاہ و ہدایت عالم را منور فرمود توالیف و تصانیف بسیار
 دارد از انجکے جمات شاہی شتلمبر اورا و شبانہ روزے مشہور است و او دہم رجب سال
 ہزار و چہل و پنج ہجری رحلت فرمودہ مدفون در احمد آباد دیر و تیر گت
 مخدوم محمد معین سندھی ولد مخدوم محمد امین ولد مخدوم طالب اللہ سندھی شاگرد مخدوم

عنایت الله جامع جمیع فنون حاوی معقول و منقول تحفه عصر علامه دهری و با وجود کمالات علمی
آشنا بمرسوفت شده بصفت بسیاری از بزرگان دین رسیده بخدمت میان ابوالقاسم
نقشبندی ارادت اتم یافست و در اواخر ایام بخدمت سید عبداللطیف تارک ارا و متذکره خلاص
پیدا کرد میان وی و حاجی محمد باشم همواره مواو قال بمقال میرفته تصانیف کثیره دارد حکام وقت
بر دیدنش کمال تعظیم میسر سیدند وی نیز بایشان ملاقاتها نیکو کردی چون سماع دوست بود در همین سماع
رحلت فرمود اشعار معتقانه گفتی در فارسی تسلیم و در هندی تیراگی تخلص گرفتی بسال هزار و صد
و شصت و یک هجری بحالت سماع رحلت فرمود.

میرک محمود سبزواری ^{مستطوی} از بنی نقیصیت و تقوی و سخاوتمند موصوف بود سالها با داور ^{منصب}
جلیل شیخ الاسلامی علم نیکامی برافراخته بسیاری از طلبه علوم را فیض دانی بخشیده و در ^{تسلطین}
پیشانی خودی وفاتش در محرم سن نصد و شصت و دو هجری وقوع یافته رفت میرک آه
تاریخ رحلتش یافته اند پیشش میرک عبدالباقی و جمیع علوم کامل بود شخص علم ایت و حکمت
چنانچه عبدالخالق گیلانی را که قرن در اجماع و عدیل شاه فتح الله بود بعضی دقائق علمی از وی
شدی و راقبیدس دستگاہی پیدا کرده اکثر اشکال از خود ایجاد نمود که پسند طبلع او فتاد
میرک محمد مستطوی ^{مستطوی} پس میرک محمود بعضی اهل انسانی منصب در سال نصد و هفتاد و هجری
در گذشت فتادای نورانی از وی یادگار است.

مخدوم میران ^{مستطوی} ابن مولانا یعقوب جامع علوم معقول و منقول بود در شاه حسن را
چندگاه درس واقاده داده و اکثر طلبه علوم اقتباس از علم از مشکوه طبع میرش میکردند و فتوش
در سال نصد و چهل و نه هجری وقوع یافته علامه جارت الانبیا تاریخ وفاتش یافته اند
بدنشس کوه سنگی است

شاه محمد ناصر آله آبادی ^{مستطوی} پس دوم شاه خوب الله آله آبادی میر شاه محمد فضل آله آبادی
تلقین یافته پدر خود و او هم مثل برادر خود علم ظاهر از برادر کلان محمد ظاهر و ملا کمال الدین خال خود
تحصیل نموده از تصانیف او کتب منتخب الاعمال و جواهر نفیسه و از کار عشو مشهور اند تاریخ
بست و یکم جمادی الاولی وقت مغرب روز پنجشنبه سال یک هزار و یکصد و شصت و سه هجری

اولم قنابل عالم بقا رخت رحلت بر بست فقره آه آه آباد ویرانه شد تاریخ وفات اوست
مولوی محمد نافع فرنگی محلی خاقت اوسط مولانا عبد علی بحر العلوم کتب مختصرات بخدمت والد
خود بشا بهمان پور استفاده نمود بخشی در پدر و پسر پیدا شده بلکه آموخته بقیه کتب بخدمت مولوی
محمد ولی و مولوی محمد یعقوب تحصیل کرده دهن رسا داشت لیکن اوچو ناموافقت پدر بی معاش
داشت نوبت تدریس ز سیده همواره تملاش معاش و داد و دوش نمودی بجانب ٹونک بشکرا گاه
نواب امیر خان رفت از ناموافقت آب و هوادر اینجا استسقا مبتلا شده بقی الدم منجر گردید
در ششم شعبان سال دوازده صد و بیست و دو و بجزری رحلت نمود شاعری تاریخ فوتش گفته
مولوی نافع آنکه لیل و نهار بمشغول طاعت یزدان با حبیب خودش چو شمشیر
واصل بدزمه بست و ششم شعبان با دل چاک سال رحلت گفت بخدمت آه بافت ازان
مولوی محمد نعیم فرنگی محلی پسر خرد مولوی عبد حکیم بن مولوی عبد الرب بن مولوی عبد علی
بحر العلوم بعد حفظ قرآن مجید کتب درسیه بخدمت والد ماجد خود تحصیل فرموده بطریق آباد اجداد
خود درس و تدریس میکند و نامی بر آورد و زیارت حرمین شریفین مشرف شده عابد و زاهد
صاحب تصنیف است ناظم حرف و بیجا است تحصیل پیش والد وی دیده بود و دان عمر هم از
حسن اخلاق و شائستگی خالی نبود در تالیف کتاب هدا امدار که از وی بمن رسید شکر
گزارم سلمه الله تعالی و ابقا

مولانا محمد وارث رسول نمایا رسی وطن قدیم دی غازی پور است و لاوتش در سال
یکهزار و هشتاد و هفت هجری واقع شده تاریخ آن خلیفه رسول الله است پدرش در عهد
عالمگیر بادشاه خدمت قضای بنارس داشت اکثر اتفاق اقامت او باید رنبر گوار در بنارس
رومی نمود وی از سید رفیع الدین بدخود بیعت بسلسله قادریه داشت و علوم ظاهری تعلیم
اما ابراهیم شاگرد مولوی محمد علی تعلیم میز زاهد بود و در سال از کتب علوم فقه و اصول و تفسیر و
حدیث و منطق و حکمت و هندسه و دیگر علوم مروجیه فارغ حاصل ساخته و بنارس بلباس علما
بسمی برد و طلبه علوم را درس میداد هدایت و تلقین باطن می کوشید تصانیف را نکه دارد با جمله
ذات پاکش منبع افاده ظاهر و باطن بود تاریخ یازدهم ربیع الثانی سال یکهزار و یک صد و

شصت و شش هجری رحلت فرموده به محله تیلینا ناله نخلات بنارس مدفون گردید
 ملا محمد ولی فرنگی محلی ابن قاضی غلام مصطفی ابن ملا محمد اسعد برادر خرد ملا محمد حسن مرحوم شاگرد
 ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین سہالوی بمنصب قضای برگزیده ملاوان مضاف لکھنؤ ممتاز
 بود از آن منصب استعفی شده پای استقامت بخانه خود نهاده بتدریس علوم تا آخر عمر
 اوقات بسر برده عالمی بخدمت وی تعلیم یافته بدرجه تکمیل رسیدند شرح سلم و حواشی زواید ناشده
 از تصانیف او متداول و معروف اند سال فائش بد ریافت نرسید

سید محمد بهمدانی فرزند ارجمند امیر کبیر سید علی بهمدانی بو نور علم و زهد و تقوی موصوف بود و عمر
 بست و دو سالگی باششده کس از رفقا و خدمه در عهد سلطان سکندر بت شکن بکشمر
 قدم آورده سلطان بی تراخ و ترو و دست ارادت باین ارشادش رسانیده بجلقه مریدانش
 درآمد و ستمی بسنت ہندی کہ دزیر و سپہ سالار سلطان بود با جمعی از خاص و عام مشرف
 با سلام شدہ بملک سیف الدین بلقب گشت و دختر خود بجبالہ نکاح سید موصوف داد و وی
 رحمتہ اللہ علیہ تا دوازده سال بکشمر رخت اقامت انداختہ برفع بدعات و ترویج کسن
 اسلام می کوشید رسالہ در علم تصوف و شرح شمسہ در منطق از تصانیف اوست سید
 محمد حصاری معاصر و معارض او بود سلطان سکندر بت شکن برای سید محمد بهمدانی خانقاہ علی
 در سن ہشتاد و نود و ہشت ہجری بنانہادہ کہ در نود و نہ با تمام رسیدہ و دیہات بنا بر مصارف خانقاہ
 مذکور مقرر فرمود سید موصوف بعد اتمام خانقاہ بقصد ادای مناسک حج سفر حج را اختیار فرمودہ
 بعد ادای حج بکولاب معاودت نمودہ رحلت فرمودہ بجوار سید علی بهمدانی برآسود -

ملا محمد ہروی از ارشد تلامذہ ملا مرزا جان در علوم عقلیہ ممتاز اقران بود علم تواریخ و تیکو دانستی
 در سن نہصد و ہشتاد و چهار ہجری ہند آندہ مورد مرام و عنایات جلال الدین محمد اکبر
 بادشاہ گشت و بسال نہصد و نود و ہجری رخت سفر باختر برد

سید محمد یوسف بلگرامی ابن سید محمد اشرف الحسینی الواسطی بلگرامی دختر تارہ سید عبدالحمیل
 بلگرامی و برادر خالہ زاد حسان البند میر غلام علی آزاد جامع علوم عقلی و نقلی حاوی فروع و اصول
 بود بست و یکم سوال یوم الاثنین سال شانزدہم از صدی دوازدهم ولادتش بظہر ریوستہ

کتاب درسیه پیش سید طفیل محمد بلگرامی از دولوی گذرانیده و لغت و سیر نبویه صلی الله علیه وسلم از جد مادری خود سید عبدالجلیل و علوم ریاضیه بخیرست بعضا سائده دلی خوانده کامل و مکمل گشت و عقاید بیعت بدست سید لطف الله بلگرامی بابت طبع موزون داشت اشعار عربی و فارسی میگفت کتاب الفروع الثابت من الاصل الثابت در اثبات توحید شهودی از تصانیف ائمه اوست که بسال شصت و دوم صدی دوازدهم تصنیف فرمود و سید غلام علی آزاد بلگرامی در تاریخ آن چنین گفته ۵۵ میر یوسف غزنیه مصهر کمال به از غم معرفت کشید حقیق به کرد و در حدیث شهودی رقم پنجمه تازه بفکر عمیق به از احادیث و کلام الله به کرد اثبات حق زبانی توفیق به هست این نسخه و نشین الحق به یادگاری رخا نه توفیق به سال تاریخ این کتاب خرد به گفت شمع مجالس تحقیق به و نیز تاریخی طویل در عربی نظم کرده و در نجاصت بماده تاریخ اکتفا میرود و هو ملوک ثمن ریاض القدس الهی به مورخا به و فرغ شهر مهدی به سید موصوف الترجمه تاریخ دوم جمادی الاخره و دوم الخمس سال هفتاد و دوم از صدی دوازدهم در بلگرام رحلت نموده ببلخ محمود زیر زمین آسود و میرا و لا محمد تخلص و کاتایخ رحلتش یافته قطعه طراکان غیر چرخ دوده حیدر به محیط علم و عقل و لقل صاحب فطرت دوران به و کاتایخ فوت او غزنی گفت و در گوشت به زقیه هستی موهم آمد و یوسفی بیرون به حسان الله آزاد بلگرامی تاریخ فوتش در عربی انشا فرمود و هو مات خیر الزمان یوسفنا به و در راه و ریحان به از تقاضیت عام رحلت به قال

قلبی علیهم رضوان به

مفتی محمد یعقوب فرنگی خلی بن ملا عبدالعزیز بن ملا محمد سعید بن ملا قطب الدین شهباز سمالوی وی تحصیل کتب درسیه بخیرست ملا نظام الدین بن ملا محمد حسن نمود و به پایه تدریس علوم رسیده و به جهاده اسلاف خود قیام کرده در علوم دینی میداد و به ریاست و امانت نامه برآورد و تا اینکه خدمت انتای شهر کهنه وزیر الممالک صفدر جنگل بود منصور خان باد و دادند بهر مشورت و سه سالگی بعارضه اشتقاق این عالم در گذشت

مفتی محمد یوسف فرنگی خلی ابن مفتی محمد اصغر ابن مفتی احمد ابوالحسن فاضل اجمل و مدرس اکمل شب و روز به تعلیم طلبه علوم مشغول بود و وفات و الدخود بعد از اتمام عدالت

دیوانی شهر لکهنؤ نامور گردید و بکمال امانت و دیانت انجام عمره مفوضه خود تا انقضای سلطنت
لکهنؤ بسپرد و تقوی و زهد بخاری داشت بعد از مدرسه جویندر مدرس مقرر گشت و چند سال را بجا
بدرس اشتغال داشت درین اثنا ولوله شوق زیارت حسین شریفین ببولش پیراشده عازم
بیت امد شد و زیارت روضه منوره بمدرسه طیبه رفت و در آنجا اعلیل شده بتاریخ نوزدهم
ذیقعه سال دوازده صد و هشتاد و شش بحری سافر ملک بقا گردید و بجا رقبه امام حسین رضی الله
عنه مدفون گشت آنرا شد ثلثه او مولوی محمد فاروق چریاکوئی است

ملا محمود جویندوی ابن شیخ محمد بن شاه محمد فاروقی در علوم حکمیه و ادبیه پایه بلند داشت اگر
بوجودش سرزمین جویندر بزرگم شیراز تاختاری جست و او بودی ملا ابتکار از جویندر مولانا شاه محمد
احمد علوم کرده بعد از خدمت مولانا محمد افضل جویندوی بمرحومه سالگی تکمیل درس نموده
از جویندر با کبریا درفته از اصف خان وزیر شاهجهان ملاقی شده جویندر را جهت فرمود و باقاده
و درس علوم پرداخت تاریخ ختم بیع الاول سال یکتر و شصت و دو بحری بحیات استاد خود
مولانا محمد افضل ثبات یافته است او ازین ساخته بجمعی اندو بگین شده که تا چهل روز تقسیم نکرد
بعد چهل روز او هم رحلت نمود و جمعا الله کتاب شمس بازنده در حکمت و فرائد فی شرح الفوائد
در میانی و بیان که سال تصنیف آن از لفظ بلغ برمی آید مع حاشیه آن در ساله هجری فاروقی
بنیان فارسی در بیان اقسام زمان از تصانیف او مشهور اند

قاضی محی الدین کاشانی از مریدان شیخ نظام الدین اولیا قدس سره است بو نور علم و زهد و
تقوی موصوف و از دودمان علم و کرامت اوست و شهر دلی مشهور بود و ابتدای ارادت از
تعلقات دنیاوی دست برداشت و فقر و مجاهده پیش گرفت شیخ کاغذی بدست خود نوشت
که نسخه آن نیست می باید که تارک دنیا باشی بسوی دنیا راه باب دنیا مایل نشوی و ده قبول
کنی و صلاه با و شایان بگری فاگر سافران بر تو رسد و بر تو چیزی نباشد این را نهمی شمری از
نعمتهای الهی فان فحلت ما امرت فخطی بک ان تفعل لک فانت خلیفتی وان لم تفعل فانت
خلیفتی چون شدت فقر و فاقه بروی و بر تابا عیش که شیر بود بد غلبه کرد این معنی را یکی از شنایان
او بدرگاه سلطان علاء الدین شاه دلی رسانید سلطان قضای او ده که موروث وی بود

بد و مفوض داشت قاضی بخدمت شیخ آمد و عرض کرد که این معنی بغیر خواست چنین واقع شده است
حکم خدوم چه باشد شیخ فرمود البته مثل این معنی بخاطر تو گذشته است آنگاه این معنی برای او پیش آورده اند
قاضی را بدین سبب تشویشی پیش آمد شیخ آن کاغذ نوشته خود از قاضی باز طلبید و تا سالی مزاج شیخ
برو متغیر ماند بعد از آن قاضی تجدید ارادت مشرف شده و هم در حیات شیخ در سال هفتصد و
نوزده هجری رحلت کرد رحمه الله علیه

مولوی محی الدین بدایونی فرزند کبر مولوی شاه فضل رسول بن مولوی عبد المجید بدایونی
ولادتش در سال دوازده صد و چهل و سه هجری بظهور پیوسته در مظهر محمود تاریخ میلادش یافته اند
کتب متداوله رسمی از منقول و منقول بخدمت پدر بزرگوار خود تحصیل نموده فائق الاقران
گشت و بهیت ارادت بحضرت جد امجد خود کبر و تصانیف لطیفه دار و از آن جمله حاشیه میرزا هد
رساله و حاشیه کلیات قانون بوعلی سینا و رساله شمس الامان در رد و بایه و غیره رسائل
مشهور اندیشم و یقیناً سال دوازده صد و هفتاد و هجری در بلده سهارنپور به نور عالم قدس گشته
سید شاه محی الدین دیوری در سال دوازده صد و هفت هجری متولد شده عارف
بزرگ و عالم سرگ حافظ قرآن بود در فقه و حدیث و تفسیر مهارت تامه داشت در دیوبند
در رسه تعمیر نموده مدام بتدریس و تعلیم طلبه علوم مشغول بودی الحال که ببلک مدراس نور علم
سالمع و لامع است بر توفیق عام اوست تصانیف کثیره مانده دار و از آن جمله جواهر الحقائق و
فصل الخطاب و جواهر السلوک و غیره مشهور و متعارف اند سوم محرم الحرام سن دوازده صد و
هشتاد و نه هجری بکرمه طیبه علی صاحبهما الصلوة و التحیة رحلت فرموده فرزند کبر و

مولوی سید رکن الدین سلمه الله تعالی جانشین اوست
خدوم مشهور مسموعی نامش رکن الدین است از خلفای خدوم بلال ساکن تلہی ممالک سند
همواره همت بلند بر ادای وظائف طاعات و عبادات می گذاشت و در علم حدیث غایت
مهارت داشت شرح اربعین و شرح کیلانی در سائل دیگر از مصنفات او مشهور اند بسال
نصد و چهل و نه هجری به طحط در گذشت مدفنش بر کوه مکی است

خدوم اشرف بساوری از افاضل روزگار و جد مادری ملا عبد القادر بدایونی بود بتاریخ

بسم رمضان سال نصد و هفتاد و هجری وفات یافته ملای موصوف فاضل جهان تاریخ فوئش یافته
 مولوی مخدوم لکهنوی ابن حافظ محمد نواز بن مولوی عبد السمیع بن سید محی الدین المشهدی
 حدیث از مشہد مقدس بدلی آمد و از انجا به لکهنو رخت اقامت انداخت تلمذ بحمد دست
 ملا نظام الدین بن ملا قطب الدین السہاوی دارد ملا عبد العلی بحر العلوم و دی سماعه و قرآه
 ہر دو ہمتاش بودند و نیز حضرت شاہ ولی اللہ محدث دہلوی استفیدی شدہ مدام ہر س تدریس
 طلبہ علوم صارت الاوقات بودہ کہ بسے مردان از وفیضیاب شدند و عمر اخیر کفر فندان بصارت
 بوی رونمودہ ترک تدریس مقولات کردہ با فادہ کتب دینی میرداشت کتاب گلستان بوستان
 تصحیح نمودہ درس دوازده صد و بیست و نہ ہجری بمقام لکهنو رحلت فرمود شیخ امام بخش
 ناسخ تاریخ وفاتش چنین گفته **س** سید مخدوم از جهان رفت بگفتند بزرگ و خرد صد حیف
 تاریخ وفات گفت ناسخ بہ مخدوم زمانہ مرد صد حیف بہ

مولوی مخصوص اللہ ابن مولانا رفیع الدین دہلوی بعد وفات والد خود در عظم مولانا
 عبد الغنی عم خود مقری بود در سال دوازده صد و ہفتاد و سہ ہجری وفات یافته خصوصاً مدیونہ
 مولوی مراد اللہ تہمانسیری فاروقی نساب الدجہدی المظہری مشرباً خلیفہ و جانشین مولوی
 نعم اللہ برہنگی بودند در بلدہ لکهنو نایب از چہل سال ترویج طریقہ مجددیہ مظلومیہ فرمودہ عالمی را از
 ظلمات شرک و بدعت نجات بخشیدند و بہ ترک و تجرید و اتباع سنت سنیہ و ترک کفر نفس و تمہید
 باطن و نمونی فرمود کہ عرفای زمان و صلحای وقت بجلالت منزلت شان متفق بودند و ہر ہشتاد
 و دو سالگی در دوازده صد و چہل و ہشت ہجری ازین سرای فانی رحلت فرمود و از اجل خلفای

شان مولوی ابوالحسن نصیر آبادی بودند قدس اسرار ہم
 میر مرتضی شریفی شیرازی انبیہ میر سید شریف جرجانی است فاضل فضل تشیع طبع شعرا
 و در اشعار تخلص شریفی میکرد و در علوم ریاضی و حکمت و منطق و کلام فائق بر اقزان بود از شیراز
 بکہ معظمہ رفتہ علم حدیث پیش ابن حجر مکی اخذ کردہ اجازت تدریس یافت و از انجا بکن دواز
 دہن در سال نصد و ہفتاد و دو ہجری با کبر آباد آمدہ در بارگاہ جلال الدین محمد اکبر شاہ بر اکثری
 از علما و فضلاء سابق و لاحق تقدم یافت و بہ تدریس علوم حکمیہ اشتغال داشت تا در سن

نصده افتاد و چهارم جری یافتہ اولاد و اولی بجوار مرقد امیر خسرو علیہ الرحمۃ مدفون
گردند و ثانیاً چون صدور و قاضی و شیخ الاسلام بعض رسا نیدند کہ امیر خسرو ہندی است
و سنی و میر تقی عراقی است و شیعوہ درینکہ روح ہر دو را صحبت یکدیگر متاوی باشند مشکلی نیست
روح را صحبت نا جنس غذا نیست البتہ پس بموجب حکم عالی فخر ادا و انعاما کشیدہ بہ شہد
بروند میر حسن رضوی تاریخ فوٹش چنین گفتہ قطعہ رفت تا میر تقی از ہر ہر علم گویا رنسل
آدم رفت بہ ہر تاریخ رحلتش حسن بہ گفت علامہ ز عالم رفت :

سید مرتضی حسینی زبیدی قادری حنفی نامش سید عبدالرزاق و لقب وی نجی الدین
و کنیت او ابوالفیض است محدث و فقیہ و فہمی و ادیب جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بود و در
یازدہ صدور و چل و پنج ہجری بقصبہ بلگرام متولد گشتہ و در اوایل عمر زیارت حرمین شریفین مشرف
شدہ و ہم دوران دیار بعلوم تحصیل علوم لغت است از مشائخ و علماء زبید و مصر و حجاز وغیرہ
کسب کمالات ظاہر و باطن کردہ چنانچہ شیخ احمد علوی و عبدالحق زبیدی و ابوالعباس
احمد بن علی نینسی و شقی حنفی و جمال محمد بن احمد حنبلی و ابو عبد اللہ محمد ابن احمد عربانی و عبدالحق
بن محمد عربانی زبیل فخر محمد بن زین با سمیٹ علوی حضرمی و محمد ابن ابراہیم طرابلسی زبیل حلب
و عبد القادر بن احمد شکاروی و محمد بن عبد اللہ بن عمر قاضی و عیسیٰ ابن زریق و سید عبد القادر
بن احمد حسینی و غیر ہم وی را اجازت حدیث و فقہ و غیرہ علوم دادند و چونکہ وہ بعد تحصیل
علوم تادہ و زمانہ زبید مقیم بود و زبیدی شہرت یافت تا اینکہ او کسی ہندی نمی نوست
و از زبید مصر قدم آئندہ قاضی و قاضی علوم سید و علاوہ دیگر شہرستان عبد الحمید خان سلطان
روم و محمد با شاہ صدر اوزارت از اجازت حدیث یافتہ بالجملہ بوقوع علم و نشر علوم متوسط
کثرت تلامذہ و تصانیف کتب کہ بحیانتش حدیث وی اکناف عالم را در گرفتہ اگر دست را
محمد و صدی سیزدہم گیرند رواست میگویند ہر گاہ شہرتش بنایت رسید و از اقطار بلاد و
مردمان کثیر بر ہجوم آوردند و بگوشتہ خواست نشستہ باب ملاقات یاران مسدود کرد
و باہ شعبان بسال معاندہ صدور پنج ہجری بعض طاعون وفات یافتہ بدرجہ شہادت
تلاکشت و بزار رسیدہ رقیہ رضی اللہ عنہا مدفون گردید تصانیفہ عقودہ البجوارہ ہندی فی اولاد

امام ابى حنيفة آثاره المتناثرة في الاحاديث المتواترة ودرأه في حديث ام نزع لغة القريب
 مصطلح آثار الحبيب تخرج حديث شيبني هو المواتر الجليلية فيما يتعلق بحديث الادب الرفاهة الجليلية
 في شرح الحديث المسلسل بالاولية العروس المجلية في طرق حديث الاولية القول الصحيح في
 مراتب التعديل والتجريح التحجير في الحديث المسلسل بالتكبير رسالة اصول حديث مناقب
 اهل الحديث تاج العروس في شرح القاموس تكملة القاموس تخرج حديث نعم الاوامر الخ
 حديثه الصفاني والدي المصطفى الانتصار لوالدي البني المختار الفقيه السد آمل في ضيفه مجالس
 الشيخونية يصلح المدارك في الانصاح عن العوائك عقد الجمان في بيان شعب الایمان
 القول المسموع في الفرق بين الكوع والكرسوع النجوة القدسية بواسطة البغضة العبد رسيه
 العقد الثمين في طرق الالباس والتلقين حكمة الاشراف الى كتاب الافاق شرح ابي حنيفة في شرح
 اسرار اهل بدر تفتيش في معنى لفظ وديش رفع نقاب الحفا عن انتهى الى وفاء ابى الوفا زهر الامام
 مشتق عن جويوب الامام بشرح صيغة سيدي عبد السلام رشفة المدام المحمود البكري من صفوة
 دلال صنيع القطب البكري رشف سلمات التحقيق في نسب حضرة الصديق الشقيق تكملة لمن
 في تحقيق كلام لمن التواضع المسكية على الفواعل الكشكية هدية الاخوان في حكم شرب الدخان
 منح الفيوضات الوافية فيما في سورة الرحمن من اسرار الاكسية ارجوزة في الفقه طبقات الحفاظ
 اشعار الاشراف اتحات السادة المتقين في احيا علوم الدين رفع النفل عن العزل شرح
 خرب الكبير المسمى بنبية العارف البصير على اسرار الحرب الكبير تكملة المنى في سر كل في القول المبثوث
 في تحقيق لفظ التابوت حسن المحاضرة في آداب البحث والمناظرة رسالة في اصول المعاني
 كشف الغطاء عن الصلوة الوسطى الاحفال بصوم السبت من شوال اقرار لعين بذكر من
 نسب الى الحسن والحسين الا بهما ج ذكر الحاج التعريف بضروريات علم التصريف
 اتحات الاصفيا بسلاسل الاوليا اتحات نبى الزمن في حكم فوة امين المعاهدة العنصرية في
 المشاهد النقشبندية الهدية المضوية في الوصية المرضية ارشاد الاخوان الى الاخلاق الحسان
 شرح الفقيه السند شرح صيغة ابن ميثاق شرح صيغة السيد الهادي شرح ثلاث صيغ لآلى
 الحسن البكري شرح سبع صيغ مسما بدلائل القرب حكمة الغيبة تفسير سورة يونس لقطر العجلمان

فیما یس فی الامکان ابداع مما کان الخ العلیه فی الطریقه النقشبندیہ کشف الثام عن
آداب الایمان والاسلام

مسعود بیگ از اقربای سلطان فیروز نام اصلی دلی شیر خان است از علمای صوفیه کرام
بودنی در لباس اغنیا و اهل دل بسر و ناگاه جذب حق گریبان گیر حالش گشت وی مرید شیخ
رکن الدین بن شیخ شهاب الدین شد بغایت حالت سکوداشت در علم تصوف و توحید
تصنیفات بسیار داد و آنا جمله کتاب تمیذات است که بر طبق تمیذات عین القضاة بهمان
بسیاری از حقائق و دقائق دران نوشته و دیوان اشعارش قصائد و غزل و سایر اقسام سخن را
شامل است و اکثر اشعار و قصائد بحباب امیر خسرو علیه الرحمة گفته و در بعض مقامات طریق
شاعری نامرئی مانده و نیز تصنیف فارسی به راء العارفین و در بیان حقائق و معارف تشریح
در بقعه پیراوست قریب مقام خواجه قطب الدین در لاد و سراقین الله

مولانا مسعود لاهوری بن سعد بن سلیمان لاهوری اصل او از بهمان است پدرش سعد
ابن سلیمان از بهرمان در عهد سلاطین غزنویه بلاء آورده سکونت اختیار کرده ملازم سلطان
ابراہیم شده رفته رفته بر تبه عالی فائز گشت پسرش مولانا مسعود و علمای وقت با کثرت علوم
فائق و لائق شطرنج موزون داشت اشعار آیداری گفت و شنیدن سیف الدین محمود بن
ابراہیم بوده تا سال پانصد و پانزده هجری زنده بود او صاحب دیوان عربی و فارسی و هندی است
دیوان فارسی در هند و ایران یافته می شود و دیوان عربی و هندی نایاب گردید

شیخ مصطفی رفیقی ابن طیب بن احمد بن مصطفی رفیقی کشمیری کنیت او ابو احمد است در
دوازده صد و بیست و شش هجری به اشد عالم عالم فاضل کامل فقیه و محدث حسن المحاضر و بلینغ
العبادت شاعر و مورخ بود صحاح سه و کتب تصوف از فالدها جود خوانده علوم دیگر عقل نقلی
از علمای وقت استفاده کرده و مدام بطاعت الهی مشغول می بود شیخ بهاء الدین و شیخ احمد و
شیخ احسن و شیخ عبدالشکور رفیقی از اشتهر تلامذه و چند روز جمعه چهارم ربیع الاول سن
دوازده صد و نود و چهار هجری وفات یافت

مولانا مرزا مظهر جان خان شمس الدین آق بعلوی نسب متقی در سبب مجددی شری المرحوم

به مرزا مظفر جانجانبان ابن مرزا جان نسب شان بنوده واسطه بنو سبط محمد بن خنفر بن عباس
ولایت ماکب علی رضی الله تعالی عنه می پیوندند والد ماجد وی مرزا جان از منصب داران محلی الدین
اورنگ زیب عالمگیر بود از کن ترک منصب نموده متوجه اکبر آباد شد در اثنای راه بمسیر کلا باغ
حدود مالوه شب جمعه یازدهم رمضان سال یازده صد و یازده حضرت مولانا بوجود آمد چون آنحضرت
بجای رسید فرمود که سپهر جان پدری باشد ازین وجه نامش جان جانان مقرر کردیم بدین تقریب
و سه رحمت امد علیه باین اسم موسوم گشت و منظر نکلس و لیست دانشمند تبحر جامع فصاحت
صوری و معنوی بود اکتساب علوم از علمای وقت نموده و حدیث از حاجی محمد افضل سیالکوٹی
اخذ کرده و شرف ارادت و خلافت از حضرت سید نور محمد بدایونی مرید و خلیفه شیخ سیف الدین
مرید و خلیفه شیخ محمد معصوم زوۀ الوقی مرید و خلیفه شیخ احمد شهنشاهی مجدد الف ثانی یا نته قدس الله سره
اسراریم اشعار بدیعه مرکباتیب نافع از دیوانگان این مختصر کمالش تفصیل اوصاف حمیده
او ندارد مقرر مقرر محرم الحرام سال یازده صد و نود و پنج هجری از دست یکی شیعی زخم بنده طبعی بر سین
سبار کش رسید شام شب دهم محرم سال مذکور شربت شهادت چشید و مصرعه عاشق حمید
بات شب تاریخ رحلتش بری آید -

مولانا سید معز الدین خلیف المبرس پشاه غیر اقلی ششصدی کروی متوطن محراب داره بحدت
علمای کتب اکتساب علوم فرموده فراغ حاصل نمود و بن ثابت و نعم کامل داشت در عین
جوانی سال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری ازین جهان فانی بعالم جاودانی رحلت فرمود و عقبه
بجز اعمال حسنه نگذاشت مرقد شریفش در محراب داره بمقابر بزرگانیش زیارتیبرک شاعری
در تاریخ فوت او قطعه ذیل گفته قطعه مشفق مولوی معز الدین که در رحلت چو زین جهان بجان
سال فوتش چنین رقم کردم به آه او بود بی نظیر جهان

مولوی معشوق علی جوهری دانشمند مستعما زلامده مولوی فتح علی جوهری بود تصانیف
اینکه ورشیده نظایر آنرا در دیوانه شریفش با وجود تعلق عمده مشفق بدین و نگذرا نیده
بسال دوازده صد و شصت و هشت هجری بمقام باندا رحلت فرمود شاگردش شیخ خادم علی
سند علی مولف تاریخ جدید و تاریخ فوت او چنین یافته و در دیوانه شریفش با معشوق علی که ذکر حق

بر خط نقل محقق بن شد ازین دار فنا بزار و بست به پیر سید ملک عقیقی غمکش به از دوی بگذشت
کم شد و یکی به بود و حدت بسکه در آب و گشت به زین سبب به تفت یکم کرد و گفت به

جنت الفیرووس بادا منزش

مولانا محمد معین لکهنوی ابن مولانا محمد معین لکهنوی اکتساب علوم در سیه از مولوی
محمد حیدر برادر گلخان خود و مولوی ولی الله و مولانا ظهیر الله لکهنوی کرده و سند حدیث
از مولانا عبد الحفیظ علی حنفی علیه الرحمه حاصل نموده اشتغال بآن داشت تصنیفات اینقه دارد
انجام غایه البیان فیما یعلق بالبحیوان و شرح رساله امام نووی و غایه الکلام فی القراءه
خلف الامام و ابواب الکشف فی احوال ارباب الرموز در بیان حالات اصحاب رموز کتاب
حصن حصین نا تمام و حاشیه صدر اناجیث هیولی و نیز بر اکثر کتب در سیه تعلیقات نوشته
بتاریخ دوم جمادی الثانی سال هزار و دویست و پنجاه و هشت هجری از کتب دارفانی بدر سیه
ملک جاودانی شتافته در بلغ مولانا احمد انوار الحق مرحوم واقع لکهنوی بخش سپردند داخله مدح مجوده بچنان
شیخ معین پیر مولانا معین و اعظم صاحب معارج النبوت است ملکی بود بصورت بشری
چندی حسب فرمان اکبر پادشاه بامر قضای بلده لاهور اشتغال داشت در آن مدت هرگز حکم از
فصلی نگذرد در میان بابا جاح تمام هدایت بر مصالح میگرد می گفت که شما هر دو دانا بیند و بینان
نادان را بار دوانا کار افتاده پس مرا شرمند درگاه خدای تعالی می سازید و همواره کتب
نفیسه قیمتی می نویسند و از مقابله نموده و مجلد ساخته بطالب علمان می بخشید و دست
عمرش درین کار بسر شد هزار باب مجلد ازین قبیل بر دم بخشید و در سن نهصد و نود و پنج هجری
از سرای عنایت آباد و دنیا بروضه عقیقی خواجه نور الله مرقد

مولانا معین الدین عمرانی دهلوی در عهد سلطان محمد بن تغلق شاه دانشمندی عظیم درس
شهر دلی بود و حاشی کنز و حسامی و مفتاح از تصانیف اوست میگویند وی را محمد ابن تغلق
شاه دلی بطلب قاضی عهد شیراز فرستاده بود چون پادشاه شیراز را برادر اوقف گشت
بجای قاضی راضی شد بلکه از جمیع املاک سلطنت برآمده بخدمت قاضی آمده التماس نمود که شما
بر تحت سلطنت نشینید من خدمت شما کنم جز منکو و خود هر چه دارم از آن شماست قاضی

چنان ابن ہمدروت دہشت اندوی بدیع فسخ غریبت دیار ہند نمود مولانا واپس ہندوستان آمد
مولانا خواجگی مرید و خلیفہ شیخ نصیر الدین محمود از کلام مذہ مولانا است و انکار مولانا شیخ نصیر الدین
محمود قدس سرہ و زوال سرفہ مولانا از خوردن برنج و جغزات حسب فرمودہ شیخ و تبدیل انکار
مولانا با اعتقاد شیخ در اخبار بالاخبار مذکور است

خواجہ معین الدین کشمیری ابن خواجہ محمود نقشبندی کشمیری از علمای کبار و مشائخ نامدار
خطہ کشمیر تبع شریعت و مروج سنت و قلع البدعت بود و در ہدایت و تقوی و ورع بی نظیر
مقبول علمای و صلی ای وقت بود و بچہ ملا محمد ظاہر خلف ملا حیدر و ملا ابوالفتح گلو دلا یوسف
مدرس مفتی محمد ظاہر و مولانا عبد الغنی و مفتی شیخ احمد و غیر اہم علمای کشمیر بدو گردیدگی داشتند
فتاویٰ نقشبندیہ و کنز السعادت در علم شریعت و طریقت در سالہ رضوانی در خوارق والد
بزرگوارش از تصانیف وی یادگار اند و سال ہزار و شستاد و پنج ہجری رحلت نمود

مولانا سید معین الدین خلف اوسط سید شاہ خیرات علی مشدی کڑوی متوطن بجمادیہ نشین
احمد آباد نارہ کنیت شریفش ابوالخیر است تحصیل علوم متعارفہ بخدمت مرزا حسن علی محدث لکھنوی
و مولوی ظہور اللہ فرنگی محلی و دیگر علمائے وقت نمودہ جامع علوم عقلیہ و نقلیہ خصوصاً در فن
ریاضی شہرہ آفاق بود تمام عمر شریفش بہ تدریس و افتادہ بسربرد بسیاری علمای نامدار از دیر
داس تعلیمش برخاستند با واسطہ عمر خود با جد و کثرت درس حفظ قرآن مجید کردہ و بزیارت
حرمین شریفین مشرف شدہ سند کتب احادیث از علمائے آن دیار یافتہ مسودہ و اوراق را
اجازت دلائل الخیرات و حصن حصین از ان جناب حاصل است سوم ربیع الاول سال سیزدہ
صدد و چہار ہجری با احمد آباد نارہ رحلت فرمودہ ہمدان جابر قد بزرگان خود مدفون گشت
روح اللہ روحہ شاعری تاریخ رحلتش چنین یافتہ **معین** جہان گرد چون انتقال
فلک در غم او گریہ بان دریدہ فرشتہ فصال و حید الزمان بہ چنین عالمی کس ندید و شنیدہ
بصیرتین بگو مصرعہ سالان فوت بہ روش بود رحمت حق پدیدہ از دو فرزند بود احمد سید
مولوی سید شاہ قیام الدین کہ بعد فراغ تحصیل بحضور پدر رحلت فرمود دوم مولوی و حکیم
سید شاہ صدر الدین فارغ اعلم موجود اند سلمہ اللہ تعالیٰ از مولانای موصوفت الرحمۃ تصانیف

ذیل مشهور است بپایان فی شرب الدخان - هدایت المؤمنین الی سلسله الصالحین - آداب معین -
 مرآة الاذبان فی علم المیزان - هدایت الکونین فی شهادة المحسنین - رموز القرآن - رشاة بالتکریر حاشیه
 صدر - رساله علم باری تعالی - رساله علم هیئت - قرابادین - طب مفردات - طب رساله طهر متخلل -
 مرزا محلس اوزبک از شاگردان ملا احمد جندلای مستعد و مستحضر علوم جدل منظره بود
 اما تقریر فصیح نداشت و در اثباتی درس اداهای مضحک از سر سینه و در وی بقیافه و کوسه بود
 صلح و تقوی داشت از ماوراء النهر بپند آمده در اگره بمسی جامع خواجه معین الدین فرغوی دین
 میگفت و توفیق زیارت حسین شریفین یافته و در که معظمه بخرقتا و سالکی حلت نمود -
 مولوی مقیم الدین ساکن ٹاناک ابن سلطان محمد ڈبال بی سوخیل بن احمد ابن گل محمد
 ساکن علاقہ ٹاناک یعنی موضع کوٹ مریز ابتدا از مولوی دین محمد ساکن ٹاناک از میزان اهر
 تاسیدی خوانده پس از ان بخدمت علمای وقت آغنی مولوی محمد مظفر نالوتوی و مولوی عبدالحق
 شمس العلماء آبادی و مولوی احمد حسن پنجابی مدرس مدرسه دارالعلوم کانپور تکمیل دیگر درسیه
 نموده بالفعل که عمر شریفش سی سال رسیده مدرس عربی درجه اول بدرجه شوکت الاسلام
 سندیلہ مقرر اند سلیمہ اللہ تعالی

ملوک شاه بهر ایام او فاضل وقت مرید شیخ بیجو سنجلی بود تاریخ بست و فخر حجب
 سال نصد و شصت و نه هجری بعرضه اسما کبیدی وفات یافته و در قصبه بساورد فون گردید
 پسرش ملا عبد القادر مولف منتخب التواریخ وفاتش چنین یافته قطع سرو قتر
 افاضل دوران ملوک شاه به آن بحر علم و معدن احسان و کان فضل به چون بود و زمانه هسانی
 نرفضل کان به تاریخ سال فوت دی آمد جهان فضل به

مولانا میر کلان محدث اکبر آبادی نمیره خواجگویی خراسانی حاج الدین الشریفین
 مرید شیخ جلال الدین بهروی صاحب کمالات ظاهر و باطن و دانشمند تبحر بود و خصوصاً در علم
 حدیث که اجازت آن از سید میرک شاه شیرازی داشت و میرک شاه از والد خود سید
 جمال الدین محدث مصنف روضه الاحباب و او از عم خود سید احمیل الدین شیرازی مجاز بود
 بالجملة صاحب میر کلان مادر زاد و دانش مظهر اسمای حسنی بود جمال الدین محمد اکبر او شاه

اور بتعلیم شانہ زادہ نور الدین محمد جاناگیر مقرر فرمودہ بتعظیم و توقیر تمام پیش می آمد میر بوصوف بحر
 صد سالہ در سال نصد و ہشتاد و سہ ہجری ہاکم اکبر آباد رحلت فرمودہ ہمدانجا مدفن گشت یکی
 از شاگردانش ملا علی قاریست کہ از مصنفاتش اکثر طلبہ علم ہند و ستان استفیدی شوند پس
 خواستم کہ این کتاب از ترجمہ تشریفاتی بی بہرہ نہ باشد ملا علی قاری بن سلطان محمد ہروی خفی در
 بہارت متولد شدہ علوم رسمیہ العلماء وقت و بعض احادیث مشکوٰۃ از مولانا میر کلان
 محدث اکبر آبادی خواندہ بکہ معظمہ رسید و ہماجا اقامت گردید و از ابو الحسن کبری و سید زکریا
 حسینی و شہاب احمد بن حجر ترمذی و شیخ عبداللہ سندری و قطب الدین مکی و غیر ہم علمای اکتبار
 اخذ علوم نمودہ جامع علوم عقلیہ و نقلیہ بتبع سنت نبویہ یکتای زمانہ گشت در سال چہار دہم
 از ہندی باز دہم بکہ معظمہ رحلت فرمودہ کتب ذیل مصنفہ او از ویادگار اند تفسیر قرآن مجید -
 مرقاۃ شرح مشکوٰۃ شرح الشفاء شرح الشامل شرح النخبہ شرح الشاطبیہ شرح المجزیہ -
 ناموس المختص قاموس الآثار الجنیسی فی السماء الخفیفہ شرح ثلاثیات بخاری - نخبہ الخاطر الفطر القادر
 فی ترجمہ الشیخ عبدالقادر شرح فقہ اکبر رضو المعالی - شرح قصیدہ امالی - تخریج احادیث
 شرح عقائد نسفی - رسالہ تکفیر فرعون - رسالہ در بیان احوال والدین رسول الثقلین صلعم
 المنہاج العلوی فی المعراج النبوی - الایہتدائی الاقتدار شرح قصیدہ بردہ - نور القاری
 شرح صحیح بخاری شرح صحیح مسلم عاشیہ تفسیر جلالین مسمی بحالین - شرح شفای قاضی میاض -
 جمع الرسائل شرح شمائل شرح جامع صغیر - حرز البین شرح حصن حصین شرح الربیعین نووے -
 شرح الوتریۃ و الجزریۃ شرح الشرح علی نخبۃ الفکر شرح موطای امام محمد سند اللام - فی شرح
 سند اللام - شرح مناسک الحج - تزیین العبارة تحسین الاشارة - الخط المادفر فی الحج اکبر رسالہ
 عمامہ رسالہ فی حنت التمرہ - رسالہ عصا الربیعین حدیث در نکاح چہل حدیث فضائل القرآن
 رسالہ ترکیب لا الہ الا اللہ - رسالہ قراءۃ بسمہ اول سورۃ البراءۃ - لمصنوع فی معرفۃ الموضوع
 کشف الخد عن امر المحضر معدن العدنی فضائل اولیٰں اقرنی - رسالہ در احکام سبب شتمین
 سم الفراض فی دم الرافض نفع باب العنایۃ فی شرح النقایۃ - الاحادیث القدسیہ
 و الکلمات الانسیہ - اعواب القاری - تذکرۃ الموضوعات بتعید العلماء عن تقریب الامر -

حرب الاعظم حاشیه مواهب الدنیه بشرح عین العلم و غیرها

میان مخدوم احمد آبادی نامش مولانا شیخ احمد بن شیخ برهان بن ابوالمحمد بن ابراهیم بن محمد خان غوری است محمد خان از اولاد سلطان معزالدین محمد المشهور سلطان شهاب الدین محمد غوری بود حکومت ناگورائیه از داشت مولانا احمد به حامی استجاب شیخ احمد که کنوا احمد آبادی متولد شده پایمای شیخ موصوف بنام احمد موسوم گشت وی از علمای صوفیه و یار گجرات است علوم ظاهرا و باطنی کسب نموده در دوازده سالگی به شرف ارادت حضرت سراج الدین ابوالبرکات سید محمد المشهور بشاه عالم قدس سره مشرف گشته و دوازده سال در خدمت ایشان صرف نموده و دوازده سال دیگر با مور ظاهری و باطن مشغول بود و بتاریخ سبت دوم ربیع الثانی سال هشتصد و هشتاد و هجری بعد طی نمودن شصت و چهار ساله زندگانی به عالم جاودانی ارتحال فرموده و به محله تلج پور محلات احمد آباد گجرات مدفون شد و لفظ آخر الاویا تاریخ رجعتش یافته اند

حرف النون

مولوی سید ناصر الدین محمد ابوالمنصور دهلوی امام فن مناظره اهل کتاب بن سید محمد علی ابن سید فادق علی از علمای اعلام هندوستان در فن مناظره منتهی دستگامی کامل دارد و بر ماتنش در فن مناظره علمای وقت متفق اند که تصدیق این بیان از ساله عین الیقین شدن می تواند با تیسسان نصابی بار بار مناظره غالب آمده وی از اولاد سید عبدالغفور قاضی سکت پور که وطن قدیمش قصبه سید آباد عرف دای پور ضفاف قنوج است پدرش سید محمد علی میرنشی زیدیشی ناگپور بود و همدان جاسید ناصر الدین محمد ابوالمنصور متولد شده اکتساب علوم از والد ماجد و جدا مجبور نموده تورا و انجیل با تفسیر عربی و یونانی از علمای اهل کتاب خوانده بسیاری کتب بچواب علمای اهل کتاب تالیف فرموده گاهی ملازمت کسی نکرده مگر چندی به بصاحب نواب جهانگیر محمد خان رئیس بھوپال امتیازی داشت اکنون عمر شریفش شصت و چهار سال رسیده تفسیر قرآن مجید بزبان فارسی می نویسد و تفسیر آیه کریمه با حدیث صحیح مطابق می نماید و شهادتش از تورا و انجیل می آید و در حقیقت

کار بست اہم اللہ رحمہ سید موصوف الاقاب بدختر مولوی محمد ممدی نزیل کا پور کہ بعلم و فضل خود
 شہرہ آفاق ہو کر خدا شدہ و وفور نہائی و گرامی دار و یکے مولوی سید نصرت علی دوم سید
 ناصر علی و بالفعل بابل و عمیال و درہلی قیام پذیرست سلمہ و اولادہ تصانیفہ العالمیہ
 نوید جاوید بجاوب سوالات مختلفہ عیسائیہ دوکت فاروقی در تاریخ بیت المقدس عقوبۃ الضالین
 جواب ہدایۃ المسلمین مصنفہ پادری عماد الدین استیصال جواب رسالہ مسیح الدجال مصنفہ
 ماسٹر رام چندر رقیعۃ الاولاد جواب نیازنامہ پادری صفدر علی لکن داودی جواب لغزہ
 طنبوری عماد الدین پادری انعام عام جواب آئینہ اسلام ساخت پادری یونس قحام لخصام
 جواب تفتیش الاسلام مصنفہ پادری راجس تصحیح التاویل جواب تفسیر مکاشفات پادری گل الدین
 اعجاز قرآن جواب اعجاز قرآن مصنفہ ماسٹر رام چندر میزان المیزان جواب میزان الحق پادری فخر
 محمود و عظیم یادداشت شقائق فی رد تزیب الاخلاق حرز جان جواب رسالہ اصلیت
 قرآن مصنفہ عبد اللہ رستم عیسائی بنیان بجاوب سوالات دوازہ گانہ نصاری مصباح الابرار
 فی رد مفتاح الاسرار مصنفہ پادری فہرید تادیب خونیہ تحریف تشویش اقصیس محاکمہ
 عقوبۃ الضالین و ہدایۃ المسلمین تصحیح التاویل تصحیح البیان در جواب تفسیر القرآن مصنفہ
 سید احمد خان رسالہ الحق ترجمیل النزل تفسیر قرآن دربر تالیف تنزیہ کمالین انکشاف تریاق
 مولوی شاہ نقصن غازی پوری ناسخ شاہ محمود ابن مولانا شاہ حسام الدین مانکپوری
 جامع علوم ظاہر و باطن بود بعد وفات والد ماجد خود در سال ہشت صد و پنجاہ و سہ ہجری
 بطور سیاحت از مانکپور لغازی پور زمانہ قدوم آوردہ نصیر خان لوجانی حاکم غازی پور بمحاسب
 کمالات ظاہر و باطن وی معتقد شدہ دست ارادت بدامن معیتش زندہ و از بارگاہ دہلی ویرا
 بعد مدیدل غازی پور مامور کنانید تمامی عمرش بغازی پور بسرگشت و در سال ہشت صد و پنجاہ ہجری
 رحلت فرمودہ بغازی پور مدفون گردید و اولادش بجلہ ناصبی کولہ منجملات غازی پور موجود اند۔
 مولوی نجم الدین خان گوری ابن مولوی حمید الدین از خاندان ملکر دگان علویہ قصہ
 اکا کہ رست عالم یگانہ جامع فضائل چہار گانہ منصب قضی القضاۃ کلثمت ممتاز بود محمد ابد ریس
 افتادہ طلبہ علوم لغایت می کوشید تصانیف و تالیف جلیلہ از یادگار اندام خویشی از سرمایہ

علمی دوست کہ وی رحمۃ اللہ تعالیٰ پر بیعت در وفات شاہ غلام قطب الدین الہ آبادی اذکیہ کریمہ دکن
 بخرج من بیتہ الکتبہ بر تعمیر و تخریج بر آورده عالی از لطافت نیست تقریرش بلفظہ عبارت عربی
 تفویض قلم سوانح نگار میشود و کما نقلہ المولوی رضا حسن خان الکاگوری فی رسالہ مطاح الاذکیا و ہو
 حامداً و مسلماً تو فی الادیب المحقق والاریب المدق و حیدر ہرہ و فرید عصرہ سند الشعر و البغ
 الفصحا و صانفاً صورغ الشبرا لاجرا نشائہ القائق المنیع و ناظم نظم الدر و الجواہر شعرہ الرائی الیخ
 تا شرا من بجمہر فی النوادی و الالی اشعارہ باللسان الفارسی و الضادی و الشیخ غلام قطب الدین
 العباسی الاکہ آبادی و سلخ و یقصدہ المسلمکۃ فی شہور السنۃ السابقہ و الثمانین الواقعۃ فی المائۃ
 الثانیۃ من الالف الثانی من الحجۃ النبویۃ علی صاحبہا الالف الصلوۃ و التیمۃ بعد ما خرج من
 وطنہ الماوت مریداً و ادراک حج بیت اللہ و زیارۃ قبر نبیہ و مصطفیہ فی رفقہ صلی و تبعہ اتقیاد
 و حلی مراحل البراءے ان تعد فارب مرکب البحر ظماد صلی الی بلاد الحجاز و نزل من ظہر ذلک الجواز
 و لم یکن حینئذ کافراً الحج و ادراک نسک الحج و الحج فی المکۃ لفظہ یسمی فاقام فیہ شہور ثم سار فی الطیبہ لطیبہ
 لادہا اللہ تعالیٰ بہا و دنوراً حتی تشرف بتجلیل عتبۃ النبی علیہ الصلوۃ و السلام و زیارۃ قبور بعض
 صحابہ و اہل بیتہ المدفونین فی ذلک المقام فاذا قرب الموت فمری معاد و الی ام القری فلیحق
 فی بعض منازل المرض الویل و ضرب علیہ طبل الرحیل لے ان المائۃ اثنتی تملک البقۃ المبارکۃ
 و دفن ہناک اللہم ارض عنہ شتی کریم و رضاک و مددہ و علیہ سجانہ اجرہ حیث و تحت الکتبہ الکریمۃ
 و من یخرج من بیتہ ہما جمالی اللہ و رسولہ فمیدرکہ الموت قد وقع علیہ اجرہ علی اللہ و کان اللہ غفوراً
 ریحما اللہی زلت فی جناب ابن حمزہ حملہ بنوہ علی سریرہ متوجہا الی المدینۃ فلما بلغ التیمم شرف علی الموت
 فصفق بینه علی شمالہ فقال اللہم ہذاک و ہذا رسولک ابالحاک علی ما بایع علیہ رسولک فحات حمیداً
 کما ذکر فی البیضاوی و غیرہ من کتب التفاسیر متاسبۃ نشان ذلک العالم العمام و الحیدر
 القمام بل یخرج منها تاریخ عام و فائۃ بصفتہ غریبہ معجۃ الانعام و طریقہ ان یقال فی معنی قول
 تعالیٰ و من یخرج من بیتہ ان لفظ من باعتبار عدہ الذی ہوتسون و یخرج من عدہ و لفظ بیتہ
 اربع مائۃ و بیعتہ شریفہ فی ثمان مائۃ و بیعتہ و عشر و ن مائۃ جزا الی اللہ و رسولہ و الحال انہ یماجر مجموع
 ذلک الی اللہ و رسولہ من جہۃ اعدادہ الی اربع مائۃ و اربعۃ عشر لے تملک الاعداد الباقیۃ

بعدا لاخراج قصیدہ سہ ماہیہ و واحد اواربعین ثم پید کہ الموت ای یصلہ عدد و افظ الموت و ہوا ربیعاً تیر و
 ستہ و اربعون فالجموع الف و مائۃ و سبعة و ثمانون الذی ہی ستہ ارتحال و ذلک العلام اسے
 دار السلام و یعلم ان ذلک تقدیر الغزیر العظیم حدیث و دوع رکاز ہذا البدر یلج فی زوایا کلماتہ القدریم
 لیستخرجہم بحبلہ الممتین عبدہ محمد نجم الدین غفر لشہدہ و لا یویہ و حسن الیہ و الیہ انتہی نجم الدین
 خان قاضی القضاۃ بروز سہ شنبہ سیزدہم ربیع الثانی سال یکترار و د و صد و بیست و نہ ہجری
 مولوی حکیم الدین صدر الصدور و مولوی علیم الدین صدر الصدور و مولوی خلیل الدین سفیر
 شاہ او دعوسہ اعقاب سموالاقاب گذار شدہ رحلت فرمود مولوی فتح علی جوہری جو قطعہ
 تاریخ و قتلش بسلاک نظم کشیدہ انا بخلہ نیست قطعہ جو حکمت شمس ملت نجم دین قاضی قضاۃ
 چونکہ وبلغ جہان باحوطین ہمدوش گشت و سرفرو بردم بی تاریخ و در گوشم رسیدہ علم و فضل
 و درس و زہد و دین ہمہ رو پوش گشت

میر نجم الدین بہکرمی ابن میر محمد رفیع رضوان شاگرد و ہم شیوہ زادہ قدوم محمد عین ہامع
 فضائل و کمالات بودہ در حیات استادہ رسد علی نحو تالیف کردہ ستہ جمعی طلبہ را بکمال رسانیدہ
 تصانیف غریبہ دار بخلہ آن در متق رسالہ منطقہ موسومہ یکہ دہی رسالہ بہ اند و بزرگتر شمس اعظم
 شستہ در یکروز تصنیف کردہ و در فارسی طوطی نامہ را بہ از بخشی بقیہ بتر کشیدہ اشعار نیکو
 می گفت و عزت تخلص میکرد و در سال ہجری صد و شصت و یک گشت

مولوی نجم الدین چریا کوٹی ابن مولوی احمد علی ابن شیخ غلام حسین ابن شیخ سعدا شہ
 عباسی چریا کوٹی تمام کتب درسیہ را با استعداد کاملی و مهارت تمام از پدر بزرگوار آموخت و در
 تکمیل تحصیل زیاد داشت مضامین کتب و توسیع دائرہ بحث مسائل و اقامت حج و الال لظہر
 نبود و در ابتدا شغل تعلیم داشت کنون بدان وادی قومی ندادہ و ایشان نظم و نثر فارسی را
 بطبع و الالیش رجحانی رودادہ چنانچہ بتر لگانہ و بنظم نادر زمانہ است از تصانیف اینفہ
 وے رسالہ ہفت اقسام حسینی در صرف و اعراب اربعہ و در نحو متداول و معارف اکملہ
 ہست شنوی فیض الہی ہم پانہ نیرنگ عشق و شنوی چہار ضرب بحالات مختلفہ و کتابے
 در عروض و قافیہ و فسانہ سیلاب تاریخ طغیان آب کہ بسال ہشتاد و ہشتم صدے

سین و پنجم بجهت بقام اعظم گذر از چویش دریای تونس پدید آمده بود و خیمه محمدیه در بیان مسلامه
رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم نیز از طبع زاد وین مطلع شنوی فیض الهی انیست خداوند
مولا ان معالی بکیت خامه ام داده روانی به هم رسان شنوی بتوصف تصبیه چتریا کوٹ گفته
چرا کوٹ خواتند زش عوامش بد ولیکن یوسف آباد است تاش بد فلک تا طرح این آباد نمدا
دعاک پاک جنت کرد و بنیاد بد چراغ آسمان روشن زد و دوش بد جنت میرسد هر دم در دوش بد
مهر از شنوی چهار ضرب مهری محمد زیم بکام قلم بدگوش د آورده جام قلم و له چنان تنگ شد
مهر در نگاه بد که از دیده بیرون نمی شد نگاه و له زجا بجنبه و در گردش است قبله نما بد بجای
چشم بر بزم در وطن بی تو و له اگر نام من بی نشان جوی برسی بد همین بس است که آورده
خانمان هستم بد سلمه الله

دری نجف علی حجتی سلمه الله الخاطب تاج العلماء محمد نجف علی خان ابن محمد عظیم الدین قاضی
محمد ازاکاره فضلای روزگار بارگاه نواب دین مالدوله وزیر الملک محمد علی خان بسا در
صولت جنگ فرمانروای محمد آباد و ملک بسک ملان مان منسلک و در قابلیت و استعداد
علی مشارالیه اقران است ذہن و قیاد و طبع شاعرانه و تصانیف کثیره دارد از جمله کامل الاسعاد و
شرح قصیده یانت سعاد و تکمیل صولت فاروقی نامہ از پنجاه ہزار شعر بہ بحر متقارب و سحر الکلام
شرح مقامات حیرتی بزبان عربی بصنعت اہمال و تفسیر غریب و شرح دیوان تنینی و شرح حماس
و حاشیہ مطول و تیر از شرح و سائیر یازدہی رمان و سفرنگ شرح و دیگر و سائیر در زبان
و علاوہ ازین پنجاه رسالہ بالسنہ خمسہ کہ درسی و یازدہی و عربی و فارسی دارد و عبارات اذنان
مصنعات مکتوبہ می ہستند و بسال دوازده صد و نو و دہ پنجم ہجری از بارگاہ آقا سے نامدار
مامور شدہ است کہ تصانیف ثلاثہ یعنی یانت سعاد و قصیدہ بردہ و قصیدہ انالی بین المطول
والاختصار ہر قصیدہ را سہ سہ شرح بزبان عربی و فارسی و اردو و ہر نگار و تا عموم افادہ را
ضمین و فضیل باشد اللهم لیبر ولا تحسر

مولوی نجف علی سنیدی ابن روشن علی بن چودھری نصرت اللہ شاگرد مولوی حمید علی
سنیدی بود و ہمسایہ شیعی و پیشہ لکری داشت کتابی در تلخیص خاتمان نامی و مہول تصنیف

منبرہ و مکہ معظمہ تالیق و تعلیم زبان ترکی اردو فارسی عربی انگریزی انشا و نصرت بزبان
عربی اردو عربی تعلیم بلا معلم معلم چیل زبان تحریف انجیل ضیاء النورین خطبہ معیار ذخیرہ نصرت
نصرت العلوم و الفنون۔

قاضی نصیر الدین گنبدی دانشمند شیخ و درویش کامل بود و چیزی از دنیا نداشت و بار بار
دنیا الهیاتی نمی کرد و گویند که طلبہ علوم ایشان از تحفہ و خالقانہ گرفتہ می ایستادند تا بسبب ضعف قاضی
درین یافتند متقول است و قتیکہ قاضی شہاب الدین حاشیہ کافیہ نوشته خدمت او فرستادہ
شد پس نمود کہ ایشان این حاشیہ را درس گویند تا قبول دیگر یابدوی بجهت غلبہ اشغال باطن ما
برای سد باب بحث و نزاع نظر اجمال بران افتاد است و گفت خوب نوشته اند احتیاج درس
نگفتن دانست قبرش در جوپور است

مولانا نصیر الدین محمود اودھی ابن بکلی بن عبداللطیف یزدی در خطہ اودھ ولادت
یافتہ اولاً پیش مولانا عبدالکرم شروانی کہ از دانشمندان وقت بود تا ہادیہ دہزوی تحصیل نمودہ
بعد از آن پیش مولانا افتخار الدین محمد گیلانی از ہر علی نصیبی بمصنوع آوردہ و بسبب پنج سالگی
ترک دنیا نمودہ تجرید اختیار کردہ بر ریاضت و عبادت پرداخت و بجز چیل سالگی از دیار اودھ
بہ دہلی آمد بسعادت ابادت حضرت شیخ نظام الدین اولیا مشرف شدہ اشہر و اعظم خلفای
حضرت موصوف و صاحب دلائیت دہلی گشت چنانچہ حالات شگرف وی را اخبار اہل اخبار
و تذکرہ الماصفیا تفصیلاً مذکور اند تاریخ ہند دہم رمضان سن ہفصصہ و پنجاہ و ہفت ہجری
رحلت فرمود رحمۃ اللہ علیہ

قاضی نصیر الدین برہانپوری قاضی سراج الدین از مشاہیر فضلاء عصر است
در پیرزہ سالگی شکر اللہ خان مخاطب بافضل خان شیرازی را ملازم کرد و شیخ علم اللہ کہ اعلم علمای
آن وقت و نیز خسرش بود را دیر نیامدی چون قاضی بہ قسم حدیث را ترجیح میداد و انکار قیاس
می نمود و حدیث علمای امتی کا نبیاء بنی اسرائیل را موضوع میگفت شیخ علم اللہ با وجود نسبت
و اما دیش فتویٰ بسوختن و شمشش دادہ محضری نوشت غیر از شیخ محمد فضل اللہ و شیخ عیسیٰ کہ از
اعاظم مشایخ آنجا بودند ہمہ علمایمان مہر کردند چون خان خانان محمد قاضی بود و آن دو عالم

مهر نکرده و دخترش زرسیده پس وقتیکه جهانگیر بادشاه بر قانغانان اعتراض فرموده و مدعیان آن با جراح
بمرض رسانیدند فرمان بطلب قاضی نصیر الدین و شیخ علم اندر رسیدن شیخ نزد ابراهیم عادل شاه
به پیچا پور رفت و قاضی بهرستان ششانه بطوف خمین و زیارت اکنه شریفه قاضی شده
بعد پنج سال غرم وطن نمود و چهار پسرست فرزندان رفت فرزندان کمالات قاضی شنیده نزد شاه
خود بودند آدابیکمی بالیست بجانیا در گفتنش چرخ دست سلطان تکریدی گفت آدابیکه شاهجا
می آرید از باغی آید از انجا ربائی یافته به پیچا پور رسیده ابراهیم عادل شاه دوسه کرده استقبالش کرده
با خود برد جهانگیر بادشاه این ماجرا شنیده فرمان طلب فرستاد و حکیم خوشحال پسر حکیم بهرام را تاکید
فرمود که ویرانه اردو کند و طوکارا از انجا روانه شده به بهار پیور وطن خود رسید و غرم باجم کرد که
از خانه بیرون نیاید و در خلال این حال شاهجهان از طرف والد خود بصدای کن هر فرزندش در بر پیچا
شده قاضی را طلب فرمود قاضی از ان ابا نمود آخر بحیله حواله نزد شاهزاده شاهجهان آمد و آداب
بجانیا در دستانه زده از انجا خاطر نسیجه فرموده قاضی مشتاق تو بودیم گفت بچه جیت فرمود کمالات
نزد شنیده قاضی گفت آن حالت درین نمانده با جمله صحبت بهلال کشید قاضی را جبار دانه درگاه
نمودند چون مستقر الخلافه آگره رسیده در راه که سواری بادشاه از باغ سوی دو نجانیه رفت ملازمت
نموداراده تسلیم کرد بادشاه دستش گرفته باغوشش کشید پس ز چند روز رخصت به بهار پیور یافته
بقیه عمر در مضیات الکی بسر برده و سن هزار و سی و یک هجری در گذشت

مولوی سید نصیر الدین برهانپوری الملقب بجید دانش علییه رحمه الله جامع کمالات نبی و نبوی
ماهر علوم صوری و منوی فاضل فضل محدث اجل فقیه اهل خلف و تلمیذ سید جلال الدین عرف
الدیالی صاحب برهانپور است و سید جلال الدین از اکابر عرفای عمده و عالم زاهد و شاکر و رشید
مولانا شاه عبدالعزیز دهلوی بود سید نصیر الدین فقه و حدیث و تفسیر از والد ماجد خود اخذ کرده کامل
کمال گشت تصانیف کثیره دارد از انجمله کتب ذیل مشهور اند و راجعه الاستشفاع فی سیر
سید المطلاع مستوفی الحقوق فی ذم العقوق و روضه الیقان فی فضائل رمضان صاعقه الزلزم
على الفرقة الوهابية الکذابه - ایضاح الارزاد ساطع الانوارین کلام سیدالابرار تیسیر فی مهمات
التفسیر برهان الهدی فی تفسیر الرحمن علی العرش استوی - لباب النحل - برهان ساطع

تمهید الاعبیا کشف المعضلات فغالبیه مقامتین روحیه و فائش بسال دوازده صد و نود و دو
و پنجری در بریا پنچور قوع یافته رحمة الله علیه

مولانا نظام الدین محمد بدایونی قدس سره نام نایش محمد بن احمد بن علی البخاری لقب
او سلطان المشیخ و نظام الدین اولیا است وی خلیفه شیخ فرید الدین گنج شکر از محبوبان مقربان
و نگاه آبی بود و صفات حمیده او بد فائز توحش شد و جهاد علی بخاری و جهاد نایش خواجه عرب
هر دو از بخارا آمده مدتی بلا هو و بود و در بعد در بدایون سکونت اختیار کردند پدر وی خواجه احمد در
صغرسن از مرشش رفت مولانا چون بزرگ شد والده ماجده او را در مکتب سپرد کلام الله خواند
و دیگر کتب خواندن آغاز کرد و در صغرسن که عمرش به دوازده سال رسیده بود کتب لغت می خواند
بعمانان بقصد تعلیم بهرلی آمد و تحصیل علم کرد و پیش شمس الملک که صدر ولایت بود و تذکره علم ادب
و حدیث خواند طلبه علوم ویرا نظام الدین بخارشی می گفتند زان بعد بشوق ارادت شیخ فرید الدین
گنج شکر با جود حسن رفت و وی دران زمان بیست ساله بود شش سیمایه قرآن مجید پیش شیخ
فرید الدین گنج شکر و پیشش با باز عوارفتا نیز سنه کرد و تمهید به شکور علی بعض کتب دیگر نیز پیشش
خواند بعد بانعت خلافت مشرف شده بهرلی آمد و قبولیتی که ویرا دست و ادا ظمن شمس است از
تفضل آن کتب سیر اولیا و لفظات و مکتوبات مشیخ کرام ملواند بتایخ سیر و هم ربع الاشم
سن به قصد و بست و پنج بجری رحلت فرموده بهرلی مدفون گشت یزار و تمهید

شیخ نظام الدین ^{طی}صوفی در ابتدای حال تحصیل علوم بکتب مروجیه خدمت شیخ معروف
پیشی پنچوری نموده که مرید مولانا اکبر و شارح کافیه و غیره بود چونکه فطرت عالی داشت همواره
چشم بر دق بسته و دل بحق پیوسته بود سلوک و جذب در وی بهم پیوسته از ملازمت ذکر و
شغل باطن غافل نبود و آخر مرید و خلیفه شیخ معروف موصوف گشت و از شیخ رخصت ارشاد
و تکمیل یافته بقصد ایستگی پاداسن قناعت کشید جز بمسجد جامع حی جای زنی مگرگاه گاه
بخیرا و بنا بر زیارت فرار فرمود شیخ سعد و ملاقات شیخ الله یا خیر آبادی یا به گویا مو بتقریب
آشنای قاضی مبارک گویا موی قدم ریخته فرمودی وی از سماع عیر برین کردی و مریدان را نیز
از ان منع نمودی و فرمودی که در اختلاف چرا باید افتاد اگر تقلید کنند باید که تقلید او اکل و

کمال تزان کنند ماری و در عبادات و معاملات بر کتاب احیاء العلوم و عوارف و رساله مکیه و
آداب المریدین و امثال آن بود و پیش از نماز جمعه نماز ظهر را بجماعت میگذارد و بعد از آن
نماز جمعه خواندی و در خطبه اصلاح پادشاهان بنودی مرید هم بر سبیل بندت گرفتگی و شغل گفتی
و تلقین نکردی ملا عبدالقادر بدایونی رحلت وی در سن نهصد و هشتاد و نه و شیخ عبدالرحمن محدث
دہلوی وفاتش در ستمه احدی و ثمانین و تسعمائنه و شسته با آنکه هر دو معاصرند و الله اعلم بالصواب
شیخ نظام الدین تهمانیسری بن شیخ عبدالشکور عمری تهمانیسری جامع علوم ظاهری و باطنی
حادی کلمات صوری و معنوی و اقیانوس رموز شریعت و طریقت و معرفت و حقیقت مرید و
خلیفه شیخ جلال الدین تهمانیسری بود و غرائب علوم همچو کیمیا و غیره می دانست چونکه مصارف
او از آنکه فی نایاب بود به سعایت حاسدان اکبر شاه ویرا دوبار از هند جلای وطن کرده و در اخراج اذل
بحرین شرفین رفته بعد شرف زیارت بهند و سپس آمد چون بهربانپور رسید شیخ عیسی سندی
مع اعیان خود بایر بهته استقبال او کرد و از دستفروست و مستفیض گشت و در اخراج دوم بلخ و فیصلی
انجام داد و شیخ سولخ امام غزالی و شرح لمعات و تفسیر نظامی و رساله حقیقت و رساله بلخ و غیره
از تصانیف وی یادگار اند بسال هزار و بیست و چهارم تهمیری رحلت فرموده و مرقش بلخ است
ملا نظام الدین سهاوی فرزند سوم ملا قطب الدین شهید سهاوی است تحصیل علوم متعارف
بعد شهادت والد و باجد خود از حافظانان الله بناسی و مولوی قطب الدین شمس آبادی نموده
فاتحه فراغ پیش مولوی نظام نقشبند گمنوی خواند با مجلدی در فرزندان مولانا شهید و حیدر عصر
و فرید و هر جامع علوم ظاهر و باطن بود که بمقابلت تدریس او گری تدریس همه مدرسین و فضیلهای دیار
فرو نشست مردمان اقطار و هم صابغیده از اطراف و جوانب مشارق و مغارب بر خوانده پیش
مستفید و بهره اندوز شدند تا اینکه در تمام هند و ستان کسی باشد که از احاطه تلمذ وی و فرزندانش
شناگردانش بیرون افتد در معقولات و منقولات کتب بسوط تصنیف فرموده و بخدمت سید
شاه عبدالرزاق بانسوی قدس سره شرف بیعت حاصل کرده استفاده کامل برداشت حضرت
سید قدس سره ویرایکی از انبیا و اولاد الدین آمواد و عملوا الصالحات می شمر و عالمی را از علوم و معارف
باطن خود مستفید گردانید و تلقی کثیر بحلقه بیعت او را آمدند و بجه غیر از علما و فضلا سید نامدار

از دامن تربیت و تعلیم وی برخاستند معنای رحمه الله تعالی بنفع نفس و بنی نفسی نظیری نداشت
و خود را تا چیز محض می انگاشت و شب و روز بعبادت و ریاضت می پرداخت و هم چنان که اولی
سال شصت و یکم بعد صدی یازدهم ازین جهان فانی بعالم جاودانی شتافت اگر چه اندک عظیم الجنات
تصانیف الرایقات حاشیه شرح هدایه الحکمه مصنف علامه صدر الدین شیرازی شرح مسلم التبت
صبح صادق شرح منار شرح میار زیه حاشیه شمس بازغه حاشیه شرح عقاید دولی و یفوتات

شاه عبدالرزاق بانسوی قدس سره

قاضی نظام الدین احمد آبادی بخرانی ابن مولانا نور الدین بن شیخ محمد حافظ قرآن فاضل
محقق و مدقق در فن ریاضی دست رس داشته همه وجوه لائق در افتاد و شعر از همه فائق بود و صحبت
سلاطین و اماران رسیده از حصول خلایع فاخره و فیل مباهی شده در سال یک هزار و یکصد و پنجاه و یک
هجری بمنصب قضای احمد آباد و از پیشگاه شاه دہلی سروازی یافته راجع وطن گردیده در اجلاس
احکام شرعی بدل جہد نموده در سن هزار و یکصد و شصت و سی و هجری بخانه کفار که اندرون شهر
بجمله شاه پور متصل مسجد احداث کرده بودند در مقام نماز و اذان ناقوس می نواختند و مسلمانان را
اذیت می رسانیدند با وجود غلبه کفار بلا عانت صوبه دار با جماعت مسلمین بران بخانه تاخته
سمار ساخت از استماع این خبر محمد شاه بادشاه دہلی خوش گردیده خلعت خاصه و فیل مآره
فرستاد و دوازدهم ذیقعد سال یک هزار و یکصد و شصت و پنج هجری از عالم فانی بسرای جاودانی
رحلت فرموده در پہلوی پدر طرف شرقی مدفون شد رساله الفضیلت عالم و رساله میزان الساعه
و تفصیل الفضول در رساله قنوة و رسائل دیگر از ایشان یادگار مانده

شیخ نظام بریان پوری تلمیذ قاضی نصیر الدین ہریانپوری بہر تہ اہل کہ عالمگیر نظم صوبہ کن
بعالم شہزادگی تعیین بود شیخ را با خود ملازم گرفته شیخ قریب چہل سال بخدمتش ماندہ بمنصب ہزار و
پانصدی سروازی یافتہ در قنادی عالمگیری سعی فرادان نمود و کورنش و دیگر کالیف معفو بود
با آنکہ سنین عمرش از نمانین تجاوز کرده در قوی تفاوت بدشت

قاضی نظام بخشی صاحب از بدخشانست شاگرد ملا عصام الدین تیز از ملا سعید مستفید شدہ
اعلم علمای بدخشان و ماورا النہر بود در تصوف بہرہ دانی داشت و بخدمت شیخ حسین خوانزنی

بیعت نموده نهم جمادی الثانی سال هشتاد و هشتاد و دو هجری بمقام خان پور مضات جو پور بمقام
جلال الدین محمد اکبر بادشاه باریاب شده رعایت بی اندازده یافت ویرا دلا قاضی خان و ثانیاً
غازی خان خطاب داد و فصیح زبان و خوش بیان بود تصانیف معتبره دارد از آن جمله رساله در علم
کلام و بیان ایمان تحقیقی و تصدیقی است و بر شرح عقاید حاشیه نوشته و در تصوف رسایل متعدده
تصنیف و تالیف کرده وی اول کسی است که سجده تحیت پیش بادشاه در فتح پور داد و نمود و خود
با نود و سه شهر و افسان و پنجاه سالگی سال هشتاد و دو و دو هجری در او دعوات یافت -
مولوی نعمت الله فرنگی محلی بن ملا نور الدین ملا محمد ولی بنده قاضی غلام مصطفی تحصیل
علوم رسمیه بخیرست و الدنجا و عدم خود ملا طوراً متولد شده در ابنای جنس سرحد آورده بغنون عقلی و
نقلی خصوصاً در حل ریاضیات و بطولی داشت وی از بس نحیف و نازک دماغ بود و با سستی
تمام تکلم می فرمود که مجلس تفریش سخن او بدقت می ننمید و ابتدا بعد شاهی منصب عدالت فیض آباد
داشت بعد برای چندی بمقتضای اتحاد حکیم کاظم علی خان مرهانی دینیز با ستادای رئیس سمت
برده ملک گجرات تشریف برده در سن هزار و دصد و نود و دو هجری بهمان بے بود را پدر و دمنسرمود
رضوان الله علیه

مولوی نعیم الله شهر ایچی علوی نسباً حنفی زبده ممدی مشرباً بوعنکبیل علوم ظاهری بقصد اکتساب
طریق باطن کرمات بسته بر آستانه فیض آشنایه حضرت مرزا مظفر جان جانا ن قدس سره جمیع
نیاز سوده در مدت چهار سال اکتساب برکات طریقه علییه نمودند و بر ترقیه کمال رسیده
اجازت مطلقه یافته بوطن مالوت مراجعت فرمودند و مع و توکل و قناعت شعارشان بود و در
بلده لکهنو بمجاری بنگالی توله رخ می اذایام اقامت فرمودند و مسجدی بنا کردند و بهر ایت طالبان حق
می پرداختند از تالیفات او شان کتاب معمولات منظوم مشهور است دفات شان در بلده برچ
بسال دوازده صد و پنجاه و دو هجری اتفاق افتاده بعد از آنجا مدون شدند رحمه الله علیه -
مولوی نعیم الله فرنگی محلی ابن ملا حبیب الله ابن ملا محمد فرنگی محلی برادر خرد مولوی
ولی الله تحصیل کتب در سیه به تکمیل رسانیده بعد نشی بر برده در علم حساب و قرائض مهارتی
کامل داشت شانزدهم شوال شب شنبه سال دوازده صد و هشتاد و دو هجری داعی اجمل را

بسیک اجابت گفتہ مجلد برین شتافت مولوی لطف اللہ مادہ تاریخ و فائش جنین یافتہ

مصرعہ بقصر جنت الما وایش دیدم

ساجی نعمت اللہ نوشہری انا ولد ملا مہدی علی کروی است شاگرد شیخ الاسلام

امان اللہ شہید صاحب درع و تقوی بود بسال یازدہ صد و ہشتاد و دو ہجری وفات یافت

مولوی تقی علیخان بریلوی ابن مولوی رضا علیخان ساکن بریلی روئیل کھنڈ غرہ رجب

سال چیل و ششم صدی سیزدہم ہجرت متولد شدہ بخدست والد ماجد خود تعلیم و تربیت یافتہ استفادہ

علوم و رسم فراغ حاصل کردہ ذہن ثاقب و رای صائب و ہشت خالق تعالی ویرا بقول معاش

و سواد ممتاز قرآن آفریدہ بود علاوہ شجاعت حبلی بصفت سخاوت و تواضع و استقامت موصوف بود

و عمر گرانمایہ خود با شاعت سنت و ازالہ بدعت بسر بردہ اعلان مناظرہ دینی سہمی بنام تاریخی

اصلاح ذات بین بتاریخ بہست و ششم شعبان سال دوازدہ صد و دو ہجری شائع فرمود

و در مسئلہ امتناع مماثلت رسول اکرم صلی اللہ علیہ وسلم سعی موفورہ بکار بردہ کہ رسالہ تنبیہ الجہال

بآن خبر رسید ہر سال نو و دو چہارم صدی سیزدہم ہجرت سید اکرم رسول مارہروی بیعت نمودہ

مثال خلافت و اجازت جمیع سلاسل جدیدہ و قدیمہ و سند حدیث حاصل کردہ بسال نو و پنجم صدی

سیزدہم ہجرت حرمین شریفین شرف اندوز شدہ از سید احمد زین و حلمان و غیرہ علمای بکرم عظمہ

مکرراً علم حدیث را استناد کردہ سلخ ذیقعدہ سال نو و ہفتم صدی سیزدہم ہجرت داعی اجل البسیک

اجابت گفتہ بروضہ رضوان پیوست روح اللہ روحہ و نور ضریحہ تصانیفہ الفائدۃ الکلام الافصح

فی تفسیر الم نشرح مجلدیست ضخیم و سبیل النجاة در سیر سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

سرور القلوب فی ذکر المحبوب خلاصہ و سبیل النجاة است جو اہر البیان فی اسرار الارکان در بیان

صوم و صلوٰۃ و غیرہ ارکان دین اصول ارشاد نصیح مہانی الفساد در ابطال بدعت بخدی ہدایت

الہدیۃ الی الشریعۃ الاحمدیہ در رد و فرق متعددہ کہ درین زمان بفساد انگیزی انگشت نم اند

اذاتہ الاثام لما نفعی عمل المولد و القیام اثاثہ الاوہام بر دفرقہ بخدی تذکیرۃ الایقان فی رد

تقویۃ الایمان فضائل العلم و العلماء الکواکب الزہراء فی فضائل العلم و آداب العلماء الروایۃ الرویہ فی

الاخلاق النبویۃ القادۃ التقویۃ فی المحضات النبویۃ مکتبہ انبراس فی آداب الاکل و

ادخلہ السید بکھوتہ الجنان -

میر نور الہدی اورنگ آبادی ابن سید قمر الدین اورنگ آبادی تاریخ ہجرت ۱۰۱۰ سال بیکراو یکصد و پنجاہ و سہ ہجری در اورنگ آباد متولد شدہ شاگرد و مرید پدر خود بمسرت شازوہ سالگی از تحصیل علوم در سیف دلخ حاصل کردہ قرآن مجید حفظ نمود و پیراہ پدر بزرگوار زیارت حسین شریفین کامیاب شدہ بطن بالوت واپس آمد عمر گرانمایہ با فادہ و تندیس گذرانیدہ و بر کتاب مظہر النور مصنفہ والد خود شرحی نوشتہ سال وفاتش معلوم نیست احسن اللہ الیہ والی والدیہ مولانا نور الحق دہلوی ابن مولانا الشیخ عبد الحق محدث دہلوی شاگرد والد خود و مرید خواجہ محمد مصطفی مجددی است در عہد شاہجہان بادشاہ رونق بخش منصب قضای اکبر آباد بود و در تصانیف بسیار اندانہ مجملہ تیسرہ القادی فی شرح صحیح البخاری و شرح صحیح مسلم مشہور اند بچند نو سالگی در سن ہزار و ہفتاد و سہ ہجری رحلت فرمودہ انشاء اللہ الیہ راجعون

ملا نور الحق فرنگی محلی خلف اکبر ملا محمد انوار الحق بن ملا احمد عبد الحق عالم ظاہر و باطن خلیفہ خاص والد ماجد خود بود بتدریس علوم و یاد اکی مشغول می ماند و بیاسداری خاطر بندگان خدا و انکسار نفس شہرتی داشت بست و سوم ربیع الاول شب یکشنبہ سال دوازده صد و سی و ہشت ہجری رحلت فرمودہ شعرای وقت تاریخ فوتش بسکک نظم کشیدند از ان تخلص بسمل گفتہ قطعہ بے تاریخ تمجیلش چوبیس و در معنی بہ کلک فکری مسفت بہ سر و ش غیب ناگہ بادل زار بسوی حق برفہ نور حق گفت بہ دیگہی انجبین گفتہ قطعہ آن نور کہ بود نور انوار بہ در نور چو آن ظہور پیوست بہ دل کرد خیز نور پاکش بہ در جلوه نور نور پیوست بہ شاعرے دیگر گفت قطعہ علامہ معصوم لوی نور الحق بہ جازا باجل سیر و مہمات ایوای بہ تاریخ وفات او نمود مرقوم بہ نور الانوار مرد مہمات ایوای بہ

نور الدین محمد ترخان سفید ولی نوری تخلص جامع اقسام ہند سہ در ریاضی و نجوم و حکمت و کلام از جملہ مصاحبان ہما از نصیر الدین محمد ہمایون شاہ بود بدل وجود و انتشار وایش از خوش صحبتی داشت بنابر ان بخطاب ترخان مفاخرت یافت در اشعار دیوانی ترتیب دادہ چونکہ جایگاہ دار یکنہ سفید دن از تواریخ سر ہند بود اندادی را سفید و فی می گفتہ در او اکل عہد

جلال الدین محمد اکبر شاہ سال ہند و ہفتاد و شش ہجری جو بی بی اندریا بی بی حین کندی زائد از پنج
 کویہ بجانب کرنال بروہ کہ مردم از ان آب زراعت کردند و باعث رفاه عامہ رعایا گردید چون
 آن نہر بقرب بہمان ایام کہ شاہزادہ سلیم بجائے شیخ سلیم چشتی تولد یافتہ با تمام رسیدہ و اکبر شاہ شاہزادہ
 سلیم را شیخ بابا میگفت آن نہر را باسم شیخی موسوم کردند کہ از ان سال تا ماش نیز می آید و بی بسری
 زن دیای شہادت تھانی معروف بزبان ہندی جوی لگویند زانیکہ اکبر شاہ بر سر حکم مرزا در سن
 ہند و ہشتاد و نہ ہجری لشکر کشید خان مذکور تخلف نمودہ از پنجاب باز گشتہ بجاکیر خود رفت
 این منی موجب بدگمانی بروشد بعد از مراجعت بفتح پور رسیدہ ویرای پای حساب کتاب کشیدہ
 چند سال آن نارش کردند آخر تشکستی تمام از دروگانا درست بحال و راہ یافتہ چون اکبر شاہ بسال
 ہند و نو و چہار ہجری جانب اکبر تشریف فرما شد وی را بتولیت مقبرہ ہمایون نامزد فرمود
 ہما نجا بہمان سیال وفات یافت

مولانا شیخ نور الدین احمد آبادی گجراتی ابن حاج الحرمین الشریفین شیخ محمد قدس سرہا
 ولادت ایشان دہم جمادی الاولی سال یکتر و شصت و سہ ہجری و وقوع یافتہ از ہند و فطرت
 و اصل جبلت داعیہ خدا طلبی و طلب علمی در سر داشتہ چنانچہ کتاب گلستان سعدی علیہ الرحمۃ
 و صفر سن بامعانی پیش والدہ ماجدہ خود دریافت روز خواندہ بود و تحصیل اکثر علوم ظاہری از
 اخوند مولانا احمد بن اخوند مولانا سلیمان نمودہ و علم باطنی و قرأت و حدیث در خدمت سید محمد
 ابوالحجہ محبوب عالم با تمام رسانیدہ خلافت و ارادت سلسلہ شہر و دیہ و جمیع سلاسل از آنجناب
 داشتند و علم عربیت یگانہ آفاق بودند شہرہ علم مولانا در تمام اطراف و کثافت عالم رسید
 مردمان دور و نزدیک از اطراف رسیدہ در مدرسہ موسومہ ہدایت بخش سکونت و زریہ تحصیل
 علم از مولانا مے نمودند و فراخور خود موظف مے بودند ہزار ہا مردم از صحبت کثیر البرکت
 ایشان بر تہ کمال رسیدند بالجمہل ذات شریفش نمونہ بزرگان پیشین بود علامہ اعداد و وظائف
 مقررہ روزانہ یک ختم قرآن مجید میکرد و ہر شب دو بار صلوٰۃ اللیل میگذازد و ہر بار کہ پہلو
 میگذازید ہزار بار درود شریف مے خواندند و از عمر پانزدہ سالگی تا آخر اربعین امتکاف
 فوت نہ شدہ در ہزار و چہل و سہ ہجری بزیارت حرمین شریفین زاد ہما اللہ شرفا

و تعظیم ایشرف شده بوطن خود مراجعت نمودند چون عمر گرامی نبود و یک سال کامل رسیده
بنصف النهار یوم سه شنبه نهم شعبان سال هزار و یکصد و پنجاه و پنج هجری بوصول ذوالجلال
پیر شدند و بجانفاه خود متصل در سینه هدایت بخش زیر زمین آسودند اعظم الاقطاب تاریخ وفاتش
یافته اند و الله مرقدہ تصانیف و تالیفات در هر علم دارند که شمارش یکصد و هفتاد و چند کتب
رسیده از آن جمله تفسیر مختصر کلام الله و التفسیر النورانی للسیح المثانی و دوازده هزار بیت و تفسیر
سوره بقره سیمی به تفسیر ربانی سی هزار بیت و حاشیه بر ادبایل تفسیر بیضاوی و تورات الفاری شرح صحیح
بخاری و حاشیه توحید بر حاشیه قدیمه و حاشیه شرح مواقف و حل المعانی حاشیه شرح اقصا و
حاشیه شرح مطالع و حاشیه تلویح و حاشیه عضدی و مقول حاشیه مطول و حاشیه شرح وقایع
و حاشیه شرح طای جامی بر کافی و حاشیه منهل و حاشیه شمسیه در منطق و حاشیه تهذیب المنطق
و طریق الامم شرح فصوص الحکم لابن العربی در سه هدایت بخش محمد اکرم الدین مخاطب
شیخ الاسلام خان صدر صوبه بک احمد آباد که مرید و شاگرد مولانا بود بصرف یک سال و چند هزار روپیہ
برای مولانا موصوف و رسن بکزار و یکصد و دو هجری بنا نهاده و در سال یک هزار و یکصد و شصت و پنج هجری تمام رسیده
شیخ نور الدین رفیق کشمیری ابن عبد الله بن مصطفی رفیق کشمیری بسال دوازده صد و
پنجاه هجری متولد شده و از عم زاد خود شیخ طیب بن احمد بن مصطفی علوم معارف اخذ کرده و
اکتساب دیگر علوم متعارف نمود مولوی محمد حسن بن نظام الدین خود و با کثر بلاد سیر و
سیاحت کرده بصحبت مشایخ وقت رسیده مستفید گشت و تمام عمر مجرد ماند و طبع موزون
داشت اشعار لطیفه و لریات نیکه اند و یادگار اند نهم رجب سال دوازده صد و هفتاد

و هشت هجری رحلت کرد

ملا نور محمد کشمیری المشهور بنور بابا پیلوشاگرد ملا عبد الستار کشمیری بود و در دلی از مولوی
حسام الدین محمد و قاضی مستعد خان و قاضی مبارک تحصیل علوم کرده کشمیه آمده با فاده و افتخار
طلبه علوم بسر می برد و بر مطول و خیالی تعلیقات نوشته چهارم ربیع الاول سال یازده صد و
نود و پنج هجری رحلت فرموده در مقبره و اتل گنج بخش واقع کشمیر مدفون گشت

حرف الواو

مولوی وارث علی سندیلی ابن شاه امین الشاهین شاه وصف الدین مولوی فضل
 بن شاه غلام علاء الدین مخدوم زاده سندیلہ بسال دوازده صد و چهارم هجری متولد شده ابتدائاً
 از مولوی احمد بخش سندیلی تعلم نموده زان بعد بخدمت مولوی نورالحق لکھنوی و مولوی سراج الحق
 لکھنوی و مولوی جعفر علی ساکن کسٹنڈی و مولوی منظر علی سوداگر لکھنوی و حکیم سنہ زہد حسین
 فرخ آبادی تلمذ کرده ہرہ دانی برداشت و بتدریس طلبہ و مطب مرضی کو کشتش بلیغ داشت
 مرید و خلیفہ ہند خود و سجادہ نشین درگاہ مخدوم صاحب بود و پنجم رمضان سال دوازده صد و
 چهل و ہفت ہجری رحلت فرمودہ اندرون احاطہ درگاہ مخدوم صاحب بقعہ قصبہ سندیلہ بجا کشتن و در
 شیخ وجیہ الدین علوی گجراتی بہاء محرم ہند و یازده ہجری در جاپانیر مضاف گجرات
 متولد شدہ الکساب علوم ظاہری بخدمت ملا عماد طاری کردہ بملقہ ارادت شیخ فاضل در آمدہ
 جامع کمالات ظاہر و باطن گردید حق سبحانہ و تعالیٰ ویرا منظر اسم شانی گردانیدہ بود ہر روز جمعہ
 کثیر و جمعی غیر مرضی باستانہ ادا آمدہ التماس دعائی نمودند و اثران زندگی یافتند بالجلہ خلایق را
 پیوستہ از انفاست مبرا و فیض میر سید و منزل او مقصد اقصیٰ اکابر و اخبار روزگار بود با این ہمہ
 مداومت تدریس و شغل زمام تصنیف از دست نمی داد و در وضع و لباس امتیاز احاد الناس
 نہاشتہ بجامہ درشت اکتفا میکرد و ہرچہ از فتوحات بدو میر سید بدل وایشا رسی نمود چون بعد
 سلطان محمود گجراتی شیخ محمد غوث گوالیاری مصنف جواہر خمسہ گجرات دار شدہ شیخ علی متقی
 کہ از مشائخ کبار و علمای بزرگوار آن دیار بود فتویٰ بقتل شیخ محمد غوث نوشت سلطان محمود
 گجراتی نفاذ آن موقوف بر امضای شیخ وجیہ الدین فرمودہ شیخ وجیہ الدین گفت تا کہ اورا نمی بینم
 در باب این فتویٰ حرنی نزہم ہر گاہ شیخ وجیہ الدین با شیخ محمد غوث دوچار شدہ دفعۃً شیفتہ
 جمال کمالش گردید و استفشارا پارہ پارہ کرد شیخ محمد غوث از ان مسلکہ نجات یافتہ مرجع انام و
 معتقد علیہ حکام آندیا ریگشت شیخ وجیہ الدین تاریخ نیست و نہم صفر روز یکشنبہ سن ہند و
 نود و ہشت ہجری رحلت فرمودہ با حمد آہاد گجرات مدفون گردید در آئہ کریمہ و لم جنات
 الفردوس نزلا تاریخ نوشتن یافتہ تصانیفہ العالمیہ حاشیہ تفسیر بیضاوی شرح انجمنہ در اصول

حدیث - شرح عضدی - حاشیه تلون - حاشیه بزودی - حاشیه برایت الفقه - حاشیه شرح وقایع
 حاشیه بسطول - حاشیه مختصر - حاشیه شجره - حاشیه صفهانی - حاشیه شرح عقاید قاضی - حاشیه بر حاشیه
 قدیمی محقق ودانی - حاشیه شرح موافقت - حاشیه شرح چغتایی - شرح تحفه شاهیه - شرح رساله
 ملا علی قوشی - حاشیه فوائد ضیائیة - شرح ارشاد قاضی شهاب الدین دولت آبادی - شرح
 ابیات منهل - شرح جام جهان نادر تصوف - شرح کلید مخازن - رساله متقیة محمدیه صلح جاباگیر
 بلخه جمیع عربی و بای فارسی مفتوحه بین الفین و کسرون و یای تختانی مجبول و در آخر ای مملک
 شهر لیست از بلا و گجرات دکن -

مولانا وجیه الدین پاملی دانشمند تجرد استاد وقت در زهد و ورع ممتاز بود در آخر میر
 شیخ نظام الدین اولیا قدس سره شد و کمال اعتقاد باو داشت قبرش بر سر حوض شمس دہلی
 است بحضرة قاضی کمال الدین حیدر خان و قلع خان که نسبت تلذ بمولانا داشتند رحمة الله علیه
 مولوی وزیر علی سندیلی ابن مولوی انواری ابن مولوی اکبر علی ابن مولوی حماد سندیلی
 بتمام کلمتہ تحصیل علوم خصوصاً ادب عربی را کما حقہ تکمیل رسانیده و سنگاہی پیدا کرد و چند دیوان
 اشعار عربی دارد بعد رسد کلمتہ دو صد و پنجاه روپیہ مشاہرہ سے یافت و تدریس بود بر آنیکہ نصیر الدین
 حیدر فرمان روای لکھنؤ بود بکلمتہ رحلت نمود

سید شاه ولی عظمیٰ ابن سید ابوالقاسم متصف بصفات بزرگی و رفیضیت و حالت
 نیک شاگرد مخدوم رحمت اللہ عظمیٰ بود در ملادانشا و شعر طبع صافی و کافی داشت از نتائج
 طبع و قادتش نسخہ جامع حقہ المجاہس متضمن چند علوم یادگار است در ہزار و یک عدد و پنجاه
 ہجری بموضع جلالت پروردگشت

مولانا شاہ ولی اللہ دہلوی نام نایب و لقب گرامیش ولی اللہ بن عبد الرحیم العمری الحنفی
 النقشبندی المحدث الدہلوی بر ذیچہار شنبہ وقت طلوع آفتاب تاریخ چهارم شوال سال
 یازدہ صد و چہارم ہجری متولد شدہ اتم تاریخی وی عظیم الدین قرار دادہ اند لکن اعدادش
 یازدہ صد و پانزدہ می شوند بہ تیج سالگی مکتب نشین شدہ بہفت سالگی قرآن شریف ختم نمود
 و بہین سال والد ماجدش دیر انمازا ایستادہ کرد و ہجوم رمضان افرمود با لکھ کتب فارسیہ

و مختصرات عربیه خواند و بعد از ده سالگی شرح جامی آغاز کرده و در چهارده سالگی مشروح شده و به
پانزده سالگی شریف بیعت بسلسله نقشبندیه و خرقه صوفیه و فراغ علمی از خدمت والدین
یافته مجاز درس گردید و والد ماجدش بدین تقریب سامان ضیافت هر خاص و عام اهل اسلام
نموده طعام بسیار چشمی تمام خورانید و بهشت ده سالگی وی والد بزرگوارش ازین جهان رحلت فرمود
بعد وفاتش سالی چند درس و ارشاد بسیار کرد که فضائل ظاهر و باطن و پیر دوست داد و طریق
فقهائى محدثین اختیار فرموده در سن یازده صد و چهل و سه هجری بزیارت حرمین شریفین
مشرف شده زمانی در آن دیار فیض آثار رخت اقامت انداخته از تلمذ شیخ ابوطاهر دست
و غیره علماء و مشایخ حرمین شریفین حظی وافر داشت و در سال یازده صد و چهل و پنج هجری بعد از
سنا سکنج از خیر البلدان هندوستان مراجعت فرمود و هدایت دارشاد خلاق شیار روزی
خود صرف می نمود که در سال یازده صد و هفتاد و شش هجری چارفرزدار جمعه که هر یکی اولاد سر لایق
بود و عقب خود گذاشته رحلت فرمود رحمه الله علیه و علی اسلامه

اولاده اعظام مولانا شاه عبدالغنی مولانا رفیع الدین مولانا علی نقاد مولانا عبدالمغنی
قدس الله سرارهم تصانیف الشریفه فتح الرحمن ترجمه فارسی قرآن الفوائد البکیر فی اصول التفسیر
المسوی شرح الموطا عربی - المصنفی شرح الموطا فارسی - بقول البیاض الحرمین انسان بعین
فی مشایخ الحرمین عقد الحمید فی احکام الاجتهاد و التقليد - معات - الطائف البقدس - مقاله ترجمه
فی النصیحه والوصیة - الانصاف فی بیان سبب الاختلاف - معات - سطحات -
المقدمه السنیة فی انصار الفرقه السنیة - الفاس العارفین - شفاء القلوب - قرة العینین فی
تفصیل الشیخین - البدور البازغه - زهر الدین - الخیر الکثیر - الانتباه - الدر الثمین - حجة الله البالغه
ازالة الخفا عن خلافة الخلفاء فقیهات - الخیر الطیفة فی ترجمه العبد الضعیف - وصیة نامه -
رساله دانشمندی - الفقه الجبیر فیما لا بد من حفظه فی علم التفسیر سرور المخرول - مکتوبات المعارف
الاعتقاد الصبیح و غیره - دی رحمه الله علیه در رساله دانشمندی استناد علم خود باین عبارت تحریر
فرمود اما بعد فقیر ولی الله ابن عبدالحق بن دانشمندی از والد خود کسب نموده و ایشان از
میر محمد زاهد بن قاضی اسلم هر دی و ایشان از ملا محمد فاضل ایشان از میر لاجان و ایشان از

ملا محمود مشهور پست کویج شیرازی و آیشان از ملا جلال الدین دوانی و آیشان از ملا خود ملا
 اسعد بن عبد الرحیم و از ملا مظفر الدین گازرونی و آیشان هر دو از ملا سعد الدین تفتازانی
 و از سید شریف جرجانی و آیشان از قطب الدین رازی و آیشان و ملا سعد الدین تفتازانی هر دو
 از قاضی عضد آیشان از ملا زین الدین و آیشان از قاضی بیضاوی و آیشان را سیدیت
 تا ابوالحسن اشعری در کتب تواریخ مشهور و معروف انتہی بلفظ

مولوی ولی اللہ برہانپوری ابن مولوی غلام محمد استاد اکتساب علوم متعارفہ از
 والد ماجد خود کرده و استناد کتب احادیث بکلمہ معظمہ از شیخ ابوالحسن آفندی محدث بنوید از بوطن
 خود برہانپور معاودت نموده تاحیات والدہم را بخا بندریس و اقامہ طلاب مشغول بوده بعد
 وفات پدر بہ بندر سورت قدم رنجہ فرمودہ متوطن گشت و با قاعدہ طالبین عمر گرانمایہ صرف
 کردہ درس و دوازده صد و ہفت ہجری رحلت فرمودہ بجلہ سید پور منجملات بلدہ سورت
 صورت تدفین یافت

مولوی ولی اللہ فرخ آبادی ابن سید احمد علی عالم با علم فاضل حل تفسیر نظم الجواہر در
 سال دوازده صد و سی و شش ہجری تصنیف فرمودہ فی الحقیقہ نظم جواہرست و از دانش
 تاریخ تصنیف مفہوم می شود بسال چہل و نهم صدی سیزدہم رحلت فرمودہ والد اللہ متجمعہ
 مولوی ولی اللہ لکھنوی ابن ملا حبیب اللہ ابن ملا محب اللہ فرنگی محلی مختصرات مست
 والد ماجد خودش و از متوسطات تا سلم الثبوت از عم بزرگوار ملا محمد حسین تحصیل نمودہ بعد فراغ
 از تحصیل تشکیل تحقیق سعی بلیغ بکار بردہ و عمر گرانمایہ بتدریس طلبہ علوم بسر بردہ کہ عالی از و
 فیضیاب شدومی جامع علوم عقلی و نقلی و حاوی فنون فرعی و اصلی بود تصانیف کثیرہ لائقہ
 از یادگار اند و ہم صفر سال دوازده صد و ہفتاد ہجری از دار فانی بعام جادوانی بعرہ ہشتاد و
 ہشت سالگی رحلت فرمود حکیم ظہیر الدین تخلص جواد تجوری تاریخ وفاتش چنین گفتہ
 کہ وفاتش شد مدتی سرو پایہ درع و شرع و فضل علم و عمل بہ تصانیف نفایس الملکوت شرح
 مسلم الثبوت تفسیر مہمدان الجواہر حاشیہ ہدایہ الفقہ بر عبادات و معاملات - حاشیہ
 بر حاشیہ کمالیہ شرح عقاید جلالیہ - حواشی زواید ثلاثیہ - حاشیہ صدرار شرح غایب العلوم و جامع العلوم

تذکره المیزان - تکرار شرح سلم ملا احمد علی حق - تکرار شرح سلم ملا حسن - رساله تشلیک کشف الاسرار
فی خصائص سید الابرار و دراهة المؤمنین و تنبیه الغافلین فی مناقب آل سید المرسلین
آداب السلاطین - رساله عمدة الوسائل - رساله اغصان اربعة

حافظ ولی الله لاهوری دانشمند متبحر فقیه و مناظر و اعظم معتبر در عقاید نصاری و یهودی و ادیان
علوم متداوله از مولوی غلام رسول قلعه والا و مولوی نور احمد ساکن کهای کوٹلی و مولوی احمد الدین
بکوی حاصل کرده مرجع مستفتیان لاهور بود و در جامع مسجد لاهور بر آئینه و خطی گفت مباحثه فی
وصیایة الانسان من وسوسة الشیطان و اباحت ضروری از تصانیف وی یادگار اندر هر وجه
وقت ظهر بخت و چهارم جمادی الاولی سال دوازده صد و نود و شش هجری بموضع اتمام حجت نمود

حرف الهاء

همایون شاه ناسخ نصیر الدین محمد بن بابر بادشاه موسس بنیان سلطنت تیموری در هندوستان
بادشاهی بود به ملکی ملکات پیراسته و بجمع فضائل کمالات صوری و معنوی آراسته و در علوم
هیأت و نجوم و سایر علوم عربیه بی نظیر و مربی اهل فضل و کمال و مرجع اهل تقوی و صلاح و یکدم
بی وضو نبود و نام خدا و رسول صلعم بی طهارت بر زبان نراندی و نجس و دشنام بر زبان
نگذشتی و بحالت نهایت خشم مقرب را بگفتن ای سفیه کفایت کردی در خانه و مسجد هرگز نه دادن
پای چپ سبقت نکردی حیات و موت تمام داشت الغرض تاریخ هفتم ربیع الاول سال نصد و
شصت و سه هجری شاه دین پناه بالای بام کتب خانه برآمد و در عین فرد آمدن یونانک
نماز برود بجهت تعظیم اذان بادشاه بهشت و بوقت برخاستن عصا خطا کرده پائش بجزید
و از چند زینہ با غلطیہ زمین افتاد و میانزد هم ماه مذکور این عالم بیوفاراپرد و فرمود بولانا تا قسم
کاهی تاریخ جلالتش چنین گفته قطعه همایون بادشاهی ملک معنی بن نادر کس چو او شاه منشئی باد
زبام قصر خود افتاد ناگه به زنان عمر عزیزش رفت بر باد بی تاریخ او کاهی رقم زد به همایون بادشاه
از بام افتاد به سنین عمرش پنجاه و یک سال و مدت سلطنت بشت و پنج سال و کسری بود

انار الله مرقدہ

حاجی ہاشم سندھی ولد عبد الغفور شاگرد محمد ضیاء الدین اقدم و شہر علمای برآمدہ بر اکثر علما

باقبال و نسق فائق گردیده هر چند علمای عصر مثل تخدم محمد معین و غیره در مخالفت میزدادند و اور
تقویت دین سنت و جماعت و احیای سنن نادره زمان بود کارهای قوی که موجب پشتیبانی
مبین باشند و زانش بیعی جسته شد با نخلح میرسید برمشکین و معاندین عملش خوب جریانی داشت
بر زانش صد بار مردم از گروه زمیان بشرف ایمان رسیدند و با سلاطین وقت مثل نادر شاه
و احمد شاه راه رسل رسایل مفتوح داشته احکام تقویت دین با استدعائش حسب دلخواه
میرسید و حسن نفاذ می یافتند با جمله زانش از مفتنات بود و هر علوم تصانیف کثیره دارد
بسال هزار و صد و هفتاد و چهار هجری جهان فانی را پدرود فرمود

مولوی **هادی علی لکهنوی** ابن شیخ حسین علی ولد شیخ مجیب الدین خلعت شیخ غلام قادر
از شیوخ لکهنو که به بخوبی بیان شهرت دارند و می نهایت ذہن و زکی فارغ التحصیل بودند
بکار تصحیح کتب در مطالع لکهنو امتیازی وافر داشت نسخ که منظوم که اسم تاریخی است و بیان
خواص ابواب صرفیه و دیگر رسایل از تالیفات اوست در سال شصت و چهارم صدی هجری
هجری جامع الاوراق بخندش رسیده رساله فوائد جلالیه منظوم خود پیش کرد و تحسین و فتاد

حرف الیاء التختانیہ

سید یاسین گجراتی از بنی ائمه سید شاه میر اکثر کتب متداوله در گجرات خدمت میان
وجیه الدین خوانده مرید شان گشت و زیارت حج اسلام مشرف گردید و علم حدیث در آنجا
حاصل کرد و اجازت یافت و باز گشته بهندوستان آمد و چندگاه در لاهور مانده پس بپسروهند
در لباس مشیخت گذرانیده خادمان که بود پوش خود را تربیت میکرد و باز بجانب بنگاله رفته
مولانا یعقوب شافعی **سنجری** جامع معقول و منقول صاحب تصانیف بود و ولایت
سنجریه الف خان سنجر در نرواله گجرات تشریف آورده متوطن شد تفصیل این اجمال آنکه
چون سلطان سنجر الف خان سنجر با بهفتاد هزار سوار و پیاده برای تسخیر پٹن نرواله در زمان
حکومت راجه بیرد هول با گھیلہ فرستاد و تا مدت پنج سال دیوار ده ماهه مقابل و محاصره با او ماند
الف خان درین مدت مقابل قلعه ارک مسجد سنگین ساخت هنوز کار با تمام نرسیده بود
که خبر وفات سلطان سنجر رسید الف خان از راجه مبلغان گرفته بولایت خویش مراجعت نمود

مولانا یعقوب کہ راہ الفت خان تشریف آورده بودند ہمیشہ درین مسجد درس فرمودند
الفت خان وقت رخصت وہ ہزار تنگہ خدمت مولانا گذرانیدہ این مسجد فیض و رسال

ششصد و پنجاہ و پنج ہجری ماہ ذیقعدہ اتمام یافت

مولانا یعقوب پٹنئی بن خواجگی علوی مرید و خلیفہ قاضی زین الدین دولت آبادی ہشتی
بود کسب علوم ظاہر و باطن نمودہ و از برکت شیخ جب فیض حاصل کردہ بتاریخ سینزدہم
جمادی الثانی سال ہشتصد ہجری رحلت فرمود۔

قاضی یعقوب مانک پوری خوش قاضی فضیلت علم فقہ و اصول فقہ را خوب میدا
نوش طبع و شگفتہ بود اشعار عربی در بحر ہندی سیگفت کہ خالی از مضحکہ نبود در عہد محمد اکبر بادشاہ
قاضی القضاۃ ہند بود بعدہ علی سبیل التشریل بمنصب قضای بنگالہ مامور شدہ در مخالفت
با معصوم کابلی شریک بودہ بدین وجہ اورا از بنگالہ طلبیدہ حکم حبس قلعہ گوالیار صادر شد
و اثنای راہ گوالیار فوت گردید۔

شیخ یعقوب صرفی تخلص کشمیری خلف شیخ حسن گنای عاصمی از اکابر کشمیر بود و در سن
ہشتصد و ہفتاد و ہشت ہجری ولادت یافتہ در حداثت سن آثار فطانت و تیز فہمی و بزرگی از
پیشانی او ظاہر بود در ہفت سالگی فضیلت حفظ قرآن مجید دریافتہ علوم متعارفہ بخدست
مولانا محمد شاہ آئی تلمیذ مولانا عبد الرحمن جامی و نیز بخدست ملا نصیر کتساب نمودہ و بزیارت
حرمین شریفین شرف امد و در شدہ از شیخ حسین خوارزمی تعلیم باطن و سند حدیث از شیخ
ابن حجر مکی گرفتہ و در لباس مشیت سفرہ کردہ و اکثری از عظامی مشائخ عرب و عجم را ملازمت
نمودہ فوائد کثیر اند و ختم رخصت ارشاد و ہدایت یافت مریدان وی بسیار بودند شہنشاہ
دوازدهم ذیقعدہ سال یکہزار و سہ ہجری رحلت فرمود تصانیف فقہ تفسیر قرآن مجید نا تمام۔
مسک الاخیار رشوی و اموق و عذرا رشوی لیلی مجنون و معانی النبوت۔ مقامات مرشد۔
این ہر پنج کتب مقابل خمسہ مولانا جامی گفتہ مناسک حج شرح صحیح بخاری۔ حاشیہ توضیح
تلویح۔ حاشیہ رواج۔ حاشیہ رباعیات۔ رسالہ افکار و غیرہا

مفتی یعقوب علی ساکن راجستھری ابن مولوی فضل علی خان در سن دوازده

صد و هفت هجری متولد شده بخدمت قاضی ارتضا علی خان و مولوی تراب علی خیر آبادی
علوم معقول و منقول اخذ کرده چندی بعد افتاد سرکار انگلشیه نامور بود بعد ترک ملازمت
نموده بشهر راجمندی محروسه مدراس متوطن شده بافاده طلبه علوم می پرداخت اکثری از طلبه
مدراس بنفیوض وی مستفیض شدند بستم رمضان سن دوازده صد و هشتاد و سه هجری وفات
یافته ببلده راجمندی مدفون گردید.

شیخ یوسف دهلوی خلیفه شیخ نصیر الدین محمود چرخ دہلی عالم ربانی و ماهر حدیث و تفسیر
قرآن بود کتابی موسوم بہ تحقیق النصایح مشتمل بر احکام فرائض و سنن و آداب نظم کرده کہ حرف
روی او رای مہملہ است بسال ہفتصد و ہفتاد و چہار ہجری وفات یافتہ غریب رحمت گشت
سید یوسف ملتانی ابن سید جمال حسینی جامع معقول و منقول شاگرد مولانا جمال الدین
روی یکی از اجداد وی از شہد ملتان آمدہ متوطن شدوی در عند سلطان فیروز بلبلہاں سپاس
از ملتان بدہلی قدم آورده سلطان مذکور قابلیت و استعداد او ملاحظہ کردہ و بیادرس
در رسہ خود کہ بر حوض تعمیر کردہ بود مقرر ساخت وی تا چند سال بر مہندرس و افادہ ممکن
بودہ عوام و خواص را مستفید گردانید و بربالالاباب فی علم الاعراب مصنفہ قاضی
ناصر الدین بیضاوی کہ شئی است بس متین در نحو شرحی بسید طہنام یوسفی نوشتہ و توجیہ الکلام
شرح منار در علم اصول ہم از تصانیف ولیست بسال ہفتصد و نو دہ ہجری وفات یافتہ
بر حوض مذکور مدفون گشت

شیخ یوسف بدہ ایرچی آبای کرام وی از خوارزم پوسالط بعض حوادث روزگار
بمالک ہند و سان آمدہ در خطایرج متوطن شدندوی شاگرد میر و خلیفہ خواجہ اختیار الدین
است و از خدمت سید جلال بخاری و شیخ راجو قتال نیز بہ نعمت خلافت و اجازت مشرف
گشتہ وی تالیفات اینفہ مثل ترجمہ منہاج العابدین مؤلفہ غزالی و اشعار نیز دارد صاحب
تاریخ مخمومی کہ از مریدان اوست می نویسد کہ روزی در خانقاہ خود سماع می کرد ہمداران
حالت جان بحق تسلیم نمود این واقعہ در سن ہشتصد و سی و چہار ہجری بو قوع پیوستہ
در صحن خانقاہ خود مدفون گشت سلطان علاء الدین مہندوی گنبدی عالی بر مرقدش

تعمیر کردہ رحمۃ اللہ علیہ

مفتی یوسف چک کشمیری در نقابست بی ہمتا بود کہ ملا فاضل و ملا عبد الرزاق کشاف
بکمال دے مقرب و ندوی اکثر بخدمت خواجہ محمود کشمیری حاضر آمدہ دقایق فقہ و تفسیر حل می کرد

خاتمة الكتاب

در اسمائے کتب ماخذ کتاب ہذا و اسمای معاونین شکر اندر صمیم و احوال مؤلف

الکتب الماخیز

سبحۃ المرجان فی آثار ہندوستان مصنفہ حسان الہند سید غلام علی آباد بلگرامی منتخب التواریخ
ملا عبد القادر بدایونی اخبار الاخیار شیخ عبد الحق محدث دہلوی تاریخ جدید ولینشی خادم علی سنہیلی
مفتاح التواریخ مشربیل انگریز حدیقة الاقالیم امجد یار عثمانی بلگرامی طبقات اکبری ملا نظام الدین
احمد ہروی تاریخ فرشتہ محمد قاسم ہند و شاہ خزانہ عامرہ غلام علی آباد بلگرامی طرب الاماثل فی
تراجم الافاضل مولوی عبدالحی لکھنوی الاغصان الاربعۃ مولوی دلی اللہ لکھنوی آمد نامہ مولوی
فضل مام خیر آبادی خزینۃ الاصفیا مفتی غلام سرور لاہوری تاریخ الاولیا مولوی سید اشرف علی
عرب مفتی عبد الفتاح ساکن گلشن آباد ناسک سفینۃ الاولیا سلطان دارا شکوہ گورگانے
گلچ کیچ مفتی غلام سرور لاہوری تاریخ فیروز شاہی خواجہ ضیاء الدین برنی مسودہ مولوی محمد اشرف
لکھنوی از کتب خانہ حافظ محمد شوکت علی رئیس سندیلہ اعجاز العلوم مولوی سید صدیق حسن خان
قنوجی عبوبالی تذکرۃ اکرام ابوالحسنات سیلوار دی بجزر خار مولوی وجیہ الدین لکھنوی تذکرۃ الاصفیا
شیخ رحمت اللہ عرف شیخ بری لکھنوی القول الجلی فی تذکرۃ المولوی سخاوت علی مؤلف مولوی
محمد محفوظ ساکن ہلیا حضرت العالم فی وفات مرجع العالم مؤلف مولوی عبدالحی لکھنوی
کنز الہرکات مولانا ابی الحسنات مؤلف مولوی حفیظ اللہ عظیم گدھی سیر المتأخرین غلام حسین
طباطبائی حسنی حدائق الحنفیہ مولوی فقیر محمد جملی لاہوری دایعات کشمیر المعروف بتاریخ عظمی
مؤلف خواجہ محمد اعظم ابن خیر الزمان انوار الہندی مولوی حسین علی رد دلوئی آئینہ اودھ مؤلف
سید شاہ ابوالحسن نانک پوری ہدیہ ہمدویہ مؤلف مولوی محمد زبان خان شاہ جہان پوری
نجوم السماوی تراجم العلماء اناہل تشیع النموذج الکمال و مطایر الماد کیا مصنفہ مولوی سید حسن خان

کا کوروی عماد السعادت ^{۲۵} الجبر اللطیف فی ترجمہ العبد الضعیف مصنفہ شاہ ولی اللہ دہلوی
 القول الجلی بذکر اناراولی مؤلفہ شیخ محمد عاشق بارہوی مرات احمدی تاریخ گجرات محققہ الکرام تاریخ
 اسمای گرامی کسانیکہ صلیب کتاب بذریعہ اچو بیہ اسلانت حقیر فادہ وادرا فرمودند شکر اللہ علیہم
 مولوی حافظ محمد شوکت علی رئیس اعظم قصبہ سندیلہ ضلع ہردوی مفتی سید عبدالقتل حضرت مولوی
 اشرف علی ساکن گلشن آباد ناسک مولوی محمد ادیس نلری مولوی شاہ عبدالقادر بن شاہ فضل رسول
 بدایو نے مولوی محمد نعیم ابن مولانا عبدالحکیم فرنگی محلی مولوی عبدالباقی فرنگی محلی مولوی
 محمد شبلی ابن مولانا سخاوت علی جوہری سید شاہ ابوالبرکات چشتی بہاری مولوی حافظ
 عبدالکافی احمد آبادی مولوی سید شاہ صدر الدین کاظمی کرڑی احمد آبادی مولوی محمد فاروق
 عباسی چڑیا کوٹی مولوی سید محمد عبدالحی ابن مولوی سید فخر الدین احمد ساکن تکیہ رای بریلی
 مولوی شاہ محمد عادل شاگرد وجانشین مولانا محمد سلامت اللہ

احوال مؤلف

احب الصالحین لیست منهم | عل اللہ یرزقہ صلاحا
 فقیر خیر را چہ یار کہ از صف نعال ارباب علم تجا و ز کردہ بہ پہلوی علما و فضلا نشین و خود را در جہ کہ
 مؤلفین و مصنفین برگزید لیکن باقتضای امانتہ ربک محدث تحریک قلم تولیدہ نگار لازم آمد
 پس مخفی مباد کہ مولف اوراق محمد عبدالشکور عرف رحمان علی تجا و از شہدۃ ذنبہ الخفی و الجلی بن حکیم
 الحکما حکیم شیر علی خفرا لدہ یزد جمعہ دوم ذیحجہ سال چہل و چہارم از صدائی سیزدہم ہجرت
 از کتم عدم بر صحنہ وجود قدم نہادہ و بکنار رافت والدہ غفران مآب پرورش یافتہ بعد رسم تسمیہ خوانی
 کہ مہمول مسلمانان ہندوستان است قرآن مجید ناظرانہ خواندہ کتب ابتدائے فارسی
 آغاز کردہ تا نصاب ابوالنصر قرایی رسیدہ بود کہ سایہ پدری از سرش رفت حکیم احسان علی خان
 کہ از برادران اعیانی کلان تر بودند بہ تربیت و تادیب من ہجوارہ آمادہ شدہ بفتح پور مقرر خود بودند
 در آنجا از ضروریات فارسی فارغ گشتہ بخدمت مولانا محمد بشکورت محلی شہرے صدر الصدور
 ضلع فتحپور و مولانا ثابت علی بہکوی و مولوی سید حسین علی فتحپوری و مولانا عبداللہ زید پوری و
 مولانا شاہ محمد سلامت اللہ بدایونی کانپوری و مولانا قاری عبدالرحمن پانی پتی استفادہ

کتب و رسمہ نمودہ تاریخ مجددیم بیچ الثانی سال دوازده صد و شصت و ہفت ہجری بدستگیری
برادر گلخان خود مولوی حکیم امان علی خان مرحوم ریاست ریوان رسید چون بد بار بار پور گھو راج سنگھ
خلف الصدق و ولی عہد مہاراجہ بشتا خانہ سنگھ والی ریوان آئندہ معری الیہ مستفسر نام شد نہ
عرض کردم عبد الشکور فرمودند این لفظ بر زبان ما ثقیل می آید نام شمار حمان علی ہموزل نام برادر
شہر بہرست تسلیمات بجا آوردم ازان روز ہمین نام مشہور شدم و درین ریاست بکار
سفارت جی پور و منصر می فوج تعینہ تادیب باغیان کہ شاہراہ دکن را سد و کردہ بودند
پیشی دیوان ریاست و منظمی برست و ڈپٹی مجسٹری دسول جی و مجسٹری درجہ اول وقتاً فوقتاً
مامور بودم در سال ہیزدہ صد و ہشتاد و چہار عیسوی ممبر کونسل ریاست باختیارات سکرتری
مقرر شدہ بہمان عہدہ ممتاز ام شانزدہم فروری سال ہیزدہ صد و ہشتاد و ہفت عیسوی بمقرر
جیدلی قیصر ہند خطاب خان بہادر از بارگاہ گورنمنٹ ہند عطا شدہ میجر ڈپٹی ڈپٹی باری صاحب
بہادر پوٹیکل اجنٹ دسپرنڈنٹ ریاست بمقام ریوان بتاریخ بہست و دوم اپریل ۱۸۵۶ء
در بارعام منعقد فرمودہ بعد خواندن اسپیش سند خطاب مہری گورنر جنرل بہادر ہند از طرف
گورنمنٹ ہند و عصا سے لقرہ مع جوہدار و خلعت از ریاست بہست خاص عنایت فرمود
درین قبل بسال دوازده صد و ہفتاد و ہشت ہجری مسجدی بمقام ریوان از سنگ بنا کردم
مضاربت آن از معائنہ سچی ظاہر است دیدم عالی دواسے کہ از ریاست یافتہ بودم بنا بر صرف
مسجد مذکور وقف کردم از آمدنی آن موضع تنخواہ موذن و پیش امام و صرفہ مرمت و جانااز
و غیرہ متعلقہ مسجدی نشود چند قطعات تواریخ بنای این مسجد کہ جناب مولانا ابوالخیر سعید الدین
کاملی منظوم شعراے لکھنؤ فرستادہ بودند بنا بر ملاحظہ ناظرین ازین ترتیمے یابند و ہونا

قطعہ تاریخ

ہر شونش ساق عرش کبریا یا ساق حور	حبنا مسجد کہ جنبش چون مرغ خور از لور
دورقم مسجد بنای قبیلہ عبد الشکور	بہر تاریخ بنائش نشی منکر سیا
دیگر در عربی	
مجلسناہ المیمین المطلق	اسس العبد مسجد الفرق

ارخ فکر ذاک معراجاً	ذلک المسجد الحرام بحق
----------------------------	------------------------------

در صدر دروازہ مسجد این آیه کریمہ کلمہ است کہ اذان تاریخ بنائش می بر آید لیعبدوا الله
مخلصین له الدین حنفار و اجازت بیعت و خلافت ہر چار خاندان بسلسلہ چشتیہ صابرہ از
حضرت مولائی و شیخی مولانا حافظ حاجی محمد حسین عمری عب اللہی الہ آبادی یاقم تالیفات خود
را عطا نظر اہل علم نمودن اتحاف موزہ و زینبیل است پیش خاقان بقول **ہ** نم چشم تلم
شرم دارم ہ کہ سوی چشمہ حیوان فرستم ہ تا ہم اچہ از بضاعت مزجات با خود دارم **ے** نگارم

کتاب مطبوعہ	
--------------------	--

فوائد جلالیہ منظومہ فارسی در اصول نحو یہ ہوزن و قافیہ ماتہ عامل مطبوعہ دہلی تحفہ مقبول در
فضائل رسول صلعم بزبان اردو مطبوعہ مطبع نظامی بطریقہ حسنہ در ابیات مولد و قیام بزبان
اردو مطبوعہ کھنڈر آداب احمدی در بیان سنن زوائد عبارت اردو مطبوعہ بنارس ریاض اللہ
تاریخ امیران اندرونی و بیرونی ہند کہ از گورنمنٹ ہند سلامی اتواب می یابند اردو مطبوعہ کھنڈر
نخبۃ البحرین در بیان حفظ صحت مشتمل بر قواعد سلمہ اطباء یونان و ہندوستان اردو مطبوعہ کھنڈر
انبیۃ الاسلام عبارت عربی در بیان انبیہ خمسہ اسلام بطور شرح حدیث بنی الاسلام علی خمس الحدیث
کہدار الخلافہ قسطنطنیہ مطبوع شدہ بحرین شریفین و بغداد و مصر و بصرہ و شام و تونس و غیرہ
تقسیم گشت بطلب رحمانی عبارت فارسی مشتمل بر معالجات قلیل الاجزاء مطبوعہ اگرہ تحت
جسمانی عبارت اردو مشتمل بر بیان فصول سگانہ و خواص ماکول و مشروب مطبوعہ نظامی
ہرہفت در بیان اشیای ہنگامہ عبارت اردو مطبوعہ ریوان کفارۃ الذنوب در بیان ادا
کفارہ روزہ و نماز میت و طریق اسقاط فدیہ مطبوعہ اگرہ بحالہ نافعہ متضمن اقوال نصیحت آمیز
ب عبارت اردو مطبوعہ دہلی تحفہ خان بہادر در بیان کرسی نامہ قوم بگیل مطبوعہ الہ آباد

کتاب غیر مطبوعہ	
------------------------	--

فیۃ اللیبیب فیما لیسرہ الادیب شریانی در ریاض لطافت نظر الف اردو آفتاب
ملکت اقوال حکمای سلف اردو تواریخ بگیل کھنڈر اردو

کتاب زیر تالیف اللہ تمہا

تاریخ التواریخ - میزان المودین - جغرافیہ عرب - تعلیم رحمانی - ندیم الاطباء

تکلمۃ الکتاب

آنگاہ جلوه نمود پذیرد کہ تراجم کامل اعیان افاضل ذیل بجز تحریر و رأیند اسمای شریفہ آنها بجمعی دیگر کہ بعد ازین قدم برزدرہ ساحت وجود ہند حوالہ نمودہ سے آید تا کسی موافق بہ تکمیل آن گردد و باندہ التوفیق و بیدہ از منتہ تحقیق قاضی ابراہیم سندی ساکن در بیلہ مضاف سوسنان ملک سندانہ اکابر علما بودہ قاضی ابراہیم ٹھٹوی نبیرہ مخدوم فروز جامع کمالات صورہ معنوی برآمدہ در عمدہ شاہجہان بادشاہ افتای شاہجہان آباد و قضاے عسکر داشت میر ابو البقا صاحب تصانیف کثیرہ معاصر نصیر الدین محمد امایون شاہ = ابو جعفر عمر لاہوری ابن اسحاق لاہوری بفضل و دانش طاق دور زہد و تقوی شہرہ آفاق بودہ مولوی ابوالحسن ساکن کاندہلہ = ملا ابوالحسن کشمیری معروف بشاہ ہم بابا معاصر شہاب الدین محمد شاہجہان بادشاہ بودہ قاضی ابوالخیر بھکری = محمد ابوالخیر ٹھٹوی در فتاوی عالمگیری شریک استنباط مسائل بودہ قاضی ابو سعید بھکری ولد قاضی زین الدین ابو فور فضیلت و حضور و رحمت از ممتازان روزگار بودہ ابو الفتح ولد شیخ الدایہ خیر آبادی معاصر سلیم شاہ ابن شیر شاہ سورہ = قاضی ابوالقاسم بن ملا جمال الدین سیالکوٹی معاصر نور الدین محمد جہانگیر شاہ = امیر ابو المعالی برادر امیر علما الملک نصیر سورہ اخلاص و رسالہ عدالت و الامون و العلم از مصنفات اوست در سال ہزار و چل و شش ہجری بملک بنگالہ وفات یافتہ = ملا احمد ٹھٹوی کجراتی = ملا احمد ٹھٹوی شاگرد شاہ فتح اللہ در عمدہ جمال الدین محمد اکبر بادشاہ بودہ مولوی احمد حسن مصنف صراط الابرار وغیرہ = مولوی احمد گل نائب مفتی بھوپال = مولوی احمد شاہ سندی = مولوی احمد کبیر ساکن قصبہ بھلوار = مولوی سید ارشاد حسین ساکن پٹنہ = مولوی ارشاد حسین رام پوری = ملا اسحاق رام پوری ولد ملا احمد ولایتی = ملا اسحاق بھکوی = مولوی اسد اللہ ساکن پٹنہ = قاضی اسمعیل صفہانی کجراتی معاصر سلطان محمود بیگہ ٹھٹوی قاضی اشرف حسین ساکن سورہ مصنفات لکھنؤ = مولوی اعجاز الدین سندیلہ ابن سید غلام اولیا مخدوم زادہ قصبہ سندیلہ شاگرد مولوی حیدر علی سندیلہ ایچوٹ مخدوم حضرت

سال و دوازده صد و پنجاه و شش هجری فوت شد۔ مولانا افتخار الدین ہنری معاصر علماء الدین علی
 مولانا افتخار الدین گیلانی معاصر غیاث الدین تغلق۔ ملا فضل شمشیری بن ملا حیدر چرخ
 در عہد محمد الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر بادشاہ بود۔ مولوی اکبر علی پشوری۔ مولوی آل محمد
 ساکن قصبہ پھلواری ضلع پٹنہ۔ مولوی آل حسن موہانی مصنف رسالہ استفسار در رد عقاید
 انصاری۔ مولوی الفت حسین شیعہ مصنف معجزہ فرقان وغیرہ۔ ملا الہداد سہروردی صاحب
 بھلول لودی۔ مولوی الہداد ساکن کلکتہ۔ مولوی الہی بخش فیض آبادی مصنف عمدۃ المرام
 فی تحقیق الحکمۃ و الکلام۔ الیاس شجر آر ویلی استاد ہمایون بادشاہ جاگیر دار پرگنہ موہان مضاف
 لکھنؤ۔ ملا امام الدین دہلوی دراصل لاہوری است سیاضی دان بود کہ پہلی توپن گرفتہ شرحی
 مختصر تشریح الافلاک مصنف بہاء الدین آملی در سال زندہ صد و سہ ہجری نوشتہ کہ بنام انصاری
 فی شرح التشریح شہرت دارد۔ مولوی امام الدین ساکن ٹونک۔ سید امان تنوہی معاصر
 بھلول لودی۔ مولوی امین اللہ ساکن پھلواری۔ مولوی امین اللہ مدرس کلکتہ کہ قصیدہ
 غرور نصرت رسول مکرم صلعم از مشہور است۔ مولوی امین احمد بہاری۔ سید امیر احمد نقوی
 سہسوانی۔ مولوی امیر حسن سہسوانی۔ مولوی امیر الدین ساکن کاری ضلع گیا۔ مولوی
 انوار الحق بنگلوری۔ مولوی انور علی لکھنوی مصنف انوار الحواشی۔ بابا خواجہ قاضی اوجین در
 در عہد اکبر شاہ بود۔ مولوی باب اللہ جوہری۔ ملا باقر صباغ کشمیری شاگرد ملا باقر داماد۔
 ملا باقر لاکھنوی کشمیری شاگرد ملا باقر صباغ۔ شیخ بایزید بہان پوری عالم متوق و فاضل تشریح بود
 خرقہ خلافت از شیخ محمد معصوم سہروردی قدس سرہ داشت۔ مولانا بایزید مفتی لاہور در عہد
 اکبر شاہ بود۔ مولوی بدر الدین ساکن قصبہ پھلواری۔ مولانا بدر الدین داغدر عہد علماء الدین
 علی انارود بہرہ ایامی و تذکیرہ کفایتی زاہد مفتی بود و تذکیرہ اوجہیت بسیار شدی و وعظ او در
 ولہا کار کردی و از بکا و رقت تذکیرہ و کرم شدی۔ بدر الدین بن شیخ ابراہیم سہروردی شارح
 تہذیبہ کیدانی۔ بدر قوام نروانی بہرہ جی۔ شیخ بدر ساکن لکھنوی کہ از انکوڑہ نیاہم گویند معاصر
 بھلول لودی۔ مولوی برکت آل آبادی۔ مولانا برہان الدین بہکری در عہد علماء الدین علی بود
 مولانا برہان الدین بزاز معاصر سلطان غیاث الدین بلبن بود۔ مولوی بشارت حسین در عہد

بدرسه نام پور = مولوی بشیر الدین قنوجی = مولوی بشیر الدین دهلوی حکیم بقا الله خان سندیلی
 شاکر حکیم بهر علیخان موبانی هفتدهم شوال سال دوازده صد و شصت و چهار هجری قمری قات یافت
 طبیب حاذق و نباض صادق بود = مخدوم بلال سندھی ساکن تلمی از مصنفات سوسنان
 ملک سندھ و علم ظاهرشانی عظیم داشت = سید بندگی حسن بلگرامی از سادات ترمذی بلگرام است
 در عربی و فارسی و هندی استعداد کامل داشت ایمان تخلص میکرد شاکر و میر عظمت الله و غیر بود =
 ملا بدیع الله شیخی برادر ملا جیون = قاضی پیاره ساکن لکھنوی معاصر بهلول لودی = ملک
 تاج الدین گرامی در عهد جلال الدین خلجی بود = تاج الدین کلاهی و سید تاج الدین قاضی اودھ
 در عهد جلال الدین خلجی بودند شیخ تاج الدین دهلوی در عهد اکبر شاه بودند ملا تقی از فضلا و معاصره بود
 در تاریخ مهارتی کامل داشت کتابی در بیست از مصنفات اوست اولاً ما از عهد التوحید خان
 بود بعد از آن منظور نظر اکبر بادشاه شده در عهد جهانگیر ترقی نموده بصدارت رسید و مورخ خان
 خطاب یافت در سال هزار و سبست هجری در گذشت = تقی الدین واعظ معاصر فرزند شاه بوده
 میر جان محمد بلگرامی عالم و فاضل و حافظ و قاری بی نظیر صاحب فکر و نگین بود بسال هزار و یکصد و
 چهل زیارت حرمین شریفین و عتبات عالیة شتافت = مولوی جعفر علی ساکن کسمینڈے ناظم
 نظم الغرائض = مولوی جعفر علی رام پوری = ملا جلال الدین معاصر سلطان شمس الدین التمش =
 قاضی جلال الدین کاشانی ولد قاضی قطب معاصر سلطان غیاث الدین بلبن = خواجہ جلال الدین
 امیر حیر و نائب وزیر = مولانا جلال الدین بهکری در عهد جلال الدین خلجی بودند = مولانا جلال حسام
 درویش واعظ و معتمد علماء الدین خلجی تذکرش مزوج خوف و خشیه بودی و هم سخنها می ظریف گفتی =
 قاضی جلال الدین دلوالی در عهد علماء الدین خلجی قاضی ممالک بود = مولوی جلال الدین رام پوری
 مولانا جمال الدین ساجی از علمای قرأت در عهد علماء الدین خلجی بود = مولوی جمال الدین مونگیری
 مولوی جمال الدین مدرسی = ملا جمال ملتان و دانشمند مستعد معاصر جلال الدین محمد اکبر شاه
 ملا جمال لاهوری بسی مردم نیک در شاکرودی وی بکمال رسیدند = مولوی جمال شاه صر فی رام پور
 مولوی جمیل احمد مسوانی = مولوی جمیل احمد بلگرامی = ملا حاجی بابا شمشیری شاکر و یعقوب در فی
 در عهد نور الدین محمد جهانگیر شاه بود = ملا حاجی گنای کشمیری عرفی ملا رضوی در اکثر امور در میان

تذکره

تذکره

تذکره

چون بایام شاهزادگی عالمگیر قصد خروج بر شاهجهان نمود فتوای آن از علمای اردوی معلی فرست
 همه تصدیق خروج کردند مگر ملا حاجی مذکور کناره کشی نموده گفت هر چند فسق و فجور از سلطان بظهور آید
 خروج که باعث فتنه است خاصه بقایله بدرجائز نیست و ملا حامد جوهری اکثر کتب متداوله نزد
 محمد زاهد دیده و بعضی علم و خدمت دانشمند خان استفاده نموده در عهد شاهجهان بسکک
 روزی در آن بسکک بود در عهد عالمگیر داخل مولفین فتاوی شده بتعلیم شاهزاده محمد اکبر سرفرازی یافت
 ملا حبیب در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه مدرس بوده ملا حبیب کشمیری در عهد نور الدین محمد جهانگیر شاه
 میر عدل بوده مولانا جت ملتان معاصر علامه الدین غلجی ملا حسام الدین سیرخ لاهوری معاصر
 جلال الدین محمد اکبر شاه مولانا حسام الدین اندریتی معاصر غیاث الدین بلبن مولانا حسام الدین
 سیرخ مولانا حسام الدین شادی معاصر علامه الدین غلجی بودند مولانا حسام الدین تقی ملتان
 از اجله روزگار و مکمل اندیاز در پاس آداب شرع نهایت اتمام می و در زیاده اش در عبادت
 و افتاده طلبه مصروف بود و قدش بقریه حسام پور صفات ملتان واقع است و مولوی حسن جان
 سندیل پیش علمای سندیله و نیز خدمت حافظ محمد شوکت علی قنصلت و مولانا گذرانیده
 قریب الفراق است اللهم بلغالی باموله شیخ حسین تبریزی و در عهد جلال الدین محمد اکبر شاه مدرس
 دہلی بوده مولانا حمید الدین مخلص و مولانا حمید بقری از علمای قرأت معاصر علامه الدین غلجی بودند
 مولانا حمید مفسر سنبل معاصر نصیر الدین محمد بایون شاه شیخ حمید احمد آبادی معاصر جلال الدین محمد
 اکبر شاه شیخ حمید سندی بپادشاه رحمت الله ولد قاضی عبداللہ بن قاضی ابراهیم ساکن در سیله
 بجا مدد الا موصوف و در علوم عقلی و نقلی حظوانی و در حدیث و تفسیر بطول دشت همراه خان عظم کوک
 بسکه معظمه رفت مقتدای اہل حدیث شد قاضی حماد عباسی ٹھٹوی در فضیلت و کمال اتم
 و در تقوی و توریع اکرم بوده حمید الدین مسعود لاهوری ابن سعد لاهوری حمید و ہر و فرید عصر بود
 مولوی خادم حسین سندیل عرف بوعلی ابن حکیم بقا الله خان سندیل بستان دہم ذیقعدہ سال
 دوازده صد و شصت و پنج ہجری بمقام بھوبال رحلت کرد و مولوی خواجہ بخش بھابی و مولوی
 شلیل الرحمن راجپوری محشی دائر الاصول و خواجہ علی دانشمند از ماوراء النہر در عهد جلال الدین محمد
 اکبر شاه بہ ہند وستان قدم آورده و در مراٹم خسروانہ شد و مولوی سید خواجہ احمد نصیر آبادی

از تلامذه مولوی سخاوت علی در صورت وسیرت یادگار صلیحی سلف بود و در باره ما ندیدیم
رحمت الله علیه = خواجہ میر مورش مصنف تاریخ حبیب السیر و خلاصۃ الاخبار و دستورالوزار و مسد
ظہیر الدین محمد بابر شاہ بود و مخدوم خیر الدین بربانپوری = مولوی خیر الدین در راسی = ملا داؤد ہونستانی
صاحب فضل و علم بود = ملا داؤد مشکوئی کشمیری شاگرد خواجہ حیدر چرخ میاں صحرانی الدین محمد
اورنگ زیب عالمگیر بود = ملا داؤد انبیاں جوراسی شاگرد ملا عبد السلام ساکن دیوہ بود = شیخ داؤد انبیاں
جونیوری = ملا داؤد پشوری = قاضی و ناسوستانی ولد قاضی شرف الدین المشہور مخدوم راہوار
علی = نامدار قاضی القضاۃ بود و بصحبت بسیاری از علمای باطن رسیدہ نظیر فیض فتنہ ودی
محدث پد کسب فضائل نموده علم حدیث از مخدوم بلال امویہ و اکثر علوم از خدمت مخدوم
محمود فخر پورہ و مخدوم عبد العزیز پوری یافتہ پیرہ تفسیر قرآن مجید بطالعہ آورده معانی و دقائق
آن مستحضر ساختہ و از علم جفر و غیرہ علوم پرہیز صمیمی کامل اندوختہ حافظ چندان داشت کہ اکثر کتب
ظہار الغیب خواندی مرزا حسن شاہ از دقایقینما یافتہ و مخدوم عثمان دیرا و استاد لقب دادہ بعد
وفات بقبر بہ باغیان مدفون گشت = دوستان از توابع سندست ملا دوست محمد کالی این
ملا محمد امیر مولف رسالہ عین الاصابہ فی رفع السباب = مولوی ذوالفقار علی ساکن دیوہ = مولوی
ذوالفقار علی ساکن کلکتہ = مولوی ذوالفقار احمد ساکن جھوپال = ملا حبیب گنای کشمیری در خدمت
محمی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر بود = شیخ رحمت اللہ سندھی ولد قاضی عبد اللہ ولد قاضی ابراہیم
ساکن در بیلاہ بنون فضل کمال آراستہ بی نظیر وقت بود سہ رسالہ مناسک حج از یادگار آمد =
مولوی رحمت اللہ کراچی منظر یادری و شہر مصنف انزالہ الامام و انجاز عیسوی و اظہار الحق
و غیرہ نزہیل مکہ معظمہ زادہا اللہ شرفا و تعظیما = مولوی رستم علی راہپوری بخشی میرزا بدر سالہ مولوی
رشید احمد گنگوہی = مولوی رضی الدین اکبادی ابن مولوی برکت = رضی الدین احمد ساکن
چھلوا ری = مولانا رفیع الدین گزرونی معاصر سلطان غیاث الدین بلبن = قاضی رکن الدین
سامانہ معاصر سلطان غیاث الدین بلبن = مولانا رکن الدین سنہی معاصر علماء الدین خلجی =
سید رکن الدین قاضی کرا در خدمت سلطان علماء الدین خلجی بود و مخدوم رورج اللہ بکر سے =
ملا ہمنورد لاہوری از علمای اعلام وقت غور گذشتہ = مولوی ریاضت حسین مولف

دین الدین

دین الدین

دین الدین

ریاض العرفان = شیخ زین الدین حوالی معاصر ظہیر الدین محمد بابر شاہ = مولوی زین العابدین قاضی
 بھوپال = مولانا سراج الدین بنجری معاصر غیاث الدین بلبن = مولوی سراج الدین آبادی
 شارح زبدۃ الصرف = قاضی سراج الدین علی خان اقصی القضاۃ کلکتہ بسال دوازدہ صد
 بست ہجری کتاب جامع التعویذات بزبان عربی تالیف کردہ ہازیر ترجمہ آن بزبان فارسی
 پروا خستہ نامش جہا پر دواہر نہاد = مولوی سراج احمد سہارنپوری شارح ترمذی =
 مولوی سراج احمد سہوانی = قاضی سدید الدین معاصر غیاث الدین بلبن = مولوی
 سدید الدین دہلوی = مولوی سعاد علی سہارنپوری = مولوی سعاد علی بہاری = ملا سعد الدین
 لاہوری باوجود فضیلت موفورہ روش ملا متہ داشت = ملا سعد سندی در فضیلت اتم
 و در کمالات مرجع ام بود ملک سعد الدین منطقی در عمد علاء الدین خلجی صاحب طبل و
 نقارہ بود = ملا سلطان از شاہیر مدرسین عمد اکبر شاہ بادشاہ بود = شیخ سلیمان بلگرامی از
 علمائے عمد اکبر بادشاہ صاحب استعداد بود = میران سید خانی قنوجی عالم مستعد معاصر بہلول
 لودی = سید محمد بن سعید خان دہلوی دانشمند مستعد معاصر بہلول لودی = مولوی سید محمد
 کاپلوی مدرس سیور و مدرسہ بھوپال = مولوی سید میان ساکن سورت از اساتذہ مولوی
 سید عبد الفتاح گلشن آبادی بود = مولوی سیف الدین مدرس مدرسہ رامپور = ملا
 شاہ محمد شاہ آبائی ہاجر ریاضی و نجوم معاصر اکبر شاہ = مولوی شاہ محمد خان رامپوری = شاہ امیر
 از علمائے صفویہ اگرہ معاصر اکبر شاہ بود = قاضی شایندہ سوسانی از اجلہ علماء و اتقیائے
 روزگار بود شریعت دایا رطریقت و طریقت را تو امان حقیقت داشتہ خلف ارشادش
 شیخ میر محمد المشہور بہ میان میر لاہوریست کہ بسال ہزار و چهل و پنج ہجری رحلت مند مودہ
 مولانا شرف الدین دلواری معاصر غیاث الدین بلبن = قاضی شرف الدین سرہاہی معاصر
 علاء الدین خلجی = مولانا شہاب الدین خلیل در عمد علاء الدین خلجی بود و تذکرہ طریقتہ خوف
 و خشیہ را مراعات کردی و نظم خواندی و بیشتر تفسیر قرآن مجید بیان فرمودی و قصص و حکایات
 سلوک و آثار علمائے آخرت گفتی و در تذکرہ جمعیت بسیار رشیدی و سامعان را رقتی تمام بودی
 مولانا شہاب الدین ملتانی معاصر علاء الدین خلجی = مولوی شہاب الدین احمد ساکن نسہ

در تذکرہ علمائے ہند

در تذکرہ علمائے ہند

ضلع پٹنہ = خواجه شمس الدین خوارزمی استاد مولانا نظام الدین اولیا قدس سره معاصر غیاث الدین
 بلبن = مولوی شمس الدین بدایونی بن مولوی محمد علی عثمانی بدایونی عشی شرح دقایق = قاضی
 شمس الدین مراچی عالم تبصر معاصر غیاث الدین بلبن = مولانا شمس الدین نعم معاصر علماء الدین
 خلجی = قاضی شمس الدین گاندونی معاصر علماء الدین خلجی = شیخ شمس الدین جوینوری برادر خرد
 شیخ محمد ماه جوینوری در عهد عالمگیر مدرس علوم و سلاوک در جوینور اشتغال داشت = مولانا
 شمس الدین باختری معاصر سلطان فیروز شاه = شمس خان لاهوری ملای صاحب استقراء
 معاصر اکبر شاه = مولوی شمس الاسلام بدایونی عالم مستعد بود = ملا شیرازی لاهوری ابن قاسم
 عبدالحی ساکن قصبه کوکوال سن اثمالی پنجاب قاضی مستعد بود = ملا صالح سهرندی در عهد
 سلطان بهلول لودی بود = خواجه صادق کشمیری معاصر جهانگیر بادشاه = مولانا صدر جهان از
 اجمه علمای گجرات است بزرگ و قنوی متصف به مداره بطلبه علوم درس میداد مولانا شیخ احمد
 بن شیخ برهان از تلامذه دیست و بحضرت سید محمد المشهور بشاه عالم گجراتی الکاری داشت
 که آخرش مبدل به اعتقاد گشت = صدر جهان قنوی از سادات رفیع الشان بامرتوبه
 در عهد عالمگیر ممتاز بود = مولانا صدر الدین گندهک معاصر علماء الدین خلجی = مولانا صدر الدین
 تباری معاصر علماء الدین خلجی = قاضی صدر الدین عارف در عهد علماء الدین خلجی صدر جهان بود شیخ صدر الدین
 قنوی اجل علماء و افضل اقیام معاصر نظام الدین شاه سند بود جامعیت علوم بدان غایت داشت که از
 شاگردان بزرگ کمال علمی رسانید و لا بد و در سید محمد جوینوری مدعی مروت به حق است شش پیش آمده آخر
 بدین سید محمد داخل زمره مریدان راسخ گردیده = سید صدر الدین قنوی از اعظم علمای بلخ قنوج
 بعد سلطان سکندر بودی در سال ششصد و چهار هجری بوده دام ملازم رکاب سلطان می بود
 قاضی صدر الدین لاهوری در علوم عقلیه و نقلیه مهارت کامل داشت = سید صفای بهکری
 صاحب علم و عمل سر آمد فضلالی اجل شیخ الاسلام بهکری بود در سال نهصد و دویک هجری
 درگذشت = بهکری شهریه است از مضامین سند = مولانا صالح الدین ستمکی معاصر علماء الدین
 خلجی از درسمین نامور بود = قاضی صوفی در عهد اکبر شاه قاضی لاهور بود = مولانا ضیاء الدین
 در عهد علماء الدین خلجی صدر جهان بود = قاضی ضیاء الدین الخاطب بقاضی خان معاصر

قطب الدین مبارک شاہ بود و خواجه ضیاء الدین واعظ مصنف مناقب ابرار وغیرہ۔ قاسم
ظہیر الدین معاصر سلطان غیاث الدین بلبن۔ مولانا ظہیر الدین لنگ۔ و مولانا ظہیر الدین
بھکری معاصر علامہ الدین خلجی بودند۔ ملا عالم بھکری عالم علوم ظاہر و باطن بود۔ قاضی عباس
برہانپوری ولد قاضی نصیر الدین دانشمند تبحر و شاہ جہان بادشاہ بفرمان اعزازش طلبید و
بعنائیات شاہی سپاہی شدہ بطن مراجعت نموده درگذشت۔ شیخ عبداللہ شقی ابن مولانا سعد
ساکن در سیلہ مالک سند و علم تفسیر و حدیث فی نظیر وقت بود و در سال ہند و چیل و شفت ہجری
گجرات رفتہ اناخبار یافت قاضی عبداللہ ساکن در سیلہ بحرین شریفین رفتہ اوقات عزیمت
رسانیدہ در ہمہ علوم تصانیف و رسائل خوب دارد و خواجه عبداللہ غازی کشمیری ملا عبداللہ
ملارٹی کشمیری در عہد شاہ جہان از علمای نامور بودند۔ بابا عبداللہ بن مسعود کشمیری معاصر
جہانگیر بادشاہ بود۔ مولوی عبداللہ مصنف تحفۃ اللہ۔ قاضی عبداللہ سندی ولد قاضی ابراہیم
ساکن در سیلہ فضائل از خدمت مخدوم عبد الغنی لہری آموختہ تقوی کامل و ورع شامل دہشت
بعمر فتح شاہ بیک اندر سیلہ باغبان نقل نموده در سن ہند و سی و چہا ہجری گجرات دکن آمدہ
و اناخباریہ طیبہ رفت و سکونت تمام اختیار فرمودہ در گذشت۔ ملا عبداللہ سیالکوٹی بن ملا
عبدالحکیم گرواوری علم از پدر فائق برآمد۔ مولوی عبداللہ ساکن موضع بکر اسود منون مالک
پنجاب مصنف رسالہ کشف الحال عن التصریح بالمال۔ مولوی عبداللہ پٹنی۔ مولوی عبداللہ
دہلوی۔ مولوی عبد اللہ رامپوری۔ مولوی عبداللہ سہانپوری۔ مولوی عبداللہ محمد آبادی
مصنف عرفان العرفان۔ مولوی عبید اللہ رامپوری۔ مولوی عبید اللہ مدرس جامع ہندوی
مولوی عبد الباری مصنف اعلام الاخبار وغیرہ۔ مولوی عبد الباری ساکن کلکتہ۔ مولوی
عبد الباری ساکن بردوال۔ ملا عبد الباقی بنگالی شاگرد ملا محمود جوہنپوری کہ ہمین مجتہد دانشمند
برآمد بعد از علتش در جوہنپور ماند و اکثر علوم خصوصاً در معقولات یگانہ بود و از علماء آنجا گوے
سبقت مے رآید و بدرگاہ عالمگیر رسیدہ موضعی بہمنجہ قصد رعبہ سیور فال یافتہ مراجعت نمود
و اناخبار پس طلبہ علوم عزیزش بسر فرمود۔ ملا عبد الجلیل در عہد اکبر شاہ مفتی لاہور بود۔ مخدوم
عبد الجلیل مفتوی در قضیاست اشہر اہم اشخاص از جند لاہری است در عہد شاہ جہان بود

پسرانش ابو الفتح و محمد شریف و محمد شفیع هر یک در فضیلت و قابلیت نامور بودند = مولوی عبدالحق
 کانپوری شمس العلماء = مولوی عبدالحق پنجابی = مولوی عبدالحق سہارنپوری = ملا عبدالحکیم بن ملا عبدالحکیم
 کشمیری در علم عالمگیری بود = مولوی عبدالحکیم واعظ مصنف عشرہ کاملہ وغیرہ = مولوی عبدالحکیم
 سہارنپوری = مولوی عبدالحمید رام پوری = شیخ عبدالحی ولد شیخ جمال کنبہ دہلوی معاصر سلطان
 سلیم بود = تیر عبدالحی خراسانی در علم اکبر شاہ صدرالافاضل بود = مولوی عبدالحق دیوبندی
 ملا عبدالحق ساکن بیکری معاصر بھلول لودی = مولانا عبدالحق مٹھوی در علوم عقلیہ و نقلیہ
 بی نظیر بود باقاہ و نبی می برداشت معاصر زبانی و زبانی = ملا عبدالحق بن ابوہر احمد آبادی
 و ملا عبدالحق لاهوری معاصر اکبر شاہ بود = قاضی عبدالحق سندی از اجل علماء و افضل فضلا
 او بعد شاہجہان نام عالمگیری متولی نذر درین شریفین بودہ جاگیر مشروط خدمت داشت
 بہرینہ طیبہ رحلت فرمودہ در قریہ حیات سندی در قون گردیدہ = مولوی عبدالحق کن بھلوی
 مولانا قاری عبدالحق بنانی پی = ملا عبدالحق کشمیری در علم عالمگیری بود = مولوی عبدالحق رام پوری
 مولوی عبدالحق جوہری = ملا عبدالحق رزاق پانڈی کشمیری و ملا عبدالحق رزاق حشمتی تھمید
 و مصنف ردی الحکات در علم شاہجہان از علمای نامدار کشمیر بودند = ملا عبدالحق کشمیری شاگرد
 خواجہ حیدر چرخ در علم عالمگیری بود = مولوی عبدالحق سہارنپوری مصنف متن متین و رنجو =
 ملا عبدالحق رشید زنگ کشمیری شاگرد محمد افضل چرخ در علم عالمگیری بود = مخدوم عبدالحق رشید ساکن
 بالہ کنڈی ممالک سند از اجل علماء و اکمل اقطاب و مجمع کلان از و با استفادہ کمال علمی و عملی رشید و نگار
 شدند = مولوی عبدالحق پشاور سی = ملا عبدالحق اسلام ساکن پوہ شلج تہذیب المنطق و تفسیر
 شاگرد ملا عبدالحق لاهوری بود = مولوی عبدالحق اسلام آروی = مولوی عبدالحق اسلام پانی پی =
 ملا عبدالحق لاکھور لاهوری در علم اکبر شاہ قاضی جوہر بود = مولوی عبدالحق فیض آبادی = مولوی
 عبدالحق پشاور سی = مولوی عبدالحق سہارانی = مخدوم عبدالحق پانی ساکن کابان مضات
 سوستان ملک سند خدمت اہر عزیز مصر و تہذیب و برگزیدہ کشور تحقیق با و لیسر والا گہر سہر
 علم و ہنر عینی و مولانا ابوالبرکات و مولانا یار محمد بزبان جام فرزدہ بہ سبب خروج شاہ اسمعیل باطنی
 از ہرات ہجرت کا بان قدوم آورده آن سرزمین را بشہر علوم و نور ساختہ ہمدان چارجل نامت

انداختند و ہر پنج چشم از مطالعہ نسخہ حیات پوشیدند تصانیف عربیہ چون شرح مشکوٰۃ و حواشی
 اکثر کتب متداولہ از انہا یادگارند مولوی عبدالغفر زید آبادی مولوی عبدالغفر لکھنوی مولف
 پیغام محمدی وغیرہ حافظ عبدالعلی رام پوری بن ملا محمد عمران بن ملا محمد غفران در سال دوازدہ
 صد و دو و ہفت ہجری وفات یافتہ مولوی عبدالعلی بن مولوی فضل الرحمن رامپوری
 مولوی عبدالعلی ساکن ڈومری ضلع پٹنہ مولوی عبدالعلی ساکن جالیں سید عبدالفتاح
 گجراتی معاصر محی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر ملا عبدالقادر خوند معاصر نصیر الدین محمد
 ہمایون شاہ مولوی عبدالقادر سنیل ازاولاد امجد مولوی محمد اللہ شارح سلم نورد ہم ذیچہ سال
 دوازدہ صد و ہفتاد و دو ہجری رحلت کرد مولوی عبدالقادر رامپوری مولوی عبدالقادر
 با عسکظہ ساکن بمبئی مولوی عبدالقادر ساکن تھانہ ضلعہ بمبئی مولوی عبدالقادر ساکن
 ہوگی عالم با عمل صاحب تصانیف وہم ذیقعدہ سال سیزدہ صد و ہفت ہجری عبدالظاهر را
 عقب خود گذارشتہ رحلت کرد مولوی عبدالقدوس بنگلوری میر عبدالقدوس ٹھٹوی امین
 سید عابد دانشمند کامل بخیر وقت صاحب نشان و مستثنی در بابائے جنس برآمدہ
 در تیرار و صد و چهل ہجری وفات یافتہ آیت کریمہ لکھنوی جہات النعم مطابق واقعہ است
 ملا عبدالقوی احمد آبادی رامپوری عالمگیر و مخاطب با اعتماد خان کرد اکثر دی را بلقا خون خدانہ
 مولانا عبدالکریم شروانی معاصر غیاث الدین تغلق سید عبدالکریم قنوی ابن سید محمد قنوی ہے
 در عمدہ عالمگیر مشغول بدیس متداولات بود قاضی عبدالکریم کشمیری شاگرد ملا ابوالفتح در عمدہ
 عالمگیر بود مولوی عبدالکریم ساکن ٹوٹک ناظم رسالہ سبیل الرسول فی الناسخ و المنسوخ مولوی
 عبدالکریم رامپوری ملا عبداللطیف ساکن در بیلہ مالک ست عالم بلخ بود حاشیہ بر شرح تلای ہجائی
 دارد و در بحث الکلام بالضمین کلمتین حقیقہ و حکما ای کیوں کا واحد منہا فی ضمیمہ فالمتضمن اسم فاعل
 ہوا مجموعہ بالمتضمن اسم مفعول کل واحد من الکلمتین فلایا ہم اتحاد ہما درین دو بیت درج کردہ
 تمام یہ سببت مجموعہ عیش بہ اسم فاعل بالمتضمن می شمرہ و در بخوابی اسم مفعولی از وہ بہت افزاوش
 لاکرین لفظ ششخ عبداللطیف برہان پوری معاصر محی الدین محمد اورنگ زیب عالمگیر بود مولوی
 عبداللطیف دیلوری مولوی عبداللطیف فقیہ رامپوری مولوی عبدالمجید برہان پوری

ملا علی نقی کشمیری در عهد عالمگیر بود مولوی عبد الوهاب ساکن بسوات بنیره قاضی عبد الوهاب
 کنی ساکن قصبه مولی که در علم فقه و اصول مهارت کامل داشته در عهد عالمگیر قاضی عسکر بوده ملا
 عثمان گجراتی از علمای قرأت و ملا عثمان سامانه و ملا عثمان بنگالی سنبلی از علمای نامور در عهد اکبر شاه
 بودند خواجہ غزنوی الدین صوفی مؤلف تحفۃ الابرار فی کرامۃ الاخیار معاصر غیاث الدین افغان بودند
 عزیز الدین خالد خانی مؤلف دلائل فیروزی در علم نجوم معاصر سلطان فیروز بوده ملا عصام الدین
 معاصر نصیر الدین محمد بایون شاه - ملا کالدین تاجر و ملا کالدین کرک و ملا کالدین صدر الشریعہ و
 ملا والدین مقری علمای نامور در عهد علاء الدین خلجی بودند مولانا علاء الدین اصفہانی بدایوسنی
 سید علاء الدین اودهی - امیر علاء الملک مرعشی در عهد شاهزادہ شجاع بود کتاب مہذب در منطق
 و الوار الہندی در اکہیات و صراط الوسیط در اثبات واجب از تصانیف وسے یادگار اند
 مولانا علم الدین بنیرہ شیخ بہاء الدین نکر یا ملتانی در عهد علاء الدین خلجی بود مولوی علی عظیم
 ساکن بھلوا ری - مولوی علی اکبر آکے آبادی مصنف فصول اکبری و اصول اکبری - ملا علی الماس
 کشمیری شاگرد ملا جوہر ناتھ در عهد شاہجہان بود علی بن احمد غوری ساکن کرک متصل لانک پورست
 از مریدان شیخ رکن الدین قدس سرہ بود از تصانیف او دست کنز العباد فی شرح الاواراد مصنفہ
 بہار الدین قدس سرہ - خواجہ علی بن کشمیری شاگرد ملا شمس پال در عهد جہانگیر شاہ بود ملا علی بیگ
 کشمیری معقوی میانہ قدو جہانگیر شاہ اورایتک میگفت بہمان شہرت یافت چنانچہ سال نوش
 ہم در مصر عہدہ ای پست و بکن ہمت کو دیافتہ اند - مولوی علی حبیب سجادہ نشین بھلوا ری
 مولانا علی شاہ جامنارا نا کا بر علمای وقت و مرید شیخ نظام الدین اولیا قدس سرہ بود کتاب
 خلاصۃ اللطائف در تصوف از تصانیف اوست - ملا علی قاری ٹھٹوی در فضیلت افضل و
 در قرأت اکمل بہمد فرجانی بود ملا علی گودملای مستعد معاصر اکبر شاہ بود ملا عماد الدین معاصر
 شمس الدین التمش بود مولانا عماد الدین شمش تہجد در زمان سلطان محمد تغلق شاہ دہلی مردی
 بزرگ و راست گو و حق شناس بود میگوید کہ محمد تغلق در ایام غور و سلطنت خود گفتہ بود کہ فیض خدا
 منقطع نیست چرا باید کہ فیض نبوت منقطع شود اگر کسی حال ادعوی نبیری کند بجزہ نایہ تصدیق میکند
 یاد مولانا عماد بر فر گفت کہ کہ بجز یہ میگوئی محمد تغلق حکم کرد کہ اورا فوج کنند و زبانش برآند و رحمۃ اللہ علیہ

مولانا عطاء الدین حسام در علم اراکین علمی تابست سال تذکرہ گرفتہ و تذکرہ معتبران و دانشمندان
 دکانان و فاضلان و شاعران حاضر می شدند مولانا عطاء الدین محمد طارمی طارم در حوالی شیراز است
 از انجا گجرات آمدہ بخد مت ملک قطب الدین کہ خلیفہ خاص حضرت سید محمد المشہور شاہ عالم بودند
 مرید گشت چنانچہ در علوم ظاہری نظیر آفاق بود و علم باطن ہم طاق گردیدہ بارشاد و ہدایت خلق
 مشغول شد میان وجہ الدین گجراتی ازار شد تلامذہ دیدند سید عنایت اللہ مجددی بالاپوری
 عامل کامل فاضل لا ثانی مشہور و معروف وقت خود بود در سال یازدہ صد و ہفتاد و ہجری
 رحلت فرمودہ مولوی عنایت احمد ساکن پٹنہ مولوی عنایت اللہ ساکن بردوان مولوی
 عنایت حسین ساکن مولنگی قاضی غنصر قنوجی در علم جلال الدین محمد اکبر شاہ ہندوستان
 قدم آورده منصب القضاۃ ولایت گجرات یافتہ انصرام عمر خود بدیانت میگردید
 علوم متعارفہ یگانہ بود سید غنصر ابن سید جعفر نیر دالی شویب بہر والہ گجرات مولوی غلام
 اکبر خان مصنف ہدایۃ المنکرین وغیرہ غلام علی کوراز اسلمہ افاضل محمد اکبر شاہ بود مولوی
 غلام حسین بنگالی مولوی غلام سبحان قاضی القضاۃ کلکتہ مولوی غلام نبی شاہ بھابھری
 محشی میرزا بہر سالہ مولوی غلام علی ساکن مہری احاطہ بمبئی مولوی غلام احمد نصیر آبادی مولوی
 غلام محمد پوشیا پوری ملا غوثی گجراتی مولانا غیاث بہر دی سید فاضل معاصر اکبر شاہ بادشاہ
 بود حکیم فتح اللہ گیلانی از اطہای محمد جلال الدین محمد اکبر شاہ بادشاہ بود کتب طبیہ تحقیقات نام
 خواندہ دور ہیئت نیر باہر بود شرح قانون شیخ رئیس بغا سی نوشتہ قاضی فتح علی قنوجی شاگرد
 مولوی علی اصغر قنوجی دہر علوم ستارہ مناسبتی داشت حاشیہ شرح تہذیب الی شرح مقامات عمیری
 از تالیفات اینچشمہ اوست مولوی فتح علی بردوانی مولوی فتح علی جونیوری عالم متعدد
 عم مولوی مشوق علی جوہری طبع موزون داشت خصوصاً در بدیع گوئی تاریخ شہرہ آفاق بود
 قاضی فخر الدین در علم جلال الدین خلی علم عصر بود مولانا فخر الدین ہانسوی مولانا فخر الدین
 مقابل معاصر علماء الدین خلی بودند مولوی فخر الدین لکھنوی مولوی فخر الدین علی خان
 شافعی المذہب قاضی جینا پٹنہ مولوی فدا حسین ساکن ضلع پٹنہ فرید بنگالی دانشمند متبحر
 و محدث معاصر جلال الدین محمد اکبر شاہ بود ملا فضل ملتانی از اکابر علماء عصر خود بود محمد دم

چون

چون

فضل الله طسوی نحر و دقت جامع فضائل قدسیه حادیه معارف النسیه بحلی علیه وریح و تقوی
 همواره بدرس علوم اشتغال داشت معاصر مرزا عیسی و مرزا باقی = مولوی فضل الله طسوی =
 مولوی سید فضیلت حسین ساکن ضلع پٹنه = مولوی فضل الله بنکادری = مولوی فصیح الدین
 از علمای کاملین بلده قنوج بود عمر شریفش بدرس و عبادت بسوز و مولوی فیض الحسن لاهوری
 که بدریس علم ادب یگانگه روزگار بود بتاریخ دوازدهم جمادی الاول سال یک هزار و سصد و چهار
 هجری از بجهان رحلت فرمود = مولوی فیض الله بنجابی = مولوی فیض الحسن سید پوری مصنف
 تحفه صدیقیه در شرح حدیث ام نزع = میان قادن پسر شیخ جوهر دانشمند معتبر و در عهد بهلول لودی
 بود = سید قادری بلگرامی ابن حافظ ضیاء الدین بلگرامی صاحب الحریین الشریفین فاضل و حافظ
 و قاری قرآن بوده در وطن گوشه گرفته بعد از مدت معیشت حقیقی اشتغال داشت بسال هزار و
 یکصد و چهل و چهار هجری در گذشت = قاسم ترمذی کشمیری در عهد عالمگیر از علمای نامدار وقت
 ملا قاسم واحد العین قندهاری در عهد جلال الدین محمد کبریا و شاه از عده ترین درسمین علوم عقلیه
 و نقلیه بود = مولوی قاسم علی سندیلی ابن مولوی محمد الله سندیلی شاگرد پدر خود مردی فاضل و کامل
 کثیر الدرس بود و زیارت بیت الحرام مشرف گشته = مولوی قدرت الله پراپوری = مولانا
 قطب الدین نافله معاصر غیاث الدین بلبن = ملک قطب الدین سهروردی در عهد بهلول لودی
 بود شیخ قطب برابور = فاضل متورع حافظ حمید میرزا از قری بود شاعر عرب بسیار بخاطر
 و خوب می خواند و با وجود وفور فضائل غربت و مسکنت مفرط داشته بمه ماه رمضان پیش امای
 عالمگیر با و شاه مغزنی بود و نیز تعلیم شانزده معظّم مفتی بود و در پنجم سال جلوس عالمگیر بدار الخلافت
 شاه جهان آباد بر حمت حق پیوست = مولوی سید کاظم علی در یابادی بن سید قاسم علی چهاردهم
 ربیع الاول سال سیزده صد و پنج هجری رحلت کرده ملاکیر الدین مورخ در عهد علاء الدین خلجی بوده
 مولوی کبیر خان قاضی محظور احاطه بمبئی = شیخ کبیر ناگوری از اولاد شیخ فرید بن عبد الغزیز بن شیخ
 حمید الدین صوفی ناگوری است بزرگ صاحب مقامات جامع علم ظاهر و باطن کتاب دهن که شایسته
 خود شرح مصباح است از تصانیف و لیست بجهت تفرقه که در ناگور است کفار آن دیار واقع
 شده بود بجانب گجرات رفت و بهمانجا وطن پذیرفت رحمه الله علیه = شیخ کبیر ولد ملا مورد و غفر

کمال رسیده و از پیران در گذراندند اکثری کتب متداوله در ملازمت پدید و خسرین را گوار خویش که سعد
بنی اسرائیل بود تحصیل نموده طریق صحبت و اختلاط را نیکو در زبیده بکلم جمال الدین محمد اکبر شاه
بهرامی پدید آورده بجا آورده و در آن که شمالی رفته بضبط و ربط آن نواحی مشغول بود مولانا کیم الدین
در عهد علما را الدین خلیجی تذکره گفتمی و در آن تمجید و نعت نظم جدید و مناسب آوردی چون که از خوش نما
سخنهای او در عوام نیفتادی و جمعیت کثیر هم نبودی مولانا کریم الدین هشتوی جامع فضائل و کمالات
قانع در ایل مضلالت بزهد و تقوی نامور معاصر ملا عبدالرحمن هشتوی بود مولانا کریم الدین جوهری
در عهد علما را الدین خلیجی بود ملا کمال را بهوری بس نامور زیست مولانا کمال الدین کولی در عهد
علما را الدین خلیجی بود مولانا کمال الدین او دبی و کمال الدین سامانه در عهد فیروز شاه از علمای نامور
بودند قاضی گھاسی آله آبادی شاگرد و خلیفه شیخ محب الله آبادی شاه گدای کشمیری در
جوانگیر شاه از علمای نامور بود مولوی گلزار علی بجلواری را بس موزون است مولوی لطف حق
ساکن قیچا پور گجرات مولوی لطف علی ساکن حلقه پینه مولانا لطیف مقری از علمای نرات
در عهد علما را الدین خلیجی بود مولانا میران مار بکله معاصر علما را الدین خلیجی مبارز خان سلطانپوری
معاصر ملا نظام الدین سها لوی رساله مبارزیه در علم کلام از مولفات او قنی است بس متین
ملا مجنون کشمیری معاصر شاه جهان بود شیخ محمد اشرف شطاری لاهوری بصلاح و فضیلت نامور
معاصر عالمگیر بود مولوی محمد ادریس ساهتی محشی جمع الجماع سید علی مولوی محمد اسرائیل سلطی محشی قاضی
بیضادی و صبراء مولوی محمد علی ساکن عتقانه مولف کشف اصطلاحات الفنون
قاضی محمد افضل بهکری ملا محمد افضل کشمیری معاصر جوانگیر شاه بود ملا محمد اکرم لاهوری متداول
را بار بار درس گفته بعلوم دین و داری و صلاح و پیرمیزگاری موصوف معلم شاهزاده کام بخش بود
قاضی محمد احمد آبادی مرید حضرت قطب العالم احمد آبادی قدس سره بود ویراسه پسرانند قاضی حمید
که قاضی چایبند شهرت دارد پدر قاضی محمود دریای دوم قاضی العالم شاه حماد سوم قاضی حامد
هر سه برادران مرید و خلیفه حضرت شاه عالم احمد آبادی قدس سره بودند قاضی العالم شاه حماد
دوازده سال در طلب علم پیش مولانا میانجی بگراتی صرف کردند و دوازده سال بجا و کفره در لاس
سپاهیان بسر بردند و دوازده سال ترک همه کرده بجا مشغول شدند از بدو شعور اکل حلال و صدق

مقال لازم حال خیر کمال شان بود تا اینکه تقوی شان در مرکب شان هم شکر کرده بود هرگز که و دان
 حرام نمی خورد و شب خواب کمتر میکردند از بس که مظهر جلال بودند کسی را مجال نبود که به منظر شان سیاه
 اغلب اوقات در پرده جا داشتند خادم طومار حاجات ارباب احتیاج از بس پرده میخواند ایشان
 در جواب بعضی میفرمودند که میبایم و برای بعضی نمیدیم فرمودند لهذا علمای وقت فتوی قتلش دادند
 حاجی محمد افضل سیالکوٹی خواجہ محمد امین دلی اللہی ملا محمد امین کشمیری معاصر عالمگیر بود ملا محمد باقر
 کشمیری معاصر شاهجهان بود شیخ محمد بیرونی ملا خواجہ محمد نوپک و کشمیری معاصر عالمگیر بود
 مولوی محمد جیلانی رام پوری مصنف جنگنامه قاضی محمد حسین جوینوری از علم و فضل اخصی بودند
 در عهد شاه جهان قاضی جوینوری و در اوائل عهد عالمگیر بقضای آله آباد مستقر شده در سن ۹۸۴ هجری
 جلوس عالمگیر بحضور آمده با صافه منصب و احتساب لشکر سرانگردد و در تالیف فتاوی
 عالمگیری بسی سعی نموده مولوی محمد حسین مصنف اشاعه السنه و غیره مولوی محمد حسین مصنف
 شیخ فقیر و حرب فقیر و غیره مولوی محمد حسن امر و بهوی مؤلف تفسیر معاللات الاسرار فی مکاشفات
 الاخبار سر و دست تفسیر حضرت شاهای مولوی محمد حسن اسرار علی بنعلی ملا محمد دماغی ٹھٹوی
 در عهد شاهزادگی پیش امام شاهجهان بادشاه بود شیخ محمد سعید سهرندی ابن حضرت شیخ احمد
 محمد الف ثانی خلیفه پدر خود بود فاضل تشرع و عالم متویع پیوسته بارشاد طالبان حیدر
 و در سن علوم اشتغال داشته حاشیه بر حاشیه خیال داشته بصحبت عالمگیر سیده رعایت کلی یافته
 مولوی محمد شاه مصنف مدار الحق ملا محمد صادق ٹھٹوی ملا محمد صالح معاصر جهانگیر شاه بود
 ملا محمد صلاح گجراتی مولوی محمد صدیق اصولی پشاور بی مولانا محمد صدیقی ملتانی گجراتی مولوی
 محمد عادل از ابتدائات کتابت در سیه خدمت مولانا محمد سلامت اند گذرانیده الحال جانشین
 مولانا موصوف بکا پیور هستند و هدایت و ارشاد خلایق صراف الاوقات اند سلمه اللہ تعالی
 شاه محمد عاشق پہلی بابا محمد عثمان کشمیری ابن شیخ محمد فاروقی اند ملا محمد سعید الدین صادق و غیر
 علمای کشمیری و وزیر خدمت مولانا شاه ولی اللہ دہلوی رسیده اجازت حدیث و فقه یافته
 مولوی محمد محمد دہلوی ابن مولوی کریم اللہ دہلوی در دوازده صد و شصت و هشت هجری
 متولد شده و پیش والد ماجد و خود تربیت و تعلیم علوم رسمی یافته بدین وقت در لیس اشتغال دارد

سلمه الله تعالی مولوی محمد علی ابن مفتی یار محمد دکنی مولف کواکب عرفان فی تحقیق السبحان مولوی
 محمد علی نصیر آبادی مولف جلال العیون نظم سرور الخزون مولوی محمد فصیح غازی پوری واعظ فصیح قانع
 رسم تبیع ملا محمد قاسم اشتر آبادی بلقب هندو شاه شهرت داشت گلزار ابراهیمی مشهور بتالیف فرشته
 از تالیفات ویست ملا محمد لاهوری از اکابر علمای لاهور است و مرزا محمد صادق مولف صبح صادق
 نسبت تلمذ با و دارد و در عهد شاهجهان قضای بنگاله داشت شیخ محمد لاهوری ابن عبد الملک
 از فضلاء نامور پیش علمای حجاز تفسیر و حدیث و فقه آموخته بوطن مراجعت نمود و بدریس روزگار
 گذرانیده و بعد بسبب کشمیری معاصر پیرانگیر شاه شیخ خرم راه جو پوری بعلوم صوری و معنوی آگاه شده بود
 مولوی محمد مصطفی پنجابی مولوی محمد موسی ابن مولانا رفیع الدین دهلوی شیخ فخر واعظ لاهوری
 از مشایخ واعظین لاهور بوده مولوی محمد حبیب ساکن بجلاداری شیخ محمد عینی سهرندی ابن حضرت
 شیخ احمد محمد و الف ثانی قدس سره بصلاح و تقوی موصوف اکثر اوقات خود بدریس علوم متداوله
 صرف میکرد و مشمول عواطف عالمگیر بادشاه بوده ملا محمد زیدی قاضی القضاة جو پور مجرم افتاب
 خروج بر اکبر شاه بادشاه از عروج منصب خود بفرقاب فنا رسیده مولوی محمد یعقوب دهلوی
 ابن کویم الله دهلوی برادر کلان مولوی محمد عیش پدر خود اکتساب علوم کرده با فاداه طلبه اشتغال
 دارد سلمه الله تعالی ملا محمود ثانی جو پوری تلمذ دانشمند خان در او اواخر عهد شاهجهان
 درگذشت شیخ محمود بهکری از اجله علمای روزگار بوده قاضی محمود علامه عباسی ششوی معاصر
 مرزا عیسی و مرزا جانی حکام سند در تحقیقت و کمال از نوادر و در جامعیت علوم بفراب اظهر
 صاحب تصانیف کثیره بود و بجملة آن تذکره الاولیاء حواشی متین بر کتب متداوله است
 قاضی محمود دریای دلد قاضی پیرا یلنده بزرگی و خوارق ایشان عالم را فرد گشت و خدمت
 عالم آب هم بایشان تعلق داشت اکثر در تباہی کشتیما که یاد ایشان می نمودند بساحل مراد
 می رسیدند ازین سبب دریای لقب خاص مقرر گشت چون به شصت و هفت سال رسید
 بتاریخ سیزدهم شهر ربیع الثانی سال اقصی و چهل یک جان بخت تسلیم نمود و مرقدش در بهیر پور
 مقنانات گجرات واقع است قاضی محی الدین کاشانی معاصر علامه الدین خلجی و محمد دوم جهان
 سنی در عهد اکبر شاه از علمای نامور بوده و رسید مرئی بگرامی عالم عارف بود و خلافت از او منتفع

می شد نه هزار یکصد و هفتاد و هجری وفات یافت و سید قاضی سوسانی و فضیلت اتم گرد
 حسان الهند سید غلام علی آزاد بلگرامی بود و مولوی رضی حسن ساکن چهل واری و ملا مظهر ساکن کرا
 معاصر فرور شاه و قاضی معمار الدین در عصر غیاث الدین تغلق بعد از قضا و دلی سر بلند بود و
 قاضی معروف به کرمی معروف و مشهور زبان قاضی شهر بهر گویا بود و نور علم و فضیلت و صلاح و تقوی
 و لطیف طبع و طیب مزاج اوصاف داشت اسمع جام نهم زبان سید سائیدند که قاضی اردک
 و مدعا علیه اخراج می کند بجام او را طلبیده پرسید قاضی گفت بلی اکثر بخاطر می کند بدکاران گویان هم چنین
 گرفته شود اما پیش از آن انفصال دعوی بخانه خود میرود جام ازین حرف بغایت منبسط شد چون جام با
 خوش یافت گفت تمام روز با انفصال دعاوی می پردازم و قوای کثیر من بفاطمه میگذرانند این
 حال کی رسوا باشد جام برای او از سراری لائق مقرر فرمود و مولانا معز الدین اندینی معاصر علاء الدین
 خلجی و مولانا معین الدین لونی معاصر علاء الدین خلجی و قاضی بغیث الدین بیانه و سید بغیث الدین
 ساکن کیتل در عهد علاء الدین خلجی بودند و مولوی مقبول احمد گویا مولی مولف رساله تنبیه الانسان
 در بیان حلت و حرمت حیوان و ملا مقیم در عهد اکبر شاه مدرس دلی بود و سید منتخب الدین ساکن
 کیتل برادر سید بغیث الدین معاصر علاء الدین و شیخ منصور لاهوری از شاگردان شیخ اسحاق
 کاکا است و بیشتر تحصیل علوم در ملازمت ملا سید ادهم بنوده و مصاهره با او داشت و دشمن
 تیمور بود و در همه علوم عقلی که در هند وستان متعارف اند تخصصی تام و معیبت انام داشت
 از عهد اکبر شاه چندگاه قاضی القضاة ملک مالوه بود بعد از خدمت ضبط و ربط بر گنج پور و حدود
 دامن کوه نامور شد و ملا نور تلمیذ شیخ اسحاق کاکا و در عهد اکبر شاه بود و مولانا منهل الدین جرجانی
 در عهد غیاث الدین بلبن بود و مولانا منہاج الدین تلمیذ معاصر علاء الدین خلجی و ملا موسی
 احمد آبادی در عهد اکبر شاه بود و ملا من جیل کشمیری معاصر عالمگیر بود و ملک موبید چاچرمی در عصر
 جمال الدین خلجی بود و شاه مهدی عطا ابن شاه حسین عطا ابن شاه بنه عطا سلونی کوئی اشرفی
 از صفی اتاد لاد انجاو شیخ اوصحن جنوبی قدس سره بسال دوازده صد و شصت و شش هجری
 ولادت یافت علوم باطن از جد و پدر خود آموخته و خرقة پشتیه در بر کشید و در علوم ظاهر اگر مولوی لود احمد
 پنجابی بغایت علم و دست و شاغل تدریس طلبه و لوق بخش سجاده سلون اندر سلطه قدس تعالی ظاهر شد

حسن الذوق

کشمیری معاصر عالمگیر بوده ملا نادر و عید اکبر شاه قاضی اگر بوده مولوی ناصر علی غیاث پوری مؤلف
منابر الحسنات و عناصر البرکات و غیره ملا نازک کشمیری در عید عالمگیر بوده مولوی نجف حسین
سندی نوزدهم محرم سال دوازده صد و پنجاه و پنج هجری بمقام اجمیر رحلت کرد مولانا نجم الدین
و مشتقی شاگرد مولانا فخر الدین رازی معاصر غیاث الدین بلبن = مولانا نجم الدین انتشار معاصر
علاء الدین خلجی = مولانا نجیب الدین شادوی معاصر علاء الدین خلجی = مولوی نذیر حسین محدث
مصنف معیار الحق و غیره ملا نسیم منطقی رام پوری = مولانا نصیر الدین غنی و مولانا نصیر الدین
ساکن کر و مولانا نصیر الدین صابونی در عید علاء الدین خلجی علمای نامور بودند سید نظام الدین
در نقه اذوق انام و در علوم اعلم کرام برآمده بجزیه طبع گرایده سیدی شاہجہان آباد شتادنت و در تالیف
فتاوی عالمگیری السی مشکلات حل کردہ ششہ شریست از تالیفات مولانا نظام الدین کلای
معاصر علاء الدین خلجی = مولانا نظام الدین علی معاصر بابر بادشاہ = ملا نظام الدین ہروی مصنف
طبقات الکبری = شیخ نظام خان قاضی ابن شیخ عبدالشکور باوجودیکہ تتبع متاومات نموده و از کتب
صوفیہ مطالعہ نکرده بودند در تصوف تصنیف فرمودہ کہ حملہ پسند عارفان است و نیز تفسیری
اما کردہ کہ معنی آن ہمہ در قالب تصوف ریختہ قاضی نعمت الدین عباسی ٹھٹھی نسبش بالعباس
رضی اللہ عنہ نشی می شود وی از اخفاء و انازگان عہد گشتگان خلفائے عباسیہ در عید جام
صلاح الدین بن جام تماچی بادشاہ سندا قدم علما و اکرام تقیابودہ مولوی نعیم الدین ابن مولوی
نصیر الدین قسوی تلمیذ مولوی عبدالباسط قسوی شرح تصدیقات سلم العلوم و حاشیہ صدرالاشفا
اوست = شیخ نور الدین کنبوہ لاہوری ملا مستعد در عید اکبر شاہ بودہ مولوی نور کریم دریابادی
ملا نور محمد بیکری = مولوی واجد علی مؤلف رسالہ معروف العرفان = مولانا وجیہ الدین بلہو و مولانا
وجیہ الدین پانلی و مولانا وجیہ الدین رازی علمای عہد جلال الدین خلجی اند = مولوی وحید الحق بہاری
بست و پچہارم صفر سال ہزار و دو صد ہجری وفات یافتہ کتاب زاد الاخرت و شرح کلمہ طیبہ
ذکر الصلاۃ و قرۃ العاشقین فی حلیۃ سید المرسلین و رسالہ تحقیق الایمان از ویادگارند رحمتہ اللعلیہ
مولوی وحید الزمان بن مولوی سید الزمان کھنوی مؤلف نور الہدایہ ترجمہ شرح و قایہ = مولوی
وکیل احمد مؤلف رسالہ حد العرفان = قاضی ولی اللہ خان ساکن برودہ = ملا ہاشم کنبوہ معاصر

حسن الذوق

حسن الذوق

حسن الذوق

جلال الدین محمد اکبر شاه سیر یا شرم منور آبادی شاکر دلا حیدر کشمیری معاصر عالمگیر مولوی سید یار علی
 مشہدی کر دی فقیہ وقت بود مولوی سید یار علی مصنف ہادی الفضلین مفتی یار محمد علی بیابی
 دکنی محشی شرح تہذیب یزدی ملا یار محمد ہکری مشہور ہلال یاری شیخ یاسین قنوجی از اعیان
 فضلمای بلہ قنوج کامل کامل بود خلق کثیر فیضان تلمذ او ہائے فضل سید ندانہ سید
 مرلی بلگرامی و ملا فیضی اردوی از مشاہیر فضلا ہستند مولوی یعقوب علی خان رامپوری ملا لکھنوی
 کا و سو کشمیری و ملا یوسف چچک کشمیری در عہد شاہجہان نامی بودند مولوی یوسف علی سندلی
 الاصل گویا مولی مولانا لکھنوی وطنش شارح نظم الفرائض۔

بعد ختم کتاب محبی محمد ابراہیم خان رسالہ دار سنن اٹلیا ہارس کہ مراد است برین محب الاسلام و دین از جہ
 مولوی شاہ محمد رمضان سید فضل اندراج کتابت شاہجہان او نہ چونکہ صاحب ترجمہ نبی نور و عالم اہل بود و کمال
 اشاعت دین متین شرف شہادت یافتہ ذکرش درین کتاب خالی ازین و برکت نخواہد بود و ہذا

مولوی ستاہ محمد رمضان میمنی

از شیوخ قصبہ میمن عالم عالم اعلا کامل فخر سرزمین ہریانہ بنصایل حمیدہ و شہابیل جیدہ شہرت عالم
 کا بعد اتمام دارد کافہ راجیو تان مسلم کہ بنام را نگرد ملک ہریانہ مشہور اندازات بابرکات آیتش
 براہ راست قدم اتباع شریعت نہادہ مشائرا لہ تبعان سنت و جماعت ہستند تذکیرش عجیب
 اثری داشت کہ سامعین ہزار جان طبع و عقاد می شدند و عہد اصنام تارنا را بچہ بار ووش
 افکنده حلقہ بگوش باسلام میگرددند باجماعی رحمتہ اللہ تعالی بعد زیارت حرمین شریفین ادہما
 اللہ شرفا و تعظیما براہ بند میبوی مراجعت وطن فرمودہ بہر مقامی کہ میر سید حسب عادت خود
 لب و عطا و تذکیر می کشود و ہدایت اتباع شریعت باہائے آن مقام می نمود تا انیکہ بمقام مند سوری
 رونق افروز شدہ بہ مسجد آن بلکہ محفل و عطا کرد کہ قوم بوہرہ کہ خلاف مذہب اہل سنت اند وین
 گرمی تذکیر بسر کردن بنادین برد جلہ آوردہ تا ہضرت بندہ آن فرقہ ضالہ بہر تہ شہادت فاگشت
 این واقعہ در سال دوازده صد و چہل و چہری بطور پیوستہ بنقائے آن مہر و لعش مغفور را ہمدان
 جا برین سپردند بعد از شش ماہ برادر عینی و سہ تا لکوش بقصبہ میمن آوردہ مدفون نمود شاعر
 تاریخ شہادتش چنین یافتہ

قطعہ تاریخ	
جناب شاہ رمضان قطب آفاق	سراپا معرفت عرفان مآبے
نظور از بہر تاریخ شہادت	خردگفتہ خسوف آفتابے
دیگر کے گفتہ	
در خلد چو رفت شاہ رمضان	و سے شیخ شہید گفت رضوان
تصانیفہ المفیدہ آخرت - بلبل باغ عقاید عظیم - رنگیلہ - مند سور بہیم مفتوح و نون ساکن و دال مہملہ موقوف و سین مفتوح و او مجرول و رای مہملہ شہر سیست بسیر زمین مالوایم بہیم مفتوح و ہای ہوز کسورہ بعدش یای تختانی مجملہ و سیم موقوف قصبہ سیست بزرگوم ہر پانہ متعلقہ قطعہ ریتک	
مولوی امام الدین کا لوڈی	
ولد مراد خان عالم باعمل پور و تقوی موصوف بودیم غیر از خلائق بہدایت و ارشادش برستی پیوستندی رحمۃ اللہ علیہ بسال دوازده صدوی و ہفت ہجری ولادت یافتہ در سال سیزده ہجری چہار عقب گذشتہ رحلت فرمود از ان حملہ حافظ غریب اللہ راویدہ ام بدیانت و تقوی مصدق الولد سر لاہیہ است کا لوڈ قصبہ سیست محروسہ ریاست پٹیا لکہ فی الحال نلم ہند گڑھ شہرت دارد	
انجوتہ الزمان	
مولوی ببردہلوی و مولوی دہوشن سہارنپوری	
ہر دو حرف شناس لوح دانش ملازم صحبت مولانا شاہ عبد العزیز دہلوی قدس سرہ بودند قوت حافظ چندان داشتند کہ چچہ از مولانا می شنیدند بلفظ یاد میکردند بکرات و مرات و عطف قرآن مجید از زبان مولانا موصوف از ذکر شنیدہ بودند ہر گاہ کسی میگفت چیزے بفرمایند میگفتند آئی انقران بخوان اگر قاری غلط خواندی انا کہ غلط نمودہ ترجمہ و تفسیر آن مالہ و ما علیہ مشح و مفصل بیان میکردند عنقہ محمد اسد اللہ اکہ آبادی مرحوم میفرمودند باری بہی نفیتم دوران زمان مولوی ببرزندہ بود و شنیدن آواز نہ اوصافش مشتاق تھاے او شدم و نماز جمعہ بسی شاہجہانی گذاردم بعد نماز مجلس تذکرہ منعقد گشت بعض مردم گفتند ہمین مولوی ببراند کہ و عطف میگوریند توجہ تمام بیان شان اصفا کردم انا چچہ شنیدہ بودم نہ اند یا فتم	

بعد از این از حفظ ماموری بر سلام گفته مصداق کرم و انگریزیمیه درینا السمارالدنیایزیتون المکواکب خوانده
پرسیدم ماسوا سے سب سے سیارہ جملہ کو اکب بر فلک لافلاک ثبت اندک ثبوت ان از احوال پیشوایان میشود
پس ترین سما و دنیا به کو اکب چه معنی دارد مولوی بهر جوابم گفت شنیده باشیم مردمان سے گویند
که فلان بیکان از شیشه آلات و غیره چه خوش آراسته است حال آنکه شیشه آلات بسقف و حیطان
آن مکان چسبان و آویزان می باشند و ازان در حقیقت تزئین مکان مقصود است همچنین کو اکب گو
بنفلاک لافلاک منوط و مربوط اند لکن در حقیقت ازان کو اکب سماوی دنیا را زینت و روشنی حاصل
بدین وجه و دنیا السمارالدنیایزیتون اندر عجب صلیح تراصل کند

خاتمه الطبع از جانب کارپردازان مطبع

بعد حمد و ثناء بر سالکان مسالک تحقیق و در هر دایره منازل تدقیق غنی محتجب مباحث از بهر و آفرینش عالم
تا ایندم وقتی از اوقات زمانه از وجود و باج و انبیا و رسولین و اوصیای کالین علمای شریعتین حامیان
دین مبین خالی نموده تا گمراهان بادی ضلالت از بهر قله هدایت و ارشاد آنها بمنزل مقصود رسد و تشنگان
سراب نجویات از سر چشمه موعظ شان نلاے چشند همچنین بهر یکی از خلایق جانشین اسلام شده در کائنات
و اطراف عالم هدایت خلق مشغول مانند و نیز ابدال اقطاب اطیاب هم برین منوال از جانب حق
مأمور شدند چون زمانه رسالت بعد حضرت خاتم النبیین سید المرسلین صلی الله علیه و آله و سلم سپری شد خلایق
راشدین دائم طاهرین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین در ترویج دین و هدایت کافه مسلمین سیهامه و افرو
و جهدهای تشکارت فرمودند و چنانکه باید و تلقین احکام و تعلیم نام و توفیق از دقایق فرو گذاشت نمودند و بعد از ان
جوق جوق علمای اعلام و مکلمای تمام به نیابت آنها برخاستند و بکلی همت و الا نیت خود با بابو همین کار خیر
برگماشتند تا اینکه خلاق عالم نظر حمایت دین خویش در تکمیل خلقت ایشان چنان بکلی عطا فرمود که در هر
بقعه زمین نهم افاضات ایشان طلوع نمود چنانچه اکثر کتب از حالات سنییه و مقامات علمییه این خیل بانی
طلوع دشون است و هم بجز طبع و دانه در هر دیار و امصار اشاعت پذیر یکین محجب اتفاق که همه این قسم
کتب را دیدیم گویا که کواکب و سراج عمری مشایخ و علمای هند و ستان معزلا فتمیم آری اگر گویند کار شرک
کسی همت نمی گماشت و در تدوین اسامی و حالات این اصحاب اختیار بهرین طریق نهادن و تکمیل
راه می یافت چه عجب که در صغیر و بزرگ گزاف نامی این حضرت بخورد و هر یک پیش از آنجا که او بعد از

حصه ہر یکے جدا گانہ ہم میرسد انعام این امر اہم خالق اکرم افضل تم موقوف بر ذات بابرکات عالم
 عدیم النظر فاضل خیر محسود اقران و امثال محقق اکمال ہر رموز مخفی و جلی جناب مولانا حضرت مولوی
 رحمان علی صاحب عم فیضہ ممبر کونسل مقام ریوان داشتہ بود کہ ایدون بطور رسید و شاہد حاضر ہستم
 شہود و جلوہ گر گردید کہ حضرت مصنف ممدوح کتابی نایاب و مخزن کیاب متضمن حالات و اسامی
 علمای ہندوستان تالیف و تصنیف فرمودند و نامش اسم با سنی مذکورہ علمای ہند گذاشتند
 حضرات شائقین راژدہ یاد کہ دیرین ایام برکت انجام نہایت اہتمام صحیفہ مسبوقی الذکر حسب
 تحریر حضرت مصنف در مطبع نامی و گرامی مشہور نزدیک دہشتی نو لکھنؤ واقع لکھنؤ
 بحسن انتظام با بونو ہر لال بھاگو گماہ نومبر ۱۳۱۷ مطابق ماہ ذی الحجہ ۱۳۱۷ ہجری بار و دم
 نقش انطباع پذیرفت اینز دمنان مقبول عالم و عالمیان کناد بجرمتہ النون الصادقہ

اعلان - حق تالیف و تصنیف کتاب ہذا از جانب مصنف ممدوح بحق نو لکھنؤ پریس غفیلہ و غفرہ ست

شاہ محمود کاشانی۔	انیس الارواح۔ از حضرت شیخ معین الدین
۱۱۶	چشتی۔
فوائد سعدیہ۔ از قاضی ارتضیٰ علی خان	۱۱۶
در تصوف۔	کلمۃ الحق۔ از شاہ عبدالرحمن مع شرح
۱۱۷	نور مطلق از ملا نور احمد در بیان وحدت وجود
پند نامہ عطار۔ از حضرت شیخ فرید الدین	مع دلائل و دفع شکوک۔
منطق الطیر۔ از شیخ فرید الدین عطار	۱۵
۱۱۸	مکتوبات جوابی۔ شیخ شرف الدین عجمی
قدس سرہ	منیری قدس سرہ۔
۱۱۹	۱۱۷
می باید شنید۔ رموز تصوف قابل دیدار	مکتوبات۔ حضرت شرف الدین عجمی منیری
۱۲۰	قدس سرہ۔
شاہ رفعت علی۔	۱۰
۱۲۱	مکتوبات امام بانی حضرت مجدد الف ثانی ع
مرغوب القلوب مصنفہ ملا شمس الدین	مطلع الانوار۔ نظم از طوطی ہند امیر خسرو دہلی
۱۲۲	۱۱
زبدۃ المقامات۔ نفیس کتاب۔	تجشی مولانا ابوالحسن فرید آبادی
۱۲۳	۱۲
رسالہ رموز الحقیقہ	حدیقہ حکیم سنائی۔ معروف بہ الہی نامہ
۱۲۴	تجشی جدید۔
۱۲۵	عکارب
۱۲۶	کیمیای سعادت۔ از امام غزالی معروف
۱۲۷	متداول۔
۱۲۸	۱۳
۱۲۹	ہدایۃ المؤمنین۔ رسالہ در بیان بیعت
۱۳۰	۱۴
۱۳۱	صالحین از ملا معین الدین۔
۱۳۲	۱۵
۱۳۳	مطالب رشیدی۔ از حضرت شاہ قزلباشی
۱۳۴	قلندر قدس سرہ۔
۱۳۵	۱۶
۱۳۶	نفحات الانس مع سلسلۃ الذہب از
۱۳۷	۱۷
۱۳۸	ملا عبد الرحمن جامی
۱۳۹	۱۸
۱۴۰	مصلح الہدایۃ ترجمہ عوارف از حضرت
۱۴۱	۱۹
۱۴۲	۲۰
۱۴۳	۲۱
۱۴۴	۲۲
۱۴۵	۲۳
۱۴۶	۲۴
۱۴۷	۲۵
۱۴۸	۲۶
۱۴۹	۲۷
۱۵۰	۲۸
۱۵۱	۲۹
۱۵۲	۳۰
۱۵۳	۳۱
۱۵۴	۳۲
۱۵۵	۳۳
۱۵۶	۳۴
۱۵۷	۳۵
۱۵۸	۳۶
۱۵۹	۳۷
۱۶۰	۳۸
۱۶۱	۳۹
۱۶۲	۴۰
۱۶۳	۴۱
۱۶۴	۴۲
۱۶۵	۴۳
۱۶۶	۴۴
۱۶۷	۴۵
۱۶۸	۴۶
۱۶۹	۴۷
۱۷۰	۴۸
۱۷۱	۴۹
۱۷۲	۵۰
۱۷۳	۵۱
۱۷۴	۵۲
۱۷۵	۵۳
۱۷۶	۵۴
۱۷۷	۵۵
۱۷۸	۵۶
۱۷۹	۵۷
۱۸۰	۵۸
۱۸۱	۵۹
۱۸۲	۶۰
۱۸۳	۶۱
۱۸۴	۶۲
۱۸۵	۶۳
۱۸۶	۶۴
۱۸۷	۶۵
۱۸۸	۶۶
۱۸۹	۶۷
۱۹۰	۶۸
۱۹۱	۶۹
۱۹۲	۷۰
۱۹۳	۷۱
۱۹۴	۷۲
۱۹۵	۷۳
۱۹۶	۷۴
۱۹۷	۷۵
۱۹۸	۷۶
۱۹۹	۷۷
۲۰۰	۷۸
۲۰۱	۷۹
۲۰۲	۸۰
۲۰۳	۸۱
۲۰۴	۸۲
۲۰۵	۸۳
۲۰۶	۸۴
۲۰۷	۸۵
۲۰۸	۸۶
۲۰۹	۸۷
۲۱۰	۸۸
۲۱۱	۸۹
۲۱۲	۹۰
۲۱۳	۹۱
۲۱۴	۹۲
۲۱۵	۹۳
۲۱۶	۹۴
۲۱۷	۹۵
۲۱۸	۹۶
۲۱۹	۹۷
۲۲۰	۹۸
۲۲۱	۹۹
۲۲۲	۱۰۰

<p>تواریخ حالات انبیا و اولیا و اماکن متبرکہ (اردو)</p>	<p>مصنفہ مولوی محمد حسن امر دہوی۔ شرح مثنوی روم۔ از ملا محمد رضا معروف بکا شفات رضوی۔</p>
<p>روضۃ الاصفیا۔ ترجمہ قصص الانبیا از مولوی محمد طاہر۔</p>	<p>جواہر غیبی۔ از حضرت مظفر علی شاہ اکبر آبادی بحث وحدت وجود و توحید صفات و تحقیق سیرت دراتب علم و سلسلہ طریقت۔</p>
<p>ایضاً مطبوعہ شعلہ طور۔ عجائب السبب القصص۔ حالات انبیا و اولیا از مولانا آغا قاسم الانبیا معلم تربہ مولوی فیض الدین عیسیٰ پ</p>	<p>تذکرۃ الکملی۔ احوال شاہ مظفر علی قدس سرہ از مولانا ابوالحسن صاحب فرید آبادی۔</p>
<p>تاریخ نجیب آباد کہ مدینہ منورہ از مفتی عنایت احمد صاحب ترجمہ فوائد سعیدیہ۔ حالات اولیا از مولانا ابوالحسن۔</p>	<p>فتوح الغیب۔ از حضرت محی الدین غوث الاعظم جیلانی مع شرح فارسی از شاہ عبدالحق محدث دہلوی در ارشاد است فقر و تقویٰ۔</p>
<p>تفہیم الاذکیا فی احوال الانبیا جدید تاریخ مقبول عام از ابتداء اسم اعظم السلام تا ائمہ شہداء علیہم السلام بعجت احادیث و آثار مؤلفہ مولانا ابوالحسن حسین کاکوروی</p>	<p>وایل المعارفین۔ ملفوظات حضرت سلطان معین الدین چشتی مع کردہ حضرت قطب الدین بختیار کاکی۔</p>
<p>کامل درود و جلد۔ حدائق الاولیا۔ از مفتی غلام شہر لاہوری</p>	<p>مثنوی سے۔ از حضرت خواجہ خواجگار۔ بدین بختیار کاکی قدس سرہ</p>
<p>حدائق الاولیا۔ از مفتی غلام شہر لاہوری تاریخ مدینہ منورہ۔ اردو ترجمہ حبیب اللہ صاحب مہراج النبوة۔ اردو ترجمہ مہراج النبوة از خواجہ عبدالحمید خان۔</p>	<p>مثنوی بزم وصال۔ در مذاق معرفت عمدہ مثنوی۔ رسالہ الحق نما۔ از شاہزادہ داراشکوہ مرحوم</p>
<p>ترجمہ سیر الاقطاب۔ از سید محمد عمر علی مراد آبادی</p>	<p>مجموعہ نکات فقر چار رسالہ نظم از مولوی مظفر علی العلانی۔ لؤلؤ جامی۔ از مولانا عبدالرحمن جامی</p>

۹۲
ت ۱۹

CALL No.

۹۲
ت ۱۹

ACC. NO.

۱۴۹۹۲

AUTHOR

رحمان علی

TITLE

تذکرہ علی گڑھ

۹۲
ت ۱۹
۱۴۹۹۲
رحمان علی
تذکرہ علی گڑھ

Date	No.	Date	No.

THE TIME

MAULANA AZAD LIBRARY
ALIGARH MUSLIM UNIVERSITY

RULES :-

1. The book must be returned on the date stamped above.
2. A fine of **Re. 1-00** per volume per day shall be charged for text-book and **10 Paise** per volume per day for general books kept over-due.

S. ZIAUL HASAN
LIBRARIAN
A. M. U., ALIGARH

